

I

A N T O L O G I A

* *enigma* *

ANTOLOGIA ENIGMA
COLECȚIA ENIGMA 1969 (NUMĂRUL 7)
VOLUMUL I

*** **

editare și digitizare de
CAT GRAUR

...

EDIȚIE ECAR 2024

ACEASTĂ CARTE ESTE ECAR

O copie de lectură în avans , o copie de revizuire în avans , o ediție anticipată pentru cititor , o copie electronică în avans sau o ediție pentru cititor (ARC sau ARE) este o copie gratuită a unei cărți noi sau a unei noi ediții oferită de un editor librarilor, bibliotecarilor, jurnaliștilor, etc înainte ca cartea să fie gata pentru distribuire în masă.

Textul unei ediții anticipate poate diferi ușor de versiunea versiunea finală deoarece modificările pot fi făcute după ce cititorii au făcut comentarii sau au găsit erori în manuscris. Când un cititor celebru sau un jurnalist oferă o părere, o impresie sau o recomandare în urma citirii eCAR, și aceasta poate fi adăugată.

Pentru semnalarea greșelilor sau întrebări ne puteți contacta la adresa de email

Clubul cărții digitale

dr.akoep@gmail.com

DE CE POT DESCĂRCA LEGAL ACEASTĂ CARTE DE PE INTERNET?

Concluzia: Avînd în vedere toate acestea înseamnă că este legal să realizez o copie a operei protejate pentru uzul meu sau al familiei și prietenilor apropiați și /sau „să dau o copie a unei opere protejate prin dreptul de autor unui membru al familiei sau unui prieten” îndeplinind condițiile legii. La fel de legal pot descărca de pe internet o copie digitală a unei cărți pe care o am în formă fizică, pe hîrtie deoarece „cînd deții o copie autorizată a unei opere (dar nu a unui program pentru calculator) și faci o nouă copie a operei pentru uz personal sau al „cercului familiei”, chiar dacă acea copie este realizată prin descărcarea ei de pe Internet” ești în drepturile tale și nu încalci legea dreptului de autor.

PE LARG:

Poziția oficială a **Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală, EUIPO**, exprimată prin **Observatorul european privind încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală**.

. . .

ÎNTREBĂRI FRECVENTE PRIVIND DREPTURILE DE AUTOR (cu aplicare la cărțile digitale, digitizate)

ÎNTREBĂRILE AU FOST COMPILATE DE REPREZENTANȚII intereselor consumatorilor. Experții naționali în domeniul drepturilor de autor din cele 27 de state membre ale UE au oferit răspunsuri conform propriei jurisdicții. Observatorul European coordonează aceste activități în cadrul grupurilor de lucru.

.....

7. Am voie să dau o copie a unei opere protejate prin dreptul de autor unui membru al familiei sau unui prieten?

LEGEA DREPTULUI DE AUTOR PERMITE UTILIZATORILOR autorizați ai unei opere să realizeze o copie a acesteia pentru uzul lor sau al familiei și prietenilor apropiați, dar numai dacă sînt îndeplinite anumite condiții: opera copiată trebuie să fi fost făcută publică, copia privată nu trebuie să afecteze utilizarea normală a operei copiate și reproducerea nu trebuie să prejudicieze titularul dreptului.

8. Am voie să descarc o operă protejată prin dreptul de autor de pe Internet și contează ce tehnologie este utilizată sau dacă descarc doar părți ale operei?

ESTE FOARTE POSIBIL CA DESCĂRCAREA UNEI OPERE protejate prin dreptul de autor de pe Internet, indiferent de tehnologia folosită, să încalce drepturile de autor asupra

operei respective. Concluzia este aceeași și dacă doar părți ale operei ar fi descărcate (mai puțin în cazul în care părțile descărcate nu ar reprezenta ceva protejat prin dreptul de autor). Pentru a nu încălca drepturile de autor ar trebui ori să ai autorizarea titularului de drepturi pentru a face descărcarea, ori să fie aplicabilă una dintre limitările dreptului de autor (de exemplu în situația în care descărcarea ar putea fi calificată drept copie privată). Această situație ar fi aplicabilă atunci când deții o copie autorizată a unei opere (dar nu a unui program pentru calculator) și faci o nouă copie a operei pentru uz personal sau al „cercului familiei”, chiar dacă acea copie este realizată prin descărcarea ei de pe Internet. Pentru a nu încălca drepturile de autor trebuie însă să te asiguri că atunci când descarci nu permiți, în același timp, și încărcarea operei de către alții.

[HTTPS://TINYURL.COM/CCDROCOPY](https://tinyurl.com/ccdrocopy)

Traducerea a fost efectuată de colectivul Redacției de literaturi germanice a editurii.

Editura pentru Literatură Universală București – 1969

Din 1969, Editura Univers a început să publice o colecție de literatură polițistă sub numele „**Enigma**”, cuprinzând atât autori români, cât și străini. Colecția nu a avut numerotare, iar primul roman publicat a fost „Bruta” de Guy des Cars. Primele cărți au apărut sub sigla Editura pentru Literatură Universală, transformată mai apoi în Editura Univers.

CUPRINS

Această carte este eCAR	5
De ce pot descărca legal această carte de pe internet?	6
Întoarcerea incineratului	13
<i>Cami</i>	
Martorul acuzării	19
<i>Agatha Christie</i>	
Asasinatul din Via Velpoggio	46
<i>Italo Svevo</i>	
Bănuiala	73
<i>Dorothy L. Sayers</i>	
Micul cinematograful din Edgware Road	93
<i>Graham Greene</i>	
Fructele de ceară	102
<i>Ray Bradbury</i>	
Moartea și busola	116
<i>Jorge Luis Borgès</i>	
Urma de pas pe cer	130
<i>John Dickson Carr</i>	
Oaspetele ultimelor ceremonii	151
<i>Villiers De Lisle-Adam</i>	
Tizana	178
<i>Léon Bloy</i>	
Tilharii	183
<i>Maxim Gorki</i>	
Doamna Dargent	216
<i>Georges Bernanos</i>	

Secretul lui Loveday	228
<i>L. J. Beeston</i>	
Deshoulières	244
<i>Jean Richepin</i>	

ÎNTOARCEREA INCINERATULUI

CAMI

„**A** existat un timp cînd fiarele vorbeau; azi ele scriu.”
AURELIEN SCHOLL

Omul negru

(Scena reprezintă biroul șefului Securității relative.)

ȘEFUL SECURITĂȚII RELATIVE: *(adresîndu-i-se lui Loufock-Holmes)* După extraordinara evadare a lui Spectras, n-am mai detectat ruta celebrului bandit.

LOUFOCK-HOLMES: Cu siguranță că mizerabilul pune la cale din umbră cîteva lovituri noi și întunecate, zămislite de creierul său infernal. Am presimțirea că vom mai auzi foarte curînd vorbindu-se de el.

POLIȚISIUL: *(intrînd pe neașteptate)* Șefule! șefule! Am găsit pe un teren pustiu un „om negru” leșinat.

ȘEFUL SECURITĂȚII RELATIVE: Un negru leșinat?

POLIȚISTUL: Nu, șefule, un om înnegrit de cerneală, din cap pînă-n picioare!

LOUFOCK-HOLMES: Ciudat, foarte ciudat!

POLIȚISTUL: Îndată ce omul negru și-a revenit din leșin, ochii i s-au dilatat de groază și buzele i-au murmurat cu înfrigurare, de câteva ori, numele lui Spectras!

LOUFOCK-HOLMES: Spectras! Ah, eram sigur!

POLIȚISTUL: Apoi „omul negru” a început să bată cîmpii. De altfel, iată-l. (*E introdus „omul negru”, susținut de doi agenți*)

LOUFOCK-HOLMES: (*examinîndu-l pe „omul negru”*) Curios! ai spune că omul ăsta a făcut o baie de cerneală.

OMUL NEGRU: (*cu voce pierdută*) Cerneala! Urcă cerneala! Oh! Spectras! Spectras!

LOUFOCK-HOLMES: Am dedus îndată că, sub imperiul unei emoții teribile, omul acesta și-a pierdut rațiunea. E imposibil de scos ceva de la el. Iată deci cea mai misterioasă afacere pe care am cunoscut-o vreodată.

OMUL NEGRU: Îndurare! Spectras! Oh! Le-am văzut pe toate!... Văduva mortului viu! Omul care-i împăia pe rajahi!... Andaluza cheală! (*Scoțînd un urlet de nebun.*) Mi-e groază! Uite... Întoarcerea incineratului!

LOUFOCK-HOLMES: Ce-o fi vrînd să spună? Nu înțeleg nimic. (*Energic.*) Oh! dar am găsit! Am găsit!

Romanul trădător

(Scena se petrece pe o strada.)

LOUFOCK-HOLMES: (*către ciracul său*) De trei săptămîni caut zadarnic să pătrund misterul „omului negru”, dar toate eforturile mele sînt zadarnice. Astăzi, după o zi infructuoasă, m-am întors acasă absolut descurajat.

CIRACUL: Curaj, maestre... nu dispera.

LOUFOCK-FIOLMES: (*uitîndu-se mașinal în vitrina unei*

librării) Ah! Ce-mi văd ochii? Privește, dragul meu... uită-te la cartea asta... la titlu!

CIRACUL: (*citind și tresărind*) *Întoarcerea incineratului.*

LOUFOCK-HOLMES: Ei bine... e ceea ce a rostit „omul negru”. Sînt cuvintele fără noimă ale nebunului! Ciudat, foarte ciudat! (*Către librar:*) E un nou roman?

LIBRARUL-POSOMORÂT: Vai! Da, domnule! E ultimul roman apărut în colecția asta blestemată, o colecție nouă, care pentru zece centime oferă un volum masiv de 1700 de pagini. E o colecție care se vinde ca pîinea caldă. Din cauza ei mai multe case editoriale sînt pe cale de a da faliment. Dar cum să lupți cu o asemenea concurență?

LOUFOCK-HOLMES: Sînteți amabil să-mi dați lista romanelor apărute pînă acum în colecția asta?

LIBRARUL-POSOMORÂT: Pofțiți. (*Îi întinde un prospect.*)

LOUFOCK-HOLMES: (*cercetînd lista*) *Văduva mortului viu, Omul care-i împăia pe rajahi, Andaluza cheală. (Aparte:) Ah! Ah! Iată deci misterul! Titlurile astea sînt cuvintele misterioase ale „omului negru”!* (*Continuînd lectura.*) *Trăsura cu bulube putrede, Vampirul bîlbîit, Hoții de locomotive, Cuțitul fără lamă, Douăzeci de ani sub o cizmă, Răzbunarea omului înviat, Conte fără cap, Crima din balon.*

LIBRARUL-POSOMORÂT: Cum o fi putînd vinde editorul acestei colecții senzaționale volumul cu zece centime? Mister!

LOUFOCK-HOLMES: (*aplecîndu-se peste ciracul său*) Adresa casei editoriale e pe coperta *Întoarcerii incineratului*. Nu avem nicio clipă de pierdut. Hai să facem rost de întărituri și s-alergăm să înconjurăm bîrlogul lui Spectras!

CIRACUL: Bîrlogul lui Spectras?

LOUFOCK-HOLMES: Da. Pentru că, acum sînt sigur, ediția asta cu preț de nimic e o nouă idee a lui Spectras. Prin

ce mijloace misterioase au ajuns sa inunde librăriile romanele
astea de zece centime, iată un lucru pe care trebuie să-l aflăm
cît mai repede! Hai! Fuga marș!

Cerneala care crește

(Scena reprezintă o casă izolată)

LOUFOCK-HOLMES: *(către șeful Securității relative)* Casa
editorială e înconjurată de agenții dumneavoastră. A venit și
un lăcătuș să deschidă ușa. La treabă, deci; revolverele în
mîină, în presupusul bîrlog al lui Spectras.

ȘEFUL SECURITĂȚII RELATIVE: La treabă!

(Pătrund în interiorul casei editoriale)

LOUFOCK-HOLMES: Straniu! E o liniște de moarte pe
aici! Să continuăm investigațiile.

(Forțează o ușă și pătrund într-o sală imensă.)

ȘEFUL SECURITĂȚII RELATIVE: Oh! ce spectacol
neprevăzut mi se arată ochilor.

LOUFOCK-HOLMES: Iată ceva extraordinar! O uriașă
călimară de sticlă așezată în sala asta imensă.

POLIȚIȘTII: Numai fundul sticlei e plin cu cerneală.

LOUFOCK-HOLMES: Dar ce văd? În interiorul uriașei
călimări, doisprezece oameni așezați în fața unor pupitre, care
ne fac semne disperate! Iute, să-i scoatem din călimară.

*(Cu ajutorul scării și a corzii, îi eliberează pe cei doisprezece
prizonieri.)*

CORUL PRIZONIERILOR DIN CERNEALĂ: Ați
sosit prea tîrziu! Spectras și banda lui au fugit.

LOUFOCK-HOLMES: Dar ce faceți aici – prizonieri
într-o călimară, înfundați în cerneală pînă la subsuori?

PRIMUL PRIZONIER: E o idee infernală a lui Spectras.
Sîntem niște bieți scriitori obscuri pe care celebrul bandit ne-

a răpit cu ajutorul complicilor săi acum cîteva luni, atunci cînd a hotărît să cîştige bani din editări.

LOUFOCK-HOLMES: Dar de ce v-a închis Spectras în călimara asta uriașă?

PRIMUL PRIZONIER: Iată de ce: cînd ne-a sechestrat în călimară, cerneala ne ajungea pînă la brîu. În fața noastră, deasupra nivelului cernelii, erau fixate niște pupitre pline cu teancuri de hîrtie, coli albe. Am fost foarte hotărîți să nu scriem nici măcar un rînd pentru mizerabilul bandit. Dar deodată am scos un urlet de groază. Cerneala în care eram scufundați pînă la brîu, a început să urce încet!

Apoi, Spectras ne-a spus cu voce glacială:

— Datorită unui sistem special, cerneala va urca încet, dar fără oprire! Pentru a evita ca ea să treacă peste capetele voastre, nu aveți decît un singur mijloc, unul singur, acela de a folosi cît mai multă cerneală muind tocurile în jurul vostru și scriind fără întrerupere romanele de care am atîta nevoie!

Am scos un strigăt de furie! Dar ce puteam face? Cerneala urca într-una!... Apoi, pentru a o împiedica să urce, ne-am apucat să scriem, să scriem fără oprire, fără încetare! Pentru a consuma cît mai multa cerneală, am umplut nenumărate pagini! Îndată ce ni se termina provizia de hîrtie, Spectras ne lua foile scrise și ne dădea alte coli albe. Și munca infernală reîncepea... Mereu... mereu... mereu. Frica de moarte ne dădea idei fantastice. Într-o zi unul dintre noi a murit de oboseală scriind *Întoarcerea incineratului* și a căzut lat în fundul călimării.

LOUFOCK-HOLMES: Ah, înțeleg! Nenorocitul ăsta era „omul negru”. Crezîndu-l înecat, Spectras l-a azvîrlit într-un loc pustiu. Ah! acum înțeleg de ce urla nefericitul, atît de îngrozit, titlurile romanelor și mai ales *Întoarcerea incineratului*.

PRIMUL PRIZONIER: Oh! groaznică uzină literară!

Datorită producției noastre smulsă cu sila, Spectras a realizat beneficii enorme, vânzând romanele noastre tipărite în broșuri. Dar, în sfârșit, grație marelui Loufock-Holmes chinurile s-au terminat! Infernalul coșmar a luat sfârșit! Călimara și-a înapoiat prada!

SPECTRAS: *(repezindu-se dintr-un colț întunecat la LOUFOCK-HOLMES)* Mori deci, detectiv blestemat! *(Cu o mișcare fulgerătoare, declanșează resortul care face să urce cerneala și vrea să-i dea brînci lui LOUFOCK-HOLMES în călimara uriașă. Dar marele detectiv face un salt în lături și Spectras, împins de propriul său elan, dispare în valurile negre.)*

LOUFOCK-HOLMES: Înecat în cerneală! E cea mai nimerită moarte pentru acest suflet negru!

În românește de Constantin OLARIU

MARTORUL ACUZĂRII

AGATHA CHRISTIE

Domnul Mayherne își potrivi ochelarii și-și dresе glasul, tușind o dată uscat, după cum îi era obiceiul. Apoi se uită din nou la omul din fața lui, acuzat de crimă cu premeditare.

Domnul Mayherne era un bărbat scund, îngrijit îmbrăcat, meticolos și ordonat, ca să nu spunem chiar dichisit, cu ochii cenușii, tăioși și pătrunzători. Nimeni nu l-ar fi putut lua drept prostănac. De fapt, domnul Mayherne avea reputația unui foarte bun avocat.

Se adresă clientului său cu glas rece, dar nu lipsit de înțelegere:

— Țin să-ți atrag încă o dată atenția că te afli într-o primejdie foarte mare; de aceea, trebuie să dai dovadă de cea mai deplină sinceritate.

Leonard Vole, care se uitase pînă atunci cu ochi năucii la peretele gol din fața lui, își îndreptă privirea asupra avocatului.

— Știu, spuse el resemnat. Nu-i nevoie să mi-o mai spunei. Dar parcă tot nu-mi vine să cred că sînt acuzat de crimă – *de crimă*. Și încă de una atît de mîrșavă.

Domnul Mayherne nu era un sentimental, ci un om practic. Tuși din nou, își scoase ochelarii, și-i șterse cu grijă și-i puse iarăși pe nas. Apoi spuse:

— Mda, da, da. Ei bine, dragă domnule Vole, trebuie să ne străduim să te scăpăm de aici... și o să izbutim, n-avea nicio grijă. Am nevoie să cunosc, însă, toate faptele. Trebuie să știu exact cât de gravă este acuzația care ți se aduce. Numai atunci vom putea hotărî care e cea mai bună cale de apărare.

Tînarul continua să se uite la el cu același aer năucit și resemnat. Domnului Mayherne cazul i se păruse destul de grav, și vinovăția deținutului – stabilită. Și iată că acum, pentru prima oară, simți îndoiala.

— Dumneavoastră credeți că sînt vinovat, spuse Leonard Vole cu glas pierit. Dar vă jur că nu sînt. Faptele se ridică împotriva mea, știu. Sînt ca un om prins într-o plasă – și firele ei mă înfășoară, mă strîng, ori încotro m-aș întoarce. Dar n-am făcut-o eu, domnule Mayherne, n-am făcut-o!

În situații ca acestea, orice om simte nevoia să-și proclame nevinovăția. Domnul Mayherne o știa. Și totuși, cuvintele tînărului îl impresionară. La urma urmei, poate că Leonard Vole era nevinovat...

— Ai dreptate, domnule Vole, vorbi el pe un ton grav. Acuzația împotriva dumatăle e foarte serioasă. Cu toate acestea, te cred... Dar, hai să privim faptele. Aș vrea să-mi povestești, cu propriile dumatăle cuvinte, cum ai ajuns să faci cunoștință cu domnișoara Emily French.

— S-a întîmplat într-o zi, pe Oxford Street. Am văzut o doamnă mai în vîrstă traversînd strada. Era încărcată cu o groază de pachete. Tocmai cînd a ajuns în mijlocul străzii, pachetele i-au scăpat pe jos; a încercat ea să le adune, dar deodată un autobuz s-a apropiat în viteză și abia a reușit să ajungă pe bordură, înspăimîntată și năucită de țipetele

mulțimii. I-am adunat în grabă pachetele, le-am curățat de noroi cît am putut mai bine, le-am legat pe cele care se desfăcuseră și i le-am dat.

— Nu cumva i-ai salvat chiar viața?

— O, în niciun caz! Tot ce-am făcut a fost un simplu gest de politețe. S-a arătat extrem de recunoscătoare, mi-a mulțumit cu căldură, și a zis ceva despre purtarea mea, care nu e ca a celor mai mulți dintre tinerii de azi – nu-mi amintesc exact cuvintele. După aceea, am salutat-o și am plecat. Nu mă așteptam s-o mai revăd vreodată. Numai că viața e plină de întâmplări neprevăzute. Chiar în seara aceea am reîntîlnit-o în casa unor prieteni. M-a recunoscut imediat și a cerut să-i fiu prezentat. Atunci am aflat că o cheamă domnișoara Emily French și că locuiește în Cricklewood. Am stat cîtva timp de vorbă împreună. Era, îmi închipui, genul de femeie bătrînă care își manifestă simpatii brusce și violente pentru cîte cineva. Așa am pățit-o și eu, datorită unui simplu gest pe care l-ar fi putut face oricine. La plecare, îmi strînse mîna cu căldură și mă pofti să vin s-o văd. Cînd i-am răspuns că mi-ar face, bineînțeles, multă plăcere, a stăruit să stabilim o dată precisă. Nu prea aveam chef să mă duc, dar ar fi fost o bătărănie s-o refuz, așa că a rămas pe sîmbăta următoare. După plecarea domnișoarei French, am aflat de la prietenii mei mai multe amănunte despre ea. Și anume că era o femeie bogată, excentrică, trăia singură cu o slujnică și avea nu mai puțin de opt pisici.

— Înteleg, zise domnul Mayherne. Problema situației ei materiale excepționale s-a pus, deci, atît de devreme?

— Dacă vă închipuiți că m-am interesat... încep Leonard Vole cu aprindere, dar domnul Mayherne îl potoli cu un gest.

— Datoria mea e să privesc cazul din punctul de vedere al părții adverse. Un observator obișnuit n-ar fi avut de unde să

știe că domnișoara French era o femeie bogată. Ducea o viață destul de modestă, aproape sărăcăcioasă. Dacă nu ți s-ar fi spus care-i realitatea, ai fi socotit, fără îndoială, că are o situație materială proastă... În orice caz la început. Cine e cel care ți-a spus că are avere?

— Prietenul meu George Harvey, în casa căruia am întâlnit-o.

— Ar fi el în stare să-și aducă aminte că ți-a spus?

— Vă mărturisesc că nu știu. Vedeți, a trecut ceva timp de atunci.

— Chiar așa, domnule Vole. Știi, acuzarea va căuta să stabilească, în primul rînd, că o duceai tare prost cu finanțele – și e adevărat, nu?

Leonard Vole se roși tot.

— Da, spuse aproape în șoaptă. Tocmai avusesem o serie de ghinioane.

— Chiar așa, repetă domnul Mayherne. Aflîndu-te deci, cum am spus, într-o situație financiară proastă, o cunoști pe cucoana asta bogată și-o cultivi asiduu. Vezi, dacă am fi în stare să demonstrăm că habar n-aveai de averea ei și te duceai pe la ea cu totul dezinteresat...

— Chiar așa și este.

— Te cred. E un lucru pe care nu-l contest. Numai că trebuie să-l privesc din punctul de vedere al părții adverse. Foarte multe depind de memoria domnului Harvey. Ar putea să-și amintească discuția voastră de atunci, ori nu? Sau ar putea fi convins de avocat că discuția a avut loc mai tîrziu?

Leonard Vole rămase cîteva clipe gînditor. Apoi spuse cu voce destul de fermă, dar pîlînd puțin la față:

— Nu cred că e calea de apărare cea mai indicată, domnule Mayherne. Mai mulți dintre invitați i-au auzit remarca, și unul sau doi m-au tachinat chiar pentru a fi cucerit o bătrînă bogată.

Avocatul se strădui să-și ascundă dezamăgirea făcînd un gest cu mîna.

— Ce ghinion, spuse el. Dar te felicit pentru franchețea de care ai dat dovadă, domnule Vole. Dumneata va trebui să mă îndrumi. Judeci lucrurile foarte bine. Cu ideea mea n-am fi ajuns nicăieri. E o tactică la care trebuie să renunțăm. Ai făcut, deci, cunoștință cu domnișoara French, ai vizitat-o apoi, și relațiile au progresat. Ne trebuie motive clare care să justifice comportarea dumată. Ce nevoie aveai dumneata – un bărbat tînăr de 33 de ani, prezentabil, amator de sport, apreciat de prieteni – să-ți pierzi atît de mult timp cu o femeie în vîrstă, cu care doar cu greu puteai avea ceva comun?

Leonard Vole își desfăcu brațele într-un gest nervos.

— N-aș putea să vă spun – într-adevăr n-aș putea. După prima mea vizită, a stăruit să mai vin, mărturisindu-mi că se simte singură și nefericită. Nu știu cum, dar mi-a fost greu s-o refuz. Îmi arăta atît de deschis afecțiune și simpatie, încît mă puneă într-o situație penibilă. Vă rog să mă înțelegeți, domnule Mayherne, sînt o natură slabă... mă las dus de curent... fac parte dintre acei oameni care nu știu să spună nu. Și, puteți să mă credeți ori nu, după a treia sau a patra vizită pe care i-am făcut-o, mi-am dat seama că bătrînica îmi este și mie, în mod sincer, simpatică. Maică-mea a murit pe cînd eram mic și m-a crescut o mătușă, care a murit și ea cînd încă nu împlinisem 15 ani. Dacă v-aș spune că ajunsesem să-mi placă cu adevărat să mi se poarte de grijă și să fiu răsfațat, probabil o să rîdeți de mine.

Domnul Mayherne însă nu rîse. În schimb își scoase iarăși ochelarii și și-i șterse, semn că-l preocupa ceva.

— Primesc explicația dumată domnule Vole, zise el în cele din urmă. Cred că e chiar foarte probabil din punct de vedere psihologic. În ce măsură însă îl va accepta juriul – asta e o altă problemă. Dar continuă-ți, te rog, povestirea. Cînd

te-a rugat prima oară domnișoara French să te ocupi de problemele ei financiare?

— După a treia sau a patra vizită. Se pricepea prea puțin la chestiunile bănești și era îngrijorată în legătură cu unele investiții.

Domnul Mayherne îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Fii atent, domnule Vole. Slujnica, Janet Mackenzie, susține că stăpîna ei se descurca bine în afaceri și-și rezolva singură toate treburile, lucru confirmat și de mărturia bancherilor ei.

— Ce vreți să fac? spuse Vole, stăruitor. Mie așa mi-a spus.

Domnul Mayherne îl privi cîteva momente în tăcere. Deși n-ar fi vrut s-o mărturisească, credința sa în nevinovăția lui Leonard Vole cîștiga teren. Știa și el cîte ceva despre felul de a fi al femeilor în vîrstă. O vedea în gînd pe domnișoara French, îndrăgostită de tînărul acesta frumuseț, căutînd înfrigurată pretexte ca să-l cheme cît mai des pe la ea. Ce era mai ușor decît s-o facă pe neștiutoarea în afaceri și să-l roage s-o ajute să le descurce? Era o femeie destul de deșteaptă ca să știe că orice bărbat se simte puțin flatat cînd i se recunoaște superioritatea. Leonard Vole s-a simțit flatat. Și, de asemenea, probabil că nu i-a displicut să-i arate tînărului că era bogată. Emily French era o femeie care știa ce vrea și dispusă să plătească prețul convenit pentru ceea ce dorea. Toate aceste gînduri îi trecură repede prin minte domnului Mayherne, dar nu lăsă să se întrevadă nimic din ele, ci îi puse o altă întrebare:

— Și te-ai ocupat de afacerile domnișoarei French, la cererea ei?

— Da.

— Domnule Vole, vorbește avocatul, o să-ți pun acum o întrebare foarte serioasă, și anume una la care e important să-mi răspunzi spunîndu-mi adevărul întreg. O duceai prost cu banii.

Ți s-au încredințat afacerile unei femei în vîrstă – ale unei femei care, potrivit propriilor ei afirmații, se pricepea puțin sau chiar de loc în afaceri. Ai încercat vreodată să profiți, într-un fel sau altul, de banii pe care-i mînuiai? Te-ai angajat, pentru folosul dumitale, în vreo tranzacție care n-ar putea fi adusă la lumină?

Fără să-l lase pe celălalt să vorbească, urmă:

— Așteaptă o clipă înainte de a răspunde. Avem două cai de ales. Una din ele este de a demonstra cinstea și probitatea dumitale în administrarea bunurilor victimei, subliniind că n-ar fi avut niciun rost s-o ucizi ca să pui mîna pe banii ei, cînd puteai să-i obții cu mijloace infinit mai lesnicioase. Dacă, pe de altă parte, acuzarea va descoperi în conduita dumitale și, să zicem, va dovedi că ai excrocat-o pe bătrînă, am putea adopta ca linie de apărare că nu aveai niciun motiv s-o ucizi, întrucît ea reprezenta o sursă de venituri avantajoase pentru dumneata. Înțelegei deosebirea. Așa că, îți cer să te gîndești bine înainte de a-mi răspunde.

Leonard Vole răspunse însă imediat.

— Atitudinea mea față de afacerile domnișoarei French a fost absolut cinstită și corectă. Mi-am folosit în modul cel mai bun priceperea în interesul ei, după cum ar putea să-și dea seama oricine va examina hîrțile.

— Mulțumesc, spuse domnul Mayherne. Ceea ce-mi spui mă liniștește. Te felicit că n-ai încercat să mă minți într-o problemă atît de importantă.

— Bineînțeles că punctul cel mai tare în favoarea mea, vorbi Vole cu înflăcărare, este lipsa unui motiv. Dacă e adevărat că am cultivat cunoștința acestei femei bătrîne în speranța de a obține bani de la ea – aceasta, presupun, este în esență ceea ce ați spus mai înainte – atunci este neîndoielnic că moartea ei mi-a spulberat orice nădejde.

Avocatul îl privi țintă. Apoi, parcă fără să-și dea seama ce

face, își scoase și-și șterse iar ochelarii. Și numai după ce și-i puse din nou pe nas, abia atunci vorbi:

— Oare n-ai aflat, domnule Vole, că domnișoara French a lăsat un testament prin care ai devenit principalul beneficiar?

— Cum?

Deținutul sări în picioare. Consternarea îi era evidentă și neprefăcută.

— Ce-ați spus? Mi-a lăsat mie averea?

Domnul Mayherne încuviință fără grabă. Vole se așeză la loc și-și luă capul în mâini.

— Vrei să spui că nu știai nimic despre acest testament?

— Vreau să spun? Dar e adevărul adevărat. Habar n-aveam despre așa ceva.

— Dar ce-ai zice dacă ți-aș aduce la cunoștință că slujnica, Janet Mackenzie, se jură că *știi*? Că stăpîna ei i-a spus deslușit că te-a consultat în această problemă și că ți-a vorbit de intențiile ei?

— Ce-aș zice? Că e o minciună! Că e o minciună! Nu, cred că e prea mult spus. A fost un adevărat cîine de pază pentru stăpîna-sa, și nu mă putea suferi. Era geloasă și bănuitoare. Mă gîndesc că domnișoara French i-o fi împărtășit intențiile ei, iar Janet fie că a înțeles greșit ce i s-a spus, fie că era convinsă în sinea ei că am convins-o pe bîtrîna să îmi lase averea. Aș îndrăzni să spun că a ajuns chiar să se convingă singură că domnișoara French i-a spus-o.

— Nu crezi că te detestă destul de mult ca să spună în mod voit o minciună?

Leonard Vole îl privi șocat și surprins.

— O, nu! Ce motiv ar fi avut?

— Nu știu, vorbi domnul Majherne, preocupat. Dar e foarte pornită împotriva dumitale.

Tînărul gemu, nenorocit.

— Încep să înțeleg, șopti el. E îngrozitor. Am îmbrobodit-

o, vasăzică, și am convins-o să facă un testament în favoarea mea, pe urmă m-am dus noaptea acolo, nu era nimeni altcineva în casă – și au găsit-o moartă a doua zi – oh, e îngrozitor!

— Numai că te înșeli când crezi că nu era nimeni în casă, vorbi domnul Mayherne. După cum îți amintești, Janet avea liber în seara aceea. A plecat de acasă, dar cam pe la nouă și jumătate s-a întors să ia tiparul unei mîneci de bluză pe care-l făgăduise unei prietene. A intrat pe ușa din dos, a urcat sus și a luat tiparul, apoi a plecat. A auzit voci în salon, și cu toate că n-a putut înțelege ce vorbeau, ar putea să jure că una era vocea domnișoarei French, iar cealaltă o voce de bărbat.

— La nouă și jumătate, începu Leonard Vole. La nouă și jumătate...

Și deodată sări în picioare.

— Dar înseamnă că sînt salvat... sînt salvat...

— Ce vrei să spui că ești salvat? exclamă domnul Mayherne uimit.

— La nouă și jumătate eram acasă! Soția mea poate s-o dovedească. Am plecat de la domnișoara French pe la nouă fără cinci. Am ajuns acasă la nouă și douăzeci. Soția mea mă aștepta. Oh, slavă Domnului... slavă Domnului! Și binecuvîntat fie tiparul Janetiei Mackenzie.

Beat de bucurie, nici nu observă că expresia gravă de pe fața avocatului nu se schimbase. Dar următoarele lui cuvinte îl aduseră pe pămînt, ca o izbitură:

— Atunci, cine, după părerea dumitale, cine a asasinat-o pe domnișoara French?

— Păi, un hoț, firește, cum s-a crezut de la început. Fereastră a fost forțată, cred că vă amintiți. Domnișoara French a fost ucisă cu o lovitură puternică de rangă, și ranga a fost găsită pe dușumea, lângă cadavru. Și lipseau cîteva lucruri.

Dacă n-ar fi fost bănuielile prostești și antipatia Janetei față de mine, poliția n-ar fi părăsit niciodată pista cea bună.

— Nu e chiar așa, domnule Vole, spuse avocatul. Lucrurile care lipseau erau mai curînd niște fleacuri, fără valoare, luate ca să inducă în eroare. Iar urmele de pe fereastră nu erau de loc concludente. De altfel, gîndește-te și dumneata. Spui că nu te mai aflai în casă la nouă și jumătate. Cine era, în cazul acesta, omul pe care l-a auzit Janet discutînd cu domnișoara French în salon? N-o văd în stare să poarte o discuție amicală cu un hoț.

— Nu, se declară de acord Vole. Nu...

Acum privirea îi era din nou nedumerită și descurajata.

— Și totuși, adăugă deodată însuflețindu-se, asta mă disculpă. Am un alibi. Trebuie să vă duceți s-o vedeți pe Romaine... pe soția mea... imediat.

— Firește, consimți avocatul. Aș fi văzut-o pînă acum pe doamna Vole, dacă n-ar fi lipsit din oraș atunci cînd ai fost arestat. Am telegrafiat imediat în Scoția și se pare că se întoarce deseară. Cum plec de-aici, mă duc să-i fac o vizită.

Vole încuviință, și o expresie de mulțumire i se așternu pe chip.

— Da, Romaine o să vă confirme. Am într-adevăr un noroc grozav.

— Scuză-mă, domnule Vole, că te întreb, dar o iubești mult pe soția dumitale?

— Bineînțeleș.

— Și ea?

— Romaine mă adoră. Ar face orice pentru mine.

Tînărul vorbea cu însuflețire, dar avocatul își avea îndoielile lui. Mărturia unei soții iubitoare prezintă crezare?

— Te-a mai văzut cineva întorcîndu-te acasă la nouă și douăzeci? Slujnica, de pildă?

— N-avem slujnică.

— N-ai întâlnit pe nimeni pe stradă, în timp ce te întorceai acasă?

— Niciun cunoscut. Am mers o parte a drumului cu autobuzul. Șoferul ar putea să-și amintească.

Domnul Mayherne clătină din cap cu îndoială.

— Deci nu există nimeni care să confirme mărturia soției dumitale?

— Nu. Dar nu-i neapărat necesar, nu-i așa?

— Nu chiar, nu chiar, spuse domnul Mayherne pripit. Și-acum, mai e o singură chestiune, încă. Știa domnișoara French că ești căsătorit?

— O, desigur.

— Și totuși, n-ai luat-o niciodată pe soția dumitale la domnișoara French. De ce?

Pentru prima dată, răspunsul lui Leonard Vole sună șovăitor, nesigur.

— Știu și eu...

— Ce-ai zice dacă ți-aș spune că, potrivit spuselor Janetei Mackenzie, stăpîna ei te credea celibatar și se gîndea să se mărite cu dumneata cît mai curînd?

Vole izbucni în rîs.

— E o prostie! între noi era o diferență de 40 de ani.

— S-a mai văzut, zise avocatul cu glas sec. Faptele însă rămîn. Soția dumitale n-a întâlnit-o niciodată pe domnișoara French?

— Nu...

Glasul îi suna din nou plin de constrîngere.

— Dacă-mi dai voie să spun, vorbi avocatul, nu prea înțeleg atitudinea dumitale în această situație.

Vole se roși, șovăi o clipă și apoi începu să vorbească:

— Vă voi spune adevărul adevărat. Eram, după cum știți, complet lefter. Speram că domnișoara French o să-mi împrumute niște bani. Ținea la mine, e drept, dar n-o

interesau cîtuși de puțin dificultățile unei perechi tinere. De la început, mi-am dat seama că ne socotea oarecum despărțiți – credea că locuim separat. Domnule Mayherne... aveam nevoie de bani... de dragul soției mele. N-am contrazis-o pe domnișoara French și am lăsat-o să creadă ce voia. Vorbea despre mine ca despre un fiu adoptiv. N-a fost vorba niciodată de căsătorie – asta e probabil imaginația Janetei.

— Și asta-i tot?

— Da. Asta-i tot.

Să fi fost oare umbra unei șovăieli în cuvintele lui? Cel puțin așa i se păru avocatului. Se ridică în picioare și-i întinse mîna.

— La revedere, domnule Vole.

Văzînd fața răvășită a tînărului deținut, spuse aruncîndu-i o privire neobișnuită:

— Rămîn încredințat că ești nevinovat, în ciuda atîtor fapte care-ți sînt potrivnice. Sper s-o pot dovedi și să-ți obțin achitarea.

Vole zîmbi spre avocat și-i zise, dintr-o dată bine dispus:

— O să vedeți că alibiul e bun.

Și din nou nu observă că celălalt nu răspunse nimic.

— Întregul caz depinde al dracului de mult de mărturia Janetei Mackenzie, rosti domnul Mayherne. Și ea te urăște. Asta e un lucru foarte clar.

— Dar n-are de ce să mă urască, protestă tînărul.

Avocatul clătină din cap în timp ce ieșea. Ei, *și-acum la doamna Vole*, își spuse în gînd. Se simțea destul de tulburat de felul cum evoluau lucrurile.

Familia Vole își avea locuința lîngă Paddington Green, într-o casuță mică și sărăcăcioasă. Într-acolo se îndreptă în acea zi domnul Mayherne.

După ce apăsă pe butonul soneriei, ușa îi fu deschisă de o matahală de femeie, șleampătă, în mod evident o servitoare.

— Doamna Vole s-a întors?

— Acu un ceas. Da nu-ș' dacă vă primește.

— Du-i, te rog, cartea mea de vizită, rosti liniștit domnul Mayherne. Sînt sigur că mă va primi.

Femeia se uită la el cu îndoială, își șterse mîna de șorț și luă cartea de vizită. Apoi îi închise ușa-n nas, lăsîndu-l pe trepte, afară.

După cîteva minute, însă, se întoarse, avînd acum o atitudine puțintel schimbată.

— Vă rog să intrați.

Și-l conduse într-un salon mititel. Domnul Mayherne, care examina un tablou de pe perete, se pomeni deodată față-n față cu o femeie înaltă, cu chipul palid, care intrase atît de liniștit încît nici n-o auzise.

— Domnul Mayherne? Sînteți avocatul soțului meu, nu-i așa? Ați fost la el? Vreți să luați loc?

Înainte de a o fi auzit vorbind, nu-și dăduse seama că nu era englezoaică. Acum însă, privind-o mai îndeaproape, îi văzu pomeții înalți, părul negru-albăstrui, și felul de a-și mișca uneori mîinile. Care erau cu totul străine. O femeie ciudată, extrem de calmă. Atît de calmă, încît te făcea să te simți stîngenit. Chiar de la început, domnul Mayherne fusese conștient că se găsea în fața a ceva ce nu înțelegea.

— Dragă doamnă Vole, începu el, nu trebuie să-ți pierzi firea...

Se opri. Se vedea atît de limpede că Romaine Vole nu are nici cea mai mică intenție de a-și pierde firea. Era absolut calmă și netulburată.

— Vreți să fiți amabil și să-mi spuneți care e situația? Trebuie să știu totul. Să nu vă fie teamă că o să mă sperii. Vreau să știu, oricît ar fi de grav.

Șovăi o clipă, apoi repetă încet, cu o ciudată tărie pe care avocatul n-o înțelegea:

— Vreau să știu adevărul, oricît ar fi de grav.

Domnul Mayherne îi relată discuția sa cu Leonard Vole.

Tînăra femeie asculta cu luare-aminte, aprobînd din cînd în cînd cu capul.

— Înțeleg, spuse apoi cînd avocatul sîrîși de vorbit. Îmi cere să spun că a venit acasă în seara aceea la nouă și douăzeci?

— Și n-a venit la nouă și douăzeci? zise repede domnul Mayherne.

— Nu asta e problema, vorbi cu glas rece femeia. Vor duce spusele mele la achitarea lui? Voi fi oare crezută?

Domnul Mayherne rămase surprins: într-o clipă, ea ajunsese în însuși miezul problemei.

— Asta-i ce vreau să știu, urmă doamna Vole. Va fi de-ajuns? Mai există ceva care să-mi sprijine mărturia?

Era în comportarea ei o insistență stăpînită, care-l făcu să se simtă vag stingherit.

— Pînă acum, nimeni, răspunse el fără tragere de inimă.

— Înțeleg, spuse Romaine Vole.

Cîteva clipe nu scoase o vorbă. Un zîmbet vag îi flutura pe buze. Avocatul se simțea din ce în ce mai tulburat.

— Doamnă Vole, începu el, știu ce trebuie să simți...

— Oare? întrebă femeia. Nu cred că puteți.

— În aceste împrejurări...

— În aceste împrejurări, am de gînd să procedez după cum voi crede de cuviință.

Domnul Mayherne se uită la ea consternat.

— Dar, dragă doamnă Vole... asta întrece puterile dumitale. Și cum ești atît de devotată soțului...

— Poftim?

Asprimea din glasul ei îl făcu să tresară. Nu putu decît să repete, șovăind:

— Și cum ești atît de devotată soțului...

Romaine Vole dădu încet din cap și același zîmbet straniu îi juca pe buze.

— V-a spus el că-i sînt devotată? îl întrebă domol. Ah, da, îmi închipui că v-a spus-o. Cît de proști sînt bărbații! Cît de proști... proști...

Și deodată sări în picioare. Toată tensiunea intensă pe care avocatul o simțise în atmosferă se concentrase acum în vocea ei:

— Îl urăsc, credeți-mă! Îl urăsc. Îl urăsc. Îl urăsc. Aș vrea să-l văd atîrnînd spînzurat de grumaz pînă cînd o să-și dea duhul.

Avocatul se dădu înapoi din fața femeii și a pasiunii mocnite din ochii ei. Dar ea făcu un pas înainte și urmă cu violență:

— Poate că am să-l și văd! Dar ce-ați zice dacă v-aș mărturisi că în noaptea aceea n-a venit acasă la nouă și douăzeci, ci la zece și douăzeci? Se jură, ziceați, că n-a știut nimic despre banii pe care avea să-i moștenească. Dar dacă v-aș spune că știa despre testament, conta pe banii aceia și a ucis-o ca să pună mîna pe ei? Dacă v-aș spune că mi-a mărturisit în noaptea aceea că a ucis-o? Că avea sînge pe haine? Ce s-ar întîmpla? Dacă aș spune la proces toate lucrurile astea?

Ochii ei păreau să-l provoace. Cu o sforțare, avocatul își înfrînă consternarea crescîndă și încercă să-i vorbească pe un ton rezonabil:

— Nu poți fi chemată în justiție ca să depui mărturie împotriva soțului dumitale... Apoi, izbutind să pară la fel de calm și degajat ca totdeauna, domnul Mavherne continuă: Aș vrea să-mi spui un lucru: de ce ești atît de pornită împotriva lui Leonard Vole?

Femeia clătină din cap, zîbind domol:

— Da, cred că ați vrea să aflați. Dar n-o să vă spun. E taina mea.

Domnul Mayherne slobozi obișnuita-i tuse ușoară și se ridică.

— Nu cred că mai are vreun rost să prelungim această întrevvedere, remarcă el. O să-ți trimit vorbă după ce voi lua din nou legătură cu clientul meu.

Femeia se apropie de el, privindu-l stăruitor cu ochii-i frumoși și întunecați.

— Spuneți-mi, vorbi ea, când ați venit aici erați convins – în mod sincer – că e nevinovat?

— Firește, răspunse domnul Mayherne.

Romaine Vole izbucni în râs:

— Sărman naiv...

— Și continui să cred, încheie avocatul. Bună seara, doamnă.

Și părăsi camera, luînd cu sine imaginea chipului ei surprins. *O să fie o afacere al dracului de grea*, își spuse domnul Mayherne, mergînd de-a lungul străzii. Nemaipomenită, toată treaba asta. Și ce femeie ciudată. Într-adevăr, foarte periculoasă. Ce diavol de femeie, care bagă cuțitul în tine.

Ce era de făcut? Bietul băiat, îi fugea pămîntul de sub picioare. Ce să-i faci, se poate chiar s-o fi omorît.

Nu, își zise domnul Mayherne în sine sa. Nu – sînt aproape prea multe dovezi împotriva lui. N-o cred pe femeia asta. A născocit toată povestea. Dar n-o s-o spună niciodată la proces.

I-ar fi plăcut, însă, să se simtă mai sigur asupra acestui punct.

*

Desfășurarea anchetei a fost scurtă și dramatică.

Principalii martori ai acuzării erau Janet Mackenzie, slujnica bătrânei asasinate, și Romaine Heilger.

Domnul Mayherne ședea pe banca apărării și asculta mărturia acuzatoare a acestora din urmă. Era în linii mari, povestea pe care i-o spusese la întrevvedere lor.

Deținutul, care își rezerva apărarea, urma să apară doar în fața curții cu juri.

Domnul Mayherne era la capătul răbdării. Faptele care-l încriminau pe Leonard Vole păreau extrem de grave. Până și celebrul avocat care fusese angajat să pledeze în apărarea lui păstra prea puține speranțe.

— Dacă am izbuti să zdruncinăm mărturia neveste-sii, am putea obține ceva, spuse el cu îndoială. Dar va fi afurisit de greu.

Domnul Mayherne își concentrase toate eforturile într-o singură direcție. Admițând că Leonard Vole spusese adevărul și că părăsise casa domnișoarei French la ora nouă, cine era bărbatul pe care-l auzise Janet vorbind cu stăpîna ei la nouă și jumătate?

Singura rază de lumină o reprezenta găsirea unui nepot cam derbedeu, care obținuse pe vremuri sume de bani prin lingușeli și amenințări. Janet Mackenzie, după cum aflase domnul Mayherne, ținuse întotdeauna la băiat, și-i susținuse mereu pretențiile pe lângă stăpîna-sa. Și era foarte posibil ca tocmai acest nepot să fi intrat în casă după plecarea lui Leonard Vole, mai cu seamă că nu era de găsit în niciunul din locurile pe care le frecventa.

Toate celelalte cercetări făcute de avocat nu duseseră la niciun rezultat pozitiv. Nimeni nu-l văzuse pe Leonard Vole întorcîndu-se acasă, ori părăsind locuința domnișoarei French. De asemenea, nimeni nu văzuse vreun alt bărbat intrînd sau ieșind din casa de la Cricklewood. Toate investigațiile fuseseră zadarnice.

Și iată că în ajunul procesului, domnul Mayherne primi scrisoarea care avea să-i îndrepte gândurile într-o direcție cu totul nouă.

Scrisoarea sosi după ora șase. Un scris de om incult, pe o hîrtie ordinară, într-un plic murdar, cu timbrele lipite strîmb.

Domnul Mayherne citi de două ori înainte de a izbuti să-i înțeleagă sensul.

Stimate Domle,

Am aflat că ești avocat angajat în procesul tînărului ăluia. Dacă te interesează să descoperi minciunile care ți le-a turnat tîrfa aia străină prefăcută, făți drum diseară pînă la Shaw's Rents Stepney, la numărul 16. Nu te costă decît 2 sutare. Întreabă de madam Mogson.

Avocatul citea și recitea strania scrisorică. Firește, putea fi o farsă, dar cu cît se gîndea mai mult, cu atît se încredința mai tare că era ceva adevărat în ea, și că mija o speranță pentru acuzat. Mărturia depusă de Romaine Heilger era zdrobitoare, și linia pe care se gîndea s-o urmeze, și anume că depoziția unei femei dovedite că duce o viață imorală nu trebuie crezută, era în cazul cel mai bun destul de firavă.

Domnul Mayherne se hotărî. Era datoria lui să-și salveze clientul, cu orice preț. Trebuia să se ducă la Shaw's Rents.

I-a trebuit cîtva timp pînă să găsească locul, o clădire dărăpănată pe o stradă pestilențială, dar pînă la urmă a găsit-o, și întrebînd unde stă doamna Mogson, a fost îndrumat spre o cameră de la etajul trei. Acolo bătu la ușă, și cum nu primi răspuns, bătu din nou.

De data aceasta auzi dinăuntru un zgomot tîrșit, ușa fu crăpată cu grijă, cam de un deget, și prin spațiul gol îl scrută o siluetă adusă din spate.

Deodată femeia, căci era o femeie, chicoti scurt și deschise larg ușa.

— Aha, ai venit, drăguță, vorbe ea cu o voce șuierătoare. Zic că n-ai mai adus pe nimeni, nu-i așa? Că doar n-o să-mi joci mie vreun renghii. Ei, atunci e bine. Poftește înăuntru, poftește...

Șovăind puțin, avocatul păși peste prag într-o odăiță mizeră, în care pîlpîia lumina chioară a unui bec de gaz aerian. Într-un colț se zărea un pat răvășit; mai era apoi o masă încărcată cu tot felul de boarfe și două scaune șubrede. Și acum, putu s-o vadă pentru prima dată domnul Mayherne pe stăpîna acestei locuințe mizerabile. Era o femeie de vîrstă mijlocie, cocîrjată, cu niște lațe cărunte căzîndu-i peste ochi, iar în jurul capului avea înfășurată strîns o basma care-i acoperea în mare parte chipul. Rămase cu ochii ațintiți asupra proaspătului sosit care o cerceta cu privirea și slobozi iarăși același chicotit ciudat.

— Te minunezi de ce-mi ascund frumusețea? He, he, he. Ți-e teamă că te duc în ispită, ai? Dar trebuie să vezi, trebuie...

Și femeia își smulse basmaua. Fără voie, avocatul se dădu un pas înapoi în fața plăgii stacojii care i se întindea pe față. Trăgîndu-și basmaua la loc, vorbe:

— Zi, nu vrei să mă mai săruți, drăguță? He, he, nici nu mă miră. Și cînd te gîndești ce fată frumoasă eram... nu-i chiar atît de mult de-atunci. Vitriol, dom'le vitriol... asta mi-au făcut. Ah, dar o să le-o coc eu...

Și izbucni într-un șuvoi de blesteme, pe care domnul Mayherne încercă în zadar să-l stăvilească. Pînă la urmă femeia se opri, și numai mîinile și le încleșta și descleșta într-una, parcă neștiind ce face.

— Ajunge, spuse avocatul cu asprime. Am venit aici cu nădejdea că îmi vei da unele informații în favoarea clientului meu, Leonard Vole. E adevărat?

Femeia îl privi cu coada ochiului, plină de șiretenie.

— Și banii, dom'le? șuieră ea. Două sutare, nu uita!

— E datoria dumitale să depui mărturie, și poți să primești o citație care să te silească s-o faci.

— Asta nu merge, drăguță. Sînt o femeie bătrînă care nu știe nimic. Dar dacă-mi dai două sute de lire, poate că o să-mi aduc aminte de cîteva lucruri. Pricepi?

— Ce fel de lucruri?

— Ce ai zice de-o scrisoare? O scrisoare de la ea. N-are importanță cum am pus mîna pe scrisoare. E treaba mea. *Să știi că-i grozavă scrisoarea.* Dar să văd întîi ale două sutare.

Domnul Mayherne o privi cu răceală și spuse hotărît:

— O să-ți dau zece lire, niciun ban mai mult și numai dacă scrisoarea este ceea ce zici că e.

— Zece lire? țipă femeia cu același glas șuierat.

— Douăzeci, spuse domnul Mayherne, și să știi că e ultimul meu cuvînt.

Zicînd acestea, se ridică să plece. Apoi, cu ochii la femeie, scoase portofelul și numără douăzeci și una de lire.

— Poți să vezi, vorbe el, că e tot ce am la mine. Așa că, hotărăște-te: îi iei, sau nu?

Știa însă că vederea banilor o copleșise. Începu să blesteme cu vocea-i șuierătoare, dar pînă la urmă se dădu bătută. Se aplecă peste pat și scoase ceva de sub salteaua zdrențuită.

— Iată-le, mîrîi ea. Aia din vîrf ți-e de trebuință.

Era un teanc de scrisori pe care femeia i-l aruncă; domnul Mayherne, după ce-l dezlegă, se apucă să le cerceteze, în felul lui: detașat și metodic. Femeia, pîndindu-i nesățioasă mișcările, nu-și putea da seama de nimic, deși îi cerceta chipul impasibil.

Le citi de la început pînă la sfîrșit, scrisoare cu scrisoare, pe urmă o luă din nou pe cea de deasupra teancului și o mai citi o dată. Apoi legă cu grijă la loc întregul teanc.

Erau scrisori de dragoste, scrise de Romaine Heilger, și bărbatul căruia îi erau adresate nu era Leonard Vole. Iar scrisoarea de deasupra fusese trimisă în ziua arestării soțului ei..

— Ți-am spus adevărul, nu-i așa, drăguță? cîrîi femeia cu glas plîngăreț. O să-i vină de hac tîrfei, scrisoarea asta?

Domnul Mayherne vîrî tot teancul în buzunar, apoi întrebă:

— Cum ai pus mîna pe scrisori?

— Ehe, sînt multe de spus, vorbi ea uitîndu-se chiorîș.

Dar mai știi și altele. Am auzit ce-a spus tîrfa aia la anchetă. Zic să te interesezi unde a fost la zece și douăzeci, cînd zice că era acasă. Întrebă la cinematograful de pe Strada Leului. Cred că or să-și amintească... de o individă ca ea... lua-o-ar dracu!

— Cine-i bărbatul? întrebă domnul Mayherne. În scrisori nu e pomenit decît numele mic.

Încleștîndu-și și descleștîndu-și într-una mîinile, femeia vorbi cu voce din ce în ce mai răgușită:

— E omu' care mi-a făcut rana asta – și-și duse o mîină la față. Acu mulți ani. A pus ea ochii pe el și mi l-a luat... nu era decît o fiță pe-atunci. Și cînd m-am dus după el... și am încercat să-l fac să se întoarcă la mine... mi-a aruncat, blestematul, cu vitriol în față! Și ea rîdea! O aud și acum, după atîția ani, cum rîdea! Dar am urmărit-o, asta am făcut, am spionat-o. Și acum pot să i-o coc! O să se perpelească, nu-i așa, dom'le avocat? Oh, ce-o să se mai perpelească!

— S-ar putea să fie condamnată la închisoare pentru mărturie mincinoasă, spuse domnul Mayherne, liniștit.

— Așa! Așa! Asta și vreau. Acu' pleci? Unde-mi sînt banii? Unde-s bănișorii?

Fără o vorbă, domnul Mayherne puse pe masă bancnotele. Apoi trăgînd puțin aer în piept, se întoarse și ieși din

mizerabila odaie. Aruncînd o ultimă privire înapoi, o văzu pe bătrîna aplecată peste bani, îngînînd ceva cu voce stinsă.

Domnul Mayherne nu-și pierdu vremea. Găsi destul de ușor cinematograful din Strada Leului și arătîndu-i proprietarului o fotografie a Romainei Heilger, acesta o recunoscuse imediat. Potrivit spuselor lui, în seara aceea a venit la cinema cu un bărbat, la puțină vreme după ora zece. Nu-și amintește prea exact cum arăta însoțitorul ei, dar o ținea bine minte pe respectiva doamnă, căci își exprimase părerea despre filmul care rula. Stătuseră pînă la sfîrșitul filmului, cam o oră încă.

Domnul Mayherne era mulțumit. Mărturia Romainei Heilger nu era decît o înlănțuire de minciuni, de la început pînă la sfîrșit. Născocise totul dintr-o ură pătimașă. Avocatul se întreba dacă o să afle vreodată ce se ascunde în spatele acestei uri. Oare ce-i făcuse Leonard Vole soției sale? Omul părăsise de-a dreptul uluit cînd avocatul îi relatase atitudinea ei. Afirmase cu toată vigoarea că lucrul i se părea de necrezut... și totuși domnul Mayherne avea impresia că, după primele clipe de uluială, protestele lui nu sunau prea sincer.

Leonard Vole știa. Acum, avocatul era convins de asta. Știa, dar nu avea de gînd să destăinuiască ce știe. Taina celor doi rămînea taina lor. Domnul Mayherne se întrebă dacă o să afle vreodată care era această taină.

Avocatul se uită la ceas. Era tîrziu, dar mai avea destul timp. Chemă un taxi și dădu o adresă.

„Sir Charles trebuie să afle și el imediat”, murmură domnul Mayherne pentru sine, în timp ce se urca în taxi.

*

Procesul lui Leonard Vole, acuzat de asasinarea Emiliei French, stîrni un larg interes. În primul rînd, acuzatul era

tînăr și frumușel, apoi era învinuit de o crimă extrem de odioasă, și mai intervenea și curiozitatea provocată de principalul martor al acuzării, Romaine Heilger. Fotografii îi apăruseră în numeroase ziare, ca și fel de fel de povești născocite în legătură cu obîrșia și viața ei.

Dezbaterile începură destul de calm. Se produsese mai întâi diferite probe materiale. Apoi fu chemată Janet Mackenzie. Repetă, în linii mari, același lucru ca la anchetă. La cîteva întrebări ale apărării, dădu o dată sau de două ori răspunsuri contradictorii față de ce spusese înainte în legătură cu relațiile de afaceri dintre Vole și domnișoara French. Apărarea stăruia asupra faptului că deși slujnica auzise în seara aceea o voce de bărbat în salon, nu se putea dovedi că era vorba de Vole și susținu că o mare parte a mărturiei ei se datora unor simțăminte ca gelozia sau antipatia față de acuzat.

Apoi fu chemat martorul următor.

— Numele dumatăle este Romaine Heilger?

— Da.

— Ești cetățeană austriacă?

— Da

— În ultimii trei ani ai trăit cu acuzatul, dîndu-te drept soția lui?

O clipă doar, ochii Romainei Heilger îi căutară pe ai omului din boxa acuzaților. Expresia ei avea ceva straniu, insondabil.

— Da.

Întrebările urmau. Vorbă cu vorbă, faptele acuzatoare erau scoase la iveală. În seara aceea acuzatul luase cu el o rangă. Se întorsese acasă la zece și douăzeci, și-i mărturisise că o omorîse pe bătrînă. Manșetele îi erau pătate de sînge, și le arsesese singur în soba din bucătărie. O silise să păstreze tăcerea, prin tot felul de amenințări.

Cu cît înainta procesul, cu atît atitudinea juriului, care fusese la început oarecum favorabilă acuzatului, se întorcea categoric împotriva lui. Chiar și el ședea cu capul plecat și cu o înfățișare deprimată, ca și cum ar fi știut că e condamnat.

S-a putut chiar observa ca însuși avocatul Romainei încercă să-i potolească înverșunarea. Era clar că ar fi preferat ca martora să fie mai nepărtinitoare.

În fine se ridică avocatul acuzării, formidabil și impozant.

Începu prin a arăta că spusele ei nu erau decît o născocire răuvoitoare, de la început pînă la sfîrșit, și că ea nu fusese acasă la ora aceea, că avea legături amoroase cu un alt bărbat și că urmărise cu bună știință să-l trimită pe Vole la moarte, pentru o crimă pe care acesta n-o săvîrșise.

Toate aceste afirmații, Romaine le tăgădui cu o superbă nepăsare.

Și atunci avu loc deznodămîntul neprevăzut. Avocatul prezentă curții scrisoarea. Fu citită cu glas tare, într-o liniște deplină.

Max iubitule,

Soarta mi l-a dat pe mînă! A fost arestat pentru crimă – da, da, pentru a fi asasinat o bătrînă! Leonard, care n-ar atinge o muscă! În fine, o să mă răzbun. Bietul puișor! O să spun că în seara aceea a venit plin de sînge... și că mi-a mărturisit tot. O să fac să fie spînzurat. Max... și cînd or să-l spînzure, o să știe și-o să înțeleagă că Romaine l-a trimis la moarte. Și-atunci... fericirea, iubitule. În sfîrșit, fericirea!

Erau de față și experți care ar fi fost gata să jure că scrisul era al Romainei Heilger – dar n-a fost nevoie de ei. Confruntată cu scrisoarea, Romaine se prăbuși complet și mărturisi tot. Leonard Vole se întorsese acasă la ora pe care o declarase el, nouă și douăzeci. Născocise toată povestea ca să-l distrugă.

O dată cu demascarea Romainei Heilger, nici parchetul nu și-a mai menținut acuzarea. Sir Charles, chemă pe câțiva dintre martorii săi; apoi însuși acuzatul veni la bară și-și făcu depoziția, simplu, bărbătește, fără să se lase tulburat de întrebări.

Acuzarea încercă să recâștige teren, dar fără succes. Concluziile judecătorului n-au fost într-un totu favorabile acuzatului, dar se produsese o reacție, și juraților nu le-a trebuit decît puțină vreme ca să dea verdictul.

„Nu este vinovat.”

Leonard Vole era liber!

Micuțul domn Mazherne se grăbi să se scoale. Trebuia să-și felicite clientul.

Se pomeni că-și șterge ochelarii, și deodată se opri. Chiar cu o seară înainte, soția lui îi spusese că-și făcuse un tic din asta. Ciudat lucru – ticurile. Oamenii nu știu niciodată că le au.

A fost un caz interesant... foarte interesant. Și femeia asta, Romaine Heilger...

Da, pentru el cazul a fost dominat de personalitatea stranie a acestei Romaine Heilger. Acolo, acasă la ea, în Paddington, îi apăruse ca o femeie palidă, liniștită, dar la proces se desprinsese pe fondul acela sever, strălucind ca o floare de la tropice.

Dacă închidea puțin ochii, putea s-o vadă iarăși – înaltă și impetuoasă, cu silueta-i frumoasă, înclinată puțin înainte, înclăștîndu-și și descleștîndu-și într-una mîna dreaptă, într-un gest inconștient.

Ciudat lucru – ticurile. Gestul acesta al înclăștării și descleștării mîinii era un tic, își zise avocatul. Parcă mai văzuse nu de mult pe cineva făcînd același gest. Oare pe cine? Nu de mult...

Și deodată, răsuflă adânc – își amintise. Femeia din Shaw's Rents...

Simțea că tot capul i se învîrtește. Era cu neputință... cu neputință... Și totuși, Romaine Heilger era o actriță.

Procurorul îl ajunsese din urmă și-l bătu pe umăr.

— L-ai felicitat pe omul nostru? A avut un noroc chior, nu crezi? Hai să mergem pînă la el.

Dar micuțul avocat îi dădu mîna la o parte.

Nu dorea decît un lucru – s-o vadă încă o dată de aproape pe Romaine Heilger.

Mai trecu însă vreme pînă s-o vadă, și locul întîlnirii lor nu are importanță.

— Așadar, v-ați dat seama, spuse ea după ce avocatul îi povesti la ce concluzie ajunsese. Fața? Oh, a fost destul de ușor, și lumina gazului aerian era prea slabă ca să distingeți machiajul.

— Dar de ce?... De ce?...

— De ce-am procedat cum am crezut eu de cuviință?

Femeia zîmbi ușor, amintindu-și clipa cînd rostise ultima dată aceste cuvinte.

— O comedie atît de bine jucată!

— Trebuia să-l salvez cu orice preț. Mărturia unei soții devotate nu făcea două parale... Mi-ați spus-o chiar dumneavoastră. Dar mă pricep puțin la psihologia mulțimilor. Să las ca mărturia să-mi fie smulsă cu forța, ca o recunoaștere, acuzîndu-mă în ochii justiției, și atunci se produce imediat o reacție în favoarea acuzatului.

— Și teancul de scrisori?

— Una singură, cea mai importantă, ar fi putut să pară un fel de... cum se spune... înscenare.

— Înseamnă că omul acela, Max...?

— N-a existat niciodată.

— Totuși cred, spuse micuțul domn Mayherne, adoptînd

un ton jignit, că l-am fi putut scăpa prin procedee... ăăă... normale.

— Nu puteam îndrăzni să risc. Dumneavoastră, da, erați convins de nevinovăția lui...

— Ți-ai dat seama de asta? Înțeleg, se învoi micuțul domn Mayherne.

— Stimate domnule Mayherne, vorbi Romaine, nu înțelegeți nimic. Eu știam – că era vinovat!

În românește de Maria VONGHIZAS

ASASINATUL DIN VIA VELPOGGIO

ITALO SVEVO

I

Prin urmare, atît de ușor era să ucizi? Se opri o clipă din goană și privi îndărăt: pe străduța luminată doar de cîteva lămpi, zăcea cadavrul lui Antonio, pe care nici măcar nu știa cum îl cheamă pe numele de familie. Era surprins de claritatea cu care îl vedea. I se părea chiar că în această clipă fugară distinge expresia acuzatoare a obrazului uscățiv. Antonio zăcea acolo, sus, într-o poziție, ce-i drept, naturală, și totuși neobișnuită. Capul îi era înclinat pe umăr, pentru că, în cădere, se lovise de zid. Vîrfurile picioarelor, ridicate în aer, aruncau umbre înguste în lumina palidă a lămpilor îndepărtate. Din întreaga lui făptură doar vîrfurile picioarelor lăsau impresia că omul se întinsese acolo de bună voie. Restul trupului era al unui om mort, sau mai mult: al unuia ucis.

Nu făcu niciun ocol. Cunoștea fiecare ulicioară și evita străzile care nu l-ar fi ajutat să se îndepărteze imediat de locul faptei.

Graba îi era exagerată, de parcă urmăritorii l-ar fi și ajuns

din urmă. Fu cît pe-aci să trîntească o femeie. Fără să dea atenție ocărilor ei, goni mai departe.

În Piazza San Giusto se opri. Simțea cum îi zvîcnește sîngele în vine. Dar de respirat, respira normal, ceea ce însemna că fuga nu-l istovise. Pricina era oare vinul pe care-l băuse mai înainte? Nu asasinatul, în niciun caz. Asasinatul; asasinatul nici nu-l istovise, nici nu-l îngrozise.

Antonio îl rugase să-i țină o clipă pachetul cu bancnote. Cînd, puțin mai tîrziu, îi ceruse banii îndărăt, îl străfulgerase gîndul că numai o nimica toată îl desparte de posibilitatea de a deveni pe deplin stăpîn al pachetului: viața lui Antonio! Nici nu sfîrșise bine gîndul, că îl și traduse în faptă. Se mira că simplul gînd, care încă nu devenise hotărîre, îi dăduse puterea să înfăptuiască acea lovitură îngrozitoare, cu atîta putere, încît și acum îl mai dureau mușchii brațului.

Înainte de a părăsi piața, scoase banii din hîrtia în care erau înveliți și o aruncă; bancnotele le îndesă în buzunare. Porni apoi mai departe, cu pași voit liniștiți, dar, împotriva propriei sale voințe, își iuți mersul, oricît se silea să-l încetinească. Era greu să-ți măsoari pasul aici, la vale, cînd ai venit în fugă de sus. Începu să gîfîie și trebui să se oprească, pentru a-și trage sufletul, exact sub cetățuia de unde sentinelele priveau în jos, spre orașul în care tocmai se făptuise acea îngrozitoare crimă.

Pe scările ce duceau spre Piazza della Legna, îi veni mai ușor să-și rețină pasul, dar izbutea s-o facă numai pentru că trebuia să fie atent să coboare treaptă cu treaptă. Voia să reflecteze, dar, pur și simplu, nu știa cum să pună la cale totul. În curînd însă renunță, spunîndu-și că de acum încolo orice mișcare îi va fi dictată de necesități! De altfel, începu iar să grăbească pasul. Se va duce îndată și de-a dreptul la gară și va încerca să ajungă la Udine. De acolo, ar putea să se strecoare în Elveția.

Era din nou stăpîn pe sine. Aburul ușor, pe care cina i-l produsese în cap, se destrămase. Plătise bietul Antonio. Iar vinul – cu care-l cinstise însăși victima – nu fusese chiar motivul crimei, însă îi ușurase înfăptuirea ei. Fără ceața aceea din cap, n-ar fi putut uita niciodată cît mai rămînea de făcut, după săvîrșirea crimei, pentru a-i folosi roadele; firea lui lipsită de energie, pasivă ar fi căutat mijloacele și căile pentru a merge la sigur – și n-ar fi acționat niciodată. Căci unde poți uicide fără nicio grijă? Și chiar dacă ar fi existat un asemenea loc – s-ar fi lăsat oare Antonio tîrît acolo? Rîse cu poftă: Antonio era atît de prost, încît l-ai fi putut duce și într-un abator îndepărtat.

Mergea acum pe stradă liniștit, ținîndu-se drept. Dar nu încerca să se înșele singur: liniștea aceasta se datora certitudinii că niciun trecător nu știa pînă acum nimic despre crima lui. Pentru ei încă era un om onorabil. Îi privea drept în față și era aproape ca și cum ar fi vrut să uzeze pentru ultima oară de un privilegiu, pe care totuși îl și pierduse.

Cînd însă ajunse la gară, îl cuprinse din nou agitația. Aici trebuia să facă pasul care avea să-i hotărască soarta. Dacă izbutea să plece, însemna că se va pune în siguranță. Ce liniște va simți cînd trenul rapid îl va duce de-aici cu viteza sa neună! N-ar fi crezut niciodată să fie sensibil în privința asta, totuși acum credea că simte cu adevărat cum din cealaltă parte a orașului vestea despre asasinat se apropie tot mai mult, iar îndărătul ei urmăritorii. Și știa că-l vor prinde curînd, dacă nu izbutea să fugă.

Trenul lui trebuia să plece la ora unu, mai avea vreo jumătate de oră de așteptat. Voia să intre în hala pustie a gării doar cu puțin timp înainte de plecarea trenului, dar nici să stea singur multă vreme în întuneric nu putea, și asta nu de teamă, ci din pricina nerăbdării. Se uitase țintă, îndelung, la

ceasul gării, observînd cum avansau arătătoarele. Apoi cîta înspre cerul înstelat, senin.

Ce să facă oare acum? „Dacă totuși aș putea să vorbesc cu cineva!” se gîndi el și era cît pe aci să se adreseze unui birjar care dormea pe capra trăsुरii. Dar se stăpîni, știind că ar fi în primejdie să povestească despre crimă. Căci, oricît de mult se temea de părerea semenilor săi – nu simțea, spre propria-i mirare, niciun fel de muștrări de conștiință, ci, dimpotrivă, era mîndru de ceea ce făcuse, cum luase pe nepregătite hotărîrea și cu cîta îndrăzneală și siguranță o dusesse la bun sfîrșit.

Intră în hala gării. Voia să privească fețele oamenilor, intrucît i se părea că va putea citi pe ele soarta care-l aștepta.

La intrare, pe o bancă, două femei ședea lîngă coșurile lor și moțăiau somnoroase. În fund, cîțiva impiegați erau ocupați cu trierea coletelor, iar la stînga, în sala de așteptare, ședea un singur individ gras, în fața unui pahar de bere, pe jumătate gol, și fuma.

Din nou se minună cît de ascuțită îi era privirea.

Niciodată nu se simțise atît de agil și atît de puternic, gata să se lupte sau să fugă. Părea că organismul său își dăduse seama de primejdie și își încorda toate puterile, pentru a-l face apt să se împotrivească.

Pașii lui răsunau în hala mare, goală și se întorceau ca un ecou confuz. Cele două femei își ridicară capul și-l priviră.

Bătu la gemulețul casei de bilete, ca să-l cheme pe impieगत. Trebui să se trudească din răputeri ca să aștepte nemișcat cele cîteva minute pînă să apară funcționarul.

— Un bilet pînă la Udine!

— Ce clasă?

La asta nu se gîndise.

— A treia.

Se hotărî să ia clasa a treia din prevedere, nu ca să facă

economie. Trebuia să călătorească în așa fel încât hainele lui jerpelite să nu bată la ochi.

— Dus și-ntors, adăugă el repede și i se păru nemaipomenit că-i trecuse prin minte această idee fericită.

Scoase un pachet de bancnote din buzunar, dar îl vîrî de îndată la loc; erau hîrtii de o mie de fiorini. Găsi un pachet mic cu hîrtii de zece fiorini și plăți.

Cînd se văzu cu biletul în buzunar, i se păru că pe jumătate își atinsese ținta. Ba, realizase mai mult de jumătate din ceea ce avea de împlinit, de vreme ce nu mai trebuia să vorbească nimănui. De aci înainte nu-i rămînea decît să șadă liniștit într-un compartiment, împreună cu cele două femei, care arătau destul de inofensive. Restul era treaba locomotivei.

Trebuia într-un fel oarecare să grăbească trecerea timpului care-i mai rămăsese de așteptat. Vîrî mîinile în buzunare și pipăi bancnotele. Erau moi, ca un simbol al vieții pe care i-o fîgăduiau.

Cu mîinile în buzunare, se duse pînă la intrare și se rezemă de un stîlp. Era locul cel mai întunecat al halei și de aici putea să supravegheze împrejurimile. De fapt, se simțea în deplină siguranță, totuși voia să acorde prevederii atenția cuvenită.

Nu simțea cine știe ce bucurie cînd pipăia între degete bancnotele, dar își explică asta spunîndu-și că nu e sigur de ele. Totuși, și fără această certitudine, gîndul la crima săvîrșită n-ar mai fi lăsat loc altor sentimente. Nu era neliniște și nici căință ceea ce simțea, dar i se părea că apăsarea din brațul drept, cu care dăduse lovitura, se întinsese asupra întregului organism. Acest act scurt, sălbatic al omorului își pusese pecetea și asupra trupului care-l făptuise. Nu izbutea să-și desprindă gîndurile de la asta.

„Dă-mi banii!” spusese Antonio și se oprise brusc. Într-o

clipită luase hotărîrea să nu mai înapoieze pachetul cu bani. Se temea că Antonio simțise ceva, de aceea întinsese spre el mîna stîngă în care ținea bancnotele, deși se aflau la prea mare distanță unul de celălalt, pentru ca mîinile lor să se poată atinge. Atunci Antonio venise spre el, atît de repede și atît de aproape și intrase de-a dreptul în pumnal, încît lovitura fusese și mai puternică. Antonio nici nu realizase încă ce i s-a întîmplat, că se și încovoiașe. Își dusesese mîinile la rană, dar ele zvîcniseră îndărăt, pline de sînge. Apoi dăduse un țipăt și se prăbuși la pămînt, unde rămăsese nemișcat. Ciudat! În timp ce țipase, glasul lui Antonio sunase grav și sărbătoresc, nu mai semănase de loc cu vocea care bîguise cuvinte stupide de om beat. „Într-adevăr, bietului Antonio, i s-a întîmplat ceva foarte rău!” își spusese Giorgio cu seriozitate.

Brusc, fu smuls din visurile sale. Un polițisi intrase cu pași grăbiți în hala gării, îndreptîndu-se de îndată spre casa de bilete. Lui Giorgio îi îngheță sîngele în vine. Începuseră să-l și caute? Își înfrînă îndemnul de a fugi numaidecît în stradă, și rămase locului. Cînd văzu totuși cu cîtă însuflețire vorbește polițistul impieगतului, crezu că ghicește scopul venirii sale, și anume de a-l împiedica pe el, Giorgio, să plece. Părăsi atît de încet hala, încît nici măcar cele două femei care ședeau lîngă ușă nu-l observară.

În piața întunecată din fața gării se mai liniști puțin, ba chiar începu să aibă îndoieli dacă procedase bine fugind; dar nu izbuti să-și impună să se înapoieze în gară. Luă hotărîrea să aștepte o vreme aici, afară, în nădejdea că norocul îi va face vreun semn după care să se conducă. Nu-i fu ușor să ia hotărîrea asta, și cu atît mai greu putu s-o ducă la îndeplinire și să rămînă locului liniștit. Căci numai atunci s-ar fi simțit sigur, dacă nu s-ar mai fi potrivit instinctului și ar fi fugit de-aici. Privirea polițistului, care, desigur, putea să aibă misiunea

de a-l aresta, era suficientă pentru a-i spulbera îndrăzneala de care, totuși, mai înainte, fusese atît de mîndru. Se așeză pe scară. Era cam incomod, dar își aminti că în urmă cu cîteva zile – după ce mîncase pe săturate o singură dată răstimp de patruzeci și opt de ore – se așezase pe treptele unei biserici, fără ca trecătorii să-i acorde nici cea mai mică atenție.

Să plece de aici? Să dovedească o îndrăzneală nebună și să plece, indiferent unde, fără să se întrebe dacă la plecare sau în stația următoare va fi arestat? Mai mult decît această incertitudine, îl oprea să procedeze astfel groaza față de orele înspăimîntătoare, de care, de cîteva minute, începuse să ia cunoștință.

Își tănuia teama reflectînd: „Plecarea înseamnă fugă. Fuga însă este o mărturisire.” Era pierdut dacă îl prindeau în timp ce fugea.

Ar rămîne pe loc. Îi trecură prin minte chiar motive care făceau ca dorința de a nu se îndepărta de oraș să pară înțeleaptă. Cine l-ar putea descoperi? Nu-l văzuseră cu Antonio decît două sau trei persoane, și pe deasupra, într-un cu totul alt capăt al orașului față de locuința lui, iar oamenii aceștia nu-l cunoșteau.

După ce lașitatea apucase să ridice capul o dată, nu mai era capabil să dea dovadă de îndrăzneală. Prin mintea lui isteață trecuse un gînd care i-ar fi fost de folos. Dar încă în timp ce cocheta cu acest gînd nu mai avea intenția să-l traducă în faptă. Pe deasupra, îl chinuia și curiozitatea de a afla ce se știa despre asasinat și ce bănuieli se vînturau în legătură cu acesta. S-ar fi întors la fața locului, ca, precaut, să poată trage cu urechea. Dar acolo ar fi trebuit să vorbească despre crimă, poate chiar cu polițiștii, și ideea asta făcea să i se ridice părul măciucă.

Nu! Se va întoarce în cocioaba unde locuia de mai bine de un an și, deocamdată, nu o va părăsi. Își va duce mai departe

felul de trai de pînă acum și nu-și va îngădui decît mici plăceri care să nu bată la ochi.

Ar fi trebuit să meargă prin larga Via del Torrente, pentru a ajunge în bîrlogul lui din Barriera Vecchia, dar îl reținea o teamă de neînvins, gîndindu-se la strada aceea luminoasă. Față de sine însuși își masca frica, numind-o prevedere. Coti într-o străduță pustie, urcă pieptiș și ajunse pe-o stradă mare. Era o stradă retrasă, sărăcăcios luminată, pe care, la această oră, arar trecea cîte cineva. Făcînd un ocol uriaș, căutînd să meargă pe străzile cele mai întunecate, răzbătu, în cele din urmă, în celălalt capăt al orașului. Se opri în fața unei uși, la care se ajungea coborînd o treaptă. Deschise ușa, intră și după ce o închise în urma lui și rămase într-o beznă de necuprins, se liniști de îndată. Făcuse o greșală ducîndu-se la gară, dar credea că o îndreptase prin faptul că se întorsese fără nicio piedică acasă.

Aici nimeni nu știa că încercase să fugă. Îl auzi pe Giovanni cum sforăia într-un colț al încăperii; era, pesemne, beat.

Se tîrî pe dibuite la salteaua lui, se așeză și începu să se dezbrace. Haina cu banii o împături și o vîrî sub pernă. În somn, îl chinuiră gînduri încîlcite, fantastice. Parcă nu el era ucigașul. Străduța retrasă, prin care, în timp ce fugea, privise înapoi; victima, pe care abia dacă o cunoștea; goana spre gară – toate astea jucau învîlmășit înaintea ochilor săi lăuntrici, însă fără să-l miște sau să-l sperie. Era atît de frînt de oboseala, încît i se părea că întunericul din jur n-avea să se sfîrșească nicicînd. Cine putea să-l caute aici?

2

Oamenii sărmani, în mijlocul cărora trăia, îi spuneau lui Giorgio „Domnul”. Porecla aceasta și-o datora nu purtărilor

sale, deși erau mai alese decît ale celorlalți, ci disprețului pe care-l vădea față de obiceiurile și petrecerile tovarășilor lui. Aceștia se simțeau fericiți la cîrciumă, în timp ce Giorgio se ducea acolo fără niciun chef, ședea de cele mai multe ori fără să scoată o vorbă și, pe măsură ce bea, devenea tot mai mohorît. Mulțimea îi respectă pe oamenii care nu se amuză și Giorgio, observînd impresia ce-o făcea cu felul lui de a fi, arăta cu mult mai multă tristețe decît simțea în realitate.

Povestea vieții lui era, de fapt, destul de simplă și de obișnuită, iar trecutul său nu avea în niciun caz nimic din măreția pe care voia s-o acrediteze el. Studiile cu care se tot fălea constau în frecventarea a două clase gimnaziale, pentru absolvirea cărora îi trebuiseră cinci ani. Apoi se lăsase de carte și, în cel mai scurt timp posibil, tocuse modesta avere a maică-sii. Se zbătea în fel și chip pentru a se putea menține în situația unui burghez cu carte, așa cum se străduise maică-sa să facă din el, dar zadarnic, nu găsea decît posturi de comisionar. Neputînd să-și întrețină mama, o părăsise. De atunci locuia în cocioaba asta împreună cu Giovanni, care era tot comisionar.

Cînd îl apuca hărnicia, lucra două sau trei zile pe săptămînă. Era veșnic nemulțumit de sine și de ceilalți. Ocăra în timpul lucrului, ocăra cînd își primea leafa și nu-și găsea liniștea nici măcar în nesfîrșitele ceasuri de tîndăleală.

Nu fusese niciodată bogat, totuși, pe vremuri, trăise în condiții care îi îngăduiau să viseze că, odată și odată, va ajunge într-o situație mai bună. Și alții din jurul lui, îndeosebi maică-sa, nutriseră asemenea speranțe. Fără-ndoială, aceste vise și amărăciunea iscată de neîmplinirea lor, care în existența ce-o ducea acum părea tot mai îndepărtată, fuseseră pricina pentru care Antonio își pierduse viața.

Lovituri puternice îl făcuseră să sară din somn. Giovanni se

îmbrăca. Din greșeală, apucase o gheată a lui Giorgio, pe care o dezbrăcase ocărînd și o azvîrlise furios.

Respirînd abia auzit, Giorgio continuă să facă pe adormitul. În vremea asta se gîdea retrospectiv la crima lui și-l cuprindea uimirea. Probabil că în clipa de față n-ar mai fi avut curajul s-o săvîrșească. Dar o săvîrșise, și acum, cînd somnul îndelungat îi liniștise nervii, cînd era la adăpost în acest colț uitat de Dumnezeu și-și ținea capul sprijinit pe comoară, nu simțea nici muștrări de conștiință, nici nu se căia. Aceasta fu prima senzație încercată în lunga zi ce-i sta înaintea.

Giovanni, care terminase cu îmbrăcatul, îl apucă pe Giorgio de braț și-l scutură.

— Nu te duci să cauți de lucru, trîntore?

Giorgio deschise ochii clipind, se întinse, ca și cum s-ar fi trezit în clipa aceea, și mormăi:

— Astăzi tot n-am să găsesc nimic! Mai rămîn puțin în pat.

— Aha! „Domnul”! strigă Giovanni. N-ai decît să te odihnești mai departe.

Și plecă, trîntind ușa în urma lui.

Fără cheie, nu putea intra nimeni din afară. Asta totuși nu-l mulțumi pe Giorgio, care se ridică din pat și puse și lanțul. Apoi scoase bancnotele din buzunar și începu să le numere.

Vederea banilor nu-i prea stîrni un sentiment de liniște senină; îi aminteau de crimă și puteau să slujească drept material compromițător împotriva lui. Privind strada scăldată în soarele dimineții, îl cuprinsese o neliniște cumplită și pentru a se putea simți din nou mulțumit de fapta sa, se apucă să socotească, gîfîind, cîți ani ar putea trăi din suma aceasta, în bogăție și liber; zadarnic însă. O grijă mai mare îi

tulbura socotelile și mulțumirea de sine: unde să ascundă banii?

Încăperea era pardosită cu scînduri, puse de-a dreptul pe pămînt și prinse ușor în cuie doar la capete. Dedesubt se găseau destule ascunzători bune, niciuna nu era sigură însă, deoarece, în odaie nefiind decît un singur dulap, care, pe deasupra nici nu se putea încuia, Giovanni și cu el obișnuiau adesea să folosească această tainiță.

Dar de idei strașnice nu ducea niciodată lipsă Giorgio. Se gîndi să ascundă banii sub salteaua lui Giovanni.

În timp ce, zîmbind mulțumit, se căznea să desprindă o scîndură, un zgomot ușor, iscat într-un colț al încăperii, îl făcu să tresară. Drept urmare, scăpă scîndura, pe care tocmai o ridicase în sus, și își strivi mîna. Ca să nu strige în gura mare de durere, își mușcă buzele. I se păruse că zgomotul auzit e aidoma celui stîrnit de niște lupte și spaima lui fu cumplită. După ce se liniști iarăși, trebui să recunoască, umilit, că, ce-i drept, nu ducea lipsă de idei strașnice, dar îi lipsea ceva care, în situația lui actuală, i-ar fi fost de mult mai mare folos.

Se hotărî să nu iasă din casă. Îi era mai ușor să rămînă în semiobscuritate, decît să umble pe stradă, la lumina zilei. Vedea lumina care se strecura prin unica fereastră și nu putea să-și închipuie ce ar simți dacă ar merge pe străzi, ziua-n amiaza mare, cînd chiar și noaptea îi venise atît de greu s-o facă.

Giovanni are să-i aducă toate noutățile, are să-i spună ce zvonuri se vîntură în legătură cu criminalul. Prietenul său avea obiceiul să citească zilnic *Piccolo Corriere*, așa că trebuia să știe.

Crima lui era, probabil, întîmplarea cea mai importantă a zilei!

Cea mai importantă! Încerca un sentiment neplăcut, de parcă o greutate mare de tot îl apăsa pe inimă.

Și prietenii săi or să se preocupe de întâmplarea asta.

De unde să ia curaj ca să poată discuta despre crima ce-o făptuise? Mai devreme sau mai târziu va fi însă nevoit s-o facă. Tocmai el, care la cea mai mică enervare simțea cum i se urcă sângele în obraji, să joace acum rolul nevinovatului! Gîndindu-se la rolul acesta, înțelese brusc că nu-i rămînea altă cale de ieșire decît să manifeste o indignare nemaipomenită în legătură cu fărădelegea săvîrșită. Să se prefacă liniștit sau indiferent îi era prea greu. Indignarea ar explica roșeața din obraji, tremurul mîinilor, ca și interesul deosebit de mare care i l-ar trezi amănuntele cele mai neînsemnate privitoare la crimă.

Se îmbracă și la ora unsprezece se duse la cîrciuma din apropiere, care, la vremea asta, nu era încă năpădită de muncitori. Înainte de a părăsi încăperea, o cercetă cu atenție. Odaia arăta iarăși ca de obicei, acum, după ce strînsese gunoiul pe care-l făcuse ridicînd scîndura din podea.

La cîrciumă nu era decît chelnerița. De obicei, îi plăcea să-i dea tîrcoale din cînd în cînd femeii ăsteia drăguțe, chiar dacă era cam trecută, dar astăzi n-avea chef de asta. Se așeza la locul său și rămase acolo, tresărind la fiece zgomot care putea să anunțe intrarea altor clienți.

Încă nu auzise niciun cuvînt despre asasinat. Și acum trebuia să găsească un mijloc pentru a auzi acest prim cuvînt.

Era cît pe-aci să iasă din cîrciumă; totuși se întoarse și se duse la Teresina, care tocmai căra tacîmuri la bucătărie. Apucînd-o de bărbie și privind-o drept în ochi, o întrebă:

— Ce-i nou, Teresina?

O întrebare mai isteată nu-i trecu prin minte și vocea începu să-i tremure de enervare, dar se stăpîni.

— Ei, înseamnă că nu-i chiar atît de rău! exclamă ea și se dădu puțin la o parte, pentru că stăteau chiar în ușa. Cînd te-am văzut atît de încruntat, mi-am zis că ești bolnav azi.

— Nu prea mi-s boii acasă! răspunse Giorgio.

Repetă aceleași cuvinte de mai multe ori, așa încît Teresina să-l creadă mai ușor. Acum, după ce se trăseseră mai la întuneric, chelnerița aștepta s-o sărute, dar în loc să facă asta, Giorgio îi apucă mîna prietenos și o întrebă încă o dată:

— Ce-i nou?

— Altceva nu mai știi să spui astăzi? îi replică ea și, făcînd pe mironosița, își trase mîna, după care fugi.

Pe stradă, în timp ce se îndrepta spre locuința lui, se sili să calce cu pași siguri. Se simțea foarte slab și nemaipomenit de laș. Tot gîndindu-se la fapta sa, își pierduse comportarea normală. Nici măcar față de chelneriță nu se purtase cum ar fi fost firesc. De unde și pînă unde socotea el, de fapt, că întregul oraș trebuie să se preocupe de crimă? Cînd o întrebase pe Teresina ce-i nou, așteptase ca ea să-i povestească de îndată tot ce auzise în legătură cu asasinatul. „O, nu, trebuie să mă port cu totul altfel!” își spuse Giorgio și, luînd această măreață hotărîre, își mușcă buzele. „E-n joc pielea mea!” Se purtase atît de prostește cu Teresina, încît femeia ar putea sluji drept martoră împotriva lui.

Poate că nimeni nu știa în oraș despre crimă. Această speranță, oricît de nebunească, îl mai făcu să-și vină în fire. Socotea că, în ce-l privea, era singura ipoteză favorabilă, deoarece înțelesese că nu va scăpa de pedeapsă, chiar dacă nu va fi descoperit; teama aceasta permanentă era ea însăși o pedeapsă aspră. Mai știi? Printr-o minune, ar fi posibil ca leșul lui Antonio să fi dispărut de pe suprafața pămîntului. Pesemne că întotdeauna speranța fusese aceea care presimțise cînd în natură se petrecea o minune!

Dar această speranță fu repede nimicită. La amiază veni Giovanni și fiindcă Giorgio voia să se justifice că nu se dusesse la lucru, îi spuse și prietenului său că nu se simte bine.

— Zău! exclamă Giovanni și în surîsul ironic care-i trecu

ușor pe buze, Giorgio crezu că descoperă o umbră de bănuială. Prietenul adăugă: Ești bolnav ca de obicei, ai?

Într-adevăr, nu era prima oară când Giorgio făcea pe bolnavul pentru a-și scuza lenea.

Apoi, deodată, fără nici o altă trecere decît scurta întrebare „Ai auzit?”. Giovanni începu să istorisească despre crima din Via Belpoggio. Între timp mesteca pînea pe care și-o adusese drept prînz, și cuvintele, așteptate de Giorgio cu o nerăbdare atît de înfrigurată, nu ieșeau decît tare anevoie din gura lui.

— Sigur, Antonio Vacci... cică-i vorba de mai bine de treizeci de mii de fiorini. O lovitură grozavă! Străpuns drept în inimă! Nu cred că a mai trăit nici zece secunde după asta!

Giorgio nu era numai tulburat fiindcă i se năruiau ultimele speranțe. Vasăzică durerea din braț era pricinuită de lovitura aceea cu care străpunsese inima lui Antonio! Poate că brațul lui simțise ultimele zvîcniri ale inimii ce înceta să bată și gîndul acesta îl îngrozea. Pretutindenii erau cunoscute chiar și amănuntele crimei, ce apărea, desigur, ca monstruoasă. Asupra victimei nu se descoperiseră urme care să arate cît de rapid se petrecuse fapta, ci numai urme de violență.

Giorgio nu cuteza să vorbească. Cîntărea fiecă cuvînt care-i venea pe buze și-l înăbușea iar, căci fiecare ar arunca, după cum socotea, bănuiala asupra lui. Prin urmare nu exista niciun mijloc să afle ceva de la individul ăsta – preocupat numai de prînzul lui anemic – și care, în toate reflecțiile sale, nu pomenise niciun cuvînt despre presupunerile ce se făceau totuși, probabil, în oraș și-l priveau pe el, pe Giorgio.

În cele din urmă Giorgio găsi o propozițiune care i se păru o capodoperă de naturalețe:

— Și asasinul, cine-i?

Pentru a găsi această propozițiune, trebuise să chibzuiască bine ce anume știa despre crimă numai datorită faptului că o

săvîrşise el însuşi, şi apoi ce rămăsese încîlcit în vorbele lui Giovanni, deoarece era primejdios să arate că pricepuse totul cu atîta repeziciune.

— Da, cine-i asasinul?

Se bucură văzînd că Giovanni începuse să manifeste nerăbdare. Putea să se prefacă, prin urmare, cu destulă dibăcie cînd îşi concentra întreaga atenţie în direcţia asta. Se căia însă de un singur lucru: în bucuria iscată de faptul că găsise această propoziţiune, o repetase aproape fără să-şi dea, seama.

— Păi nu ţi-am spus? Nu l-au găsit încă. Nu se ştie cine e.

Mai mult de atîta nu putea să scoată de la Giovanni, aşa că se dădu bătut.

Ca să afle ştirile pe care i le putea oferi Giovanni n-avea nevoie să se expună chinului unei conversaţii. Putea să le citească şi în ziar.

Un sfert de oră după plecarea lui Giovanni, părăsi casa, cu un curaj de care se mira el însuşi, bineînţeles nu fără a fi şovăit cîteva clipe. Dar Giovanni îi îmboldise în asemenea măsură dorinţa de a afla mai multe, încît nu mai putea să aştepte.

Pentru a ajunge la primul chioşc unde se vindea *Piccolo Corriere*, avea de străbătut un drum care dura vreo zece minute. La început se strecură pe lîngă zidurile caselor, dar apoi, printr-un raţionament cît se poate de simplu, ajunse la concluzia că trezea bănuieli dacă lăsa să se vadă că vrea să se ascundă, aşa că o apucă prin mijlocul străzii, cu un mers ce voia să pară firesc, dar mereu se poticnea. Uitase oare să umble?

Se întoarse de îndată acasă cu ziarul, se aruncă pe salteaua pe care o trăsese în dreptul unicei ferestre şi începu să citească. Niciodată în viaţa lui nu găsise atît de interesantă o foaie de hîrtie tipărită, niciodată nu acordase o atenţie atît de

avidă unei asemenea hîrtii, încît să uite de tot ce era în jur și, după terminarea lecturii, să i se pară că se trezește dintr-un somn îndelungat.

Asasinatul era evenimentul cel mai important și umplea aproape în întregime pagina cu știri locale. În fruntea relatării despre crimă se afla o constatare a redacției asupra frecvenței cu care se petreceau în oraș asemenea fapte sîngeroase și era condamnată, cu un ton amar, ce impresiona, desigur, mai mult pe asasin decît autoritățile, nepăsarea de care se dădea dovadă în privința siguranței publice.

În timp ce citea, își spunea că urăște ziarul. La ce bun înverșunarea asta? Chiar și dacă el ar fi fost pedepsit, celălalt n-avea să mai învie. Nu ajungea înverșunarea cu care-l urmăreau autoritățile?

Din articol reieșea sau trebuia să reiasă faptul că asasinatul stîrnea în oraș o vîlvă nemaipomenită. Era vorba de o crimă, spunea autorul articolului, săvîrșită cu o cutezanță nemaîntîlnită, pe o stradă nu prea îndepărtată de centru, la o oră e drept înaintată, dar nu atît de tîrziu în noapte încît să se poată accepta ideea că tocmai acest colț al orașului fusese cu totul pustiu. Un trecător fusese asasinat mișelește, pur și simplu din pricină că avusese bani asupra sa.

În privința aceasta ziarul se înșela și Giorgio ar fi trebuit să se bucure că lucrurile stăteau astfel, fiindcă însemna că bănuiala nu putea să cadă atît de ușor asupra sa. Nimeni nu văzuse victima împreună cu ucigașul. Dar modul cum era înfățișată în ziar crima, ca opera unui ucigaș pornit pe jaf, care omorîse, la-nîmplare, un trecător, numai din simpla presupunere că are bani asupra sa, înrăutățea și mai mult situația; felul acesta de a prezenta lucrurile făcea să sporească și mai mult neliniștea lui Giorgio. Cei care vorbeau acolo, în ziar, despre el, nu știau în ce ispită fusese dus din prostia lui Antonio.

Înfățișînd crima sub aspectul acesta, era ușor de înțeles că întregul oraș fusese pus în stare de alarmă. Fiecare avea să-și vadă scumpa sa persoană amenințată și, în asemenea condiții, avea să devină un ajutor destoinic al poliției.

Despre ucigaș nu puteai citi nici un singur cuvînt adevărat.

Ziarul relata că, la scurt timp după săvîrșirea asasinatului, fuseseră observați în apropiere de locul crimei doi indivizi cu înfățișare periculoasă, și probabil ei erau făptașii.

Greșeala aceasta era așadar o mîngîiere pentru Giorgio și se mira el însuși că nu i se mai potolesc un pic bătăile inimii.

Articolul îl zguduise. Ce-i drept, se temuse că cercetările vor fi duse cu mai multă dibăcie, dar și acum, cînd păreau să se desfășoare destul de infructuos, totuși îl nelinișteau și îl înspăimîntau. Poate că în organismul nostru există un nerv extrem de sensibil, care presimte răul. Giorgio simțea că asupra lui se îndreaptă un nor de ură și oricît de inofensiv i se părea în clipa de față, totuși îl copleșea.

Ziarul, care nu putea să scrie niciun cuvînt despre asasin, se despăgubea descriind în amănunte biografia victimei.

Antonio Vacci era căsătorit și tată a două fete. Pînă acum cîteva luni, familia dusese un trai de oameni nevoiași, apoi, pe neașteptate, moștenise o avere însemnată. Vacci era descris ca un om sărman cu duhul, care, de cînd se îmbogățise, avea totdeauna asupra lui sume mari de bani și le arăta oricui era dispus să le vadă.

Prin urmare nu puteau fi bănuite din capul locului persoanele care știau despre această comoară ambulantă; erau prea numeroase, „Totuși, se adăuga în articolul de ziar, poliția a interogat de îndată pe toți locatarii casei în care a locuit bietul Vacci.”

„O! Dacă aș fi fugit!” se gîndea asasinul, căindu-se

amarnic. Era evident că, pînă acum, nicio bănuială nu căzuse asupra sa. Dacă în seara precedentă ar fi plecat la Trieste, ar fi putut să ajungă pînă la granița elvețiană fără să se teamă că este urmărit. Acum era ferm convins că i-ar fi fost mai bine, dacă s-ar fi aflat departe de locul unde făptuise omorul.

După-amiaza târziu mai plecă o dată de acasă. Pășea mai slobod și se grăbi să pună această îndrăzneală pe seama certitudinii că nu e urmărit. Totuși întreaga lui ființă continua să fie stăpînită de teamă. Era de-ajuns să se întîmple cel mai mic lucru neprevăzut, că și începea să tremure: de pildă, cînd se trezea pe neașteptate, față-n față, cu cîte o uniformă, fie ea și numai asemănătoare cu aceea de polițist. Nu ceea ce citise în ziar, nu certitudinea că nu e bănuiră îi dădeau curaj, lucru pe care îl recunosc, în cele din urmă, el însuși. Mai mult faptul că se obișnuise cu noua lui situație îi dădea posibilitatea să se miște nestîngherit. O mare parte din ceea ce numim curaj este experiență și obișnuință cu primejdia.

3

Spre seară, veni Giovanni. Îl privi pe Giorgio cu o mutră voit îngrozită.

— Știi că ești socotit ucigașul lui Antonio Vacchi? îl întrebă el fără nici o altă introducere.

Giorgio zăcea în întuneric, întins pe salteaua lui. Simțea cît se poate de limpede că altminteri Giovanni i-ar fi putut citi pe față, după brusca schimbare a expresiei, cît de bine întemeiată era această bănuială, pe care el n-o exprimase decît sub formă de glumă. Unde erau intențiile lui de a arăta indiferență și naturalețe?

— Cine? bîigui Giorgio.

O întrebare mai stupidă nici că ar fi putut pune, dar era cea mai scurtă care-i trecuse prin minte.

Giovanni îi răspunse că toți prietenii spuneau așa. După cum relata *Piccolo Corriere della Sera* o femeie îl văzuse pe asasin fugind de la locul crimei, mai mult decât atât, acesta aproape că o trântise în goană. Putu să dea informații destul de exacte despre înfățișarea lui: păr negru și des, o adevărată chică, și o pălărie moale, cu boruri mari.

Spaima care, la început, prinsese să urce în sufletul lui Giorgio, se mai potolise puțin la ultimele cuvinte ale lui Giovanni. Căci aceste cuvinte îl mai liniștiseră – ce e drept, într-o măsură foarte mică. Își amintea de femeia aceea care îl văzuse în întuneric și pe deasupra doar preț de o clipă, așa încît, fără-ndoială, în afară de pălăria moale, cu boruri mari și de părul negru nu putuse distinge nimic altceva. Mai mult decât atât: nu-l zărise în momentul crimei și chiar dacă l-ar găsi și va fi recunoscut, încă nu era pierdut. Putea să tăgăduiască totul și să se salveze. De bună seamă, situația lui era groaznică, știa asta, dar nu disperată. Putea să-și taie chica, iar pălăria s-o înlocuiască prin una nouă.

— Ia te uită, ce coincidență! îi spuse el repede lui Giovanni, cu o îndrăzneală de care nu s-ar fi crezut în stare. Tocmai astăzi, stînd aici și plictisindu-mă, m-am hotărît să-mi tai părul, că a ajuns să-mi atîrne pe ceafă și... și voiam să-mi cumpăr și o pălărie nouă, fiindcă m-am săturat de pălăria asta moale.

Ceea ce spusese nu era rău, dar lăsase să răzbată teama, chiar dacă în cuvinte nu, în glas însă da, și un observator versat ca Giovanni o fi remarcat.

Prietenul îl sfătui plin de înțelegere:

— Dacă nu vrei să-ți găsești beleaua cu poliția, atunci mai bine păstrează-ți deocamdată coama și pălăria!

— Da' tu ai putea să depui mărturie că voiam să fac asta încă înainte de a fi fost vorba de părul și pălăria asasinului.

O, dacă totuși ar izbuti să i se destăinuiască lui Giovanni,

să și-l facă părtaș! Dacă n-ar fi fost blestemata asta de teamă că Giovanni ar putea fi primul care să-l dea pe mîna poliției, s-ar azvîrli la pieptul lui și i-ar încredința totul. I-ar da jumătate din comoară și, o dată cu ea, i-ar impune jumătate din chinurile sale. Pentru el ar fi fost ca o eliberare să aibă un complice, deoarece era convins că groaza lui avea să slăbească de îndată ce ar putea s-o îmbrace în cuvinte. Gîndul care-i sfredelea neîncetat mintea, și anume că e urmărit, i se părea atît de îngrozitor tocmai din pricină că nu-i putea da glas. Și credea că nu putea să ia nicio hotărîre energică, salvatoare, deoarece îi lipsea un cuvînt rezonabil. Cu gîndurile acestea febrile, care i se perindau prin cap fără să lase nicio urmă, care răsăreau, pentru ca doar după cîteva clipe să și piară, nu era cu putință să chibzuiască limpede.

Făcu o slabă încercare de a obține ajutorul lui Giovanni. Bineînțeles, nu apelă la prietenia lui prin vreo mărturisire, ci se bizui mai degrabă pe memoria slabă a acestuia.

— De altminteri, aruncă el în treacăt, știi prea bine că eu mă și culcasem la ora cînd se zice că s-ar fi petrecut crima. Cînd am intrat pe ușă mi-ai spus chiar bună seara!

— Nu-mi amintesc! rosti Giovanni după o scurtă șovăială.

Răspunsul îi închise definitiv gura, căci șovăiala lui Giovanni prea aducea a bănuială...

Mai tîrziu, cînd rămase iar singur și încercă să-și pună ordine în gîndurile încîlcite, fu nevoit să recunoască, resemnat, că era un individ a cărui nimicire e cerută de societate.

Cum să scape de această ură? Cum s-o facă să scadă? Dacă i s-ar cere să arate motivele faptei sale, ce să spună pentru ca în ochii celorlalți grozăvia fărădelegii să pară mai mică și cum să-i convingă că era mai bun decît trebuia judecat după ceea ce săvîrșise? Putea să povestească, bineînțeles, că un tip pe care abia-l cunoștea îi dăduse bani și-l provocase, spunîndu-i

„Dacă mă ucizi, ai tăi sînt” și el ascultase de acest îndemn și-l ucisese.

Altceva nu putea să spună? Asta nu ajungea, desigur, pentru a-l dezvinovați și nici măcar pentru a face vina să pară mai mică. Își dădu seama că era cu neputință să-și convingă semenii de nevinovăția sa și, în cele din urmă, recunoscă că sentimentul acesta era nefiresc și absurd. În fapt, simțămîntul nevinovăției este uimitor la un om care n-a ucis din ură sau din dragoste, ci din lăcomie.

Nu se mai putea înșela nici măcar pe sine însuși, dar îl preocupa atît de mult să împlînzească ura și disprețul viitorilor judecători, încît își puna în slujba acestui țel toată puterea de judecată. Și cînd crezu că a găsit un mijloc potrivit, pierdu cu acesta timp prețios, în care s-ar fi putut, cine știe, salva.

De ani și ani nu se mai gîndise la maică-sa. Acum își aminti de ea, fiindcă trebuia să-l ajute la mistificarea pusă la cale. Voia, în cazul că aveau să-l descopere, să susțină că săvîrșise crima numai și numai ca să-și poată ajuta mama bătrînă.

Cînd se lăsă noaptea, porni pe drumul lung ce ducea la San Giacomo, unde locuia bătrîna. În timp ce mergea, nu se gîndea cîtuși de puțin la bucuria de a o revedea. Își repeta, mereu cu alte îmbunătățiri, scena pe care o născocise și cu care voia să se justifice în fața judecătorilor.

Crima lui n-avusese alt scop decît să înfrumusețeze ultimii ani de viață ai unei femei bătrîne, ai mamei sale. Giorgio nu se mai îndoia cîtuși de puțin: va fi cît se poate de ușor pentru el să preschimbe groaza, iscată de fapta lui, în indulgență plină de milă.

Era sigur că o va putea îndupleca pe bătrînă să joace teatrul ăsta. Era femeie de înțeles. Nu-l iubea, căci îi dezamăgise speranțele pe care și le pusese în el, dar avea să fie

de îndată drăguță și tandră, când va afla că e bogat. Nădejdea că-i va arăta dragoste, la care el va răspunde din toată inima, era o mare mîngîiere pentru Giorgio. În dragostea aceasta avea să i se potolească frămîntarea, avea să piară ceea ce, în chip greșit, numea el muștrări de conștiință. Avea să se arate blînd și apropiat față de maică-sa, avea să i se mărturisească, așa cum numai lui însuși se mărturisea, avea să-i dea toți banii. Această dragoste îi izbucni de-a dreptul impetuos în inimă. Niciînd nu simțise ceva asemănător. Fusesse întotdeauna un egoist, un om dur, și iată că acum se mîngîia la gîndul că-și va revărsa gingășia asupra unei ființe slabe și va deveni sclavul și apărătorul ei.

Lîngă prima locuință muncitorească văzu un băiețandru. Îl recunoscuse și se bucură; era Giacomo, fiul unui vecin al mamei sale.

Băiețandrul fuma cu lăcomie, în întuneric. Când îl zări pe Giorgio se rușină și, în timp ce se ridica în picioare, ascunse țigara în palmă.

Giorgio îi surîse. Voia să-l liniștească, să-i spună că sigur n-are să-l pîrască tatălui său, dar se grăbea să afle mai repede ceea ce îl interesa, așa că se mulțumi doar să-i suridă.

— Unde-i mama? întrebă el grăbit, de parcă avea să-i dea o veste foarte importantă.

Băiețandrul, mai curînd liniștit de surîsul lui Giorgio decît întristat de știrea pe care trebuia să i-o comunice, îi spuse:

— Mama dumitale? Și cînd socoti că-l pregătise îndeajuns cu aceste cuvinte, adăugă grăbit: Mama dumitale a murit acum opt zile, la spital. Dar tata ar vrea să stea de vorbă cu dumneata, fiindcă trebuie să-ți transmită ceva din partea dîșșii. Îl aduc îndată.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie! spuse Giorgio cu glas pierit, și în timp ce o și luase din loc adăugă, dar atît de încet, încît băiatul probabil nici nu mai auzi: Vin mîine iar. Cu bine!

Aşa pierdu şi această speranţă, pe care în câteva ore o umflase atât de mult şi de care, în cele din urmă, se agăţase la fel cum se agăţase de speranţa că nu va fi descoperit. Nu durerea că-şi pierduse mama îl făcea să se clatine pe picioare şi-i tulbura privirea. Nu vedea înaintea ochilor chipul moartei, nu rechemă în amintire glasul ei pe care de aci înainte n-avea să-l mai audă niciodată, nici gesturile mâinilor ei, care, totuşi, îl mîngîiaseră de atîtea ori. Bătrînă asta se stinsese la vreme nepotrivită, şi moartea ei îl făcea să rămînă un ucigaş şi un jefuitor josnic.

Vestea aceasta îi luă orice capacitate de a mai chibzui cu limpezime şi îl împinse în braţele urmăritorilor. În ceasurile în care visase să atribuie crimei un scop nobil şi în felul acesta să cîştige compătimirea semenilor, dacă avea să fie arestat, nu se gîndise la dificila sarcină de a scăpa de pedeapsă. Acum, după ce pierduse această speranţă, îl cuprinse iar frica. Fugi îndărăt în oraş, chiar dacă tocmai prin asta făcea să sporească primejdia.

În apropiere de Piazza della Barriera avu în întuneric o viziune stranie.

În faţa lui mergea cu paşi repezi un omuleţ mărunţ, încovoiat, slab, cu mâinile înfundate în chip ciudat în buzunare: Antonio Vacci! Giorgio îl văzu cît se poate de limpede, recunoscă în amănunţime această jalnică făptură, chiar şi părul cărunţ, rar, lins la tîmple, şi o clipă nu mai avu nicio îndoială: Antonio trăia!

Nu se gîndi prea mult cum de era cu putinţă una ca asta, de vreme ce îl văzuse totuşi zăcînd mort, pe jos. Antonio trăia! Aşadar nu-i omorîse! Dădu un ţipăt şi se năpusti în urma lui. Voia să-i înapoieze toţi banii, voia chiar să-şi asume obligaţia ca, mai tîrziu, să-i dea iar bani, mai mulţi, şi să nu ceară nimic în schimb, dacă Antonio acesta viu dovedea că nu-l ucisese.

Uluit și buimac, privi țință către o față jalnică, de culoarea pergamentului, cu totul necunoscută. Nu era Antonio. Giorgio se prăbuși iarăși în disperarea lui, acum și mai adâncă decît înainte, căci dorindu-și cu atîta ardoare ca Antonio să trăiască, credea, cu atît mai puțin, că merită să fie urît și urmărit, și-i era atît de tare milă de el însuși, încît îi dădura lacrimile.

Se simțea ca un om care, din propria-i vină, a ajuns pe un povîrniș abrupt și zadarnic se străduiește să-și găsească un sprijin; de sub picioare îi alunecă în adîncuri pămînt și prundiș, iar arbuștii de care se agață nu-l țin. Faptul că pornise s-o caute pe maică-sa și speranța că-l revede viu pe Antonio fuseseră încercări de a se împotrivi prăbușirii.

Totuși abia îl năpădisese iar neliniștea, că și făcu într-adevăr o încercare de a se salva, dar o făcu atît de neîndemînat, încît tocmai asta îl duse la pieire. Omul de pe povîrnișul abrupt se prăvăli din propria-i vină în adîncuri, fiindcă nu mai vedea nici o altă posibilitate de scăpare.

Trebuia să se descotorosească de pălăria moale, cu boruri mari, care-i împovăra capul ca și crima însăși. Nu se mai gîndi la remarca atît de cuminte a lui Giovanni și pași plin de hotărîre pragul unui magazin de pălării. Era la ceasul cînd se acordă puțină importanță unui client, deoarece toată lumea se pregătește de închidere, dar Giorgio nu își dădu seama că, nădușit și neliniștit cum era, ajungea cea mai mică bănuială pentru ca oamenii să recunoască în el pe asasinul fugar.

O fetișcană îl întrebă ce dorește. Era îmbrăcată elegant și-și pusese și mănușile, căci voia să părăsească magazinul. Ochii negri îi scăpărau de nerăbdare. Cînd îl auzi că vrea să cumpere o pălărie, făcu o mutră acră și se înapoie îndărătul tejghelei. Proprietarul magazinului, un tînăr domn deșirat și slab, se ridică de la o măsuță aflată în fundul, prăvăliei.

Giorgio nu-l văzuse mai înainte și nici acum nu privi spre el, dar se simțea observat și-și pierdu cu totul cumpătul.

— Repede, mormăi pe un ton aspru, care desigur că o izbi pe vânzătoare.

Fetișcana îi oferi o pălărie moale, cu boruri mari.

— Nu! spuse el aproape cu arțag.

Vânzătoarea îi întinse o altă pălărie, pe care o luă în mână. Era hotărât să nu mai zăbovească în lumina asta puternică, deoarece fetișcana, proprietarul magazinului și practicantul îl priveau cu vie curiozitate. Practicantul încetase chiar să scoată pălăriile din vitrină, și asta, evident, numai pentru a se putea uita la el.

Ar fi renunțat bucuros să mai probeze pălăria, dar mînat de cea mai elementară prevedere, pricepu că era constrîns s-o facă. Scoase pălăria. Fața îi era scaldată în sudoare.

— Cald? întrebă vânzătoarea pe un ton batjocoritor.

Șovăi o clipă, pînă să-i răspundă. Întrebarea îi oferea prilejul să explice că străbătuse un drum lung și numai și numai din pricina asta se afla într-o asemenea stare. Dar nu avu curajul s-o facă.

— Da, foarte cald! murmură Giorgio și-și șterse fruntea.

Apoi plăti și părăsi magazinul, uitîndu-și vechea pălărie.

Cea nouă era prea mică. Îi stătea prost și-l incomoda, deoarece îi aluneca mereu.

În Piazza della Barriera îl văzu pe Giovanni împreună cu trei muncitori. Trebui să străbată piața și se apropie de ei șovăind. Știa acum din experiență că fiecare cuvînt și fiecare mișcare a sa va bate la ochi și va trezi bănuială.

Îl primiră cu un salut rece și-l priviră cu neîncredere. Nu, nu se înșela; niciodată nu se purtaseră așa cu el. Niciunul nu-i adresă vreun cuvînt, ci îl priveau doar curioși.

Amețit de frică, făcu o ultimă încercare de a lua un aer firesc:

— Mergem la cârciumă? Astă-seară dau eu un rînd?

Giovanni replică:

— Țtia te bănuiesc că ești asasinul din Via Belpoggio și pînă nu se lămurește totul, nu mergem cu tine.

Giorgio își dădea prea bine seama că, dacă ar fi fost nevinovat, ar fi trebuit să izbească de pămînt cu fiecare dintre cei care bănuiau una ca asta. Dar ce putea să facă, de vreme ce tremura din toate măduarele și, de spaimă, nu putea nici măcar să deschidă gura?

Cei patru îl părăsiră, lăsîndu-l zguduit de fiori. Bănuiala lor devenise certitudine.

Giorgio se îndepărtă clătînîndu-se.

Abia mersese cîtiva pași, cînd se simți înșfăcat cu putere de brațe și o voce îi urlă în ureche:

— În numele legii!

Era închipuire, dar în vreme ce conștiința îi rămase îndeajuns de trează ca să înțeleagă că nu e decît o închipuire, percepu o larma neobișnuită, zgomotul unor obiecte grele care se prăvăleau, blestemele unei mulțimi care se aduna din toate părțile, și-l văzu înaintea lui pe Antonio, rîzînd din toată inima, în timp ce-și ținea mîinile în buzunarele unde, fără-ndoială, își ascunsese comoara redobîndită. Apoi nu mai fu nimic.

Își reveni în culcușul lui. Prima privire îi căzu asupra unui polițist.

Doi bărbați îmbrăcați în haine civile, dintre care cel mai mic de stat, un ins greoi, cu o față spongioasă și blîndă, părea a fi șeful, numărau banii găsiți sub culcușul lui Giovanni.

Giovanni îi ajutase; acum stătea într-un colț al încăperii, păstrînd o atitudine cît se poate de respectuoasă. La ușă, un al doilea polițist se căznea să oprească mulțimea care se- nghesuia în fața intrării.

— Ucigașule! strigă o bătrână care răzbise pînă la ușă, apoi scuipă.

Era pierdut! De mințit nu putea să mintă. Dar mult mai rău era faptul că n-avea să găsească niciodată cuvintele care să descrie chinurile ce le încercase și care să-i micșoreze vina. Pentru toți cei aflați aici era o mașină scelerată și fiecă mișcare a acestei mașini însemna o nelegiuire sau dorința de a o săvîrși, în timp ce el se socotea o biată jucărie în mîinile arbitrarului.

Omul cu obrazul spongios se interesă cu glasul cel mai blînd cu putință dacă se simte mai bine apoi îl întrebă cum îl cheamă. Pe chip nu i se citea niciun semn de ură sau de dispreț, așa că în timp ce își rostea numele, Giorgio îl privi ținută în față pentru a nu fi nevoit să vadă mulțimea înghesuită la ușă.

Apoi șeful ordonă polițistului să introducă pe vînzătoarea și pe proprietarul magazinului de pălării, pentru a-i confrunta cu Giorgio.

— Nu! se rugă acesta, în timp ce lacrimile îi șiroiau pe față. Păreți un om bun și n-o să mă chinuiți fără rost. Am să vă mărturisesc totul, adevărul gol-goluț.

Apoi șovăi o clipă, de parcă aproape ar fi așteptat o inspirație care să-i poruncească să tacă, pentru a se salva. Dar o ușoară mișcare, ce trăda nerăbdarea omului din fața sa, fu de-ajuns pentru a pune capăt oricărei nehotărîri.

— Sînt ucigașul lui Antonio, rosti el cu glasul pe jumătate sugrumat.

În românește de Suzi HIRSCH

BĂNUIALA
DOROTHY L. SAYERS

Pe măsură ce aerul din compartiment se îngroșa din cauza fumului de tutun, domnul Mummery își dădea tot mai bine seama că micul dejun nu-i priise.

Gustarea însăși nu putea fi de vină. Piinea neagră bogată în vitamine, așa cum recomanda cronica medicală a ziarului *Morning Star*; o excelentă șuncă bine rumenită, ochiuri prăjite tocmai cât trebuie; cafea – cum numai doamna Sutton știe să facă. Doamna Sutton a fost o adevărată descoperire, lucru pentru care se cuvenea să fie recunoscător. Fiindcă, după depresiunea nervoasă din vară, Ethel n-a mai fost în stare să lupte cu slujnicele neisprăvite care veniseră și plecaseră ca o vijelie. Cel mai mic lucru o tulbura acum pe biata Ethel. Domnul Mummery, în strădania sa de a uita indispoziția care se accentua, spera totuși să nu fie vorba de vreo boală. În afară de neplăcerile pe care le-ar fi pricinuit la birou, ar fi necăjit-o foarte mult pe Ethel, și domnul Mummery și-ar fi sacrificat bucurios viața sa neinteresantă pentru a o scuti pe Ethel de cea mai mică neplăcere.

Băgă în gură o tabletă pentru ușurarea digestiei – din cele pe care în ultimul timp începuse să le poarte în buzunar – și deschise ziarul. Se părea că nu sînt prea multe noutăți. O

întrebare pusă în Camera Comunelor cu privire la mașinile de scris ale statului. Prințul de Wales a deschis, cu zîmbetul pe buze, o expoziție de încălțăminte exclusiv britanică. O nouă sciziune s-a produs în partidul liberal. Poliția mai caută încă femeia bănuită de a fi otrăvit o familie în Lincoln. Două fete au fost mistuite de un incendiu într-o fabrică. Cel de-al patrulea divorț al unei stele de cinema.

În gara Paragon, domnul Mummery coborî și se urcă într-un tramvai. Indispoziția se transformase în greață. Din fericire reuși să ajungă la birou înainte ca starea să i se înrăutățească și mai mult. Se afla la masa de lucru, palid dar stăpînit, cînd intră asociatul său, foarte bine dispus.

— Bună dimineața, Mummery, spuse cu vocea lui puternică domnul Brookes, adăugînd inevitabilul „destul de rece pentru dumneata?”

— Destul, răspunse domnul Mummery. Neplăcut de rece, într-adevăr.

— Neplăcut, neplăcut, conveni domnul Brookes. Ți-ai adăpostit plantele în seră?

— Nu chiar pe toate, mărturisi domnul Mummery. Ca un făcut, nu m-am simțit...

— Păcat, îl întrerupse asociatul. Mare păcat. Trebuie puse la adăpost din vreme. Ale mele au fost puse încă de săptămîna trecută. La primăvară, cuibușorul meu o să arate ca un tablou. Pentru o grădină de oraș, asta e tot ce poți pretinde. Ești fericit că trăiești în afara orașului. Ai nimerit-o mai bine decît la Hull, nu-i așa? Totuși și noi avem destul aer curat, sus, pe bulevarde. Cum se simte doamna?

— Mulțumesc, mult mai bine.

— Mă bucur, mă bucur din toată inima. Sper să o reîntîlnim, ca de obicei, iarna asta. După cum știi, nu se poate întreprinde nimic fără ea la Societatea dramatică. Zău, nu pot să mai uit cum a jucat anul trecut în „Romanța”. Dînsa și

tînărul Welbeck au ridicat în picioare sala întregă, ți-aduci aminte? Familia Welbeck s-a interesat chiar ieri de dînsa.

— Mulțumesc, da. Sper c-o să fie în stare să-și reia activitățile mondene. Însă doctorul spune că nu trebuie să exagereze. Nici cea mai mică supărare, zice doctorul – asta e lucrul principal. Trebuie să o ia cu binișorul, să nu facă eforturi și să nu se apuce de prea multe.

— Foarte just, foarte just. Supărarea e lucru dracului, încă de mult am încetat să mă supăr și uită-te la mine! Verde ca bradul, deși am sărit de cincizeci. În treacăt fie zis, dumneata nu arăți bine.

— Un pic de dispepsie, spuse domnul Mummery. Nimic serios. Cred că e ceva cu ficatul.

— Asta este, zise domnul Brookes profitînd de ocazie. Merită oare să trăiești? Totul depinde de ficat. Da, da! Ei, ei. Cred că trebuie să ne apucăm de lucru. Unde-i contractul de închiriere al lui Ferraby?

Domnul Mummery, care nu se simțea la largul lui pentru a întreține în această dimineată o conversație, găsi binevenită sugestia, și timp de o jumătate de oră își putu permite să se ocupe în liniște de treburile unui agent de tranzacții imobiliare. Dar numai decît domnul Brookes începu să vorbească din nou.

— Apropo, spuse deodată, nu cumva știe soția dumitale o bucătăreasa bună?

— Din păcate, nu, răspuse domnul Mummery. Nu-i chiar ușor de găsit în ziua de azi. Într-adevăr, noi de-abia acum am găsit una corespunzătoare. De ce? Sînt sigur că bătrîna voastră bucătăreasă n-are de gînd să vă părăsească

— Slavă domnului, nu! zise domnul Brookes rîzînd din toată inima. Ar trebui un cutremur ca să o clintească din loc. Nu. E vorba de familia Philipson. Fata lor se căsătorește. E una dintre cele mai rele. I-am spus lui Philipson: „Bagă de

seamă. Caută pe cineva cunoscut, altminteri, te pomenești cu femeia aceea care otrăvește oamenii – cum îi zice – Andrews. Încă nu doresc, deocamdată, să-ți trimit coroană la înmormântare, i-am zis. A râs, dar nu-i de loc de râs și i-am și spus-o. Nu știi pur și simplu de ce-om fi plătind poliția. S-a împlinit aproape o lună și se pare că nu-s capabili să pună mîna pe femeia aceea. Tot ce spun ei e c-o bănuiesc c-ar da tîrcoale prin apropiere, căutînd un loc de bucătăreasă. De bucătăreasă! Auzi!

— Atunci nu crezi că s-a sinucis? întrebă domnul Mummery.

— Pe dracu, replică vulgar domnul Brookes. Nu crede, băiete. Haina aceea găsită în rîu a fost doar un truc. Țștia nu se sinucid.

— Care ăștia?

— Maniacii arsenicului. Își păzesc bine pielea. Vicleni ca niște nevăstuici, așa sînt. Să sperăm că vor reuși s-o prindă înainte de a mai apuca să încerce vreo nouă tentativă. După cum i-am spus lui Philipson...

— Atunci dumneata crezi că doamna Andrews a comis crima?

— Dacă a comis-o? Sigur că ea a comis-o. E limpede ca lumina zilei Și-a îngrijit tatăl bătrîn și bietul om a murit subit, lăsîndu-i o mică sumă de bani. Pe urmă, e menajera unui om în vîrstă, și moare subit și ăsta. Și perechea de-acum – bărbatul moare și nevasta se îmbolnăvește grav din cauza unei otrăviri cu arsenic. Bucătăreasa fuge, iar dumneata întrebi dacă ea a comis fapta? Sînt gata să pariez că atunci cînd îi vor dezgropa atît pe tată cît și pe celălalt bătrîn au să-i găsească îndopați cu arsenic. Țștia o dată porniți, nu se mai opresc. S-ar zice că mania îi stăpînește din ce în ce mai neîndurător.

— Cred că ai dreptate, recunosc domnul Mummery. Luă din nou ziarul și examinează fotografia femeii dispărute. Arată

destul de inofensivă, observă el. Pare mai curînd o femeie plăcută, are un fel de aer matern.

— Gura exprimă răutate, rosti domnul Brookes, partizan al teoriei că trăsăturile gurii exprimă caracterul omului. N-aș avea nici cea mai mică încredere în această femeie.

Pe măsură ce trecea timpul, domnul Mummery se simțea mai bine. Destul de îngrijorat de problema dejunului, alese cu prudență puțin pește fiert și o budincă avînd grijă să nu se agite imediat după masă. Spre marea sa ușurare, peștele și budinca stătură cumînți la locul lor și nu simți acea durere obositoare care devenise aproape obișnuiță în ultimele două săptămîni. Către sfîrșitul zilei aproape că și uitase.

Amenințarea bolii și a onorariilor medicale încetă să-l mai tortureze. Cumpără un buchet de crizanteme galbene pentru Ethel și cu un sentiment de agreabilă așteptare, porni pe aleea înflorită care ducea spre vila *Mon abri*.

Cînd văzu că soția nu se află în salon, își cam pierdu elanul. Dar ținînd în mînă buchetul de crizanteme, porni cu pași repezi de-a lungul culoarului și deschise ușa bucătăriei.

În afara de bucătăreasă, nimeni nu se afla acolo. Ședea la masă cu spatele întors spre el și tresări, cu un aer aproape vinovat cînd domnul Mummery se apropie.

— Doamne-dumnezeule, spuse bucătăreasa, m-ați speriat, domnule. N-am auzit ușa de la intrare.

— Unde-i doamna Mummery? Doar nu s-o fi simțind iarăși rău, nu-i așa?

— Ba da, domnule, sărăcuța are din nou migrenă. Am ajutat-o să se culce și la patru și jumătate i-am dus o ceașcă bună de ceai. Cred că acum doarme liniștită.

— Vai, vai, se jelui domnul Mummery.

— I s-a făcut rău în timp ce deretica în sufragerie – asta aș putea să v-o spun sigur, zise doamna Sutton. Nu vă obosiți

prea tare doamnă, i-am zis eu, dar o cunoașteți pe doamna, îi atît de agitată, o clipă nu poate sta locului.

— Știu, spuse domnul Mummery. Nu-i vina dumitale, doamnă Sutton. Sînt sigur că ai foarte mare grijă de noi. Mă reped pînă sus să văd ce-o fi făcînd. Dacă doarme, n-o deranjez. Apropo, ce avem la cină?

— Ei, am făcut o plăcintă buna cu carne și rinichi, răspunse doamna Sutton pe un ton care nu admitea comentarii.

— Aha, mormăi domnul Mummery. Cocă? Știi, eu...

— O să vedeți cît de gustoasă și de ușoară e, protestă bucătăreasa deschizînd ușița mașinii de gătit pentru ca domnul Mummery să poată privi înăuntru. Și-i cu unt, domnule, dumneavoastră ați spus că nu vă priește untura.

— Mulțumesc, mulțumesc, zise domnul Mummery. Sînt sigur că-i delicioasă. În ultima vreme nu prea m-am simțit bine și se pare că de cîtva timp untura îmi face rău.

— De, ce să-i faci, așa e, nu tuturor le priește, admise doamna Sutton. Nu m-ar mira ca dumneavoastră să fi răcit puțin la ficat. Sînt sigură că pe-o vreme ca asta oricui i se poate întîmpla.

Apoi se repezi spre masă, strînse revista pe care o citise mai înainte și adăugă:

— Poate că doamna ar dori să ia cina sus, în cameră.

Domnul Mummery răspunse că se va duce să vadă și porni să urce încet scara. Ethel stătea ghemuită sub plapumă și în patul acela imens părea foarte mică și fragilă. Cînd intra domnul Mummery, Ethel se mișcă și îi zîmbi.

— Bine te-am găsit, draga mea! spuse domnul Mummery.

— Bună! Te-ai întors? Cred c-am adormit puțin. M-am simțit obosită și mă durea capul, iar doamna Sutton m-a expediat sus.

— Ai trebăluit prea mult, iubito, spuse soțul apucînd-o de mînă și așezîndu-se pe marginea patului.

— Da, n-a fost înțelept din partea mea. Ce flori frumoase, Harold. Toate-s numai pentru mine?

— Toate, toate, neastîmpărato, spuse cu tandrețe domnul Mummers. Nu merit nimic pentru asta?

Doamna Mummery surîse, iar domnul Mummery își primi înzecit răsplata.

— Ajunge, bătrîne sentimental, zise doamna Mummery. Acum pleacă, trebuie să mă scol.

— Ar fi mult mai bine să te culci, comoara mea, și s-o lași pe doamna Sutton să-ți aducă sus cina, reluă soțul.

Ethel protestă, dar el se arată neclintit. Dacă n-o să se îngrijească, n-are sa aibă voie să meargă la reuniunile Societății dramatice. Și toată lumea aștepta cu nerăbdare s-o revadă. Soții Welbeck s-au interesat de ea și au spus că nici nu-și mai pot imagina astfel de serbări fără prezența ei.

— Așa au spus? întrebă Ethel cu oarecare însuflețire. E foarte drăguț din partea lor că-mi simt lipsa. Bine, poate că e mai potrivit să mă culc din nou. Și cum s-a purtat azi bătrînul meu Harold?

— Nu prea rău, nu prea rău.

— Nu l-a mai durut burtica?

— Ei, numai o ușoară durere trecătoare. Acum nu mai am nimic, nimic care să îngrijoreze o neastîmpărată.

Pe domnul Mummery nu-l mai încercară niciun fel de dureri în următoarele două zile. Urmînd sfaturile cronicilor medicale ale ziarului, începu să bea zeamă de portocale și rămase încîntat de rezultatele tratamentului. Joi, totuși, se simți atît de rău în timpul nopții, încît Ethel, speriată, insistă să cheme doctorul. Doctorul îi luă pulsul, îi examină limba și păru să nu acorde importanță cazului. Întrebarea în legătură

cu meniul bolnavului scoase la iveală că cina constase din picioare de porc și o budincă de lapte, iar înainte de culcare domnul Mummery băuse, conform noului său regim, un pahar mare de zeamă de portocale.

— Asta-i pricina, spuse vesel doctorul Griffith. Zeama de portocale este un lucru excelent, la fel și picioarele de porc, dar nu luate împreună. Carnea de porc combinată cu portocale este un amestec cît se poate de dăunător pentru ficat. Nu știu de ce, dar fără îndoială că așa este. Am să-ți trimit o mică rețetă și o zi-două nu consumi decît lichide și eviți mai ales carnea de porc. Și nu fi îngrijorată în privința lui, doamnă Mummery, e sănătos tun. De dumneata trebuie să avem grijă. Nu-mi plac cearcănele astea, după cum foarte bine știi. Ai avut, desigur, o noapte agitată. Iei regulat tonicul? Așa trebuie. Ei bine, nu fi alarmată în privința soțiorului dumitale. Îl lecuim noi numaidecît.

Profeția se împlini, dar nu imediat. Domnul Mummery, deși își limita hrana numai la pâine, lapte și supă de vacă preparată cu pricepere de doamna Sutton și servită la pat de Ethel nu se simți bine toată ziua de vineri și numai sîmbătă după masă fu în stare să umble, clătînîndu-se, prin casă. Fără îndoială că avusese o „serioasă indispoziție”. Totuși, se simți în stare să se ocupe de cîteva hîrtii trimise de Brookes de la birou pentru semnat, și să verifice socotelile gospodăriei. Ethel nu se pricepea la socoteli, și domnul Mummery examina totdeauna împreună cu ea conturile casei. După ce trecu la socoteală măcelarul, butarul, lăptarul și negustorul de cărbuni, domnul Mummery se uită întrebător la ea.

— Mai e ceva, scumpo?

— Sigur... doamna Sutton. Știi doar că e sfîrșitul lunii.

— Da. Ești foarte mulțumită de ea, nu-i așa, scumpo?

— Fără îndoială. Nu-i numai bucătăreasă bună ci și o

bătrînică simpatică și grijulie. Nu crezi că am avut o adevărată inspirație că am angajat-o imediat?

— Ba da, sînt convinși, răspunse domnul Mummery.

— A fost o adevărată providență apariția ei exact după ce blestemata de Jane a plecat pe neașteptate, fără măcar să ne prevină. Eram pur și simplu *disperată*. Ne-am luat, desigur, un mic risc cînd am angajat-o fără niciun fel de recomandății, dar e de la sine înțeles că nu te puteai aștepta ca mama ei văduvă și bătrînă să-i dea referințe despre felul cum a îngrijit-o.

— Nu, nu, încuviință Mummery. Atunci fusese cam îngrijorat, deși nu voise să spună nimic, fiindcă, oricum cineva, cineva trebuia neapărat angajat. Și experiența se dovedise atît de izbutită, încît nici nu mai merita să vorbești despre ea. O dată încercase să sugereze că mai bine i-ar scrie preotului parohiei din care făcea parte doamna Sutton, însă, după cum susținuse Ethel, preotul n-ar fi fost în stare să le spună nimic despre priceperea ei în ale bucătăriei și în definitiv asta era esențialul.

Domnul Mummery numără banii, spunînd:

— Apropo, draga mea, te rog să-i atragi atenția doamnei Sutton că dacă trebuie neapărat să *citească* ziarul de dimineață înainte de-a apuca eu să cobor, i-aș fi îndatorat dacă pe urmă l-ar împături mai cu grijă.

— Ce bătrîn tipicar ești, dragă, observă soția.

Domnul Mummery suspină. Nu putea să explice de ce era atît de important ca ziarul de dimineață să-i sosească proaspăt și imaculat ca o fecioară. Femeile n-au înțelegere pentru așa ceva.

Duminică, domnul Mummery se simțea mult mai bine – aproape ca în vremurile bune dinainte. La micul dejun luat în pat se delecta cu ziarul *The News of the World*, citind cu multă atenție rubrica faptelor diverse. Crimele îl captivau în primul rînd pe domnul Mummery – îi provocau emoția plăcută a

unei aventuri la care participa indirect, deoarece, bineînțeles, crimele erau un lucru străin vieții cotidiene din împrejurimile orașului Hull.

Domnul Mummery constată că Brookes avusese perfectă dreptate. Cadavrele tatălui și cel al fostului patron al doamnei Andrews fuseseră deshumate și se constatase că erau într-adevăr „îndopate” cu arsenic.

Coborî pentru cină – mușchi de vacă pe cartofi rumeniți, o delicios de ușoară budincă de Yorkshire, urmată de o tartă cu mere. După trei zile de dietă, era o adevărată plăcere să savurezi cartofii prăjiți și carnea în sînge. Mîncă moderat, dar cu o deosebită plăcere. Ethel, pe de altă parte, părea să nu aibă poftă de mîncare, dar de fapt ea nu fusese niciodată mîncăcioasă. Făcea mofturi și, în plus, îi era teamă, cu totul inutil, să nu se îngrașe.

Era o după amiază frumoasă și la ora trei, după ce se convinsese că friptura e bine „digerată”, domnului Mummery îi trecu prin minte că ar fi nimerit să pună la adăpost și ultimele plante. Își îmbracă vechea lui manta de grădinărit și se îndreptă către magazin. Aci luă un sac cu bulbi de lalele și o mistrie, după care, amintindu-și că e îmbrăcat cu pantalonii buni, hotărî că ar fi un lucru înțelept să-și pună o rogojină sub genunchi. Cînd folosisese ultima oară rogojina? Nu-și putea aminti, dar bănuia că a pus-o în colț sub raftul cu oale de pămînt. Aplecîndu-se, căută pe întuneric printre ghivecele de flori. Da, era acolo, însă tot pe acolo se mai afla și o cutie de tablă cu ceva în ea. Luă cutia și o cercetă cu grijă. Da, desigur, resturile ierbicidului.

Domnul Mummery privi eticheta roșie pe care scria cu litere mari: „*Ierbicid cu Arsenic. Otravă*” și observă, cu o ușoară surprindere că marca fabricii e cea menționată în legătură cu ultima victimă a doamnei Andrews. Faptul îi făcu plăcere. Îi dădea senzația de a fi, ce-i drept, de departe, dar sigur în

contact cu evenimente importante. Atunci observă, cu surpriză și cu oarecare neplăcere, că nu închisese bine cutia.

„Cum de oi fi lăsat-o așa? mormăi el. Nu m-ar mira de loc dacă s-ar fi împrăștiat toată substanța.”

Scoase capacul și aruncă o privire în cutia ce părea pe jumătate plină. Îl puse apoi la loc, lovindu-l puternic cu mînerul mistriei, pentru mai multă siguranță. Pe urmă își spălă cu grijă mâinile la robinetul din oficiu, pentru a evita orice risc.

Se arătă puțin tulburat când, după plantarea bulbilor, găsi musafiri în salon. Îi făcea întotdeauna plăcere să o vadă pe doamna Welbeck și pe fiul ei, dar ar fi preferat să fie avertizat, ca să-și fi putut curăța cu mai multă grijă pământul de sub unghii. Nu pentru că doamna Welbeck ar fi părut să observe. Era o femeie vorbăreață ce nu dădea atenție decât propriilor ei cuvinte. Spre marea mirare a domnului Mummery, acum își alege să flecărească despre cazul de otrăvire de la Lincoln. Un subiect cu totul nepotrivit pentru ceai, gîndi domnul Mummery. „Indispoziția” îi era încă destul de proaspătă în minte pentru a-l face să se simtă prost în timpul unei discuții despre simptome patologice, în afară de faptul că o asemenea conversație era cu totul nepotrivită pentru Ethel. În definitiv, toată lumea continua să presupună că asasinul s-ar găsi prin apropiere. Suficient, deci, ca să tulbure chiar o femeie cu nervii tari. Aruncă o privire spre Ethel și o văzu albă și aproape tremurînd. Trebuie s-o oprească într-un fel pe doamna Welbeck, altfel s-ar repeta vreuna dintre vechile și oribilele scene de isterie. Intervenii brutal în conversație.

— Vă mai amintiți de răsadurile acelea, doamnă Welbeck? E timpul cel mai potrivit ca să le luați. Dacă vreți să veniți cu mine în grădină, vi le pregătesc numaidecît.

Observă o privire de ușurare schimbată între Ethel și

tînărul Welbeck. Era evident că băiatul înțelegea situația și se simțea jenat de lipsa de tact a mamei. Doamna Welbeck, dintr-o dată atrasă pe pista cea nouă, respiră adînc și își schimbă rapid cursul gîndurilor. O însoți pe gazdă în grădină, sporovăind bine dispusă despre horticultură, în timp ce el alegea și curăța răsadurile. Îi adresează un compliment domnului Mummery pentru imaculatele alei de pietriș.

— Eu, pur și simplu, *nu pot* scăpa de buruieni, afirmă doamna Welbeck.

Domnul Mummery indică ierbiciclul și-i laudă eficacitatea.

— Ăla! exclamă doamna Welbeck cu privirea ațintită asupra lui. Apoi se înfioră. Nici pentru o mie de lire n-aș vrea să țin așa ceva la mine în casă.

Domnul Mummery surîse.

— O, dar noi nu-l ținem chiar în casă, spuse el. Și dacă aș fi un om neglijent...

Se opri. Imaginea capacului care se mișca îi reveni deodată în minte, ca și cum undeva, într-un loc mai tainic, s-ar fi produs o stranie asociație de idei. Dar nu mai spuse nimic și plecă spre bucătărie să caute un ziar pentru împachetat răsadurile

Desigur că apropierea lor de casă fusese observată de la fereastra salonului, pentru că atunci cînd pășiră pragul, tînărul Welbeck era în picioare și ținea mîna lui Ethel într-ale lui, luîndu-și, desigur, rămas bun. Își conduse mama afară din casă cu o promptitudine plină de tact și domnul Mummery se reîntoarce în bucătărie ca să pună la loc ziarele scoase din sertar, să le strîngă și să le examineze mai îndeaproape. Îl frapase ceva și voia să verifice. Le răsfoi atent, foaie cu foaie. Da, avusese dreptate. Fiecare portret al doamnei Andrews, fiecare paragraf și fiecare rînd privind cazul de otrăvire de la Lincoln fusese decupat cu grijă.

Domnul Mummery se așează lângă focul din bucătărie. Parcă simțea nevoia de căldură. Părea să aibă în stomac un ciudat ghem rece – ceva ce ezita să analizeze.

Încercă să-și amintească înfățișarea doamnei Andrew, așa cum o arătau fotografiile din ziar, dar nu era înzestrat cu memorie vizuală. Își aminti cum remarcase față de Brookes că avea o figură „maternă”. Apoi încercă să socotească timpul scurs de la dispariție. Aproape o lună, spusese Brookes – și asta cu o săptămână în urmă. Trebuie să fie peste o lună. Acum o lună tocmai îi plătise doamnei Sutton salariul pe o lună.

„Ethel!” – era gândul care îi umbla prin creier. Cu orice preț trebuie să facă față singur acestei monstruoase bănuieli. Trebuie s-o scutească de orice șoc sau anxietate. Și trebuie să știe pe ce să se bazeze. A concedia singura bucătăreasă acceptabilă pe care au avut-o, numai din cauza unei simple și nejustificate panici, ar fi o curată barbarie față de ambele femei. Dacă în general o va face, va trebui să procedeze arbitrar, absurd – n-ar putea să aducă vorba despre niciun fel de orori față de Ethel. Totuși, asta era situația, aveau să urmeze niște neplăceri inevitabile. Ethel n-o să înțeleagă, iar el nu va îndrăzni să-i mărturisească totul.

Dar dacă ar fi totuși ceva adevărat în această îngrozitoare bănuială – cum ar putea el s-o expună pe Ethel cumplitudinii pericor de a o ține pe această femeie în casă, chiar și o clipă mai mult? Se gândi la familia din Lincoln – soțul mort, soția scăpată ca prin minune. Nu era preferabil orice șoc, orice risc?

Domnul Mummery se simțea foarte singur și obosit. Boala îl sleise.

Și simptomele astea – au început, când? În urmă cu trei săptămâni a avut primul acces. Da, dar totdeauna a suferit de

tulburări gastrice. Crize biliare. Nu atît de violente, poate, ca ultima dată, dar fără îndoială crize biliare.

Își reveni și, cu oarecare greutate se duse în salon. Ethel stătea ghemuită pe un colț al canapelei.

— Obosită, scumpo?

— Da, puțin.

— Femeia asta te-a obosit cu trîncăneala ei. N-ar trebui să vorbească atîta.

— Nu. Cu un aer obosit, își legănă capul pe perne. Și numai despre cazul acela oribil. Nu-mi place să aud vorbindu-se despre asemenea lucruri.

— Sigur că nu. Totuși, cînd așa ceva se-ntîmplă prin preajmă, oamenii trîncănesc și vorbesc. Ar fi pentru toți o ușurare dacă ar prinde-o. E neplăcut să te gîndești că...

— Nu vreau să mă gîndesc la ceva atît de îngrozitor. Trebuie să fie o ființă oribilă.

— Oribilă? Brookes spunea deunăzi...

— Nu vreau să aud ce a spus. Nu mai vreau să aud nimic despre asta. Vreau liniște. Liniște vreau!

Domnul Mummery recunoscuse simptomele apropierei accesului de isterie.

— Neastîmpărato, fi cuminte. Nu te necăji, scumpo. N-o să mai vorbim despre asemenea orori.

Nu. N-are rost să vorbească despre astfel de lucruri.

Ethel se culcă devreme. Era stabilit ca duminicile domnul Mummery să stea treaz, pînă la înapoierea doamnei Sutton. Situația asta o îngrijora puțin pe Ethel, însă el o asigură că se simte foarte bine. Fizicește, într-adevăr; sufletește însă – slăbit și buimac. Se hotărî să arunce o remarcă întîmplătoare cu privire la ziarele ciopîrțite – numai pentru a vedea ce-ar spune doamna Sutton.

În timp ce aștepta, își luă obișnuitul whisky cu sifon. La zece fără un sfert auzi cunoscutul scîrțîit al porții din grădină.

Pe pietriș se auzeau pași, pași înaintînd spre ușa din dos. Apoi zgomotul clanței, închisul ușii, scîrțîitul zăvoarelor împinse. Pe urmă pauză. Doamna Sutton își scotea pălăria. Momentul se apropia.

Pașii răsunau pe coridor. Ușa se deschise. Doamna Sutton, în rochia ei neagră, îngrijită, apăru în prag. Îi repugna să dea ochii cu ea. Dar ridică privirea. O femeie cu fața durdolie, cu ochii umbriți de niște ochelari cu sticle groase și cu ramă de bagă. Era, oare, ceva dur în expresia gurii, sau totul se datora lipsei celor mai mulți dinți din față?

— Doriți ceva astă seară, domnule, înainte de a apuca să urc în cameră la mine?

— Nu, mulțumesc, doamnă Sutton.

— Sper că vă simțiți mai bine, domnule. Viul interes manifestat față de sănătatea lui îi păru oarecum sinistru, ochii ei însă, dindărătul sticlelor groase, rămîneau de nepătruns.

— Foarte bine, mulțumesc, doamnă Sutton.

— Doamna Mummery se simte și dînsa bine, nu-i așa, domnule? Să duc un pahar cu lapte cald, sau altceva?

— Nu, mulțumesc, nu, răspunse precipitat, și i se păru că-i citește pe față dezamăgirea.

— Foarte bine, domnule. Bună seara, domnule.

— Bună seara. Oh! Apropo, doamnă Sutton...

— Da, domnule?

— A, nimic, zise domnul Mummery, nimic.

A doua zi, domnul Mummery deschise cu aviditate ziarul. Ar fi fost fericit să afle că o arestare a avut loc la sfîrșit de săptămîină. Dar nu era nicio veste pentru el. Președintele unui trust își zburase creierii, și toate titlurile se refereau la relatări despre milioane pierdute și despre acționari ruinați. Atît în ziarul său, cît și în cele cumpărate în drum spre birou, tragedia otrăvirii din Lincoln fusese deplasată într-o rubrică

obscură de pe ultima pagină, care-l informa că poliția continua să se afle în încurcătură.

Zilele următoare au fost cele mai neplăcute pe care le-a petrecut vreodată domnul Mummery. Se obișnuia să coboare dimineata devreme, și să se furișeze în bucătărie. Asta o enerva pe Ethel, însă doamna Sutton nu reacționa în niciun fel. Îl observa cu indulgență, gîndea el, ba chiar puțin amuzată. În definitiv, era ridicol. Ce rost avea să supravegheze micul dejun, cînd urma să lipsească zilnic de acasă între nouă jumătate dimineata și șase după amiază?

La birou, Brookes îl ironiza pentru frecvența cu care o chema pe Ethel la telefon. Domnul Mummery nu-i dădea nicio atenție. Era liniștitor să-i audă vocea și să o știe sănătoasă și în siguranță.

Nu se întîmplă nimic, și joia următoare începu să creadă că fusese un prost. În acea seară se întoarse tîrziu acasă. Brookes îl convinsese să meargă împreună cu el la o cină de celibatari oferită unui prieten care urma să se căsătorească. La unsprezece îi părăsi pe ceilalți refuzînd, totuși, să petreacă noaptea cu ei. Cînd ajunsese acasă toți dormeau dar pe masă se afla o notă a doamnei Sutton care-i atrăgea atenția că în bucătărie este pregătită pentru el o ceașcă cu cacao care trebuie numai încălzită. O puse pe foc în ibricul pregătit. Exact o ceașcă, nici mai mult, nici mai puțin.

Dus pe gînduri, sorbi din ea, stînd în picioare lîngă mașina de gătit. După prima înghițitură, puse ceașca jos. Era imaginația lui, sau avea un gust ciudat? Luă o nouă înghițitură și o plimbă pe limbă. I se păru că are un ușor gust metalic și neplăcut. Cuprins brusc de teamă alergă în spălătorie și scuipă înghițitura în chiuvetă.

După asta, rămase nemișcat o clipă, două. Cu o încetineală ciudată, ca și cum mișcările i-ar fi fost comandate de altcineva, lua o sticlă de doctorie, goală, de pe raftul din

cămară, o clăți la robinet și turnă cu grijă în ea conținutul ceștii. Băgă sticla în buzunarul hainei și se duse tiptil la ușa din dos. Era greu de tras fără zgomot zăvoarele, dar reuși totuși. Tot pe vârful picioarelor, se strecură prin grădină pînă la magazie. Se aplecă și aprinse un chibrit. Știa exact unde lăsase cutia cu ierbicid: sub raftul din spatele oalelor din fund. Ridică cu grijă cutia. Chibritul pîlpîi și-i arse degetele, dar înainte de a putea aprinde altul, pipăitul îi dezvălui ceea ce voia să afle. Capacul era din nou slăbit.

Panica îl cuprinse pe domnul Mummery așa cum stătea acolo în magazia cu miros de pămînt, în frac și pardesiu, ținînd într-o mîină cutia și în cealaltă chibriturile. Dorea din toate puterile să alerge și să povestească cuiva ce descoperise.

În loc de asta, puse cutia exact pe locul unde o găsisese și se întoarse în casă. În timp ce traversa din nou grădina, observă lumină la fereastra camerei ocupată de doamna Sutton. Asta îl înspăimîntă mai mult decît toate cele petrecute mai înainte. Oare îl supraveghează? Fereastra dormitorului, unde dormea Ethel, era întunecată. Dacă ar fi băut ceva toxic ar fi trebuit să fie lumină pretutindeni, mișcare, strigăte după doctor, exact așa cum s-ar fi întîmplat dacă el ar fi fost atacat. Atacat – acesta era cuvîntul potrivit!

Totuși, cu aceeași ciudată prezență de spirit și precizie, intră, spală ustensilele și prepară din nou cacaoa pe care o lăsă în ibric. Intră încet în dormitorul său. Vocea lui Ethel îl întîmpină în prag.

— Ce tîrziu ai venit, Harold. Răutate ce ești! Ai petrecut bine?

— Nu prea rău. Te simți bine, scumpo?

— Foarte bine. Ți-a pregătit doamna Sutton ceva cald de băut? Așa spusese.

— Da, dar nu mi-a fost sete.

Ethel rîse. A! Așa petrecere a fost?

Domnul Mummery nu încercă să nege. Se dezbracă, se băgă în pat, o luă în brațe pe Ethel, ca o sfidare aruncată morții și iadului – să încerce numai să-i despartă. În dimineața următoare avea să acționeze. Mulțumi lui Dumnezeu că nu întârziase.

Domnul Dimthorpe, farmacistul, era bun prieten cu domnul Mummery. Deseori stătuseră de vorbă în prăvălioara dezordonată din Spring Bank și schimbaseră păreri despre unele boli ale plantelor. Domnul Mummery îi istorisi cu sinceritate domnului Dimthorpe toată povestea și-i înmînă sticla cu cacao. Domnul Dimthorpe îl felicită pentru prudența și inteligența dovedită.

— Diseară e gata, spuse el, dacă o fi ce crezi dumneata, avem dovezi precise pentru a acționa.

Domnul Mummery îi mulțumi. Și toată ziua, la birou, se arătă extrem de confuz și distrat. Dar asta nu avea nicio importanță, pentru că domnul Brookes, care participase la petrecere pînă la gălăgiosul ei sfîrșit dinspre ziuă, nu era în stare să observe prea multe. La patru și jumătate, domnul Mummery își închise cu hotărîre biroul și anunță că va pleca mai devreme, avînd de făcut o vizită.

Domnul Dimthorpe îl aștepta.

— Nu încape niciun fel de îndoială, spuse el. Am folosit reacția lui Marsh. E o doză puternică – nu-i de mirare că ai simțit. Sticla trebuie să conțină cam un sfert de gram de arsenic pur. Uite, aici e oglinda. Poți să vezi chiar dumneata.

Domnul Mummery privi un tub mic de sticlă cu o evidentă pată roșie neagră.

— Chemi poliția de aici? întrebă farmacistul.

— Nu, răspunse domnul Mummery. Nu, vreau să ajung cît mai repede acasă. Dumnezeu știe ce se întîmplă acolo. Abia dacă am timp să prind trenul.

— Foarte bine, încuviință domnul Dimthorpe. Lasă-n seama mea. Am să-i chem eu în locul dumatăle.

Pentru domnul Mummery, trenul local nu mergea destul de repede. Ethel – otrăvită – muribundă – moartă – Ethel – otrăvită – muribundă – moartă – îi țacăneau în urechi roțile trenului. Aproape că alergă ieșind din stație și pornind pe drum. O mașină se afla în fața casei. O văzu de la capătul străzii și se năpusti în goană. Se și întâmplase. Doctorul era acolo. Prostule – ucigașule – cum ai lăsat lucrurile să întârzie atîta vreme?

Deodată, cînd mai avea de parcurs aproximativ o sută cincizeci de metri, văzu cum se deschide ușa din față. Ieșea un bărbat, urmat chiar de Ethel. Vizitatorul urcă în mașină și plecă. Ethel intră în casă. Era în siguranță – în siguranță!

Reuși cu mare greutate să-și atîrne pălăria și pardesiul și să intre în aparență calm. Nevasta-sa se așezase iarăși în fotoliul din fața focului și-i dădu buna ziua, oarecum surprinsă. Pe masă se afla serviciul de ceai.

— Așa devreme te-ai întors?

— Da – treburile au mers slab. A fost cineva la ceai?

— Da, tînărul Welbeck. În legătură cu niște chestii privind Societatea dramatică. Vorbea laconic, dar cu o umbră de surescitare.

Un fel de sfîrșeală îl cuprinse pe domnul Mummery. Oare un musafir ar putea să însemne un mijloc de apărare? Fața trebuie să-i fi exprimat sentimentele, pentru că Ethel îl privi surprinsă.

— Ce s-a întîmplat, Harold? Arăți atît de ciudat.

— Scumpo, zise domnul Mummery, vreau să-ți spun ceva. Se așeză și-i apucă mîna. Mi-e teamă că-i ceva puțin cam neplăcut...

— Ah, doamnă!

Bucătăreasa apără în prag.

— Vă cer iertare, domnule – n-am știut că v-ați întors. Doriți ceai, sau pot să strîng? Și, o, doamnă, la negustorul de pește a fost un tînăr care se întorcea tocmai de la Grimsby; au prins-o pe femeia aceea îngrozitoare – pe acea doamnă Andrews. Nu-i așa că-i foarte bine? Eram foarte îngrijorată cînd o știam în libertate, dar au prins-o. Tocmai își găsisse un serviciu de menajeră la două doamne mai în vîrstă și au găsit asupra ei și otrava blestemată. Fata care a descoperit-o o să primească o recompensă. Toată vremea am căutat-o cu ochii s-o găsesc eu, dar a stat tot timpul la Grimsby.

Domnul Mummery se cramponă de brațele fotoliului. Atunci totul n-a fost decît o greșeală. Simțea nevoia să țipe sau să plîngă. Dorea sa ceara scuze acestei femei proaste și simpatice, acum atît de surescitată, totul... o greșeală.

Dar a existat cacaoa... Domnul Dimthorpe... Reacția lui Marsh... Un sfert de gram de arsenic... Atunci, cine...?

Aruncă o privire către Ethel și zări în ochii ei ceva ce nu mai văzuse pînă atunci...

În românește de Adina GERARD

MICUL CINEMATOGRAF DIN EDGWARE ROAD

GRAHAM GREENE

„Pînă și cel mai curajos dintre noi se teme de sine însuși.”
Oscar Wild

Strîbătînd perdeaua subțire a ploii de vară, Craven trecu de statuia lui Achile. Felinarele tocmai se aprinseseră și începînd de la Marble Arch mașinile se succedau în șiruri strînse, iar fețe dure scrutau umbra, pîndind pe cineva, oricine, un om acceptabil, cu care să petreacă o clipă plăcută. Craven se plimba amărît; își ridicase gulerul impermeabilului, încheindu-l în jurul gâtului; era într-una din zilele lui proaste.

În timp ce traversa Parcul, se pomeni obsedat de scene amoroase. „Da, numai că dragostea se cumpără cu bani. Singurul lucru pe care și-l poate oferi un om sărac e desfrîul murdar. Dragostea pretinde un costum bine croit, o mașină, un apartament sau, în lipsa acestora, un hotel bun. Dragostea se cere ambalată în celofan.” El însă nu putea uita nicio clipă cravata sa de proastă calitate, ascunsă de impermeabil, și manșetele destrămate: își transporta trupul ca pe un obiect detestabil. (Arar, cunoscuse și clipe de fericire în sala de

lectură de la British Museum, dar trupul îl smulgea mereu de acolo.) Singurele-i amintiri sentimentale se rezumau la nimicurile scabroase consumate pe băncile grădinilor publice. Dacă te iei după spusele oamenilor, trupul moare prea devreme... El însă, Craven, știa că e altfel. Că trupul continuă să trăiască... Printre paietele fine, strălucitoare ale ploii, văzu trecînd un bărbat în negru, care se îndrepta spre o sală publică ducînd o pancartă: „Trupul va învia”. Craven își aminti de un vis repetat de trei ori, din care se trezise tremurînd: se făcea că e singur în uriașul, sumbrul și cavernosul mormînt al întregului univers. Toate mormintele subterane erau unite unul cu altul. Globul pămîntesc era scobit de alveole făcute pentru a primi morții, și de cîte ori avusese acest vis, Craven resimțise un nou șoc de groază văzînd că trupurile nu putrezeau acolo. Nici viermi, nici descompunere. Sub pămînt se aflau mase de carne moartă, gata să reînvie cu toate plăgile, abcese și bolile lor de piele. Lungit în pat, gîndul că de fapt trupul putrezește i se păruse o adevărată salvare.

Iuțind pasul, ieși în Edgware Road. Soldați din gardă, mari animale lungi și leneșe, cu gambe zvelte ca niște șerpi în pantalonii lor strîmți, se plimbau doi cîte doi. Craven îi privi cu ură, deși își detesta această ură, știind prea bine că nu era pornită decît din invidie. Își dădea seama că oricare dintre acești bărbați avea un trup mai sănătos decît al său; proasta digestie îi măcina stomacul; nu se îndoia cîtuși de puțin că respirația îi era fetidă, dar ce putea face? Ajunsese să folosească pe ascuns un parfum, dar i se părea că e unul dintre cele mai dezgustătoare secrete. De ce i se cerea să creadă în reînvieirea acestui trup pe care dorea atît de mult să-l uite? Uneori, seara, în timpul rugăciunilor (un dram de credință religioasă rămăsese cuibărit în inima sa, ca un vierme într-o nucă), se ruga ca trupul său jalnic să nu învie niciodată.

Cunoștea prea bine zona din preajma străzii Edgware Road. Când se afla în proastă dispoziție, se plimba pînă se simțea total epuizat, uitîndu-se cu coada ochiului la imaginea sa oglindită în vitrinele lui Salmon și Gluckstein, sau ale restaurantului A.B.C. Așa se face că remarcă foarte repede afișele lipite în fața teatrului de pe Culpar Road, destinat inițial pentru altceva. Nu conțineau nimic neobișnuit; din cînd în cînd, Compania Teatrală a Băncii Barclay închiria sala pentru a oferi o serată, la care era proiectat cîte un film de duzină, sub ambalaj comercial. Teatrul acesta fusese construit în 1920 de un optimist care-și închipuia că prețul modic al terenului va compensa inconvenientul de a se afla la mai bine de un kilometru de zona tradițională a teatrelor. Dar cum nicio piesă nu avusese succes, mica sală a fost părăsită pentru a prăsi găurile de șoareci și pînzele păianjenilor. Postavul de pe fotolii n-a mai fost schimbat niciodată și singura viață care se perpetua era animația trecătoare și superficială produsă de o reprezentație de amatori sau proiecția particulară a unui film.

Craven se opri să citească afișul. Mai erau, evident, optimiști în 1939. Căci numai un om orbit de optimism putea să spere că va cîștiga bani transformînd acest local într-un „Cămin al Filmului mut”. Prima stagiune a „Clasicilor cinematografiei” (această expresie pretențios intelectuală) fusese anunțată; despre a doua, însă, niciun cuvînt. Perfect, locurile nu erau scumpe și, cum se simțea obosit, merita să cheltuiască un shilling pentru a ședea și a se adăposti de ploaie. Craven luă un bilet și pătrunse în bezna fotoliilor de orchestră.

În întunericul compact, un pian treiera ceva monoton care aducea a Mendelssohn. Craven se așeză pe un fotoliu la marginea culoarului central și avu îndată impresia că e înconjurat de vid. Nu, nu va mai fi niciodată o a doua

„stagiune”. Pe ecran, o femeie mătăhăloasă, îmbrăcată într-un soi de togă, își frîngea mîinile, împleticindu-se, cu pași nefiresc de sacadați, spre un divan. Se așează pe el și începu să arunce niște priviri firoase, de cîine ciobănesc, printre șuvițele încîlcite ale părului ei negru și aspru. Făcea uneori impresia că se dizolvă total pentru a nu mai rămîne decît pete și jeturi de lumină, și linii frînte. Un subtitlu anunța: *„Părăsită de iubitul ei, August, Pompilia încearcă să-și pună capăt suferințelor”*.

Craven sfîrși prin a distinge lucrurile din jur: un deșert de fotolii în penumbră, și cel mult douăzeci de spectatori cu totul; cîteva perechi ce-și șușoteau, cu capetele lipite unul de altul, și mai mulți spectatori singuri ca și el și purtînd aceeași îmbrăcăminte: un impermeabil ieftin. Erau răzleți, așezați ici-colo ca niște morți, și la vederea lor, obsesia lui Craven reveni, plină de furie și spaimă. Se gîdea, vrednic de milă: am înnebunit, ceilalți n-au aceste impresii. Pînă și teatrul acesta îi sugera nenumăratele caverne în care trupurile așteaptă reînvierea.

„Sclav al viciului sau, August poruncește să i se aducă vin”

Un actor antipatic și destul de copt, cu figură de neamț, ședea rezemat într-un cot, celălalt braț ținîndu-l încolăcit după umerii femeii masive, îmbrăcată într-o cămașă de noapte scurtă. Sunetele sacadate ale pianului, executînd *Chanson du Printemps*, continuau să molesteze nebunește urechile și ecranul pîlpîia, făcîndu-i pe spectatori să ametească. Cineva, croindu-și drum prin întuneric, atinse genunchii lui Craven și trecu de el pipăind; era un bărbat mic. Craven avu senzația neplăcută că în timp ce omul cel scund trecea, gura îi fusese ștearsă ușor de o barba foarte mare. Auzi apoi un oftat prelung, în momentul cînd noul-venit se așează în fotoliul de alături, în timp ce pe ecran evenimentele se desfășurau cu atîta viteză, încît Pompilia se și înjunghiasă –

cel puțin așa bănuia Craven – și zăcea întinsă, forma planturoasă și lipsită de viață, între sclavele sale care plîngeau.

— Ce se întâmplă? Doarme, nu? șopti o voce groasă și gîfuită în urechea lui Craven.

— Nu. E moartă.

— Asasinată? întrebă vocea pe un ton plin de interes.

— Nu cred. S-a sinucis.

Nimeni nu făcu „sst!” Pe nimeni nu-l interesa această poveste într-atît încît să pretindă liniște. Despărțiți prin locurile goale, spectatorii erau încremeniți în poziții ce trădau nepăsarea și plictiseala de care erau stăpîniți.

Filmul era încă departe de sfîrșit; mai rămăseseră copiii, la care trebuia să te gîndești: totul avea să se continue la a doua generație? Dar omulețul cu barbă din fotoliul învecinat nu părea a fi interesat decît de moartea Pompiliei. Cazul care i se înfățișa exact în acel moment îl fascina vizibil. Continua să mormăie singur, cu aceeași voce gîfuită, și Craven îl auzi repetînd cuvîntul „coincidență”, apoi „absurd, dacă te gîndești”, și iarăși „și niciun pic de sînge”. Craven nu-l mai auzi; nemișcat, cu mîinile împreunate între genunchi, studia, cum de altfel făcuse de atîtea ori pînă atunci, primejdia nebuniei care-i amenința creierul. Trebuia să se mai miște, să-și ia concediu, să consulte un medic (Dumnezeu știe ce infecție i se plimba prin vene). Se pomeni că vecinul său i se adresează direct.

— Poftim? îl întrebă nervos. Ce-ați spus?

— Curge mai mult sînge decît vă puteți imagina!

— Despre ce vorbiți?

Cînd omul se întoarse spre el, Craven avu senzația că răsuflarea lui umedă îl stropește. Avea un fel de gîtuire în voce, un soi de gîlgîit.

— Cînd ucizi un bărbat... răspunse el.

— Dar asta-i femeie, zise Craven enervat.

— E totuna.

— Și-apoi, nu e vorba de un asasinat.

— Nu interesează.

Făcea impresia că s-au angajat într-o luptă inutilă și absurdă în beznă.

— Ei bine, eu știu, declară omulețul bărbos pe un ton de nemărginită vanitate.

— Ce anume știți?

— Treburile astea, răspunse cu o ambiguitate dictată de prudență.

Craven se întoarse spre el, încercînd să-l vadă mai bine. Să fie oare un nebun? Să fi fost oare, în aceste cuvinte fără noimă bolborosite de un necunoscut, la cinematograf, vreo prorocire despre ceea ce ar fi putut să i se întmple lui într-o zi.

Încercînd să-l vadă, se gîdea: drace, doar sînt încă în toate mințile. Vreau să-mi păstrez toată rațiunea. Nu putu distinge decît un mic trup negru, ghemuit. Omul reîncepu să vorbească singur.

— Aiurea! spuse. Ce baliverne! Auzi, cică a făcut-o pentru cincizeci de livre. Dar e o balivernă! Pretexte, iarăși pretexte! Și întotdeauna îl arestează pe primul venit. Nu cercetează mai departe. Ce naivitate...

Și așa mai departe, mereu pe acel ton lipsit de nuanțe, pe acea voce gîfuită. Iată deci cum arăta nebunia. Pe măsură ce își dădea seama, Craven își impunea să nu-și piardă rațiunea. Apoi omulețul iar se întoarse spre el și-l acoperi cu stropi de salivă.

— Ați spus că s-a sinucis? Dar cum poți fi sigur? Nu ajunge să știi ce mîna a ținut cuțitul!

Cu un gest neașteptat, de încredere, își așeză mîna pe aceea a lui Craven: degetele îi erau umede și lipicioase.

Sporindu-i teama de eventualitatea unei explicații, Craven îl întreabă:

— Ce vreți să spuneți?

— Eu știu, replică omulețul. În situația mea, ajungi să știi aproape tot.

— Ce situație? spuse Craven, care, simțind încă mîna lipicioasă așezată pe a sa, se întrebă dacă-și pierduse mințile sau nu... La urma urmei, puteau exista o duzină de explicații: poate că omul consumase acadele.

— Poate veți spune despre situația mea că e destul de disperată...

Din cînd în cînd, vocea părea că i se pierde cu totul în gîtlej. Pe ecran, se derulau scene fără înțeles. (Ah, aceste filme vechi! ajunge să-ți iei ochii de pe ecran un singur minut, că intriga a și progresat într-un ritm!... Numai actorii se deplasează cu mișcări lente și sacadate.) O tînră în cămașă de noapte făcea impresia că plînge în brațele unui centurion roman; Craven îi vedea pentru prima dată, și pe unul și pe celălalt: „În brațele tale, o, Lucius, nu mă mai tem de moarte”.

Omulețul rînji tăcut. Își relua apoi monologul. I-ar fi fost ușor să-și imagineze că nu e acolo, fără această mîna lipicioasă care sfîrși prin a se ridica. Apoi mîna păru a căuta să se sprijine pe speteaza scaunului din față, în timp ce capul necunoscutului începu să tot cadă brusc într-o parte, ca al unui copil idiot. Omulețul pronunță, cu voce limpede, aceste cuvinte neașteptate:

— Drama din Bayswater.

— Cum? întreabă Craven tresărind.

Înainte de a pătrunde în parc, citise aceste cuvinte pe panoul unui chioșc cu ziare.

— Ce?

— Ați spus: drama.

— Închipuie-ți, domnule, că au plasat fundătura Cullen în Bayswater!

Pe neașteptate, omulețul începu să tușească, cu fața întoarsă spre Craven, îndreptînd tusea spre el, vrînd parcă să se răzbune. Își recăpătă vocea spartă ridicîndu-se de pe scaun:

— Hait!... umbrela mea...

— N-ați avut umbrelă.

— Umbrela mea, repetă el, umbrela... mai rosti stins, ca și cum și-ar fi pierdut glasul, definitiv. Pipăind, se strecură prin fața genunchilor lui Craven.

Acesta îl lăsa să plece, dar înainte ca omulețul să fi atins draperiile murdare de la ieșire, pe care le umfla vîntul, ecranul deveni deodată gol și de un alb strălucitor; filmul se rupseser. Un candelabru acoperit de praf se aprinse brusc pe plafon. Răspîndea o lumină îndeajuns de tare pentru ca Craven să poată distinge petele care-i mînjeau mîna. Nu, nu era o halucinație: întîmplarea se petrecuse acolo. El nu era nebun; șezuse doar lîngă un nebun, un nebun care într-o fundătură... cum îi zicea oare? Colon, Collin...? Craven părăsi sala în goană: omul dispăruse și avea de ales între trei direcții. În loc să se decidă pentru una, la întîmplare, Craven intră într-o cabină de telefon; cu o luciditate și o hotărîre neașteptată pentru el, formă numărul Scotland Yardului: 999

Nu trebui să aștepte aproape deloc pentru a obține legătura cu serviciul care-l interesa. I se răspunse cu interes și multă bunăvoință. Da, fusese comis un asasinat într-o fundătură, Cullen Mews. Un bărbat, căruia i se retezase gîtul de la o ureche pînă la cealaltă, cu un cuțit de tăiat pîine; o crimă atroce. Craven se apucă să relateze că șezuse la cinematograf chiar lîngă asasin; căci nu putea fi decît el; el însuși, Craven, se alesese cu pete de sînge pe mîini; și, în timp ce vorbea, își aminti cu dezgust de barba umedă. Trebuie să fi fost plină de o enormă cantitate de sînge. Dar vocea de la

Scotland Yard îl întrerupse: „Oh, nu, auzi el, asasinul e în mâinile noastre... fără niciun dubiu. Cadavrul e cel care a dispărut!”

Craven puse receptorul în furcă și exclamă tare: „De ce mi s-a întâmplat asta? De ce tocmai mie?” Teroarea visului său puse iar stăpînire pe el... Strada murdară peste care se lăsa noaptea nu era decît unul din nenumăratele tuneluri ce legau unul de celălalt mormintele în care odihneau trupurile nepieritoare. Repetă: „E totuși un vis”. Dar aplecîndu-se spre mica oglindă de deasupra telefonului, își zări fața stropită de sînge, de niște picături foarte mici, ca dintr-un pulverizator. Începu să strige: „Nu vreau să ajung nebun! Sînt în toate mințile! Nu vreau să ajung nebun!” În cîteva clipe, fu înconjurat de un mic grup, în timp ce se apropia un polițist.

În românește de Constantin OLARIU

FRUCTELE DE CEARĂ

RAY BRADBURY

„Cine lasă o urmă, lasă o rană.”

HENRY MICHAUX

William Acton se ridică. Ceasul de pe cămin arăta miezul nopții.

Își privi mâinile, se uită apoi în jurul lui prin încăperea mare și, în sfârșit, la omul întins pe jos. Cu degetele de care se servise pînă atunci să bată pe claviatura unei mașini de scris, să împartă mîngîieri, să prepare ouă cu șuncă pentru dejunurile de dimineață, cu aceleași zece degete puțin crisplate William Acton comisese o crimă.

Nu se gîndise niciodată că într-o zi va deveni sculptor, dar, în fața corpului întins pe parchetul bine lustruit, pe care aproape că nu îndrăznea să-l privească printre propriile-i degete, își dădea seama că împlîntîndu-și mâinile în acest lut omenesc, frămîntîndu-l, remodelîndu-l oarecum, pusese stăpînire pe acest om, pe David Huxley, că reușise să-i schimbe nu numai fizionomia, dar chiar și structura corpului.

O simplă apăsare a degetelor a fost suficientă pentru a

stinge strălucirea vie a ochilor cenușii, înlocuită acum cu expresia fixă a pupilelor oarbe ce se învinețiseră în orbită. Buzele, senzuale înainte, se întredeschiseseră, lăsând să se vadă niște dinți ca de cal, cu incisivii îngălbeniți, caninii pătați de nicotină și molarii îmbrăcați în aur.

Nasul și urechile, altădată de o nuanță trandafirie, erau palide, decolorate. Pentru prima oară de când existau, mâinile lui Huxley, întinse pe podea cu palmele în sus, implorau și nu cereau.

Da. Făcuse o operă de artist. Analizând totul cum trebuie, schimbarea era în avantajul lui Huxley. Moartea îi dăduse o anumită eleganță, făcuse din el un interlocutor agreabil. Acum puteai să-i vorbești și el te asculta.

William Acton își contemplă din nou degetele. Ceea ce fusese făcut, așa rămânea. Înapoi nu se mai putea reveni. Auzise oare cineva? Ciuli urechea. La această oră târzie, din stradă veneau zgomotele obișnuite. Nimeni nu bătuse în ușa de la intrare, încuiată, nimeni nu încercase s-o împingă cu umărul și nimeni nu strigase să i se deschidă. Crima, această modelare a unei argile calde într-o statuie rece, fusese comisă fără ca cineva să bănuiască ceva.

Și acum ceasul arăta miezul nopții. Totul în Acton, într-un impuls de teamă isterică, îl împingea spre ușă; să se precipite, să se îndepărteze, să fugă, să nu se mai întoarcă, să sară într-un taxi, într-un tren, să plece, repede, să alerge, să meargă, să rățăcească, să se îndepărteze de acea cameră, de aceste lumini.

În fața ochilor mâinile-i ezitau, se mișcau, i se învîrteau. Și le frîngea în timp ce se gîndea preocupat; i se păreau transparente, imateriale.

„De ce le fixezi, astfel? se întreba. Prezintă oare vreun interes special, trebuie să le examinez falangă cu falangă pentru că au reușit să înfăptuiască această operă criminală?”

Erau niște mâini obișnuite. Nici late, nici subțiri, nici lungi, nici scurte, nici păroase, nici catifelate, nici îngrijite, nici murdare, nici moi, nici aspre, fără zbîrcituri, dar devreme îmbătrânite. Nu erau, desigur, mâini de criminal... dar, evident, nu mai erau nici mâinile unui inocent. Le privea cum ar fi privit niște obiecte miraculoase.

De fapt nu-și privea nici mâinile, nici degetele. În starea de amorțeală, de dincolo de timp, care urmează după un act de violență, doar vârful degetelor îi absorbea atenția. Ceasul de pe cămin își continua tic-tacul. Acton îngenunche lângă corpul lui Huxley, luă din buzunarul mortului o batista și începu să-i șteargă gîtul. Îl frecă, îl masă cu toată puterea, îi curăță grumazul, beregata, și apoi se ridică.

Contemplă întîi treaba pe care-o facuse, pe urmă parchetul; se aplecă, îl șterse, făcîndu-l să strălucească. Mai întîi pe lângă capul mortului, apoi în jurul mâinilor. După aceea se apucă să frece parchetul de jur-împrejurul corpului. La început pe o rază de jumătate de metru. Apoi pe o rază de un metru. După aceea pe o rază de un metru și jumătate în toate direcțiile. Apoi pe una de...

Se opri.

Revăzu în imaginație fiecare colț al casei; intrarea împodobită cu oglinzi, ușile sculptate, mobilele de preț; și în urechi îi răsunară, cu o claritate de parcă vorbele ar fi fost rostite una după alta, vocea lui Huxley și a lui, toată conversația care avusese loc între ei cu mai puțin de o oră înainte.

Degetul lui apasă pe butonul soneriei, la ușa lui Huxley. Ușa se deschide. Huxley în pragul ușii exclamă surprins:

— Oh! tu ești, Acton!

— Unde e soția mea, Huxley?

— Ți-ai închipuit măcar o clipă că am să-ți spun? Hai, nu

sta afară ca un prost. Dacă ai chef să vorbim despre afaceri, intră. Aici, pe ușa asta. În bibliotecă.

Acton împinsese ușa bibliotecii.

— Bei ceva?

— Da. Nu-mi pot închipui că Lily m-a părăsit, că...

— Am acolo o sticlă de Bourgogne, Acton. Vrei s-o scoți din colțișorul ăla?

Da, o luase, o ținuse în mâinile lui: o atinsese.

— Uite cîteva ediții originale interesante, Acton. Privește legătura asta; mîngîie pielea.

— N-am venit să văd cărți, am...

Atinsese totuși cărțile, și biroul, și sticla de Bourgogne, și paharele.

Acum, cinchit lîngă cadavrul lui Huxley pentru a șterge parchetul, cu gura crispată, scruta atent casa, pereții, mobila, zăpăcit de toate gîndurile care i se învălmășeau în cap, de tot ce știa. Închise ochii, clătină din cap, mototoli cu putere batista în mîna și-și mușcă buzele.

Lăsase peste tot amprente, peste tot.

„Îți amintești sticla de Bourgogne, Acton? Urmele degetelor tale pe ea? Sînt mort de oboseală. Îți dai seama?”

Niște mănuși.

Înainte de a mai atinge orice altceva, înainte de a continua să curețe, avea nevoie de mănuși; altminteri, va lăsa alte amprente.

Își vîrî mîinile în buzunare. Traversă încăperile și se îndreptă spre vestibul, unde se afla cuierul. Pe cuier, atîrna pardesiul lui Huxley. Îi întoarse buzunarele.

Nu găsi nicio mănușă.

Cu mîinile înfundate iar în buzunare, urcă scara, calm, atent să nu se lase cuprins de panică, de mînie. De la bun început comisese o gravă greșeală nepunîndu-și mănuși (dar de

fapt nu-și premeditase crima, și chiar dacă în subconștientul său bănuise cam ce o să facă, nu fusese în stare să prevină imprudența); va plăti deci cu sudoarea frunții acest păcat de omisiune. Undeva în casa asta există cu siguranță o pereche de mănuși! Trebuia să acționeze repede; nu era exclus, chiar la această oră târzie, să vină cineva la Huxley. Niște prieteni bogați, niște petrecăreți puteau să bată la ușă, să intre doar în trecere ca să-l salute. În cel mai bun caz avea timp doar pînă la șase dimineața, cînd prietenii lui Huxley urmau să treacă să-l ia ca să-l însoțească la aeroport și în Mexic.

Acton se năpusti, trase sertarele, apucînd lucrurile cu batista. Cotrobăi în cele șase încăperi, în cele șaptezeci sau optzeci de sertare, lăsîndu-le deschise, cu toate lucrurile dinăuntru vraște. Pînă n-o să găsească mănușile, o să se simtă dezarmat, incapabil de-a face ceva. Putea să șteargă cu batista toate amprente din casă, și apoi, fără să-și dea seama, să atingă un perete, pecetluindu-și astfel destinul cu această unică amprentă, invizibilă cu ochiul liber. Asta ar fi, într-adevăr, ca și cum și-ar pune pecetea. Așa cum în vremurile de demult se presăra nisip pe acele frumoase papirusuri împodobite cu litere splendide scrise cu cerneală, după care erau clătinate ușor pentru ca nisipul să cadă de pe ele, și apoi, în josul papirusului, se puneă pecetea pe ceară roșie. Tot așa ar fi dacă ar lăsa o singură amprentă. Mărturisirea, recunoașterea crimei... n-ar mai fi nevoie de altă dovadă.

Alte sertare! „Fii calm, nu înceta să-și spună, uită-te bine, fii prudent.”

În fundul celui de-al optzeci și șaselea sertar, găsi niște mănuși.

„O, Doamne-Dumnezeule!” Se sprijini de birou, respirînd cu greu. Încercă mănușile, le privi mîndru, își mișcă degetele în ele, le închise copcile. Erau dintr-o piele moale, gri, de calitate bună. Acum putea face orice voia, fără să lase urme.

Își frecă nasul în fața oglinzii din camera de culcare și-și trecu limba peste buze.

— Nu! strigase Huxley.

Toată treaba luase o întorsătură proastă. Huxley căzuse pe jos; s-ar fi spus că o făcuse dinadins. Oh! Ticălosul! Dar nu era prost de loc! Căzuse pe parchet, trăgându-l pe Acton după el. S-au rostogolit, s-au înșfăcat și s-au luptat, lăsând peste tot amprente. Huxley reușise să se retragă câțiva pași mai departe, iar Acton se tîrîse ca să ajungă cu degetele la gîtul lui și strînsese pînă ce viața se scursese ca pasta dintr-un tub.

Acum, înmănușat, William Acton se întoarse în cameră, îngenunche pe parchet și începu să-l șteargă cu grijă, bucățică cu bucățică, fără să omită niciun colțișor de pardosea, care ar fi putut fi atins. Bucățică cu bucățică, bucățică cu bucățică, frecă și iar frecă pînă ce-și văzu fața încordată și acoperită de sudoare reflectîndu-se în parchet. Ajungînd lîngă o masă se apucă să-i lustruiască picioarele, mulurile, tăblia. Pe masă se afla o fructieră plină cu fructe de ceară; șterse suportul de argint, luă unul cîte unul fructele de deasupra, le lustrui, lăsînd neatînse pe cele din fundul fructierei.

— Sînt sigur că nu le-am atins.

După ce frecă masa, se opri, uitîndu-se la un tablou atîrnat pe perete.

— Sînt sigur că nu l-am atins.

Cu toate acestea nu-și putea lua ochii de la el. Apoi își plimbă privirea de la o ușă la alta. Pe care din ele le-a atins în seara asta? Nu-și mai aducea aminte. Trebuia deci să le șteargă pe toate. Începu cu mînerile rotunde de la uși și le făcu pe toate să strălucească; apoi șterse ușile de sus în jos, la întîmplare; luă la rînd toate mobilele, șterse spătarul și brațele tuturor fotoliilor.

— Scaunul pe care șezi, Acton, este de cel mai pur stil Louis XIV, o piesă originală; simți ce lustruit e lemnul?

spusese Huxley. Las-o în pace, nu ții prea mult la ea. Nu te iubește, știi bine. Mi-a spus că vrea să plece cu mine mâine în Mexic.”

— Ticălosule, cu banii tăi și cu mobila asta blestemată!

— E frumoasă mobila asta, Acton: Fii măcar un invitat politicos: apreciază, pipăie, mîngîie.

Nu-i exclus să fi rămas amprente pe mobilă.

— Huxley! William Acton fixa cadavrul care zăcea la picioarele lui. Te gîndeai că o să te omor? Îți spuneai asta, în subconștient, cum, probabil, îmi spuneam și eu? Ai vrut să mă faci să umblu prin toată casa, să-mi pun peste tot mîinile, să ating totul, să mîngîi cărțile, porțelanurile, ușile, scaunele? Ai împins atît de departe viclenia, perfidia?

Mai frecă scaunele cu batista făcută bilă, apoi își aminti de cadavru: l-o fi șters destul de bine? Se duse lîngă el. Îl întoarse pe o parte, pe alta, șterse cu atenție fiecare bucățică de piele și de îmbrăcăminte. Nevrînd să uite ceva, lustrui pînă și pantofii.

În timp ce freca pantofii, îi trecu prin cap o idee și după o clipă, se ridică și se îndreptă spre masă.

Scoase pînă la ultimul fructele de ceară din fructieră și le frecă.

— Așa e mai bine, murmură el și se întoarse la cadavru. Dar de-abia se aplecă peste el, că privirea începu să-i alerge de colo-colo, maxilarul i se contractă; se porni să delibereze cu el însuși, apoi din nou se apropie de masă. Frecă tabloul.

Dar în timp ce-l freca, descoperi...

Peretele.

— Ăsta-i de-a dreptul idiot, spuse el.

— Oh! strigase Huxley, împingîndu-l înapoi. Îl îmbrîncise în timp ce se luptau. Acton căzuse, se ridicase, sprijinindu-se de perete, apoi se aruncase din nou asupra lui Huxley.

Îl strangulase. Huxley era mort.

Cu hotărîre, Acton se îndepărtă de perete.

Vorbele brutale, faptele înseși i se estompaseră în memorie; făcu un efort să și le amintească și le analiză cu atenție. Examină cei patru pereți.

— E ridicol! exclamă el.

Cu coada ochiului zări ceva pe unul din pereți.

— Refuz să-i dau atenție, spuse ca să nu se prăbușească.

Acum, cealaltă încăpere! Trebuie să procedez metodic.

Vasăzică... am trecut prin hol, bibliotecă, apoi prin sufragerie și bucătărie. În spatele lui pe perete era o pată.

— Oare aici se întîmplase?

Se întoarse, furios. „Bine, bine; ca măsură de precauție.” Se uită mai de aproape și nu mai văzu pata. Oh! ba da, una mică, exact aici. O șterse. Oricum, nu era o amprentă. Mîna lui înmănușată se plimba pe perete; îl examinează spre dreapta, spre stînga, privirea îi coborî spre plintă, apoi se îndreptă iar deasupra capului: rosti încetîșor „nu”. Se uită din nou în sus, în jos, într-o parte, în alta și adăugă calm: „Ar fi prea mult.” Cîți metri pătrați? „Ar fi o idioțenie”, conchise. Dar instinctiv degetele înmănușate începură să frece, să frece ușor peretele, își privi degetele și tapetul de pe perete. Se uită peste umăr, în încăperea cealaltă, „Trebuie să mă duc și acolo, o să șterg esențialul”, își spuse, dar mîna îi rămase lipită de perete, ca pentru a-l susține sau a se susține pe el însuși. Fața i se crispă.

În tăcere, începu să frece peretele, de sus în jos, de la dreapta la stînga, în sus pînă unde putea ajunge, în jos cît putea să se aplece.

— O, Doamne, e stupid, e stupid!

„Trebuie totuși să fii sigur”, îi sugeră o voce interioară.

— Da, trebuie să fii sigur, răspunse el.

Termină cu peretele acela, apoi...

În fața lui era un alt perete.

— Cît o fi ceasul?

Își aruncă privirea spre ceasul de pe cămin. Trecuse o oră. Era unu și cinci.

Cineva sună la ușă.

Acton tresări, se uită la ușă, la ceas, apoi iar la ușă și la ceas.

Cineva bătu tare în ușă.

După care urmă un lung răstimp de tăcere. Acton nu mai respira. Lipsit de aer, corpul se clătina, de-abia ținându-se pe picioare; în tăcerea din capul lui, uriașe valuri asurzitoare se spărgeau de stînci masive.

— Hei, deschide! strigă o voce de bețiv. Știu că ești acasă, Huxley! Deschide, idiotule! Sînt eu, Micul-Billy, beat turtă; Huxley, amice, sînt criță!

— Du-te dracului, șopti Acton fără voce, rezemat de perete.

— Huxley, ești înăuntru. Te aud cum respiri! strigă bețivul.

— Da, sînt aici, șopti Acton, ținându-se cu greu să nu cadă; se simțea greoi, stîngaci și stătea parcă înșurubat în pardosea – copleșit, înfrigurat și tăcut. Da, sînt aici.

— Lua-te-ar dracu! mai spuse vocea, îndepărtîndu-se în ceață. Zgomotul pașilor se stingea încet. La dracu...

Acton rămase un moment rezemat de perete, simțind bătăile inimii sub pleoapele închise și în cap. Cînd deschise în sfîrșit ochii, privi peretele curat, din fața lui, și îndrăzni să vorbească. „Imbecilule, murmură el. Peretele ăsta e fără cusur. N-o să mă ating de el. Trebuie să mă grăbesc. Să mă grăbesc. Timpul, timpul. Nu mai sînt decît cîteva ore pînă cînd idioții ăia de prieteni or să năvălească aici!” Se întoarse. Cu coada ochiului văzu niște păianjeni mici. Cînd se întorcea cu spatele ieșeau și-și întindeau pînza subțire, aproape invizibilă. Nu pe peretele din stînga, pe care-l ștersese, ci pe celelalte trei. Ori de cîte ori se uita la peretele din față, păianjenii intrau la loc

în lemnărie; dar cum își întorcea privirea de la ei, ieșeau din nou.

„Cu pereții s-a terminat, nu mă mai ating de ei!”
murmură el.

Se îndreptă spre un pupitru în fața căruia Huxley se opri să caute o lupă pe care o folosea uneori când citea. Plin de teamă, apropiă lupa de perete.

Amprente.

„Dar nu sînt ale mele! izbucni în rîs, fără prea multă convingere. N-am atins locul ăsta! Sînt sigur! Un servitor, un *maître d'hôtel*, o femeie de serviciu, poate!”

Peretele era plin de amprente.

— E destul s-o vezi pe asta, zise el. Lungă, efilată: o amprentă de femeie. Pariez pe orice.

— Serios?

— Serios!

— Ești absolut sigur?

— Da!

— Absolut sigur?

— Ei bine, da!

— Sigur de tot?

— Da, drace! Da!

— Șterge-o, totuși. De ce n-ai șterge-o?

— Hai s-o șterg!

— Blestemată corvoadă, nu, Acton?

— Și asta, puțin mai sus, spuse Acton, bravînd. Uite amprenta unui individ gras.

— Ești sigur?

— Nu începe iar! spuse Acton furios și o șterse. Își sooase o mănășă și-și examinează mîna, care tremura ușor în lumina puternică.

— Privește-o, idiotule! Vezi cum e făcută? Vezi?

— Asta nu dovedește nimic.

— Bine, bine! Mînios, frecă peretele de sus în jos, înapoi, înainte, cu mîinile înmănuşate, asudînd, mormăind, înjurînd, aplecîndu-se, cu faţa congestionată.

Îşi scoase haina şi o puse pe un scaun.

— Ora două, spuse, uitîndu-se la ceas în timp ce termina de şters zidul.

Se întoarse la fructiera de pe masă, scoase fructele; lustrui cîteva din ele care erau deasupra, le puse la loc, şterse apoi din nou marginile fructierei.

Îşi ridică ochii spre lampă.

Degetele începură să i se agite.

Întredeschise gura, îşi trecu limba peste buze, privi lampa. Îşi întoarse ochii, privi din nou lampa, şi iar privi lampa cu numeroasele ei bucaţele de cristal.

Luă un scaun, îl aşează sub lampă, puse un picior pe scaun, îl dădu jos, aruncă apoi cu violenţă scaunul într-un colţ al camerei şi izbucni în rîs. Ieşi din cameră fugind, fără să mai steargă ultimul perete.

În sufragerie se opri în faţa unei mese.

— O să-ţi arăt argintăria mea gregoriană, Acton, zisese Huxley.

Oh! vocea asta spectrală, hipnotizantă!

— Nu am timp, răspunsese Acton. Am venit pentru Lily...

— Lasă asta, priveşte argintăria, această minunată lucrare de artizanat.

Acton stătea aplecat deasupra cutiilor cu argintărie deschise pe masă, asculta iar vocea lui Huxley, căuta să-şi reamintească gesturile pe care le făcuse, obiectele pe care le atinsese.

Începu să scoată furculiţele şi lingurile din cutiile lor, să ia de pe rafturi plăcile şi farfuriile din ceramică...

— Nişte lucruri splendide din ceramică făcute de

Gertrude și Otto Natzler, Acton. Cunoști ceva din lucrările lor?

— E frumos.

— Scoate asta. Uită-te pe dos. Privește ce fină, ce ușoară este cupa, lucrată în atelierul de olărie; e neînchipuit de subțire, ca o coajă de otu și obsidianul ăsta. Poți să-l atingi, hai, nu te teme, pune mâna pe el!

Deodată, Acton hohoti de plîns. Dădu, din toate puterile, cu obiectele de ceramică de perete. Acestea se sparseră cu zgomot și bucățile se împrăștiară în toate părțile pe pardosea.

După o clipă era în genunchi. Fiecare bucată, fiecare ciob trebuie găsit: „Idiotule, idiotule, idiotule!” Se înjura singur, clătinînd din cap, deschizînd și închizînd oehii, tîrîndu-se sub masă. „Trebuie să găsești fiecare bucată, imbecilule, niciun fragment nu trebuie să se piardă. Idiotule, idiotule.” Le adună. Erau toate, nu lipsea niciuna? Le puse pe masă și le examinează. Se uită apoi din nou sub masă, sub scaune și sub celelalte mobile și, la lumina unui chibrit, mai găsi o bucată; începu apoi să le șteargă, bucată cu bucată, să le lustruiască de parc-ar fi fost pietre prețioase. Le aranjă într-o grămăjoară pe masa care strălucea ca o oglindă.

— O frumoasă piesă de ceramică, Acton, zău... poți să pui mâna..

Luă niște prosoape și frecă ceramica, frecă scaunele, mesele, mînerile de la uși, vitrinele, parchetul, apoi, gîfîind, răsuflînd cu zgomot, intră în bucătărie; își scoase vesta, își trase mai bine mînușile și începu să frece strălucitoarele piese cromate. „O să-ți arăt, hai, vino după mine!”... Și continua să lustruiască obiectele din bucătărie, sifoanele din metal, aparatele electrice, deoarece nu mai știa pe care din ele le atinsese cu mîna. Huxley și cu el stătuseră mai mult timp în bucătărie, Huxley mîndru de instalația lui, ascunzîndu-și nervozitatea, întrebîndu-se poate dacă nu cumva Acton are

intenții criminale și spunându-și că cel puțin acolo are la îndemână un cuțit ca să se apere. Au mîngîiat, au atins una, alta, multe lucruri – îi era imposibil să-și amintească ce lucruri – și, fiind în dubiu, curăță toată bucătăria. Apoi trecu prin antreu și se întoarse în camera unde zăcea Huxley.

Nu se putu stăpîni să nu țipe.

Uitase să șteargă cel de-al patrulea perete și, în timp fusese plecat din cameră, mici păianjeni ieșiseră din acest al patrulea perete și-i invadaseră pe ceilalți trei, murdărindu-i din nou! Din plafon, de la lampă, în colțuri, pe podea, atîrnau un milion de mici pînze gata țesute, care unduiră cînd el țipă. Subțiri, subțiri de tot, pînzele micuțe nu erau mai mari decît – ce bătaie de joc! – decît vîrfurile unuia deget.

În timp ce stătea și se uita, pînzele invadeau tabloul, fructiera, parchetul. Amprente se întindeau pe *coupe-papier*, se revărsau din sertare, ajungeau pînă pe tăblia mesei, se lăteau peste tot, pe toate lucrurile.

Frecă parchetul cu furie, cu sălbăticie. Întoarse cadavrul și-l înjură în timp ce-l spăla, se ridică și se duse să șteargă fructele din fundul fructierei. Așează apoi un scaun sub lampă, se urcă pe el, și frecă toate bucățelele de cristal care atîrnau, făcîndu-le să sune ca o tamburină, pînă cînd lustra începu să se clatine ca un clopot în aer. Atunci puse scaunul deoparte și se înverșună pe mînerile de la ușă, apoi luă alte scaune și șterse zidurile mai sus, tot mai sus, alergă la bucătărie, luă o mătură și curăță plafonul de pînzele de păianjen; lustrui fructele din fundul fructierei și șterse cadrul și mînerile ușilor, și argintăria, și în hol rampa scării, pe care o frecă pînă sus.

Ora trei. Peste tot ceasurile își continuau tic-tacul cu o intensitate, cu o încăpăținare mecanică. Erau douăsprezece încăperi jos și opt sus. Calcula în minte metrii de suprafață și

timpul de care avea nevoie. O sută de scaune, șase divanuri, douăzeci și șapte de mese, șase aparate de radio. Dedesubt, deasupra, de jur-împrejur. Trase mobila și o dădu la o parte de la perete; oftînd, scutură praful ce se strînsese acolo de ani de zile; clătinîndu-se, șterse de sus în jos rampa scării, frecînd, lustruind, răzuind, căci dacă ar neglija cea mai mică amprentă, aceasta s-ar multiplica la infinit – și ar trebui să ia toată munca de la început și era deja ora patru! – și nu-și mai putea mișca brațele de oboseală; ochii îi erau umflați și ficși și de-abia își mai tîra picioarele pe care nici nu și le mai simțea; capul îi cădea în timp ce mîinile lucrau, ștergeau, frecau, dormitor după dormitor, dulap după dulap...

Îl găsiră la șase și jumătate dimineața.

În mansardă.

Toată casa strălucea. Vazele aruncau scînteii ca niște stele de cristal. Scaunele aveau reflexe de foc. Obiectele din bronz și din aramă roșie și galbenă scînteiau. Parchetul lucea. Rampa scării scli pea.

Totul strălucea, scli pea, scînteia.

Îl găsiră în mansardă, scuturînd de praf lăzi vechi, cufere, scaune desfundate, cărucioare de copii, jucării, patefoane, vase și tacîmuri, cai de lemn și monede prăfuite din timpul războiului civil. Terminase jumătate din mansardă, cînd agentul apăru în spatele lui cu revolverul în mînă.

„L-au prins!”

Cînd îl duseră, Acton se opri în fața ușii de la intrare, șterse cu batista mînerul ușii, îl lustrui bine, apoi, triumfător, trînti ușa în urma lui.

În românește de Linica MOSCOVICI

MOARTEA ȘI BUSOLA

JORGE LUIS BORGÈS

Lui Mandie Molina Vedia

Dintre numeroasele probleme care au solicitat perspicacitatea plină de curaj a lui Lönnrot, niciuna n-a fost atît de ciudată – atît de riguros ciudată, am spune – ca seria periodică de crime care au culminat la proprietatea din Tristele-Roy, în mijlocul parfumului etern al eucaliptilor.

Este adevărat că Eric Lönnrot n-a izbutit să împiedice ultima crimă, dar e indiscutabil că a prevăzut-o. N-a putut ghici identitatea nefericitului asasin al lui Jarmolinsky, dar a ghicit în schimb morfologia secretă a seriei obscure și participarea lui Red Scharlach, numit Scharlach Dandy. Acest criminal (ca atîția alții) jurase pe onoarea sa că-l va uide pe Lönnrot, dar el nu s-a lăsat niciodată intimidat. Lönnrot se credea un simplu sprit rațional, un pur gînditor, un Auguste Dupin, dar avea în el ceva de aventurier, ba chiar de jucător.

Prima crimă a avut loc la „Hotel du Nord”, o prismă înaltă care domină golful cu ape de culoarea deșertului. În acest turn (înmănunchiere evidentă a trei realități, albul detestabil

al unei clinici, diviziunea numerotată a unei închisori și aspectul general al unei case nelocuite), a sosit la 3 decembrie delegatul din Podolsk la cel de al treilea congres talmudic, profesorul Marcel Jarmolinsky, un bărbat cu barbă cenușie și ochi cenușii. Nu vom ști niciodată dacă i-a plăcut „Hotel du Nord”, dar l-a acceptat cu acea antică resemnare care i-a permis să îndure trei ani de război în Carpați și trei mii de ani de agresiune și pogromuri. I s-a dat o cameră la etajul R, în fața *suite*-i ocupate, nu fără zgomot, de tetrarcul din Galileea. Jarmolinsky luă masa de prînz, amîna pentru ziua următoare vizitarea orașului necunoscut, își aranjă într-un *placard* numeroasele cărți și puținele haine pe care le avea și, înainte de miezul nopții, stinse lumina. (Acestea, după cele spuse de *chauffeur*-ul tetrarcului, care dormea în camera alăturată.) La 4 decembrie, la unsprezece și trei minute dimineața a fost chemat la telefon de către un redactor de la *Jiddische Zeitung*; profesorul Jarmolinsky n-a răspuns; a fost găsit în camera lui, cu fața ușor înnegrită, aproape gol sub o manta mare, demodată; zăcea nu departe de ușa care dădea pe culoar; o lovitură de pumnal îi străpunsese pieptul. Cîteva ore mai tîrziu, în aceeași încăpere, comisarul Treviranus și Lönnrot discutau calm în mijlocul ziariștilor, al fotografiilor și al polițiștilor.

— Nu-i nevoie să cauți amiaza la orele paisprezece, spunea Treviranus gesticulînd poruncitor cu o țigară în mînă. Cu toții știm că tetrarcul din Galileea are cele mai frumoase safire din lume. Ca să i le fure, cineva a pătruns aici probabil din greșeală. Jarmolinsky s-a sculat, și hoțul a fost obligat să-l omoare. Ce părere aveți?

— E posibil, dar lipsit de interes, a răspuns Lönnrot. O să răspundeți că realitatea nu-i de loc obligată să fie interesantă. Am să vă răspund că realitatea poate face abstracție de această obligație, dar nicidecum de o ipoteză. În cea pe care

ați improvizat-o, hazardul joacă un rol însemnat. Iată un rabin mort; aş prefera o explicație pur rabinică la tribulațiile imaginare ale unui hoț imaginar.

Treviranus răspunse cu umor:

— Explicațiile rabinice nu mă interesează; ceea ce mă interesează este să prind individul care l-a înjunghiat pe acest necunoscut.

— Nu chiar atât de necunoscut, rectifică Lönnrot. Iată operele sale complete. Și arată în *placard* un rând de volume mari; o *Apărare a cabalei*; o *Cercetare a filosofiei de Robert Fludd*; o traducere literală a lui „*Sepher Yezirah*”; o *Biografie a lui Baal Shem*; o *Istorie a sectei hasidimilor*; o monografie (în germană) despre Tetragrammaton; o alta despre nomenclatura divină a Pentateucului. Comisarul le privi cu teamă, aproape cu dispreț. Apoi, începu să rîdă.

— Nu sînt decît un biet creștin, a răspuns el. Luați vă rog de aici toate aceste cărți vechi; n-am timp de pierdut cu superstițiile evreiești.

— Poate că această crimă aparține istoriei superstițiilor evreiești, șopti Lönnrot.

— Ca și creștinismul, încercă să completeze redactorul de la Jiddische Zeitung. Era miop, ateu și foarte timid.

Nu i-a răspuns nimeni. Unul dintre agenți găsisse în mica mașină de scris o foaie de hîrtie cu următoarea frază neterminată: „Prima literă a numelui a fost pronunțată”. Lönnrot se abținu să nu rîdă. Devenit pe neașteptate bibliofil sau ebraist, dădu ordin să se împacheteze cărțile mortului și le transportă în apartamentul său. Independent de ancheta poliției, începu să le studieze. Un mare in-octavo i-a dezvăluit învățăturile lui Israel Baal Shem Tobh, fondatorul sectei devoților; altul, virtuțile și spaimile Tetragrammatonului, adică inefabilul nume al Domnului; altul, teza conform căreia Dumnezeu are un nume secret ce rezumă (ca în sfera de

cristal pe care perșii o atribuie lui Alexandru Macedon) cea de a noua însușire, eternitatea – adică cunoașterea imediată a tuturor lucrurilor care vor exista, există sau au existat în univers. Tradiția enumeră nouăzeci și nouă de nume aparținând lui Dumnezeu; ebraiștii atribuie acest nume imperfect spaimei magice a numerelor cu soț; hasidimii cred că acest hiatus indică un al o sutălea nume – Numele Absolut.

Cîteva zile mai tîrziu, a fost deranjat din cercetările sale erudite de apariția redactorului de la *Jiaddische Zeitung*. Acesta voia să discute despre crimă: Lönnrot prefera să vorbească despre diferitele nume ale lui Dumnezeu; ziaristul declarase pe trei coloane că cercetătorul Erik Lönnrot începuse să studieze numeroasele nume ale lui Dumnezeu pentru a-l găsi pe cel al asasinului. Lönnrot, obișnuit cu simplificările ziariștilor, n-a fost cîtuși de puțin indignat. Unul dintre acești mici librari care au descoperit că orice fel de carte își găsește pînă la urmă un cumpărător, a publicat o ediție populară a *Istoriei sectei busidimilor*.

Cea de a doua crimă a avut loc în noaptea de 3 ianuarie, în cel mai părăsit și pustiu cartier din vestul orașului. În zori, unul dintre polițiștii care supraveghează călare aceste locuri a văzut pe pragul dughenei unui negustor de vopseli un om întins, înfășurat într-un *poncho*. Fața-i aspră era acoperită de sînge, de parcă ar fi purtat o mască; o lovitură de pumnal îi străpunsese pieptul. Pe zid, deasupra unor romburi galbene și roșii, erau cîteva cuvinte scrise cu cretă. Polițistul le silabisii...

În după-amiaza aceea, Treviranus și Lönnrot s-au dus la locul îndepărtat al crimei. La stînga, și la dreapta automobilului orașul se descompunea; cerul se mărea, în timp ce casele se micșorau și cîte un horn sau vreun plop se profila în depărtare. În cele din urmă au ajuns la capătul călătoriei: o fundătură cu ziduri trandafirii din vălătuci care părea să reflecte uriașul apus de soare. Mortul fusese identificat. Se

numea Daniel Simon Azevedo, renumit în vechile mahalele din nord, fost căruțaș care ajunsese în rîndurile demagogilor electorali, apoi devenise hoț și turnător. (Felul ciudat în care murise li s-a părut cum nu se poate mai potrivit; Azevedo era ultimul reprezentant al unei generații de bandiți care știau să mînuiască pumnalul, dar nu și revolverul.) Cuvintele scrise cu cretă erau următoarele: „Cea de a doua literă a numelui a fost pronunțată”.

Cea de a treia victimă a dispărut în noaptea de 3 februarie. Cu un ceas înainte, telefonul zbîrnîi în biroul comisarului Treviranus. În receptor s-a auzit un glas gutural de bărbat care vorbea cu multe precauții; spunea că se numește Ginzberg (sau Ginzburg) și că era dispus să relateze, contra unei sume rezonabile, cum a fost asasinat Azevedo și Jarmolinsky. Fluierături și sunete de trîmbiță au acoperit glasul denunțătorului. Apoi, convorbirea s-a întrerupt. Fără să înlăture posibilitatea unei glume (carnavalul era în toi), Treviranus a descoperit că i se vorbise din Liverpool House, un cabaret de pe Toulon, o stradă infectă unde se întîlnesc laolaltă cormorana și lăptăria, bordelul și vînzătorii de biblie. Treviranus vorbi cu patronul. Acesta (Black Finnegan, vechi criminal irlandez, covîrșit și aproape desființat în prezent de onestitate) i-a spus că ultima persoană din casă care folosisese telefonul a fost un locatar, un anume Gryphius, care tocmai plecase cu niște prieteni. Treviranus s-a dus de îndată la Liverpool House. Patronul i-a comunicat următoarele: cu opt zile înainte, Gryphius închiriasse o cameră în podul barului. Era un bărbat cu trăsături ascuțite, cu o barbă cenușie neîngrijită, îmbrăcat sărăcăcios în negru; Finnegan (care păstra aceasta cameră cu un scop pe care Treviranus îl ghicea) îi ceruse desigur o chirie exagerat de mare; Gryphius a plătit pe loc suma cerută. Nu ieșea aproape niciodată, prînzul și cina le

lua în cameră; abia îl zăreau prin bar. În seara respectivă coborîse să telefoneze din biroul lui Finnegan. Un cupeu închis se oprise în fața cabaretului. Birjarul nu coborî; cîțiva clienți își amintiră că purta o mască de urs. Doi arlechini coborîseră din cupeu; erau scunzi; se vedea cu ușurință că sînt beți turtă. Cu un zgomot asurzitor de trompete, au năvălit în biroul lui Finnegan; l-au îmbrățișat pe Gryphius, care păru a-i cunoaște, dar le răspunse pe un ton foarte rece; au schimbat cîteva cuvinte în idiș – el, cu glas scăzut, gutural, iar ei, cu voci subțiri, ascuțite – și au urcat în camera din fund. După un sfert de oră, au coborît toți trei, foarte mulțumiți; Gryphius, clătînîndu-se, părea la fel de beat ca și ceilalți. Înalt și impunător, mergea la mijloc între doi arlechini mascați. (Una dintre femeile de la bar își aminti romburile galbene, roșii și verzi.) Se împiedicase de două ori; de două ori arlechinii îl susținuseră. Cei trei bărbați se urcaseră în cupeu și dispăruseră în direcția piscinei învecinate, cu bazin dreptunghiular. De pe scara cupeului, ultimul arlechin mîzgălise în grabă, pe una din arcade, un desen obscen și o frază.

Treviranus a văzut fraza. Era de așteptat. Citi: „Ultima literă a numelui a fost pronunțată”.

Examină apoi camera cea mică a lui Gryphius – Ginsberg. Dintr-o dată văzu pe jos o stea de sînge; prin colțuri, mucuri de țigări ungurești, și într-un dulap, o carte în latină, *Philologus Hebraeo – graecus* (1739), de Leusden, cu mai multe note scrise de mînă. Treviranus o privi cu indignare și se prefăcu a-l căuta pe Lönnrot. Acesta, fără să-și scoată pălăria începu să citească, în timp ce comisarul cerceta urmele contradictorii ale eventualei răpiri.

La orele patru dimineața plecară. În zori, pe întortocheata stradă Toulon, călcînd în picioare serpentinele rupte, Treviranus spuse:

— Și dacă povestea din noaptea asta n-a fost decît un simulacru?

Erik Lönnrot zîmbi și îi citi cu multă gravitate un pasaj (care era subliniat) din cea de a treizeci și treia dizertație din *Philologus*: „*Dies Judaeorum incipit a solis occasu usque ad solis occasum diei sequentis*”. Ceea ce înseamnă, adăuga el: „Ziua ebraică începe la apusul soarelui și durează pînă la următorul apus de soare”.

Celălalt, dorind să fie ironic, îl întrebă:

— Este lucrul cel mai prețios pe care l-ați aflat în noaptea asta?

— Nu. Mai prețios este cuvîntul rostit de Ginzberg.

Ziarele de seară n-au trecut cu vederea peste aceste dispariții periodice. *La Croix de l'Epée* le-a opus admirabilei discipline și ordini care au domnit la ultimul congres al pustnicilor; Ernst Palast, în *Le martyr*, a reprobat „indolența de netolerat a unui program clandestin și cumpătat care are nevoie de trei luni ca să lichideze trei evrei”; *Jiddische Zeitung* a respins ipoteza îngrozitoare despre un complot antisemit, „cu toate că multe spirite pătrunzătoare nu admit altă soluție cu mister întreit”; cel mai renumit mînuitor de pistoale din Sud, Dandy Red Scharlach, a jurat că în districtul său asemenea crime n-ar fi avut loc niciodată și-l acuză pe comisarul Franz Treviranus de neglijență vrednică de pedeapsă.

În noaptea de 1 martie, comisarul primi un plic timbrat foarte mare. Îl deschise; plicul coținea o scrisoare semnată Baruh Spinoza și un plan amănunțit al orașului, smuls în mod vizibil dintr-un Baedeker. Scrisoarea prevestea că la 3 martie nu va avea loc cea de a patra crimă, deoarece dugheana negustorului de vopsele din vest, cabaretul de pe strada Toulon și „Hotel Nord” formau „vîrfurile egale ale unui triunghi echilateral și mistic”; planul demonstra cu cerneală

roșie regularitatea acestui triunghi. Treviranus citi cu resemnare acest argument *more geometrico* și trimise scrisoarea, împreună cu planul, lui Lönnrot, căruia i se potriveau fără îndoială asemenea nebunii.

Erik Lönnrot le studie. Cele trei locuri se aflau într-adevăr la aceeași distanță. Simetrie în timp (3 decembrie, 3 ianuarie, 3 februarie); simetrie în spațiu, de asemenea... Brusc simți că era pe punctul să descifreze misterul. Un compas și o busolă au completat această neașteptată intuiție. Zîmbi, apoi rosti numele. „Tetragrammaton” (de achiziție recentă) și telefonă comisarului. Îi spuse:

— Mulțumesc pentru (triunghiul echilateral pe care mi l-ați trimis ieri seară. Mi-a permis să rezolv problema. Mîine, vineri, criminalii vor fi la închisoare; putem fi liniștiți.

— Asta înseamnă că nu plănuiesc a patra crimă?

— Tocmai pentru că plănuiesc a patra crima putem fi liniștiți.

Lönnrot închise telefonul. Un ceas mai târziu se afla în tren și călătorea spre sud, îndreptîndu-se către proprietatea părăsită din Triste-le-Roy. În sudul orașului din povestirea mea curge o apă tulbure, mîloasă, plină de murdării și gunoaie. În cealaltă parte, se află un cartier muncitoresc, unde, sub protecția unui șef de bandă din Barcelona, mînuitorii de pistoale prosperă. Lönnrot zîmbi la gîndul că cel mai renumit dintre ei – Red Scharlach – ar fi dat oricît pentru a afla de această vizită clandestină. Azevedo fusese tovarășul lui Scharlach. Lönnrot se gîndea la îndepărtata posibilitate ca a patra victimă să fie însuși Scharlach. Apoi o respinse... Virtual, descifrase problema; circumstanțele propriu-zise, realitatea (nume, arestări, chipuri, căi judecătorești și penale) abia dacă îl mai interesau acum. Voia să se plimbe, voia să se odihnească după trei luni de anchetă sedentară. Reflectă: explicația crimelor se afla într-un triunghi anodin și într-un

nume grecesc prăfuit. Misterul i se păru limpede ca un cristal; se simți rușinat că îi consacrase o sută de zile. Trenul se opri într-o gară liniștită, de triaj. Lönnrot coborî. Era o după-amiază pustie, asemănătoare zorilor. Aerul cîmpiei întunecate era umed și rece. Lönnrot străbătu satul. Văzu cîini, văzu un furgon pe o linie moartă, văzu orizontul, văzu un cal argintiu care se adăpa într-o baltă murdară. Se lăsa noaptea cînd zări miradorul dreptunghiular al vilei din Triste-le-Roy, aproape tot atît de înalt ca și eucaliptii negri care îl înconjurau. Se gîndi că doar zorile și asfințitul (o slabă licărire la răsărit și alta la apus) îl despărțeau de ora așteptată cu neliniște de aceia care căutau numele Domnului. Un grilaj ruginit marca perimetrul neregulat al proprietății. Poarta principală era închisă. Lönnrot, fără să spere că va putea intra, ocoli proprietatea. Din nou în fața porții de netrecut, băgă mîna printre gratii aproape mașinal și găsi zăvorul. Scîrțîitul fierului îl surprinse. Încet, cu răbdare, împinse poarta. Lönnrot înaintă printre eucalipti, călcînd pe generații de frunze uscate și ferfenițite. Văzută de aproape, proprietatea din Triste-le-Roy abunda în simetrii inutile și repetiții exagerate: într-o nișă întunecată era statuia Diane, căreia îi corespundea una identică într-o nișă asemănătoare, un balcon se oglindea în altul, un peron dublu se deschidea pe o balustradă dublă. Un Hermes cu două chipuri proiecta o umbră monstruoasă. Lönnrot ocoli casa așa cum ocolise întreaga proprietate. Examină totul; sub terasă, zări un oblon îngust, îl împinse; cîteva trepte de marmură coborau într-o pivniță. Lönnrot, care intuia preferințele arhitectului, ghici că în zidul opus pivniței erau alte trepte. Le găsi, urcă, ridică mîinile și deschise chepengul pentru ieșire. O licărire îl îndrumă spre o fereastră. O deschise: luna galbenă și rotundă lumina două fîntîni astupate din grădina părăsită. Lönnrot explorează casa. Prin cămări și culoare ajungea mereu în curți identice și de

mai multe ori chiar în aceeași curte. Urca pe scări prăfuite care ajungeau în săli de așteptare rotunde; se vedea multiplicat la infinit în oglinzi așezate una în fața celeilalte; obosi deschizînd și întredeschizînd într-una ferestre care dădeau în aceeași grădină pustie, văzută de la diferite înălțimi și din diferite unghiuri; în interior, erau mobile acoperite cu huse galbene și lustre învelite în tarlatan. Se opri într-un dormitor; în această încăpere era o singură floare și o cupă de porțelan; la prima atingere, vechile petale se scuturară. La etajul al doilea, ultimul, i se păru că această casă crește la nesfîrșit: *Casa nu e atît de mare, gîndi. Umbra, simetria, oglinzile, vîrsta, înstrăinarea mea, singurătatea, toate acestea o fac să pară mai mare.*

Pe o scară în spirală, Lönnrot ajunse la mirador. Razele lunii străpungeau romburile galbene, roșii și verzi ale ferestrelor. Deodată, o amintire amețitoare îl țintui locului. Doi indivizi scunzi, vînjoși, cu înfățișare sălbatică, se aruncară asupra lui și-l dezarmară; un altul, foarte înalt, îl salută grav adresîndu-i-se:

— Foarte drăguț din partea dumitale. Ne-ai economisit o zi și o noapte.

Era Red Scharlach. Indivizii îi legară mîinile la spate. În cele din urmă îi reveni glasul.

— Domnule Scharlach, căutați numele secret?

Scharlach continua să stea în picioare, indiferent. Nu participase la lupta de scurtă durată, întinsese doar mîna ca să primească revolverul lui Lönnrot. Vorbi; Lönnrot simți în glas o victorie obosită, o ură absolută, o tristețe egală cu această ură.

— Nu, spuse Scharlach. Caut ceva mai efemer și mai perisabil, îl caut pe Erik Lönnrot. Acum trei ani, într-un tripou de pe strada Toulon, dumneata personal l-ai arestat și l-ai închis pe fratele meu. Iar din acea încăierare, eu am fost

smuls de oamenii mei, cu un glonte în burtă. Nouă zile și nouă nopți am fost între viața și moarte în această proprietate simetrică și pustie; zăceam doborât de febră în timp ce respingătorul Janus, cel cu două frunți, care privește mereu apusul și răsăritul soarelui, îmi bîntuia visele și insomniile cu adevărate coșmare. Ajunsesem să-mi detest trupul.

Ajunsesem să-mi închipui o pereche de ochi, de mâini, de plămîni la fel de monstruoase ca două chipuri. Un irlandez a încercat să mă convertească la creștinism; îmi repeta preceptul „goim”-ilor: Toate drumurile duc la Roma. Noaptea îmi hrăneam delirul cu această metaforă; vedeam lumea ca un labirint de unde era cu neputință să scape cineva, deoarece toate drumurile, deși păreau că se îndreaptă spre nord sau spre sud, se îndreptau de fapt spre Roma, care era în același timp închisoarea pătrată unde fratele meu trăgea să moară și proprietatea din Triste-le-Roy. În aceste nopți am înjurat pe Dumnezeu cu două chipuri și pe toți dumnezeii febrei și ai oglinzilor că voi construi un labirint în jurul celui care l-a închis pe fratele meu. L-am urzit și-i solid: materialele din care e făcut sînt un heresiolog mort, o busolă, o sectă din secolul al XVIII-lea, un cuvînt grecesc, un pumnal și cîteva romburi din prăvălia unui negustor de vopsele.

Primul termen al seriei mi-a venit la întîmplare. Plănuisem cu cîteva camarazi – printre care Daniel Azevedo – să furăm safirele tetrarcului. Azevedo ne-a trădat: s-a îmbătat cu banii pe care i-am dat în ajun și s-a rătăcit în hotelul imens; pe la orele două noaptea a pătruns în camera lui Jarmolinsky. Acesta, chinuit de insomnie, începuse să scrie. După cum se pare, redacta cîteva note sau un articol despre numele lui Dumnezeu; scrisese deja „Prima literă a numelui a fost pronunțată”. Azevedo îi porunci să tacă. Jarmolinsky întinse mîna spre soneria care urma să trezească întreg hotelul; Azevedo l-a înjunghiat o singură dată, cu un gest aproape

reflex; o jumătate de secol de violență îl învățase că lucrul cel mai ușor și mai sigur este să ucizi... Zece zile mai târziu, am citit în *Jiddische Zeitung* că ai început să cauți în scrierile lui Jarmolinsky secretul morții sale. Am citit *Istoria sectei hasidimilor*; am aflat că teama respectuoasă de a pronunța numele lui Dumnezeu a dat naștere doctrinei conform căreia acest nume este atotputernic și necunoscut. Am aflat că niște hasidimi, în căutarea acestui nume secret, au ajuns să sacrifice oameni... Am înțeles că ai bănuir că hasidimii l-au sacrificat pe rabin; încercam să justific această bănuială. Marcel Jarmolinsky a murit în noaptea de 3 decembrie; pentru cel de al doilea „sacrificiu” am ales noaptea de 3 ianuarie. Primul murise la nord, ne trebuia un loc la apus. Daniel Azevedo a fost victima care ne trebuia. Merita moartea; era un impulsiv, un trădător; capturarea lui putea să nimicească tot planul. L-a înjunghiat unul dintre noi; pentru a stabili o legătură între prima crimă și aceasta am scris deasupra romburilor din prăvălia negustorului de vopsele următoarele: „A doua literă a numelui a fost pronunțată”.

A treia „crimă” a avut loc la 3 februarie. A fost, așa cum ghicise Treviranus, doar un simulacru. Gryphius-Ginzberg-Ginzburg sînt eu. Am stat, deghizat cu o mică barbă falsă, o săptămînă întreagă, care mi s-a părut nesfîrșită, în acea cameră sordidă din strada Toulon, pînă în clipa cînd prietenii m-au scos de acolo. De pe scara cupeului, unul dintre ei a scris pe un stîlp: „Ultima literă a numelui a fost pronunțată”. Această frază enunța seria „triplă” a crimelor. Oamenii au înțeles; eu totuși intercalam indicii care se repetau, pentru ca dumneata, gînditorul Erik Lönnrot să înțelegi că seria era de fapt „cuadruplă”. Un miracol la nord, altul la est și un altul la vest determină un al patrulea miracol la sud; Tetragrammatonul – numele lui Dumnezeu – JHVH – e compus din *patru litere*; arlechinii și firma negustorului de

vopsele sugerează „patru” termeni. Subliniasem un anumit pasaj în manualul lui Leusden: în acest pasaj se spune că evreii calculau ziua de la un asfințit la altul; acest pasaj dă de înțeles că asasinările au avut loc în ziua de „patru” a fiecărei luni. I-am trimis triunghiul echilateral lui Treviranus. Am presimțit că vei adăuga punctul care lipsea. Punctul care determina un romb perfect, punctul ce hotăra dinainte locul unde o moarte sigură te așteaptă. Am premeditat totul, domnule Erik Lönnrot, pentru a te atrage în singurătatea din Triste-le-Roy.

Lönnrot evită să-l privească pe Scharlach drept în ochi. Privi copacii și cerul împărțit în romburi vag colorate în galben, verde și roșu. Îi era cam frig și se simți cuprins de o tristețe impersonală, aproape anonimă. Era noapte; din grădina prăfuită se înălța strigătul inutil al unei pasări. Lönnrot cercetă pentru ultima oară problema crimelor simetrice și periodice.

— În acest labirint sînt trei linii în plus, spuse el în cele din urmă. Cunosc un labirint grec format dintr-o singură linie dreaptă. Urmînd această linie s-au rătăcit atîția filosofi, încît un simplu detectiv se poate ușor pierde. Domnule Scharlach, cînd, într-o viitoare încarnare, o să mă urmărești, simulează (sau comite) o crimă în A, alta în B, la opt kilometri de A, și alta în C, la patru kilometri de A și de B și la jumătatea drumului dintre ele. Așteaptă-mă apoi în D la doi kilometri de A și de C, tot la jumătatea drumului. Omoară-mă în D, tot așa cum o să mă omori acum la Triste-le-Roy.

— Cînd am să te omor a doua oară, răspunse Scharlach, îți promit acest labirint care se compune dintr-o singură linie dreaptă și care este invizibil, nesfîrșit.

Făcu cîțiva pași înapoi. Apoi trase cu multă grijă.

În românește de Irina RUNCAN

URMA DE PAS PE CER

JOHN DICKSON CARR

Se trezi brusc în mijlocul unor vise confuze și rămase
întinsă un minut sau două, fixînd plafonul alb al camerei,
înainte de a-și da seama că nu era vorba decît de niște vise.

Și, totuși, era altceva.

Razele palide ale soarelui intrau pe fereastra deschisă.
Vîntul ușor și rece, care umfla perdelele, înfiora stratul
subțire de zăpadă de pe pervazul ferestrei. Deodată parcă
aerul se învioră în cămăruța goală, activîndu-i circulația
sîngelui. Dorothy Brant îl respiră îndelung.

Totul era în regulă. Se afla în casa de la țară, unde tatăl ei,
Harry și cu ea veniseră să patineze pe lacul înghețat și să facă
poate și puțin schi, dacă ar fi nins așa cum anunțase institutul
meteorologic. Și, într-adevăr, ninsese. Dorothy ar fi trebuit să
se bucure. Dar, curios, văzînd cum se depune zăpada pe
pervazul ferestrei, se simțea cuprinsă de un fel de teroare.

Tremurînd în așternutul cald, cu pătura trasă pînă la
bărbie, aruncă o privire spre ceasul deșteptător care se afla pe
noptiera de lîngă pat. Nouă și douăzeci. A dormit mai mult ca
de obicei. Tatăl ei și cu Harry așteaptă probabil să mănînce.
Își repetă că totul e în regulă. Totuși, acum cînd se trezise de-
a binelea, știa că nu e adevărat. Cearta din ajun îi reveni în

minte. Vecina, Mrs. Topham... această zgripturoaică și hoată pe deasupra...

Singurul lucru care a reușit să le strice acest week-end așteptat cu nerăbdare. Evocaseră dinainte plăcerea patinajului: zgomotul înfundat sau limpede al lamelor tăioase pe gheață, goana nesfârșită, scrișnetul patinelor la viraje, ulmii negri conturându-se pe cerul rece și senin. Și iată că această Mrs. Topham care locuiește în casa de alături, cu ceasul furat și cu fandoselile ei rău intenționate, stricase totul.

Gîndește-te la altceva! La ce bun să rumegi mereu același gînd? Uită-l!

Dorothy Brant își luă inima-n dinți și, dîndu-se jos din pat, își căuta halatul și papucii. Dar, pe fotoliu, în locul halatului, găsi paltonul ei de blană, și, alături, o pereche de pantofi din piele moale – niște mocasini garnisiți cu perle, pe care i-i adusese Harry din Statele Unite. Acum, tălpile pantofilor erau parcă reci, umede, tari, aproape înghețate. În acel moment o frică inconștientă o cuprinsese pe Dorothy, punînd stăpînire pe întreaga ei ființă, și n-o mai părăsi.

Închise fereastra și intră în baie. În căsuța cu perdele albe și miros de lemn vechi era atîta liniște, încît Dorothy auzi vocile ce veneau de la parter. Erau ca un murmur din care nu se distingea niciun cuvînt: vocea de tenor a lui Harry, aceea mai molcomă și mai joasă a tatălui, și încă una, pe care n-o recunoscuse, cea mai molcomă și mai joasă din toate. Ce se întîmplă? Căută să facă baie și să se îmbrace cît mai repede. Cei doi bărbați nu numai că se sculasera de mult, dar își pregătiseră probabil și micul dejun, căci Dorothy simțea ajungînd pînă la ea aroma cafelei ce se încălzea pe foc. Nu reușea însă de loc să se grăbească. Deși dormise nouă sau zece ore, se simțea prost dispusă, obosită, ca și cum ar fi stat trează toată noaptea.

Își mai pieptănă o dată părul castaniu închis, tuns *à la*

Ninon, și, fără să se dea nici cu pudră, nici cu ruj pe buze, coborî în fugă scara. În ușa *living-room*-ului se opri brusc. În cameră se aflau tatăl, vărul ei Harry și comisarul de poliție din district.

— Bună ziua, domnișoară, spuse comisarul.

N-a mai uitat niciodată, după aceea, mica încăpere și figurile celor care se aflau acolo. Soarele inunda camera, luminînd covoarele aspre, în culori vii, și plăcile grosolane ale căminului. Prin ferestrele laterale se vedea, dincolo de grădina acoperită de zăpadă, cam la douăzeci de metri și de partea cealaltă a unui gard înalt de dafini în care fusese tăiat un pasaj, casa albă unde locuia Mrs. Topham.

Dar ceea ce mai ales o izbi pe Dorothy cînd intră, fu impresia că discuția se oprise brusc și că bărbații își întorseseră privirile de la ea.

— Bună ziua, domnișoară, repetă comisarul Mason.

Harry Ventnor începu să vorbească, parcă stăpînit de un fel de spaimă. Fața lui, de obicei rumenă, părea și mai roșie. Picioarele-i mari, umerii lați și mîinile mici și musculoase se agita.

— Nu spune nimic, Dolly! strigă el. Nu spune nimic. Nimic nu te poate obliga să spui ceva. Așteaptă să...

— Cred... începu rar tatăl ei, în timp ce privirea îi aluneca de-a lungul nasului, apoi de-a lungul pipei, oriunde numai înspre Dorothy nu. Cred într-adevăr, continuă după ce își limpezi vocea, că ar fi poate mai bine să nu vorbești înainte de a...

— Vă rog, domnule, îl întrerupse comisarul Mason, limpezindu-și și el vocea. Domnișoară, aș vrea să vă pun cîteva întrebări. Dar e totuși de datoria mea să vă spun că aveți dreptul să nu răspundeți înainte de a fi vorbit cu avocatul dumneavoastră.

— Avocatul meu? Dar n-am nevoie de niciun avocat! La ce mi-ar folosi? exclamă Dorothy.

Comisarul aruncă o privire semnificativă tatălui ei și lui Harry, ca pentru a-i invita să ia notă.

— În legătură cu Mrs. Topham, domnișoară.

— Oh!

— De ce ați făcut oh?

— Continuați, vă rog. Despre ce este vorba?

— După cum cred că am înțeles, Mrs. Topham și cu dumneavoastră ați avut ieri un „schimb de cuvinte”. O mică ceartă, am putea spune.

— Puteți spune.

— Pe ce motiv?

— Regret, spuse Dorothy, dar nu pot să vă răspund. Asta i-ar da prilej acestei bătrîne nebune să pretindă că o vorbesc de rău. Așa este! Ea ce v-a spus?

— Știți, domnișoară, răspunse Mason, scărpinându-și maxilarul cu un creion pe care-l scosese din buzunar, mi-e teamă că nu prea mai e în măsură să ne spună ceva. În momentul de față se află într-o clinică la Guildford, cu craniul într-o stare destul de proastă. Între noi fie vorba, greu își va reveni.

Întîi Dorothy nu-și mai simți inima, apoi i se păru că începe să-i bată nebunește. Comisarul o fixa cu o privire fermă. Se căzni să întrebe:

— Vreți să spuneți că a avut un accident?

— Nu chiar. Doctorul afirmă că a fost lovită de trei-patru ori cu *presse-papier*-ul acela mare de sticlă pe care desigur l-ați văzut pe o masă la dînsa. Nu-i așa?

— Credeți... credeți că cineva a lovit-o *dinadins*? Dar cine?

— Ei bine, făcu comisarul privind-o și mai insistent, astfel încît în fața ochilor lui Dorothy nu se mai afla decît o față enormă de puritan cu o aluniță lîngă nas, sînt obligat să vă

spun că după toate aparențele acest cineva ați fi dumneavoastră.

Nu era adevărat. Era cu neputință. Mai târziu, Dorothy își aminti că a examinat cele trei figuri din fața ei cu un fel de detașare: ridurile mici, vizibile în soare, din colțul ochilor lui Harry, părul lui blond, pieptănat în grabă, haina de piele cu fermoarul tras pe jumătate. Își aminti cum se gândise că, în ciuda recordurilor lui atletice, avea un aer cam stupid, de om bun de nimic. Dar trebui să recunoască atunci că nici tatăl ei nu părea a fi mult mai de nădejde.

Se auzi spunînd:

— Dar e absurd!

— Sper, domnișoară. Din toată inima. Acum răspundeți-mi. Ați ieșit din această casă noaptea trecută?

— Cînd?

— N-are importanță ora.

— Da. Nu. Nu știu. Da, cred că da.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Dorothy, interveni tatăl, nu mai spune nimic înainte de a sosi avocatul. Am telefonat în oraș. N-am vrut să te neliniștesc. N-am vrut nici măcar să te trezesc... Trebuie să existe o explicație. Există neapărat una!

Nu propriile ei sentimente, ci mai degrabă aerul nenorocit al tatălui o făcu să reziste. Corpulent, pe jumătate chel, preocupat de afacerile lui, îngrijorat de tot ce se întîmplă în lume... așa era John Brant. Așezat în plin soare, cu fața disperată, își strîngea, alipindu-l de corp, brațul stîng paralizat, ce se termina cu o mînușă neagră.

— Am... am văzut-o, explică el. Nu era un spectacol frumos. Nu că n-aș mai fi văzut vreodată ceva mai rău. La război, adăugă el, atingîndu-și brațul. Dar tu ești o fetiță, Dolly. Nu ești decît o fetiță. Tu n-ai putut să faci așa ceva.

Tonul lui plîngăreț cerea o confirmare.

— Un moment, domnule, întrerupse comisarul Mason. Ei bine, domnișoară! Ați recunoscut că ați ieșit azi-noapte.

— Da.

— În zăpadă?

— Da, da!

— Vă amintiți ce oră era?

— Nu.

— Spuneți-mi, domnișoară, ce număr purtați la pantof?

— Treizeci și șapte.

— Un număr mai curînd mic, nu-i așa? Și cum Dorothy dădea tăcută din cap, comisarul Mason își închise carnetul. Veniți cu mine.

Casa avea o ușă lăturalnică. Fără să atingă clanța ușii, Mason săltă zăvorul și deschise. Streașina lată ferise cele două trepte ale peronului. Dar începînd de la capătul acestuia, un strat subțire de zăpadă acoperea pămîntul pînă la casa cu obloanele închise locuită de Mrs. Topham. În această zăpadă se vedeau foarte precis urme de pași în două rînduri distincte. Dorothy știa ai cui sînt. Foarte pronunțați, unii dintre pași treceau în linie sinuoasă pe sub bolta deschisă în gardul de dafini și se opreau în fața peronului casei Topham. Alții, perfect identici, doar ceva mai puțin pronunțați și mai distanțați, în locul unde era clar că persoana a alergat, se întorceau de la casa Topham la cealaltă vilă.

O panică mută o cuprinse pe Dorothy. Acum își aduse aminte. Nu era un vis. A făcut-o într-adevăr. În subconștient știuse de la început. Își mai amintea și alte lucruri: paltonul de blană strîns peste pijama, răceala zăpezii care-i uda mocasinii, fuga în beznă, fără să vadă nimic.

— Sînt pașii dumneavoastră, nu-i așa, domnișoară? întrebă comisarul.

— Da, da, sînt pașii mei.

— Haideți, liniștiți-vă, mormăi Mason. Sînteți cam palidă.

Veniți înăuntru și așezați-vă, n-o să vă mănînc. Apoi în vocea lui se descifră o vagă iritare. Sau poate ceva din simplitatea gravă a tinerei fete îi înmuie atitudinea oficială. Dar de ce ați făcut asta, domnișoară? Dumnezeule mare, de ce? Ca să luați din birou de la Mrs. Topham cîteva fleacuri care nu valorează mai mult de zece lire? Și nici măcar nu v-ați dat osteneala să ștergeți urmele. Începu să tușească, ceea ce-l făcu să tacă brusc.

Vocea lui John Brant se auzi atunci, înțepătoare.

— Perfect, dragul meu. E primul semn de inteligență pînă acum. Nu vreți să spuneți, sper, că fiica mea e ne bună.

— Nu, domnule. Dar era vorba de bijuteriile mamei domnișoarei, dacă am înțeles bine.

— Cine v-a spus asta? Harry, desigur!

Harry trase pînă sus fermoarul hainei de parcă s-ar fi închis în el. Parcă ar fi vrut să dea impresia că e un băiat bun, pe care toată lumea îl persecută, dar care nu dorește decît să fie prieten cu toți și numai să fie lăsat în pace. Pe fața lui strălucea atîta sinceritate, încît era chiar greu să te îndoiești de bunele lui intenții.

— Ascultă, bătrîne. Trebuia să le spun. N-ajută la nimic să ascunzi asemenea lucruri. Știu că în romane...

— În romane!

— Bine, n-aveți decît să numiți asta cum vreți. Poliția descoperă întotdeauna faptele și le răstălmăcește în așa fel, încît pînă la urmă ies mai rău decît sînt în realitate. Așteptă puțin ca vorbele lui să-și facă efectul. Trebuie să vă spun că nu sînteți pe drumul cel bun. Să presupunem că Dolly a avut o încăierare cu Mrs. Topham în legătură cu bijuteriile. Să presupunem că s-a dus acolo noaptea trecută. Să presupunem că urmele sînt ale ei. Toate acestea dovedesc că ea a omorît-o pe doamna Topham? Cu toate că, am putea spune, ar fi făcut

un serviciu multor oameni. Dar de ce nu vă gîndiți că ar putea fi și un hoț?

Comisarul Mason dădu din cap.

— Pentru că e imposibil, domnule.

— Dar de ce? De ce?

— Dacă vreți să mă ascultați, o să vă spun. Vă amintiți probabil că zăpada a început să cadă ieri seară puțin după ora unsprezece.

— Nu. Noi ne culcaserăm la ora aia.

— Ei, bine, puteți să mă credeți, răspunse calm Mason.

Am petrecut jumătate din noapte la comisariat. Ninge. Și n-a încetat decît pe la miezul nopții. În plus, trebuie să mă credeți, și putem ușor dovedi, că Mrs. Topham trăia și se simțea chiar foarte bine cîva timp după miezul nopții. Pentru că, vedeți dumneavoastră, domnule, a telefonat la comisariat. A spus că nu poate să doarmă, că e nervoasă deoarece are impresia că sînt hoți prin apropiere. Cum bătrînă doamnă făcea asta... Mason se strîmbă... cam de trei ori pe lună, n-am luat în seamă. Dar pot să vă spun că am primit telefonul ei la douăsprezece, prin urmare cel puțin zece minute după ce a încetat ninsoarea.

Harry avu o ușoară ezitare.

— Înțelegeți, domnule? continuă comisarul cu aceeași răbdare. Mrs. Topham n-a fost atacată decît după ce ninsoarea a conținut. În jurul casei sale în acest moment zăpada se întinde neatinsă pe o rază de douăzeci de metri, cu excepția urmelor de pași pe care Miss Brant le recunoaște a fi ale sale. Apoi, sculîndu-se enervat: Nu se poate să fie altcineva. Chiar dacă Miss Brant ar refuza să le recunoască, aceste urme n-au putut fi lăsate decît de dînsa. Dumneavoastră, Mr. Ventnor, purtați numărul patruzeci și trei, Mr. Brant – patruzeci și doi. Ați fi putut merge pe niște urme de pași făcute de un picior cu

numărul treizeci și șapte? S-o spuneți lui mutul! Și totuși cineva a intrat în casă folosind o cheie, a lovit-o mortal pe bătrână, a devalizat biroul și a plecat. Din moment ce nu există alte urme în zăpadă, cine a făcut asta? Cine?

Acum, Dorothy se gîdea aproape cu indiferență la cele întîmplate. Își aminti de *presse-papiers*-ul cu care fusese lovită Mrs. Topham. Stătea pe o masă în salonul care mirosea a atmosferă stătută, închisă. O sferă grea de sticlă, avînd în interior un peisaj minuscule. Cînd clătinau bila se stîrnea o furtună de zăpadă în miniatură, ceea ce făcea ca loviturile criminalului să fie mai îngrozitoare.

Se întrebă dacă și-o fi lăsat amprente pe sferă. Dar la orice s-ar fi gîndit, îi revenea în minte figura lui Renée Topham. Renée Topham... cea mai bună prietenă a mamei ei.

— O urăsc, spuse ea. Și deodată se porni pe plîns.

Dennison Jameson, de la biroul de avocatură *Morris, Farnsworth & Jameson, Lincoln's Inn Fields*, își închise servieta cu un pocnet scurt. Tocmai își puneă pălăria și paltonul cînd Billy Farnsworth își vîrî capul prin deschizătura ușii.

— Salutare, spuse. Te duci în Surrey pentru cazul Brant?

— Da.

— Hm! Crezi cumva în minuni?

— Nu.

— Dragul meu. Fata asta e vinovată. Trebuie s-o știi.

— E de datoria noastră să facem tot ce ne stă în putință pentru clienții noștri. Farnsworth îl privi cu atenție.

— Citesc pe figura dumitale că donquijotismul n-a murit încă. Un tînar idealist zboară în ajutorul unei fete frumoase aflate în mare pericol, jurînd pe toți sfinții că...

— N-am întîlnit-o decît de două ori, răspunse Jameson. Recunosc că-mi place. Dar, dacă te gîndești puțin, ce dovezi extraordinare pot fi găsite împotriva ei?

— Bine, dar de fapt ce-ți trebuie?

— Ascultă. Ce acuzații se aduc fetei ăsteia? Mrs. Topham a primit în cap câteva lovituri date cu un *presse-papiers* de sticlă. Nu s-a găsit nicio amprentă digitală pe acest *presse-papiers*, ceea ce dovedește că a fost șters. Dar după ce a făcut lucrul acesta cu multă grijă, Dorothy Brant s-a întors să se culce, lăsînd în urma ei două rînduri de pași pe care un avion de observație le-ar fi putut repera de la înălțime apreciabilă. Găsiți că e normal?

Farnsworth căzuse pe gînduri.

— Se va spune poate că nu e în toate mințile, remarcă el. Dar ce importanță are psihologia? Faptele concrete contează. O avem pe misterioasa văduvă Topham singură în toată casa. Unica ei servitoare nu doarme acolo. În zăpadă, urmele pașilor unei singure persoane, Dorothy Brant le-a făcut. Și, de altfel, recunoaște. Practic, nimeni altcineva n-a putut să intre sau să iasă din casă. Ai altă ipoteză?

— Nu știu, răspunse Jameson cu un fel de disperare. Dar țin să aflu primul versiunea domnișoarei Dorothy Brant despre cele întîmplate. Singurul lucru de care se pare că nimeni nu se preocupă este ce gîndește ea însăși.

Dar, puțin mai tîrziu, de îndată ce o văzu, își schimbă părerea.

Cînd ajunsese în fața grilajului se lăsa înserarea. O înserare albăstruie, care făcea zăpada să pară gri. Jameson se opri o clipă în fața grilajului și privi gardul îngust de dafini care despărțea proprietatea Brant de cea a doamnei Topham. Gardul n-avea nimic special. Înalt de aproximativ un metru optzeci, se tăiasse în el un pasaj în formă de arc gotic. Dar exact în fața acestui pasaj se afla o siluetă masivă în impermeabil și cu pălărie, care examina cu atenție zăpada ce acoperea partea laterală a gardului. Silueta i se păru cunoscută lui Jameson. Alături, un om, evident comisarul de poliție al

districtului, ținea în mâini un aparat de fotografiat. Un *flash* țîșni. Deși era prea departe ca să audă limpede, Jameson, avu totuși impresia curioasă că dinspre silueta înaltă pornea un rîs zgomotos.

Harry Ventnor, pe care-l cunoștea puțin, îi deschise ușa.

— E aici, îi spuse indicîndu-i printr-o mișcare a capului camera din față. Hm... n-o s-o sîcîiți, nu-i așa? Dar... ce dracu fac acolo lîngă gard? Și Harry privi dincolo de peluză.

— S-o sîcii? repetă Jameson cu un fel de asprime. Am venit aci ca s-o ajut în măsura posibilului. V-aș ruga, pe Mr. Brant și pe dumneavoastră, să mă ajutați. Credeți într-adevăr că Miss Brant în stare normală ar fi putut să facă lucrul de care e acuzată?

— În stare normală? întrebă Harry. Și privindu-l pe Jameson într-un mod ciudat, tăcu. Se întoarse brusc și traversă cu pași mari peluza.

Totuși, cînd o văzu, Doroilty nu-i făcu lui Jameson impresia că nu ar fi în toate mințile. Ceea ce aprecie mai ales, așa cum mai apreciasse și înainte, fu sinceritatea ei. Se așezară în mica încăpere simplă, cu focul arzînd în cămin. Pe placa de deasupra căminului erau înșirate cupe de argint, mărturii ale recordurilor atletice ale lui Harry, și alte trofee datorate succeselor de tinerețe ale lui John Brant la Saint-Moritz. Dorothy era și ea sportivă.

— Ca să mă sfătuiți? întrebă ea. Ca să știu ce să răspund cînd or să mă aresteze?

— Dar nu v-au arestat încă, Miss Brant.

Dorothy zîmbi.

— Și totuși, pariez, că asta vă miră. Nu-i așa? Oh! Știu cît de adînc sînt prinsă în treaba asta. Presupun că poliția caută încă dovezi mai evidente. Și acum a mai venit cineva aici. Un oarecare March, de la Scotland Yard. Mă simt chiar flatată.

Jameson se ridică. Înțelese de ce silueta înaltă de lângă gard i se păruse cunoscută.

— Colonelul March?

— Da. Un om binevoitor, credeți-mă, răspunse Dorothy, acoperindu-și ochii cu mâna. Dar dincolo de tonul vioi, Jameson îi simțea nervii încordați. Au mai cotrobăit o dată în camera mea fără să găsească nici ceasul, nici broșa, nici inelele pe care sînt bănuită că le-aș fi furat de la mătușa Renée Topham. Mătușa Renée!

— Am auzit. Dar... ce vor cu asta? Cîteva bijuterii? De ce le-ați fi furat, mai ales de la ea?

— Pentru că nu erau ale ei, spuse Dorothy, înălțîndu-și brusc fata palidă și vorbind foarte repede. Erau bijuteriile mamei mele.

— Liniștiți-vă.

— Mama e moartă, continuă Dorothy. Nu cred că cineva a omorît-o pe Mrs. Topham pentru niște inele și un ceas. Trebuie să fie, cu siguranță, altceva. Mama era foarte bună prietenă cu Mrs. Topham. Tot timpul nu auzeam decît „mătușa Renée în sus, mătușa Renée în jos” și mama nu mai înceta s-o răsfețe. Cu toate astea dorea ca bijuteriile să-mi rămîină mie. Dar, fără niciun scrupul, scumpa noastră mătușă Renée și le-a însușit, așa cum obișnuiește să procedez cu toate lucrurile. Pînă ieri n-am știut ce se întîmplase cu bijuteriile. Cunoașteți genul ăsta de femeie? Mrs. Topham e într-adevăr încîntătoare, aristocratică, drăguță și plină de un farmec senin, dar fură tot ce poate și speră să-i meargă așa la infinit. Știu că are mulți bani, dar mă întreb ce face cu ei. Singurul motiv pentru care preferă să se îngroape aici la țară este că-i prea zgîrcită ca să-și cheltuiască banii la oraș. Niciodată n-am putut s-o sufăr. Cînd a murit mama și eu am refuzat s-o mai răsfaț pe mătușa Renée, totul s-a schimbat. Și în ce termeni

vorbește despre noi! Despre datoriile lui Harry, și despre afacerile nesigure ale tatălui meu! Și despre *mine*! Se opri și zîmbi din nou. Iertați-mă că vă plictisesc cu toate astea.

— Nu mă plictisiți de loc.

— Nu găsiți că lucrurile astea sînt mai degrabă ridicole?

— Ridicole, repetă Jameson cu un aer grav. Nu-i exact cuvîntul pe care l-aș folosi. Deci v-ați certat cu ea?

— Oh, da, și încă strașnic. O ceartă măreață. Mai cumplit nici că s-ar fi putut.

— Cînd?

— Ieri. Pentru că am văzut că purta la mîna ceasul mamei mele.

În timp ce vorbea, Dorothy privea focul deasupra căruia străluceau cupele de argint.

— Poate ca mi-am dat drumul și am spus mai multe decît se cuvenea, continuă ea. Dar nici tata și nici Harry nu mi-au venit în ajutor. Nu-i reproșez nimic tatii. Afacerile îl hărțuiesc atît de mult, și uneori și brațul beteag îl doare, încît nu dorește decît să aibă liniște. Cît despre Harry, nu-i place absolut de loc Mrs. Topham. Dar ea s-a îndrăgostit de el și asta îl măgulește. E un gen de om care face pereche bună cu mătușa Renée. Nu lucrează nimic. N-are nicio importanță, cineva tot o să aibă grijă de el. Iar eu sînt la mijloc. „Dolly, fă asta”, „Dolly fă ailaltă”, „drăguța mea Dolly, n-ai vrea tu să fii bună și să... oare te-ar deranja?” Ei da, uite că mă deranjează. Și cînd am văzut-o pe femeia aia purtînd ceasul mamei și văicărindu-se că nu-și poate permite să țină o femeie de serviciu, am simțit deodată că trebuie să fac ceva. Și presupun că asta trebuie să se fi întîmplat.

Jameson îi prinse mîinile.

— Și ce ați făcut?

— Nu știu. Tocmai asta-i partea proastă.

— Dar...

— Nu. Exact un lucru de care Mrs. Topham a rîs întotdeauna. Nu știi niciodată ce faci cînd mergi în somn. Caraghios, nu-i așa? continuă ea după un moment de tăcere. Absolut grotesc. Pentru alții, poate. Dar nu și pentru mine, vă asigur. Încă din copilărie, dacă sînt foarte obosită sau epuizată nervos, așa pățesc. Odată chiar am coborît scara, am aprins focul în sufragerie și am pus masa. E adevărat că nu mi se întîmplă prea des. Și niciodată cu un asemenea rezultat. Încercă să rîdă. Dar de ce oare tata și cu Harry se uită așa la mine? Asta e cel mai rău. Nu pot să știu dacă sînt sau nu o criminală.

Era îngrozitor.

Jameson trebui s-o admită, deși rațiunea se revolta împotriva acestei eventualități. Se sculă și începu să se plimbe prin cameră. Privirea ochilor căprui ai fetei nu-l părăsea nicio clipă. Oriunde se uita, îi vedea fața palidă și încordată.

— Ei, asta-i, zise el cu o voce calmă, dar e absurd.

— Oh, vă rog, nu vorbiți așa. Nu e de loc original.

— Credeți cu adevărat că v-ați dus la femeia aceea, și nu vă amintiți nimic?

— Ar fi mai greu decît să aprinzi focul?

— Nu asta vă întreb. *Credeți* că ați făcut-o?

— Nu.

Această întrebare conținea totul. Acum Dorothy avea încredere în el. Se stabilise între ei un fel de înțelegere și simpatie, îi lega o forță spirituală, aproape la fel de tangibilă ca și căldura ce se degajă din corpuri.

— În fond... nu, nu cred. Mă gîndesc că m-aș fi trezit. Și pe urmă... în sfîrșit, nu am sînge pe mine. Dar ce dovadă să găesc?

Dovada. Veșnic dovada. Mereu dovada.

— Nu pot să neg că m-am dus acolo. Îmi amintesc cum mă trezisem pe jumătate, când m-am întors. Stăteam în mijlocul peluzei, în zăpadă. Aveam pe mine paltonul de blană pus peste pijama. Simțeam cum îmi cade zăpada pe față și cum îmi udă picioarele prin mocasini. Tremuram. Și am luat-o la fugă. Asta e tot. Dacă nu eu am făcut-o... cine altcineva a putut s-o facă?

— Vă rog să mă iertați, spuse în acel moment o voce străină. Vă deranjează dacă aprind lumina?

Dennis Jameson își dădu numaidecit seama a cui era vocea. Se auzi cum o mână pipăie peretele pentru a găsi comutatorul, apoi, deodată, în mica încăpere se făcu lumină. Zîmbind, colonelul March se apropie de cămin să se încălzească. Cele o sută și cinci kilograme dispăreau sub un impermeabil larg cât o foaie de cort. Purta o beretă mare de tweed, și fața plină de pistrui i se înroșise de frig. Fuma, cu o plăcere zgomotoasă, o pipă cu un coș larg, care amenința să-i ardă mustața roșcată.

— Ah, Jameson! exclamă el. Și, scoțîndu-și pipa din gură, îi făcu lui Jameson un semn de salut. Vasăzică dumneata erai. Mi s-a părut mie că te-am văzut întrînd. N-aș fi vrut să vă deranjez, dar cred că e bine ca Miss Brant să știe două lucruri.

Dorothy se întoarse repede spre el.

— În primul rînd, continuă colonelul March, Mrs. Topham e în afară de orice pericol. A putut, ca un orator după un dineu, să rostească vreo cîteva cuvînte, ca să spun așa, incoerente. În al doilea rînd, în grădina dumneavoastră se află cel mai curios lucru pe care l-am văzut vreodată.

Jameson fluieră admirativ.

— L-ați mai întîlnit pe acest om? o întrebă pe Dorothy. Este șeful serviciului de cercetări excepționale. Când se întîmplă ceva straniu care poate să fie la fel de bine o mistificare sau un caz serios, se face apel la el. E atît de ager,

încît aproape întotdeauna ghicește exact. După cîte știu a mai anchetat în legătură cu dispariția unei părți dintr-o casă, cu un cadavru ambulant, și a găsit o mobilă considerată definitiv pierdută. Dacă spune că aci e vorba de ceva neobișnuit, puteți să-l credeți.

Colonelul March dădu din cap cu un aer foarte serios.

— Da, de asta mă aflu aici. Poliția s-a gîndit că ne-ar interesa poate această urmă de picior.

— Ce urmă? strigă Dorothy. Vorbiți despre...

— Nu, nu de a dumneavoastră, Miss Brant. De o alta. Dar lăsați-mă să vă explic. Mai întîi aș vrea să vă uitați amîndoi pe fereastră la gardul de dafini care desparte grădina asta de cealaltă. Fiți atenți, căci e aproape întuneric.

Jameson se apropie de fereastră.

— Ei, spuse el, ce ar trebui să văd? Nu-i decît un gard.

— Cum bine ai remarcat cu atîta pertinentță, este într-adevăr un gard. Acum răspunde-mi. Crezi că un om ar putea să meargă pe partea de sus a acestui gard?

— Doamne Dumnezeule, bineînțeles că nu!

— Nu? De ce?

— Nu sesizez poanta, zise Jameson. Pot să vă răspund simplu că acest gard nefiind mai gros de patru sau cinci centimetri de-abia ar putea suporta o pisică. Dacă ați încerca să vă urcați pe el v-ați prăvăli ca un maldăr de cărămizi.

— Foarte exact. Și atunci ce-ați spune dacă ați auzi că cineva, cîntărind cel puțin șaptezeci și cinci de kilograme, s-a cățărat pe acest gard?

Nimeni nu răspunse. Faptul părea atît de neverosimil încît niciunul dintre ei nu scoase o vorbă.

Dorothy Brant și Dennis Jameson se priveau.

— S-ar părea totuși că cineva a făcut-o, continuă colonelul March. Uitați-vă bine la gard. Vedeti pasajul în formă de boltă? Exact deasupra, pe zăpada depusă pe partea laterală a

gardului se vede urma unui picior. A unui picior mare. Cred că ar putea fi identificat prin toc, deși o bună parte din urmă nu prea se poate desluși.

În momentul acela, cu un pas apăsător, dar rapid, tatăl lui Dorothy intră în cameră. Părea să aibă ceva de spus, dar văzându-l pe colonelul March preferă să tacă. Se apropie de Dorothy, care-l luă de braț.

— Vasăzică, insistă Jameson, cineva s-a urcat pe acest gard?

— Nu, răspunse March. Cum ar fi putut?

Jameson își reveni.

— Așa e bine, domnule, spuse calm, „cum ar fi putut” este expresia exactă. Numai că nu v-am auzit niciodată afirmând ceva fără să fi avut un motiv bine întemeiat. Mă îndoiesc că ar putea avea vreo legătură cu cazul acesta. Nu mă interesează să știu dacă cineva a putut să se urce pe gardul ăsta și să danseze acolo sus un tango. Gardul nu lămurește nimic. Nu duce spre Mrs. Topham. Doar desparte cele două proprietăți, totul e să știu cum s-a putut merge de aici pînă la casa cealaltă pe o distanță de douăzeci de metri și pe o zăpadă imaculată fără să rămînă urme. Pentru că sînt absolut sigur că n-o credeți vinovată pe Miss Brant.

Colonelul March făcu un gest ca pentru a se scuza.

— Știu că nu este vinovată.

Dorothy își aminti din nou de *presse-papiers*-ul în interiorul căruia se stîrnea o furtună de zăpadă în miniatură, atunci cînd îl zdruncinai. Își simțea creierul amețit, de parcă și ei-l zdruncinase cineva.

— Știam desigur că Dolly n-a făcut așa ceva, spuse John Brant, trecîndu-și deodată brațul valid pe după umerii ficei. Știam și le-am spus-o. Dar...

Colonelul March îl întrerupse.

— Hoțul, Miss Brant, nu căuta bijuteriile mamei

dumitale. Ce voia? Cele aproximativ o mie cinci sute de lire sterline în bancnote de hîrtie și monezi de aur ascunse în biroul cel vechi. Vă tot întrebați ce făcea Mrs. Topham cu banii. Ei bine, iată. Primele cuvinte pe care le-a putut pronunța într-o stare de semiconștiență au fost cele ale unui avar. Această mobilă veche din salonul ei era ultimul loc unde hoții ar fi căutat. În afară de unul singur.

— În afară de unul singur? repetă John Brant și avea aerul că se scrutează pe sine.

O bănuială bruscă și îngrijorătoare îi străfulgeră în minte lui Jameson.

— Da, în afară de unul singur care știa, continuă March. Astfel, dumneavoastră, Miss Brant, ați fi fost imediat bănuită. Adevăratul vinovat n-a făcut-o de loc din răutate, pentru el era pur și simplu un mijloc ca să fie scutit de neplăceri și pedeapsă. Acum ascultați ce ați făcut de fapt, Miss Brant. Fața lui March se întunecă. Noaptea trecută ați ieșit din casă. Dar nu v-ați dus la Mrs. Topham, și nici n-ați lăsat cele două rînduri de urme de pași artistic întipărite pe zăpadă. Ați spus că ați simțit zăpada pe fața și sub picioare. E ușor de dedus din asta că în acel moment mai ninge. Ați ieșit afară, așa cum fac mulți somnambuli. V-a izbit aerul rece și zăpada și fără să știți ce faceți, v-ați întors în casă în timp ce continua să ningă, și astfel urmele pașilor dumneavoastră au fost acoperite.

Adevăratul vinovat – era complet treaz – v-a auzit intrînd și culcîndu-vă din nou. A întrezărit imediat o șansă căzută din cer de a arunca pe umerii dumneavoastră o crimă pe care ați fi putut chiar crede că ați comis-o. S-a strecurat în camera dumneavoastră ca să vă ia pantofii și cînd zăpada a încetat să mai cadă s-a dus la Mrs. Topham. Fără intenția de a o ucide. Dar ea nu dormea și l-a surprins. Și iată de ce Harry Ventnor a lovit-o.

— Harry... Dorothy pronunță acest nume țipînd, după

care tăcu. Se întoarse repede spre tatăl ei, apoi privi drept înaintea. Și deodată, începu să rîdă.

— Desigur, spuse colonelul March, ca de obicei o lăsa pe... cum spune el de obicei?... pe micuța și draga lui Dolly să fie bănuită.

John Brant părea ușurat, dar păstra un aer încurcat, contrariat.

— Domnule, îi spuse colonelului March, închizînd pe jumătate ochii, nu pun absolut de loc la îndoială ceea ce afirmați. Băiatul ăsta mi-a făcut întotdeauna multe neplăceri. Dar nu cumva vă înșelați?

— Nu.

— Nu se poate să fi făcut așa ceva. E băiatul lui Emily, băiatul sorei mele. O fi el un element dubios, dar n-are nimic dintr-un vrăjitor.

— Uitați, se vede, observă colonelul March, o anumită urmă de pas numărul patruzeci și trei. Priviți această interesantă descoperire în zăpada depusă pe partea laterală a unui gard care n-ar suporta greutatea unei pisici. O urmă ce poate fi ușor recunoscută.

— Dar tocmai aici e ceva ce nu merge, exclama Brant. Urmele în zăpadă sînt făcute de pantofi cu numărul treizeci și șapte! Harry n-a putut să se încalțe cu asemenea pantofi. E o imposibilitate fizică. Harry poartă patruzeci și trei. Doar nu credeți că picioarele lui au intrat în mocasinii de piele ai ficei mele.

— Nu, răspunse colonelul, dar mîinile au intrat.

Se făcu liniște. Colonelul avea aerul că se gîndește și părea aproape mulțumit.

— Și cu ajutorul acestor mănuși, stranii poate, dar foarte practice, continuă el, Harry Ventnor s-a dus la Mrs. Topham, mergînd în mîini. Foarte ușor. Pentru un gimnast antrenat – așa cum o atestă toate aceste cupe – nu era decît un fleac.

Pentru un descreierat, veșnic în pană de bani, era idealul. Stratul de zăpadă fiind subțire nu risca să indice o diferență de greutate. În fața fiecărei uși, protejate de ieșindul acoperișului, un loc curat, fără zăpadă, îi permitea să se repue pe picioare. Și avusese pînă atunci destule ocazii ca să-și procure o cheie de la ușa laterală. Din nefericire exista acest pasaj, destul de scund, în gard. Mergînd în mîini, își ținea gamba îndoită, și labele picioarelor în veriicală ca să-și poată păstra echilibrul. A comis gafa de a lăsa această urmă de talpă de pantof pe partea laterală a gardului. Ca să vă spun drept, sînt încîntat de această stratagemă. Asta întoarce crima cu josul în sus. O urmă de pas pe cer este într-adevăr...

— O frumoasă arestare, domnule, conchise comisarul Mason, făcîndu-și apariția în pragul ușii. L-am găsit pe lîngă Guildford. Probabil c-o fi mirosit el vreo primejdie cînd ne-a văzut că fotografiem. Bani erau la el.

Dorothy privi îndelung omul greoi și îndesat, cu ținuta neglijentă, care tot mai exulta de plăcere. În cele din urmă, nu mai putu să îndure satisfacția lui comunicativă.

— Văd, remarcă Dennis Jameson, că toată lumea pare să se amuze foarte bine. În ceea ce mă privește, mărturisesc că am trecut azi prin două șocuri foarte neplăcute. Și, un moment, m-am temut c-o să mai trec prin unul. Închipuți-vă, am crezut că o să-l acuzați pe Mr. Brant.

— Și eu, mărturisi Dorothy, zîmbind tatălui. De asta sînt atît de mulțumită acum.

John Brant păru surprins, dar nu în aceeași măsură ca March.

— Ei, asta-i, zise acesta, dar nu vă înțeleg de loc. Eu sînt, după cum ați spus, de la serviciul de cercetări excepționale. Dacă aveți o fantomă în pod sau o urmă de pași pe partea de sus a gardului, chemați-mă. Și soarta ne-a răsplătit pentru că Mr. Jameson are dreptate – eu caut însăși evidența. Și, slavă

*** **

Domnului!... dacă ați bănuia un om că ar fi comis o crimă mergând în mîini, aș susține, chiar sub tortură, că vă înșelați acuzîndu-l pe singurul, care, în casa asta, are un braț paralizat.

În românește de Linica MOSCOVICI

OASPETELE ULTIMELOR CEREMONII

VILLIERS DE L'ISLE-ADAM

Comandorul de piatră poate veni la supeul nostru; poate să ne întindă mîna. I-o vom întinde și noi, încă o dată. Cred că nu noi, ci el se va înfiora.

Într-o seară – era în anul 186... pe vremea carnavalului – mă aflam împreună cu prietenul meu C. la Balul Operei. Ne nimerisem acolo printr-o împrejurare pe care n-o pot pune decît pe seama unei plictiseli arzătoare și vagi – și luasem loc, numai noi, într-o avanscenă.

Abia începusem a admira, prin praful care se ridicase, clocotul multicolor al măștilor ce urlau sub lustrele aprinse și se agitau mîinate de arcușul îndrăcit al lui Strauss, cînd ușa lojii se dădu la o parte: trei doamne, foșnindu-și mătășurile, se strecurară printre scaunele grele și, după ce-și scoaseră măștile, ne spuseră:

— Bună seara!

Erau trei tinere, deosebit de inteligente și de frumoase, pe care, ocazional, le mai întîlnisem în cercurile artistice ale Parisului: Clio La Cendrée, Antonie Chantilly și Annah Jackson.

— Trageți la fit de la școală, doamnelor? le întrebă C., poftindu-le să ia loc.

— Vai, zise Clio La Cendrée, era cît pe ce să supăm singure, pentru că astă-seară n-am întîlnit decît oameni oribili și plicticoși, care ne-ar fi întristat imaginația.

— Adevărat, și tocmai voiam să plecăm, cînd v-am zărit! adăugă Antonie Chantilly.

— Așa că veniți cu noi, dacă n-aveți altceva mai bun de făcut, încheie Annah Jackson.

— Bucurie și lumină! Vivat! răspunse liniștit C. Aveți ceva împotriva unui local ca *Maison doreé*^[1]?

— Depart de mine gîndul ăsta! spuse încîntătoarea Annah Jackson, desfășurîndu-și evantaiul.

— Atunci, dragul meu, spuse C. întorcîndu-se spre mine, ia-ți carnetul, cere să ni se rezerve salonul roșu și trimite biletul prin admiratorul lui miss Jackson; cred că așa se procedează, dacă n-ai nimic împotriva.

— Domnule, îmi spuse miss Jackson, dacă vrei să te jertfești urnindu-te pentru noi, vei găsi acest personaj – costumat în pasăre-fenix sau în muscă – pierzîndu-și vremea pe lîngă șemineu. Răspunde la pseudonimul transparent de Baptiste sau Lapiere. Fii atît de amabil... întoarce-te însă repede, să ne iubești neîncetat.

Dar eu nu mai auzeam nimic. Priveam în loja din fața noastră, la un străin care mă salutase. Era un bărbat de vreo 35 sau 36 de ani, de o paloare orientală, cu o lornietă în mînă.

„Iată-l pe necunoscutul de la Wiesbaden!” îmi spusei, după cîteva clipe de ezitare.

Și fiindcă domnul acesta îmi adusese, în Germania, unul dintre acele mici servicii pe care călătorii obișnuiesc să și le facă (dacă-mi aduc bine aminte, într-un salon, îmi dăduse unele lămuriri despre țigările de pe-acolo), i-am răspuns la salut.

În clipa următoare mi-am îndreptat privirile spre șemineu,

în căutarea păsării-fenix în chestiune; cînd, iată-l pe străin venind spre mine. Cuvintele lui fiind pe cît se poate de amabile, mi-am zis că ar fi politicos din parte-mi să-i ofer sprijinul nostru, ca să nu se simtă prea stingher în vălmășagul acela.

— Pe cine avea-voi onoarea să prezint încîntătorului nostru grup? l-am întrebat zîbind, după ce acceptase.

— Numele meu e baronul Von H., îmi răspunse străinul. Cu toate astea, ținînd seama de atitudinea nepăsătoare a acestor doamne, de accentul meu străin și de această frumoasă seară de carnaval, îngăduiți-mi să-mi iau, pentru un ceas, un alt nume... primul care-mi va veni în minte, adăugă el. Iată... să zicem... (și începu să rîdă)... baronul Saturn, dacă vreți.

Ciudățenia asta m-a cam surprins, dar, fiind vorba de o nebunie generală, l-am prezentat frumoaselor noastre sub numele mitologic la care acceptase să-și reducă adevăratul lui nume.

Fantezia sa îl făcuse interesant; lăsase impresia că e cine știe ce rege din „O mie și una de nopți”, care călătorește incognito. Clio La Cendrée, unindu-și mîinile, merse pînă la a șopti numele unui oarecare Jud, vestit pe vremea aceea, un fel de criminal dispărut, pe care, după cum se spunea, o serie de amoruri îl făcuseră cunoscut și putred de bogat.

După obișnuitul schimb de complimente, politicoasa Annah Jackson întreabă, vădit plictisită:

— N-ar vrea domnul baron să supeze cu noi, așa, pentru simetrie?

Baronul dădu să refuze.

— Susannah vă vorbește ca Don Juan către statuia comandorului, spusei eu în glumă. Scoțienele astea sînt atît de solemne...

— Trebuia să-l invităm pe domnul Saturn să omoare

„Timpul cu noi! spuse C., care, om rece, voia să-l invite „într-un mod cât mai original”.

— Regret mult că trebuie să vă refuz! răspunse străinul. Mai bine m-ați plînge că o împrejurare, de o importanță în adevăr *capitală*, mă reclamă mâine dimineată destul de devreme.

— Un duel amuzant? Vreo marcă de vermut? întrebă Clio La Cendrée făcînd pe supărata.

— Nu, doamnă, ci, fiindcă binevoiți să vă interesați, e vorba de... o întîlnire.

— Auzi! Aveți de vînturat cine știe ce zvonuri din culisele Operei, pun rămașag! strigă eleganta Annah Jackson. Croitorul dumneavoastră, mîndru de creația lui, probabil că v-a calificat drept artist sau demagog. Scumpe domnule, observațiile de felul ăsta nu au nicio importanță; sînteți străin, asta se vede cât de colo.

— Sînt străin cam pretutindeni, doamnă, răspunse baronul, înclinîndu-se.

— Haide, vă place să fiți rugat!

— Numai rareori, vă asigur... șopti pe tonul cel mai curtenitor, dar și cel mai echivoc, curiosul personaj.

C. și cu mine schimbaram o privire; nu mai pricepeam nimic. Ce voise să spună acest domn? Totuși, convorbirea ne amuza.

— Sînteți al nostru pînă-n zori și vă rog să-mi oferiți brațul! strigă Antonie, ca un copil care se încapățînează să obțină tocmai ceea ce i se refuză.

Baronul se dădu bătut; astfel părăsirăm sala.

Făcuse deci o demonstrație de inconsecvență pentru a ajunge la acest buchet final; aveam să ne aflăm într-o intimitate destul de relativă cu un bărbat despre care nu știam nimic – decît că jucase la cazinoul din Wiesbaden și studiasse aromele diferitelor mărci de trabucuri.

Dar ce-are a face! Astăzi, calea cea mai simplă e să strângi mîna tuturor!

Pe bulevard, Clio La Cendrée, rîzînd și rezemîndu-se de perinele caleștii, porunci valetului creol, care aștepta ca un sclav:

— La *Maison dorée*!

Apoi, aplecîndu-se spre mine:

— Nu-l cunosc pe prietenul vostru, ce fel de om e? N-am cuvinte să-ți spun cît sînt de intrigată. Are o privire atît de stranie!

— Prietenul nostru? am răspuns. Nu l-am văzut decît de două ori, anul trecut, în timpul sezonului, în Germania.

Clio mă privi cu un aer mirat.

— Cum așa? am continuat eu. Vine să ne salute în loja noastră și tu îl inviți să supeze cu noi numai pentru că ți-a fost prezentat la un bal! Admițînd că ai comis o nemaipomenită imprudență, e totuși prea tîrziu ca să te alarmezi din pricina comeseanului nostru. Mîine dimineată, dacă invitații nu vor mai dori să continue prieteșugul, se vor saluta ca în ajun; asta-i tot. Un supeu nu înseamnă mare lucru.

Nimic nu e mai amuzant decît să-ți dai aere că înțelegi anumite susceptibilități artificiale.

— Credeam că știi mai multe despre lumea de pe-aici. Te pomenești că o fi vreun...

— Nu ți l-am prezentat? E baronul Saturn. Sau ți-e teamă cumva să nu-l compromiți, domnișoară? adăugai pe un ton sever.

— Ești insuportabil, să știi!

— Nu pare a fi un măsluitor de cărți; deci, aventura noastră e simplă de tot. Un milionar amuzant! Un ideal, nu?

— Pare a fi destul de prezentabil acest domn Saturn, zise C.

— Și-apoi, cel puțin în vremea carnavalului, cei bogați au

totdeauna dreptul la respect, încheie, cu glasul ei calm, frumoasa Susannah.

Caii porniră; greoaia caleaşcă a străinului era pe urmele noastre. Antonie Chantilly (cunoscută mai ales sub porecla, cam dulceagă, de Isolda) acceptase misterioasa lui prezenţă. O dată instalaţi în salonul roşu, i-am poruncit lui Joseph să nu îngăduie nici unei fiinţe vii să ne deranjeze – cu excepţia stridiilor, a sa însăşi, şi a ilustrului nostru prieten, fantasticul doctor Florian Les Églisottes, dacă acesta, din întâmplare, ar intra să-şi savureze proverbiala sa stridie. În şemineu ardeau resturile unui buştean. În juru-ne pluteau fade mirosuri de stofe, de blănuri, de flori iernatice. Pe o consolă, lumina candelabrelor cădea asupra frapierei argintate în care se răcea tristul vin de Ai. Tufe de camelii, învoalte deasupra tulpinilor de sîrmă se revărsau pe cristalele de pe masă.

Afară, în noaptea rece, se pornise o burniţă mărunţă şi mohorîtă amestecată cu zăpadă, cu zgomotul trăsurilor, cu strigătele măştilor care ieşeau de la Operă. Păreau nişte halucinaţii de Gavarni, de Deveria, de Gustavo Doré.

Pentru a înăbuşi aceste zgomote, ferestrele închise erau drapate cu grijă. La masă ne aşezasem deci: baronul german Von H., silueta de slav cu chip de rozător a lui C. şi cu mine; apoi: Annah, La Cendrée şi Antonie.

În timpul supeului – însoţit de strălucitoare nebunii – m-am lăsat pradă nevinovatei mele manii de a observa; şi, trebuie s-o spun, nu mi-a fost greu să bag de seamă că omul din faţa mea era, în adevăr, vrednic de toată atenţia.

Nu, zău, acest oaspe întâmplător nu era un oarecine!... Atît chipul, cît şi ţinuta lui aveau, fără îndoială, acea cunoscută distincţie care ne face suportabili; accentul lui nu era obositor, ca al altor străini; atîta numai că paloarea sa, ce-i drept, avea uneori o nuanţă ciudat de lividă, ba chiar

pămîntie; buzele îi erau mai subțiri decît o trăsătură de penel, iar sprîncenele veșnic cam încruntate, chiar cînd zîmbea.

Observînd aceste detalii – și alte cîteva – cu acea atenție inconștientă pe care scriitorii sînt dator să o aibă, mi-a părut rău că l-am introdus cu atîta ușurință în cercul prietenilor mei și mi-am făgăduit ca, în zori, să-l șterg de pe lista obișnuiților noștri. Bineînțeles, vorbesc de mine și de C.; cît despre tinerele doamne pe care le invitasem, întîmplarea ni le adusese în cale în seara aceea și tot ea avea să le facă să dispară, ca niște năluci, o dată cu noaptea.

Nu trecu mult și atenția ne fu atrasă de o bizarerie specială a străinului. Conversația lui – fără a fi excepțională prin valoarea intrinsecă a ideilor – te ținea treaz prin subînțelesurile foarte vagi pe care timbrul vocii părea că vrea să le sugereze.

Acest amănunt ne surprindea cu atît mai mult cu cît ne era cu neputință – gîndind la ceea ce spunea – să descoperim în vorbele lui alt înțeles decît acela al unor fraze mondene. Pe C. și pe mine, de vreo două ori ne-a făcut să tresărim prin felul în care-și sublinia cuvintele și prin impresia unor vagi gînduri nerostite, lăsată de spusele lui.

Deodată, în mijlocul unor hohote de rîs produse de o glumă – într-adevăr dintre cele mai cu haz! – a lui Clio La Cendrée, mi-a venit în minte nu știu ce gînd obscur cum că pe gentilomul nostru l-aș fi întîlnit nu la Wiesbaden, ci *în cu totul altă împrejurare*.

În adevăr, chipul lui avea trăsături neuitat de accentuate, iar lumina privirii sale, filtrată printre pleoape, îi transfigura obrazul ca o torță interioară.

Cînd, unde îl mai întîlnisem? Zadarnic mă străduiam să-mi aduc aminte. Mă temeam să nu cedez ispitei de a da glas imaginilor confuze care-mi treceau prin gînd.

Erau viziuni ale unor întâmplări ca-n vise.

Unde, unde se întâmplaseră toate? Cum să-mi potrivesc obișnuitele mele amintiri, cu aceste îndepărtate reminiscențe – omoruri, tăceri profunde, chipuri înspăimântate, foc și sânge – care-mi asaltau conștiința, însoțindu-se, la simpla vedere a acestui om, cu o senzație de insuportabil pozitivism?

— Doamne, am rostit în șoaptă, astă-seară parcă nu-s în toate mințile...

Și am dat pe gât o cupă de șampanie.

Undele sonore ale sistemului nervos emit uneori niște vibrații misterioase. Ca să spun așa, ele asurzesc, prin diversitatea ecourilor, analiza loviturii inițiale care le-a produs. Memoria distinge de obiect mediul înconjurător. – și obiectul însuși se îneacă în această senzație generală pînă la a deveni, cu încăpăținare, imposibil de discernat.

Tot așa se întâmpla cînd, revăzînd pe neașteptate un chip, care, cîndva, ți-a fost familiar, te simți tulburat de tumultoasa evocare a unor impresii încă adormite și pe care *în clipa aceea* îți este cu neputință să le definești.

Dar manierele rafinate, rezerva plină de bunăvoință și bizara demnitate a necunoscutului – care, ca niște văluri, ascundeau realitatea, desigur foarte întunecată, a firii sale – mă făcură (cel puțin pentru moment) să consider această apropiere drept un fapt imaginar, drept un fel de perversiune vizuală, rod al febrei și al nopții.

Drept pentru care, m-am hotărît să petrec cît mai bine, după cum mi-era datoria și plăcerea.

Tineretul se ridica de la mese și hohotele de rîs se amestecau cu glumele armonioase pe care niște degete ușoare le scoteau abia atingînd clapele unui pian.

Mi-am gonit deci toate gîndurile. Au urmat, curînd, ploii de confetti, ușoare spovedanii, vagi sărutări (ce făceau un

zgomot asemănător petalelor de flori pe care frumoasele distrase le lovesc cu palma pe mîna făcută pumn), străfulgerări de surîsuri și de diamante – iar magia apelor adînci ale oglinzilor reflecta, pe tăcute, la infinit, în prelungi imagini albastrii, luminile și gesturile.

C. și cu mine ne cufundaserăm în voia visului, în vreme ce stăteam de vorbă.

Obiectele din juru-ne se transfigurează după magnetismul persoanelor care se apropie de ele; niciun obiect nu poate avea, pentru oricare dintre noi, decît semnificația pe care i-o *putem* atribui.

Astfel, privirile liricului meu prieten C. și ale mele răscumpărau modernitatea bronzului violent al mobilelor rotunde și al cristalelor unice.

Pentru noi, aceste lustre *erau*, cu necesitate, de un aur pur, iar cizelurile – nici vorbă! – aparțineau unui autentic „quinzevingt”^[2] giuvaergiu din tată în fiu. Nu mă îndoiam că acele mobile ieșiseră din mîna unui tapițer luteran, care – în vremea domniei lui Ludovic al XIII-lea – înnebunise din pricina persecuțiilor religioase. Iar aceste cristale – ale cui puteau fi dacă nu ale vreunui meșter din Praga, depravat de cine știe ce dragoste penthesileană? Această draperie de damasc, de asemenea, nu era altceva decît antica *purpura* recent regăsită la Herculaneum, în cufărul cu *velaria*^[3] din templul lui Asklepios sau Pallas. Cruditatea, în adevăr stranie, a țesăturii se putea explica, la nevoie, prin acțiunea corosivă a pămîntului și a labei și – prețioasă imperfecțiune! – o făcea unică în univers.

Cît privește fața de masă și șervetele – aveam în suflet o îndoială cu privire la originea lor. Poate că era cazul să salutăm în ele niște mostre de bure lacustre. Barem în monogramele lor nu ezitam a regăsi urmele unei origini acade sau troglodite. N-ar fi fost de mirare să ne aflăm în fața unor

nenumărate bucăți din lințoliul lui Xisuthros^[4] spălate și vîndute cu bucata ca fețe de masă. După ce le-am cercetat însă mai îndeaproape, a trebuit să ne mulțumim a ne întreba dacă monogramele lor nu sînt inscripțiunile cuneiforme ale unui meniu redactat pe timpul domniei lui Nemrod; ne și bucuram la gîndul surprizei și a bucuriei pe care o va avea domnul Oppert^[5] la aflarea acestei ultime descoperiri.

În vremea asta, Noaptea-și întindea umbrele, efectele ei stranii și clarobscurul peste lucruri, încurajîndu-ne în convingerile și în visele noastre. Cafeaua aburea în cești transparente. C. savura liniștit o havană, învăluindu-se de fum alburiu, ca un zeu printre nori.

Baronul Von H., cu pleoapele pe jumătate închise, lungit pe o sofa, cu aerul cam banal și o cupă de șampanie în mîna palidă care atîrna deasupra covorului, părea că ascultă atent prestigioasele acorduri ale unui duo nocturn (din „Tristan și Isolda” de Wagner), pe care Susannah îl cînta nuanțîndu-i cu mult sentiment modulațiile incestuoase. Antonie și Clio La Cendrée, radioase, ținîndu-se de talie, ascultau în tăcere acordurile lente dar viguroase ale acestei bune muziciene.

Eu, neputînd dormi de-atîta încîntare, ascultam de asemenea, așezat lîngă pian.

Pentru seara aceea, gingașele noastre invitate aleseseră catifeaua.

Duioasa Antonie, cea cu ochi ca violetele, era în negru, fără nicio dantelă. Dar linia de catifea a rochiei sale nefiind cu nimic tivită, umerii și gîtul, ce păreau sculptați în adevărată marmură de Carrara, contrastau violent cu stofa.

În degetul cel mic purta un inel subțire de aur – și trei albăstrele de safir străluceau în părul ei castaniu, împletit pînă sub talie în două coade lungi, ondulate cu fierul.

În ce privește caracterul ei: unui ilustru personaj care o

întrebare, într-o seară, dacă e „cinstită” îi răspunsese: „Da, domnule, căci în Franța «cinstit» nu mai e decît un sinonim al lui «binecrescut»”.

Clio La Cendrée, o blondă delicată cu ochi negri, o adevărată zeiță a Impertinenței (o femeie tînă, pe care principele Solt... o botezase în legea ortodoxă, turnîndu-i în păr spumă de Roederer) era într-o rochie bine mulată de catifea – și un șirag de rubine îi acoperea pieptul.

Această tînă creolă de douăzeci de ani trecea drept modelul tuturor virtuților condamnabile. I-ar fi scos din minți pe cei mai austeri filosofi ai Greciei, ca și pe cei mai profunzi metafizicieni ai Germaniei. Un nesfîrșit număr de tineri eleganți se îndrăgostiseră de ea și se bătuseră în duel, se ruinaseră, îi trimisese răni. Se întorsese de la Baden^[6] unde, rîzînd ca un copil, pierduse la ruletă vreo patru sau cinci mii de mărci.

În ce privește caracterul: o doamnă în vîrstă – germană de origine și, de altfel, cam nespălată – impresionată de acest spectacol, îi spusese, la cazinou: „Domnișoară, fiți prudentă; uneori omul trebuie să mai mănînce și puțină pîine, nu uitați!” Roșind, frumoasa Clio îi răspunsese: „Vă mulțumesc pentru povața dumneavoastră, doamnă, aflați însă că există femei pentru care pîinea a fost întotdeauna numai o prejudecată”.

Annah – sau, mai bine zis, Susannah Jackson – o Circe scoțiană, cu părul mai negru decît bezna nopții, cu priviri ca niște pumnale, cu mici fraze acidulate, strălucea, indolentă în catifeaua-i roșie.

De ea, tinere străin, să te ferești! Oricine îți va putea spune că e ca nisipurile mișcătoare: îți devorează sistemul nervos. Se pricepe să distileze plăcerea. Nu te vei alege din parte-i decît cu o lungă criză maladivă, enervantă și înnebunitoare. În conștiință, Susannah numără mai multe decese. Genul ei de frumusețe, de care se simte sigură,

provoacă muritorilor de rînd o febră ce ajunge pînă la frenezie.

Trupul ei e ca un crin întunecat, deși virginal! Își merită numele care în ebraică, dacă nu mă înșel, denumește această floare.

Oricît de rafinat te-ai crede (la o vîrstă, poate, încă mai fragedă, tinere străin!), dacă nenorocul ți-o va scoate în cale pe Susannah Jackson, va trebui să ne închipuim un om tînăr de tot care, vreme de douăzeci de ani în șir, s-a hrănit cu ouă și lapte și care, dintr-o dată, fără niciun preambul, a fost trecut la un regim exasperant (și continuu!) de mirodenii corosive și de condimente, a căror savoare usturătoare și fină îi convulsionează gustul, îl distruge și-l înnebunește – iată cum vei arăta după două săptămîni.

Nu o dată, meștera noastră în farmece s-a distrat storcînd lacrimi de deznădejde unor lorzi bătrîni și blazați – căci numai cu plăcerea poți s-o seduci. Planul ei, lămurit în cîteva fraze, este să se îngroape într-o vilă de un milion, pe malurile Clyde-ului, cu un copil drăguț cu care se va distra omorîndu-l alene, după plac.

În ce privește caracterul: într-o zi, sculptorul C.B. făcea haz de un mic semn negru pe care Susannah îl are lîngă un ochi. „Artistul necunoscut care te-a sculptat în marmură, zicea el, a trecut cu vederea pietricica asta.” „Nu o vorbi de rău, îi răspunse Susannah, tocmai pietricica îi răstoarnă pe toți.” O adevărată panteră!

Tustrele aceste femei de noapte purtau la cingătoare o mască de catifea verde, roșie sau neagră, cu cîte două panglicuțe de oțel.

Cît despre mine (dacă e cumva necesar să amintesc și de acest invitat), aveam și eu o mască; numai că nu atît de vizibilă, asta-i totul.

La un spectacol, dat într-o sală centrală, rămii până la sfârșit, din politețe și ca să nu-ți stingherești vecinii, chiar dacă stilul piesei e obositor și subiectul îți displace; tot așa făceam și eu: trăiam din politețe.

Ceea ce nu mă împiedica să umblu vesel, cu o floare la butonieră, ca un adevărat cavaler al ordinului Primăverii.

Într-acestea, Susannah închise pianul. Am luat un buchet de pe masă, m-am îndreptat către ea și i l-am oferit cu ochi rîzători.

— Ești o divă, i-am spus. Primește florile astea pentru dragostea necunoscuților care iubesc.

Ea alese cîteva hortensii pe care, nu fără amabilitate, și le vîrî în corsaj.

— Nu citesc scrisorile anonime! răspuse Susannah punînd ceea ce mai rămăsese din „selam”^[7]-ul meu pe capacul pianului. Tînăra făptură – atît de strălucitoare și de lumească – își uni mîinile pe umărul unuia dintre noi; desigur, pentru a se întoarce la locul ei.

— A, glacială Susannah, îi spuse C. rîzînd, se pare că te-ai născut numai spre a aminti oamenilor că zăpada e fierbinte.

Mi-am zis că vorba asta e unul dintre acele complimente alambicate pe care supeurile pe sfîrșite le inspiră anumitor bărbați și care, dacă au totuși vreun înțeles, acesta e fin ca un fir de păr tăiat în patru! E tot ce poate fi mai aproape de prostie – și, adesea, apropierea e deplină. Auzind vorbele astea elegiace, mi-am dat seama că în curînd creierele noastre aveau să devină negre ca smoala și că trebuia să mă urnesc.

Uneori e de ajuns o scînteie ca să țîșnască o flacăra. Tot așa și acum, m-am hotărît să aprind, cu orice preț, o flacăra în cugetul taciturnului nostru invitat.

În clipa asta intră Joseph, aducînd (ce bizarerie!) punci la gheață – căci hotărîsem să ne îmbătăm ca niște adevărați lorzi.

Îl priveam, cam de un minut, pe baronul Saturn. Părea neliniștit, nerăbdător. L-am văzut uitîndu-se la ceas, apoi dăruind un briliant Antoniei și ridicîndu-se să plece.

— Vai, stăpîne al unor meleaguri depărtate – i-am strigat, călare cum stam pe un scaun și între două pufăituri de trabuc – doar nu vei fi avînd de gînd să ne părăsești înainte de ora unu! Ne-ai lăsa impresia ca ești un om misterios – ceea ce, după cum știi, e de prost gust!

— Sînt dezolat, îmi răspunse, dar e vorba de o îndatorire ce nu se poate amîna și care, din clipa asta, a devenit urgentă. Aibi bunătatea de a primi toată recunoștința mea pentru clipele atît de plăcute ce le-am petrecut.

— Să fie cu adevărat vorba de un duel? întrebă Antonie, cam neliniștită.

— Aș! am strigat, convins că la mijloc nu poate fi decît o oarecare gîlceavă între măști, sînt sigur că exagerezi. Omul dumneatale o fi beat turtă. Înainte de a zugrăvi replica tabloului lui G  rome – tablou în care ai juca rolul învingătorului, al lui Aricchino – trimite-l pe v  n  tor la   nt  lnire, ca să te convingi că ești așteptat; la nevoie, galopul cailor va reciștiga timpul pierdut!

— Nici vorbă!   nt  ri C., liniștit. Mai bine fă-i curte frumoasei Susannah, care nu mai poate după dumneata; vei evita un guturai și te vei consola irosind un milion sau două. Privește, ascultă și hotărăște...

— Domnilor, vă mărturisesc că *sînt orb și surd, pe cât de ades îmi îngăduie bunul Dumnezeu!* spuse baronul Saturn.

Rostise astfel ap  s  nd vorbele astea de necrezut,   nc  t ne aruncase în nedumerirea cea mai absurdă. P  n  ntr-at  t,   nc  t am uitat de sc  nteia cu pricina! Ne uitam unii la alții, cu un z  mbet st  ngaci, neștiind ce să mai credem de „gluma” asta c  nd, deodată, nu m-am putut opri să scot un strigăt:   mi

amintisem unde îl întâlneam pe omul acesta pentru prima oară!

Și, brusc, mi s-a părut că toate cristalurile, chipurile, draperiile, tot zaiafetul acelei nopți se limpezise în lumina chioară, în lumina roșie ce țîșnea, ca pe scena unui teatru, din oaspetele nostru.

— Domnule, i-am șoptit la ureche, iartă-mă dacă mă înșel cumva... dar mi se pare că am mai avut plăcerea să te întâlnesc, acum vreo cinci sau șase ani, într-unul din orașele mari din Sud, la Lyon poate, într-o dimineață pe la ceasurile patru, într-o piață...

Saturn își ridică încet capul și, măsurîndu-mă cu atenție, spuse:

— A, s-ar putea.

— Da! am continuat, privindu-l și ca țintă. O clipă! În piața aceea, îmi amintesc că se afla și un obiect dintre cele mai melancolice... Doi studenți, prieteni de-ai mei, mă luaseră cu dîșii pentru acel obiect, pe care însă mi-am făgăduit să nu-l mai revăd.

— Așa? spuse domnul Saturn. Și, mă rog, ce fel de obiect era acela, dacă mi-e îngăduit să întreb?

— Te rog să mă crezi, era un fel de eșafod, o ghilotină, domnule, dacă nu mă înșală memoria. Da, da, o ghilotină. Acum îmi amintesc bine!

Schimbasesem aste cîteva vorbe numai în șoaptă. Într-o șoaptă abia deslușită. C. și doamnele stăteau la taifas în umbră, cîțiva pași mai încolo, lîngă pion.

— Asta era, îmi amintesc! am adăugat, ridicînd glasul. Ei, ce spui, domnule?... Am memorie, nu glumă! Deși trăsura în care te aflai a trecut repede pe lîngă a mea, te-am putut zări în lumina torțelor. Împrejurarea aceea mi-a înlesnit să-mi fixez bine chipul dumneata în minte. Aveai întocmai trăsăturile de acum.

— Da, da, răspunse domnul Saturn, adevărat! Mărturisesc că atîta precizie mă surprinde!

Rîsul lui strident mă făcu să mă gîndesc la țăcănitul unor foarfeci care potrivesc părul.

— Printre altele, am continuat, un detaliu mi-a atras atenția. De la distanță, te-am văzut coborînd spre locul unde se înălța mașinăria și... dacă nu cumva mă înșală vreo asemănare...

— Nu, *dragă* domnule, nu te înșeli. Eram chiar eu, îmi răspunse.

La vorba asta, am simțit că convorbirea devenise glacială – ceea ce însemna că, poate, mă abătusem de la acea politețe strictă la care un atît de straniu călău avea dreptul. Tocmai căutam o vorbă banală ca să înlătur gîndurile care ne copleșiseră pe amîndoi, cînd frumoasa Antonie se depărtă de pian, spunînd cu un aer nepăsător:

— Apropo, doamnelor și domnilor, știți că în astă-dimineață va avea loc o execuție?

O! am exclamat, impresionat în mod neobișnuit de cuvintele ei.

— E vorba de bietul doctor P., continuă Antonie, cu tristețe; cîndva mi-a îngrijit sănătatea. Eu, una, nu-l țin de rău că s-a apărat în fața judecătorilor; credeam însă că va fi mai dîrz. Cînd soarta ți s-a hotărît dinainte, cred că-i mai bine să le rîzi în nas gulerăților acelora. Domnul P. s-a cam pierdut însă cu firea.

— Cum, chiar astăzi? Definitiv? am întrebat straduindu-mă să par indiferent.

— La ora șase, ora fatală, domnilor și doamnelor! – răspunse Antonie. Ossian, avocatul cel chipeș, mi-a adus vestea asta chiar aseară, în timp ce-mi făcea curte în felul lui. A, uitasem! Se pare că s-a adus și un străin ca să-l ajute pe

domnul De Paris^[8], ținându-se seama că e vorba de un proces solemn și de un acuzat distins.

Fără a da atenție absurdității acestor din urmă cuvinte, mi-am întors privirea spre domnul Saturn. Stătea în picioare, în dreptul ușii, învăluit în mantia sa neagră, cu pălăria în mână, cu un aer oficial. Punciul mă cam amețise. Ca să fiu sincer, eram pus pe gîlceavă. Temîndu-mă că, invitîndu-l printre noi, comisesem ceea ce la Paris se numește „o gafă”, mutra acestui intrus – oricine-ar fi fost el – îmi devenise nesuferită, încît numai cu mare greutate mă înfrînam să nu-i spun vreo două vorbe.

— Domnule baron, i-am spus zîmbind, judecînd după straniile dumitale aluzii cu subînțelesuri, aș zice că am dreptul să te întreb dacă nu cumva „*orb și surd pe cît de ades îți îngăduie bunul Dumnezeu*” ești întocmai cam ca legea?

Baronul se apropie de mine, se aplecă asupra-mi cu un aer șăgalnic și-mi spuse în șoaptă:

— Te rog, mai încet. Sînt și doamne pe-aici.

Apoi salută pe cei din jur și ieși, lăsîndu-mă fără grai, înfiorat și neputîndu-mi crede urechilor.

Cititorule, aici îngăduie-mi un cuvînt. Cînd Stendhal avea de gînd să scrie o poveste de dragoste cam sentimentală, se știe că obișnuia mai întîi să recitească vreo cîteva pagini din Codul penal – ca să găsească tonul nimerit, așa zicea el. Eu, unul, gîndind să scriu anumite povestiri, găsisem – după ce chibzuisem îndelung – că e mai practic să-mi petrec pur și simplu serile într-una din cafenelele din pasajul Choiseul, unde răposatul N., fostul călău parizian, venea *aproape* în fiecă zi, incognito, să-și facă mica lui partidă de imperial. Îmi făcuse impresia unui om la fel de binecrescut ca oricare altul; vorbea cu un glas scăzut dar foarte deslușit, cu un surîs nevinovat. Mă așezam la o masă vecină și mă cam amuzam cînd îl vedeam cum stăpînit de pasiunea jocului,

striga brusc „Tai” – dar fără nicio răutate. Îmi amintesc că acolo am așternut pe hîrtie cele mai *poetice* inspirații ale mele – ca să folosesc o expresie burgheză. Iată de ce pentru mine nu era ceva nou acea senzație plină de oroare convențională pe care acești domni în robe scurte o provoacă omului de pe stradă.

Iată de ce mi se părea curios că mă simțeam copleșit de un sentiment atît de intens numai pentru că oaspetele nostru îmi mărturisise că face parte din tagma acestora.

C., care se apropiase de noi pe cînd schimbam ultimele vorbe, mă atinse ușor pe umăr.

— Ți-ai pierdut capul? mă întrebă.

— Te pomenești că a moștenit vreo avere și nu-și mai face meseria decît pentru că nu i s-a găsit încă înlocuitor... am șoptit, iritat de aburii punciiului.

— Bine! spuse C. Cred însă că nu-ți închipui că ar avea vreo legătură cu ceremonia cu pricina?

— Văd că ai prins tîlcul convorbirii noastre, dragul meu, i-am spus în șoaptă; scurtă, dar instructivă! Acest domn e un simplu călău! Cred că e belgian, iată exotismul de care vorbea mai adineaori Antonie. Fără prezența ei de spirit, făceam o poznă; vreau să spun că tinerele doamne s-ar fi putut înspăimînta de el.

— Haida de! spuse C. Un călău cu un echipaj de treizeci de mii de franci? Care dăruiește diamante vecinei sale de masă? Care supează la *Maison dorée* în ajunul unei execuții? Atîta ai umblat pe la cafeneaua Choiseul, încît vezi pretutindeni numai călăi! Ia mai bine un pahar de puncii! Domnul Saturn al tău e un farsor, să știi!

Auzind aceste vorbe, mi s-a părut că logica, da, rațiunea rece era de partea scumpului meu poet. Foarte descumpănit, mi-am luat în grabă pălăria și mănușile și am dat să ies cît mai repede, murmurînd:

— Bine.

— Ai dreptate, îmi spuse C.

— Batjocura asta a durat destul, am adăugat, deschizînd uşa salonului. Dacă-l mai văd pe acest sinistru impostor îţi jur că...

— O clipă. Hai să ne jucăm de-a „cine trece primul”, zise C.

Era să-i ripostez, cele convenite şi-apoi să dispar, cînd auzii, dintr-o parte, un glas vesel şi cunoscut.

— Zadarnic! Rămîi, dragă prietene.

Era ilustrul nostru doctor Florian Les Églisottes; tocmai intrase. Iată-l în faţa mea, scund, vioi, plin de zăpadă.

— Dragă doctore, i-am spus, mă întorc într-o clipă, dar...

Doctorul m-a reţinut cu un gest:

— Stai numai să-ţi spun povestea omului pe care l-am văzut ieşind din salon mai adineauri, tocmai cînd intram, continuă doctorul, şi pun rămăşag că nici n-o să te mai gîndeşti să-i ceri socoteală! De altfel, e şi prea tîrziu: acum e în trăsură, departe.

Tonul pe care vorbea era atît de straniu, încît m-a oprit definitiv în loc.

— Sînt gata să-ţi ascult povestea, doctore, i-am spus după o clipă, aşezîndu-mă, dar să ştii că răspunzi de inacţiunea mea, moralmente răspunzi pentru ea.

Prinţul ştiinţei îşi lăsa într-un colţ bastonul cu măciulie de aur, abia atinse cu buzele degetele celor trei frumuseţi mute de uimire, îşi turnă puţin vin de Madera şi, în mijlocul fantasticei tăceri care a urmat incidentului – şi intrării sale personale – începu astfel:

— Înţeleg toată aventura de astă-seară. Am trăit toate cîte s-au întîmplat, ca şi cînd aş fi fost printre dumneavoastră!... Ceea ce vi s-a întîmplat nu este, la drept vorbind, alarmant, dar ar fi putut deveni.

— Nu mai spune! făcu C.

— Domnul acesta este în adevăr baronul Von H., descendent al unei foarte suspuse familii din Germania, putred de bogat, dar...

Doctorul ne privi:

— ...dar nemaipomenitul caz de alienare mintală de care suferă – caz constatat de facultățile de medicină din München și Berlin – prezintă cea mai extraordinară și cea mai incurabilă dintre toate monomaniile cunoscute pînă astăzi! încheie doctorul, pe tonul unei prelegeri de fiziologie comparată.

— Alienare mintală? Ce vrei să spui, Florian? murmură C. îndreptîndu-se spre ușă spre a împinge zăvorul.

La destăinuirea medicului, doamnele încremeniseră cu surîsul pe buze.

Iar mie mi se părea că, de cîteva minute, visez cu ochii deschiși.

— Alienat!... strigă Antonie. În cazul acesta ar trebui internat, nu?

— Dacă nu mă-nșel, v-am spus că gentilomul nostru e putred de bogat, replică grav Les Églisottes. De aceea, nu vă fie cu supărare, el internează pe alții.

— Și în ce constă mania lui? întrebă Susannah. Eu găsesc că domnul acesta e foarte drăguț, vă previn!

— Cred că în curînd o să vă schimbați părerea, doamnă! continuă doctorul aprinzîndu-și o țigaretă.

Lumina palidă a zorilor bătea în geamuri, lumînările păleau, focul agoniza, ceea ce auzeam ne dădea senzația unui coșmar. Doctorul nu era dintre cei deprinși cu mistificările; spusele lui trebuie să fi fost la fel de reci și de reale ca și mașinăria care se înălța nu departe, în piață.

— Se pare – continuă doctorul sorbind din paharul de Madera – că, de îndată ce a devenit major, acest tînăr taciturn s-a îmbarcat pentru Indiile Orientale; a călătorit mult pe

meleagurile Asiei. Acolo începe impenetrabila taină care ascunde originea accidentului pe care l-a suferit. În Extremul Orient, în timpul unor răskoale, a asistat la unele torturi aspre pe care legile acelor țări le aplică răzvrătiților și vinovaților. Fără îndoială că, la început, a asistat mînat numai de curiozitatea lui de călător. Dar se pare că, la vederea acelor cazne, în el s-au trezit instinctele unei cruzimi care depășește puterea noastră de a înțelege; aceste instincte i-au tulburat rațiunea; i-au otrăvit sîngele și, pînă la urmă, au făcut din el o ființă stranie. Închipuiți-vă: dînd bani în stînga și-n dreapta, baronul Von H. a pătruns în vechile închisori ale orașelor mari din Persia, Indochina și Tibet și a obținut – de la guvernatorii lor – dreptul de a îndeplini oribila funcție de gîde, în locul gîzilor orientali. Cunoașteți, poate, întîmplarea cu cele patruzeci de livre de ochi scoși care au fost oferiti, pe două tipsii de aur, șahului Nasser-Eddin în ziua cînd și-a făcut intrarea solemnă într-un oraș răsculat. Baronul, îmbrăcat în portul de pe-acolo, a fost unul dintre cei mai zeloși executanți ai acestei atrocități. Torturarea celor doi capi ai răskoalei a fost oribilă în modul cel mai strict. Mai întîi, aceștia au fost condamnați să li se smulgă dinții cu cleștii, apoi dinții le-au fost vîrîți în capetele lor – rase anume în acest scop – așa fel ca să alcătuiască inițialele persane ale slăvitului nume al succesorului șahului Feth-Ali. Și de data asta, amatorul nostru a obținut – în schimbul unui sac de rupii – dreptul de a-i executa pe osîndiți, cu acea calculată îndemînare care-l caracterizează. (O întrebare: cine-i mai josnic – cel ce poruncește asemenea cazne sau cel ce le execută? V-ați revoltat? Vai, dacă primul dintre acești doi ar binevoi să vină la Paris, ne-am simți onorați să-l primim cu surle și cu trîmbițe și am porunci drapelelor aliaților noștri să se încline în calea lui – toate acestea barem în numele „nemuritoarelor principii de la '89”. Deci, să lăsăm asta.) După rapoartele

căpitanilor Hobbs și Egginson, rafinamentele pe care, în asemenea ocazii, i le inspira monomania lui au întrecut în absurditate pe cele ale lui Tiberiu sau Heliogabal, ca și toate cele menționate în cronicile celor vechi. Căci, adăugă doctorul, în mania lui, niciun nebun nu poate fi întrecut în *perfectiune*.

Doctorul Les Églisottes făcu o pauză și ne privi pe rînd cu un aer ironic.

Îl ascultasem cu atîta interes, încît nici nu băgasem de seamă că ni se stinseseră trabucurile.

— De îndată ce s-a întors în Europa, continuă doctorul, baronul Von H. – care era atît de liniștit, încît ai fi zis că se va înzdrăveni – a făcut din nou temperatură. Era obsedat de un gînd, un singur gînd – mai morbid și mai înflorător decît fanteziile cele mai abjecte ale marchizului De Sade: ținea morțiș să obțină brevetul de călău al tuturor capitalelor Europei. Susținea că în această ramură artistică a civilizației tradițiile sănătoase și îndemînarea sînt în declin, că starea asta de lucruri nu se mai poate tolera; mîndru de statele sale de serviciu în Orient (de care făcea caz în numeroasele sale cereri), nădăjduia că (dacă suveranii vor binevoi să-l onoreze cu încrederea lor) va izbuti să smulgă arestaților gemetele cele mai modulate pe care le-au auzit vreodată urechi de judecători între zidurile vreunei temnițe. (Să vedeți: cînd aude vorbindu-se de Ludovic al XVI-lea, i se aprinde și-i lucește în ochi o ură nemaipomenită – deși acesta e de multă vreme mort, să nu uităm că, în adevăr, Ludovic al XVI-lea a interzis torturile – iată de ce acest rege este probabil singurul om pe care domnul Von H. l-a urît în viața lui.)

Cererile lui, se-nțelege, au rămas fără răspuns și numai datorită intervențiilor moștenitorilor săi baronul Von H. a scăpat de a fi închis, după cum merita. În adevăr, clauzele

testamentului defunctului său tată silesc familia să facă totul pentru a evita moartea sa civilă, din pricina marilor prejudicii bănești pe care aceasta le-ar avea pentru rudele apropiate. Și așa, tînărul baron a putut călători în toată libertatea. Este în cele mai bune relații cu toți domnii executori. Cînd poposește în vreun oraș, mai întîi pe aceștia îi vizitează. Nu o dată le-a oferit sume foarte mari de bani ca să-l lase să lucreze în locul lor și – între noi fie vorba, adăugă doctorul făcîndu-ne cu ochiul – cred că, umblînd prin Europa, a corupt vreo cîtiva.

Lăsînd la o parte mania asta, s-ar putea spune că nebunia lui e inofensivă fiindcă nu se exercită decît pe spinarea unoi persoane condamnate. În ciuda alienației sale mintale, baronul Von H. e cunoscut ca un om pașnic și chiar binevoitor. Cînd și cînd, poate că bunăvoința lui echivocă îi înfioară pe intimii care sînt la curent cu îngrozitoarea lui manie – dar atît!

Și cu toate astea, adesea îl auzim vorbind cu părere de rău de Orient, unde se pregătește să se întoarcă. De cînd n-a izbutit să obțină diploma de călău-general al globului, a căzut într-o neagră melancolie. Gîndiți-vă la reveriile lui Torquemada sau ale lui Arbuez, ale ducilor de Alba sau ale ducilor de York. Monomania lui se agravează pe zi ce trece. De cîte ori se pregătește o execuție, baronul e înștiințat de oamenii săi mai înainte de a afla călăii înșiși! Aleargă într-un suflet; cît ai bate din palme, se și înființează în preajma mașinăriei. Acum, în clipa asta, chiar acolo se află: n-ar mai putea dormi liniștit dacă n-ar avea parte de ultima privire a condamnatului.

Iată, doamnelor și domnilor, cine este gentilomul cu care ați avut fericirea să vă întrețineți în astă seară. Aș mai adăuga că – în clipele de luciditate și în relațiile lui sociale – e un om de lume în adevăr fără cusur, cu o conversație dintre cele mai interesante, mai spirituale, mai...

— Ajunge, doctore! Fie-ți milă de noi! strigară Antonie și Clio La Cendrée, pe care flecăreala stridentă și sardonică a lui Florian le impresionase din cale-afară.

— E un adevărat paj al ghilotinei, murmură Susannah, e un pasionat al torturii!

— Nu, zău, doctore, dacă nu te-aș cunoaște... îndrăzni C.

— Nu mă crezi? îl întrerupse medicul. Multă vreme, nici mie nu mi-a venit să cred; dacă vrei însă, hai să mergem acolo. Am legitimația la mine, așa că vom putea trece prin cordoanele de soldați. Atîta îți cer: să te uiți bine la el, la chipul lui, în momentele cînd se va executa sentința. După aceea n-o să te mai îndoiești de nimic.

— Mulțumesc frumos pentru invitație! strigă C., prefer să te cred, deși totul e de o absurditate în adevăr misterioasă.

— Ce mai tip și baronul ăsta!... continuă doctorul, atacînd o piramidă de stridii care, ca prin minune, rămăsese neatinsă.

Apoi, văzîndu-ne abătuți, rosti:

— Povestea mea nu trebuie nici să vă mire, nici să vă impresioneze peste măsură! Urîta e numai *particularitatea* monomaniei. Încolo, un nebun ca toți nebunii – nimic altceva. Citiți cărțile alieniștilor și veți afla cazuri de o ciudățenie de necrezut; de asemenea oameni ne izbim la tot pasul, ziua namiaza mare, fără să bănuim măcar.

— Dragii mei – spuse C. în chip de concluzic, după o clipă de emoție generală – vă mărturisesc că n-aș avea nimic împotriva să ciocnesc un pahar cu un mirean – cum se spunea, pe vremuri, cînd călăii puteau fi și fețe bisericești. N-aș căuta cu tot dinadinsul, dar dacă un atare prilej mi s-ar ivi, vă spun pe față (și mai ales Les Églisottes mă va înțelege) că înfățișarea sau chiar apropierea unui călău nu m-ar impresiona cîtuși de puțin. N-am înțeles niciodată prea bine efectele melodramelor cu asemenea subiecte.

Dar cînd văd un om care înnebunește pentru că nu poate

ocupa *legal* o asemenea slujbă, o, asta da, mă impresionează. Vă spun fără nicio ezitare: dacă există cumva, pe lumea asta, suflete scăpate din infern, să știți că invitatul nostru de astă-seară este unul dintre cele mai rele. Zadarnic l-ați numi nebun – asta nu explică natura lui originală. Un călău adevărat m-ar lăsa indiferent; acest maniac îngrozitor însă îmi dă niște fiori pe care nu știu cum să-i denumesc!

Cuvintele lui C. fură primite cu o tăcere atât de solemnă, încât părea că Moartea însăși și-ar fi ițit, brusc, scâfirlia-i pleșuvă printre candelabre.

— Mă simt cam indispusă, șopti Clio La Cendrée cu un glas întretăiat de surescitarea nervilor și de frigul dimineții. Nu mă lăsa singură. Vino cu mine la vilă. Hai să nu ne mai gândim la aventura asta, domnilor și dragi prieteni, să uităm de ea. Veniți, vila are băi și camere de culcare. (Clio nu prea-și dădea seama ce spune.) Și e în mijlocul unei păduri, în douăzeci de minute vom fi acolo. Vă rog să mă înțelegeți, vă rog. Când îmi aduc aminte de domnul acela, simt că mă îmbolnăvesc și, dacă m-ați lăsa singură, mi s-ar face frică să nu apară așa, dintr-o dată, ținând în mână o lampă care i-ar lumina surîsul lui fad și înspăimântător.

— Enigmatică noapte, n-am ce zice! rosti Susannah Jackson.

Les Églisottes își ștergea buzele cu un aer satisfăcut; dovedise mormanul de stridii.

— Am sunat – și Joseph apărui. În vreme ce noi achitam nota, scoțiana – mângâindu-și obrazul cu un mic puf de lebedă – șopti liniștit în urechea Antoniei:

— N-ai nimic să-i spui lui Joseph, mică Isoldă?

— Ba da, răspunse drăguța și palida făptură, mi-ai ghicit gândul, nebuno!

Apoi, întorcându-și privirea spre intendent, îi spuse:

— Joseph, ține inelul ăsta, rubinul e cam prea întunecat pentru mine. Nu-i așa, Suzanne? Brilantele astea par a lăcrima în jurul acestei picături de sânge. Vinde-l chiar astăzi — și banii pe care-i vei lua pe el să-i împarți cerșetorilor de pe drum.

Joseph luă inelul, salută — așa cum numai el știa — cu o înclinare somnambulică și ieși pentru a porunci trăsurilor să tragă la scară, în vreme ce doamnele sfârșeau cu ajustarea toaletelor, se înfășurau în lungi dominouri de satin negru și își puneau măștile.

Pendula bătu de șase ori.

— O clipă, spusei întinzînd arătătorul spre pendulă. La ora asta, cu toții sîntem mai mult sau mai puțin complici ai nebuliei acestui om. Să fim deci îngăduitori. Chiar acum, nu sîntem oare, vrînd-nevrînd, de o barbarie la fel de întunecată ca a sa?

La vorbele astea, toți rămaseră tăcuți, în picioare.

Susannah mă privi prin mască; o clipă, am încercat senzația unei luciri ca de oțel. Întoarse capul și, cu o mișcare rapidă, întredeschise fereastra.

În depărtări, toate ceasurile Parisului sunau ora.

La *a șasea lovitură*, toată lumea tresări puternic: eu, unul, priveam gînditor capul de aramă al unui demon cu trăsături crispate, care ținea, ca într-o cupă, valurile sîngerînde ale draperiilor roșii.

În românește de C. MARCUSON

[1] CUNOSCUȚ RESTAURANT DE LUX.

[2] Membru al unei instituții a cavalerilor care se întorseseră orbi din cruciade și care practicaau diferite meșteșuguri de artă.

[3] Veșminte sacre. (lat.)

[4] Ultimul rege al Babilonului.

[5] Jules Oppert, astrolog francez, autor al unor lucrări despre scrierea cuneifomă. (1825-1905).

[6] Vestită stațiune de cură în Germania.

[7] Buchet de flori astfel aranjate încât să comunice un sentiment, o dorință.

[8] Vestit călău.

TIZANA
LÉON BLOY

„Femeia e totdeauna femeie, adică nebună, oricît s-ar strădui să ascundă aceasta.”

ERASM

Jacques se considera pur și simplu un nemernic. I se părea odios să rămînă în umbră, ca un spion necinstit, în timp ce această femeie, absolut necunoscută lui, se spovedea.

Dar atunci ar fi trebuit să plece imediat, de îndată ce preotul în stihar a apărut cu ea, sau cel puțin să fi făcut zgomot, pentru ca ei să fie avertizați de prezența unui străin. Acum însă era prea târziu, și oribila indiscreție nu putea decît să se agraveze.

Neclintit, căutînd, ca ploșnița de zid, un colțișor răcoros, după o zi atît de toridă, avusese fantezia, puțin cam neobișnuită pentru el, să intre în bătrînă biserică, unde se așezase într-un cotlon întunecat, în spatele acestui confesional, pentru a medita, privind cum se stinge marele rosar.

După cîteva minute, fără a ști cum sau de ce, deveni martorul cu totul involuntar al unei spovedanii.

Cuvintele, ce-i drept, nu ajungeau distinct pînă la el, și nu auzea decît o vagă şușoteală. Dar, spre sfîrșit, discuția deveni mai animată.

Cînd și cînd, cîteva silabe se detașau, țîșnind din fluviul opac al acelei şușoteli smerite, și tînărul bărbat care, printr-o minune, era tocmai opusul unui om necioplît, se sperie foarte serios la gîndul că va surprinde niște mărturisiri care, evident, nu-i erau destinate.

Pe neașteptate, supoziția asta i se adeveri. Păru să se producă o vîltoare violentă. Undele neclintite mîrîiră, despicîndu-se, ca pentru a lăsa să răsară un monstru, și Jacques, strivit de groază, auzi următoarele cuvinte rostite cu vădită nervozitate:

— Dar v-am spus, părinte, că i-am turnat otravă în tizănă.

Apoi, nimic, femeia, căreia nu i se vedea fața, se ridică de pe scăunelul de rugăciune și dispăru, neuzită, în beznă.

Cît privește preotul, rămase nemișcat ca un mort, și se scurseră cîteva minute interminabile pînă cînd să deschidă poarta și să plece, la rîndul sau, cu pași grei, ca un om zdrobit.

Trebui să asculte zăngănitul persistent al cheilor paracliserului și dispoziția de a ieși, repetată îndelung în naos, pentru ca în cele din urmă să se ridice el însuși, atît de năucit era de acele cuvinte ce răsunau în el ca un strigăt.

Recunoscuse fără niciun dubiu vocea mamei sale! Oh! imposibil să se înșele. Îi recunoscuse mersul, cînd umbra femeii se oprise la doi pași de el.

Dar atunci, cum! totul s-a spulberat, totul s-a sfîrșit, totul n-a fost decît o minciună monstruoasă!

Trăia singur cu această mamă, care nu vedea aproape pe nimeni și nu ieșea decît pentru a se duce la biserică. Se

obișnuise s-o venerze din tot sufletul, ca pe un exemplar unic al dreptății și al bunătății.

Atît cît putuse cunoaște el din trecut, nimic nu se arăta neclar, nimic necinstit, niciun secret, nici măcar un singur fapt dubios. O frumoasă cale imaculată cît vedeai cu ochii, sub un cer palid. Pentru că existența bieteii femeii era umbrită de o mare tristețe.

După moartea soțului ei ucis la Champigny^[1] și pe care tînărul Jacques cu greu și-l mai amintea, nu încetase a purta doliu, ocupîndu-se exclusiv de educația fiului său, pe care nu-l părăsise nici măcar o singură zi. Nu acceptase niciodată să-l trimită la școală, pentru a-l feri de anumite legături, asumîndu-și toată instrucția lui, și oțelindu-i sufletul cu frînturi din sufletul ei. Dar tot datorită acestui regim, Jacques devenise de o sensibilitate alarmantă, cu nervi extrem de slabi, care adesea îl expuneau la suferințe ridicole, poate și la adevărate primejdii.

Cînd a devenit adolescent, ștregăriile inerente, pe care mama nu le putuse împiedica, au făcut-o pe aceasta un pic mai tristă, fără a-i știrbi însă blîndețea. Nici reproșuri, nici scene mute. Acceptase, ca pe atîtea altele, ceea ce nu putea fi evitat.

În fine, toată lumea vorbea despre ea cu respect, și astăzi tocmai el, fiul ei cel drag, se vedea silit s-o disprețuiască – în genunchi și cu ochii în lacrimi, cum l-ar disprețui îngerii pe Dumnezeu, dacă nu și-ar ține promisiunile!...

Într-adevăr, îi venea să înnebunească, să urle în plină stradă. Mama sa! o ucigașă! O nesăbuită, de un milion de ori absurdă, ceva absolut de necrezut și, totuși, neîndoios. N-a purces ea însăși să declare asta? Îi venea să-și sfișie obraji.

Dar ucigașa cui? Dumnezeule mare! Nu cunoștea pe nimeni din anturajul său care să fi murit otrăvit. Nu era nici tatăl său, care căzuse secerat pe la spate de gloanțele unei

mitraliere. Și nici el nu putea fi acel om pe care mama să se fi gîndit să-l ucidă. El n-a fost niciodată bolnav, n-a avut niciodată nevoie de tizănă și se știa adorat. Cînd întîrziase prima oară seara, și firește nu din cauza lui, mama fusese pur și simplu bolnavă de neliniște.

Să fi fost vorba despre un fapt petrecut înainte de a se naște el?

Tatăl lui o luase de soție pentru marea-i frumusețe, cînd ea avea cam douăzeci de ani. Să fi fost această căsătorie precedată de vreo întîmplare care implicase o crimă?

Totuși, nu. Trecutul acesta limpede îi era cunoscut, i se povestise de nenumărate ori și dovezile rămîneau în afara oricărui dubiu. Și-atunci, de ce această declarație înfricoșătoare? De ce, mai ales, oh! de ce a fost nevoie ca el să fie martor la așa ceva.

Beat de groază și disperare, se întoarse acasă.

Mama alergă îndată să-l îmbrățișeze.

— Vai, ce tîrziu te-ai întors, dragul meu băiat! și ce palid arăți! Ești bolnav?

— Nu, răspunse el, nu sînt bolnav, dar căldura asta insuportabilă m-a stors și cred că nu voi putea mânca nimic. Dar dumneata, mamă, nu simți nicio indispoziție? Ai fost, desigur, plecată și dumneata să iei puțin aer, să te mai răcorești. Mi s-a părut că te-am zărit, de departe, pe chei.

— Am fost plecată, într-adevăr, dar n-aveai cum să mă vezi pe chei. *Am fost să mă spovedesc*, treabă pe care tu cred că n-ai mai făcut-o cam de mult, păcătosule!

Jacques rămase uluit că nu s-a sufocat, că n-a căzut lat, fulgerător, ca în cele mai bune romane pe care le citise.

Era deci adevărat că fusese să se spovedească!

Deci, el nu adormise în biserică și nenorocirea asta groaznică nu era un coșmar, așa cum își imaginase, nebunește,

o clipă. Nu se prăbuși, dar deveni și mai palid. Mama se sperie.

— Totuși, ce ai, micul meu Jacques? exclamă ea. Suferi, îmi ascunzi ceva, mie, mamei tale. Ar trebui să ai mai multă încredere în mama ta, care nu te iubește și nu te are decît pe tine... Vai, cum mă privești! comoara mea scumpă... Hai, spune-mi totuși ce ai?! Mă înspaimîntî!...

Și îl cuprinse cu dragoste în brațe.

— Oh, copil mare ce ești! Ascultă ce-ți spun. Nu sînt o ființă curioasă, știi și tu, și nu țin să te trag de limbă. Nu-mi spune nimic, dacă nu vrei să-mi spui nimic, dar lasă-mă să te îngrijesc. Du-te și întinde-te în pat chiar acum. Între timp, eu am să-ți prepar o gustare bună și foarte ușoară pe care ți-o voi aduce eu însămi, nu-i așa? Iar dacă noaptea asta ai febră, îți voi face o TIZANĂ...

De data asta Jacques se prăbuși la pămînt.

— *În sfîrșit!* suspină mama, cu o ușoară oboseală în glas, întinzînd mîna spre un clopoțel.

Jacques *suferea de un anevrism* foarte grav, iar mama lui avea un amant care nu voia să-i fie tată vitreg...

În românește de Constantin OLARIU

[1] LOCALITATE ÎN FRANȚA, TEATRUL UNOR LUPTE
sîngeroase în războiul franco-prusian din 1870.

TÎLHARII
MAXIM GORKI

Într-o zi, la prînz, mama lui Vaniușka Kuzin îi spuse băiatului:

— Ce-ar fi să te duci tu, Vania, la oraș?

Vaniușka tăcu din gură. Tocmai cojea un cartof fierbinte, suflînd zgomotos în degete, cu buzele țuguiate și mișcînd supărat din sprîncene.

Maică-sa îi privi obrazul rotund, de copilandru, oftă, și repetă cu jumătate de gură:

— Ar fi bine să te duci, zău...

— La ce? întrebă Vaniușka, vînturînd cartoful dintr-o mîină într-alta.

— Ia toporul și du-te...

— Apăi că de-alde ăștia, cu topoarele, îs sumedenie acolo!

— Atunci, ia și tu lopata... Uite, ca mîine tîrgoveții or începe să-și chivernisească pivnițele. Colecă o să spargi niște lemne, dincolo o să găsești poate altceva de lucru... Și așa cu una, cu alta, o să cîștigi și tu o bucată de pîine. Zău, du-te Vania!

Lui Vaniușka îi dădea inima ghes să plece la oraș: totuși nu-i răspunse nimic bătrînei. În astea două săptămîni de cînd

murise taică-său, Vanka se simțise ca un om care trăiește de capul lui. La praznic, după înmormîntare, băuse pentru întîia oară votcă fără să-l țină nimeni din scurt, iar acum umbla prin sat, cu pieptul scos în afară, încruntat, gînditor, ca omul cu multe griji, iar cu maică-sa era scump la vorbă, răspunzîndu-i scurt, așa cum făcea taică-său...

După masă bătrîna se apucă să-și dreagă cojocul, iar Vaniușka se sui pe cuptor și după ce stătu tolănit vreo jumătate de ceas, o întrebă pe maică-sa:

— Păi, cîți bani ai?

— O rublă și șase griveni...

— Ai șase griveni dă-mi-i mie...

— Pentru ce-ți trebuie?

— Pentru drum.

— Te duci?

— Păi, dară...

— Ei, vezi, așa! Du-te, băiatul mamei!... Și cînd te-ai gîndit să pleci?

— Mîine.

A doua zi, pe mînecate, maică-sa îl blagoslovi cu icoana ferecată în aramă a sfîntului Nicolae. Vaniușka strînse vîrtos cureaua, vîrî toporul în cingătoare, își îndesă căciula peste urechi, își puse mînușile cu un singur deget și, bătîndu-se peste coapse, zise:

— Apăi, m-am pornit. Rămîi sănătoasă!

— Mergi cu Dumnezeu, Vania! Vezi, păzește-te de tîrgoveți, fii cu ochii în patru, că-s pezevenghi nevoie mare. Și bagă de seamă, băiete, nu pune strop de vin în gură!

— Bine, zise Vaniușka și, tuflindu-și voinicește căciula pe o ureche, ieși în uliță.

Afară nu se luminase încă de ziuă. Făcu vreo zece pași și întoarse capul, auzind chemarea maică-sii, care stătea în

poartă; era prea întuneric s-o poată vedea, nu desluși decît vorbele ei, ce răsunau neliniștite în tăcerea înconjurătoare:

— ...de muierile de la oraș... de ale boli necurate...

— Rămîi sănătoasă! strigă Vaniuşka.

Și deodată i se făcu milă de maică-sa și îi păru rău de satul său, de izba lui veche. Se opri locului, ciulind urechea... Nu se mai auzea nimic – maică-sa plecase. Oftînd, porni și el să înfrunte întunericul încremenit, mut, încă neștirbit de revărsatul zorilor...

Mergînd peste cîmp, se gîndea că poate o avea cumva norocul să prindă ceva chiag la oraș și către primăvara, cînd s-o întoarce acasă, o să se însoare cu Vasilisa Șamova. Parcă o vedea pe Vasilisa – voinică, durdulie, curățică. Dar, cine știe, poate o apuca să se bage slugă la vreun jupîn de treabă și bogat și atunci n-o s-o mai ia pe Vasilisa, ci s-o cununa cu vreo fată de la oraș. Și cum mergea așa, în urma lui, treptat, treptat, începeau să se aprindă zorii; jur-împrejur umbrele nopții se mistuiau pe nesimțite și curînd razele palide ale soarelui iernatic se așternură pe zăpadă. Omătul scîrțîia, acum, mai vesel și mai tare, sub pași. Vaniuşka începu să cînte. Trei patace de cîte douăzeci de copeici zăngăneau în buzunarele pantalonilor, în vreme ce gîndurile și planurile de viitor îi roiau molcom în cap, cu zvon de cîntec.

Drumul era ca-n palmă, mai mare dragul să umbli, zăpada bătătorită nu lăsa piciorul să se împotmolească, aerul geros pătrundea pînă în fundul plămînilor, înviorîndu-l, iar zăările albastre îi mîngîiau ochiul și îl îmbiau spre ele. Promoroaca i se așezase ca un puf pe tuleiele din mustață și, răsfrîngîndu-și buza de sus, Vaniuşka o privea încîntat, ca și cum i-ar fi crescut deodată niște mustăți lungi, o mîndrețe... Un corb mare, negru ca tăciunele, călca greoi prin zăpadă, ceva mai încolo, departe de drum. Vaniuşka fluieră. Pasărea cernită însă își aținti asupra lui ochiul și cu mers legănat, se apropie și

mai mult de pîrtie. Atunci Ivan pocni o dată din mînuși, de parcă ar fi tras cu arma, dar pasărea nici că se sinchisi...

— Piei diavole, mormăi Kuzin și întinse pasul.

Către amiază făcuse mai bine de jumătate din drum, cînd se porni viscolul pe cîmpie. Ici și colo își luau zborul de pe dîmburi nourași străvezii de omăt ce pluteau în aer, colbuindu-i obrajii cu o pulbere albă, de gheață. Uneori de sub picioarele lui Ivan se stîrnea cîte un stol de fulgi, ca și cum ar fi vrut să taie calea flăcăului, în timp ce vîntul îl îmbrîncea din spate, mînîndu-l tot înainte. Zărilor erau perdeluite de nouri mohoriți, vîntul şuiera ascuțit de cîte ori se freca de pămînt măturînd orice urmă, și vuia prelung și trist. Oamenii și caii întîlniți în cale se ițeau pe dinaintea ochilor lui ca pietrele în apă. Vaniuşka închidea pleoapele și mergea așa, clătîindu-se prin freamătul și cîntecele jalnice ale viscolului; îl dureau șalele. Își simțea picioarele îngreunate și se gîndea cu necaz la maică-sa:

„Ea hălăduiește acolo, și eu uite, trebuie să bat drumurile!”

În cele din urmă, însă, îl răzbi atît de tare oboseala, încît nu se mai gîndi la nimic; nu mai dorea altceva decît să ajungă mai repede în oraș, să-și găsească un culcuș călduros și să bea ceai. Merse așa cocîrjat, cu capul în piept, fără să vadă nimic în jur pînă cînd auzi în dîrdora viscolului urletul trist al unei sirene de fabrică. Se opri și, îndreptîndu-se din mijloc, oftă adînc. Pe urmă scoase banii din buzunar, trei patace de cîte douăzeci de copeici și îi vîrî în gură, într-o parte, nu cumva zornăitul lor să-i ispitească pe tîrgoveți.

Prin perdeaua sură a ninsorii, orașul părea un nour greu care se lăsase la pămînt. Vaniuşka își scoase căciula, se închină și își zise:

„Iacătă că ajunsei!”

II

Cînd intră în tractir, aerul îmbîcsit și jilav dinăuntru îl izbi în față ștergîndu-i de pe obraji, ca o cîrpă muiată în apă încropită, usturimea frigului de afară. Fumul cenușiu, înecăcios, unduia sub tavanul scund, boltit, făcîndu-l să lăcrimeze, iar mirosul de votcă, de tutun și de ulei încins îi gîdila nările; hărmălaia și vuietul nedeslușit, otova, ce stăruiau în tractir, îl învăluiră pe Vaniuşka într-o plăcută ameţeaţă. Strecurîndu-se încet printre mese, îşi căuta zadarnic un locșor să șadă. Peste tot nu vedea decît chipuri stacojii de căruțași, lucrători sleiți de puteri și fără haine pe ei; niște golani trențăroși îl măsurau din ochi pe Ivan, încruntați, cu priviri viclene. Unul dintre ei, înalt și deșirat, cu mustăți roșcate, îi făcu flăcăului cu ochiul, și îi zise, întinzîndu-i mîna:

— Să trăiești, măgădăule! Ia vino-ncoa, la neica!

Vaniuşka se dădu înapoi, lovind-o cu umărul pe o domnișoară mică, durdulie. Era sulemenită foc și avea niște sprîncene negre, groase, ca niște mustăți.

— Mai încet, mîrlane! se rățoi ea cu o voce răgușită.

În față, într-un colț, sub candela aprinsă la icoană, era o masă la care ședea numai un singur mușteriu. Vaniuşka se îndreptă într-acolo.

Pot să șed și eu?

— N-ai decît!

Kuzin se așeză pe scaun, îşi descheie zăbunul la gît și zise:

— Mămulică, ce de-a omenire!

— Păi, locurile astea nu rămîn niciodată pustii. De la țară?

— Da...

— La lucru?

— Ar trebui...

— Nu prea e rost, să știi!

— Oare?

— Cum îți spun: Sînt de aproape trei săptămîni...

— Nimic de lucru?

— Nici de leac!

Pe lângă masă trecu grăbit un chelner.

— Aș vrea un ceai! îi strigă Vaniuşka și se apucă să-l descoasă pe omul din fața lui.

Era un flăcău de vreo douăzeci și cinci de ani, îmbrăcat cu o haină femeiască vătuită, soioasă, din care curgeau zdrențe. Înalt și slab, povîrnit peste masă, ca și cum ar fi vrut să-și ascundă de oameni fața ciupită rău de vărsat, n-avea niciun fir de păr în mustață, nici în sprîncene. Uneori, cu o bruscă și puternică zvîcnire din grumaji, își înălța capul tuns chilug și îl privea pe Kuzin cu niște ochi mari, suri, neliniștit, ca și cum ar fi înțeles deodată ceva. Băgînd însă de seamă că și Vaniuşka îl cerceta din ochi stăruitor, își întinse buzele subțiri într-un zîmbet și rosti cu jumătate glas:

— Am avut un cojoc și l-am mîncat, și căciula mi-am mîncat-o! Acu mi-au mai rămas cizmele...

— Și scoțînd de sub masă piciorul lung, încălțat cu o cizmă trainică de piele, adăugă:

— Ca mîine o să le vînd și pe astea, le-oi da pe mîncare...

Lui Vaniuşka i se făcu milă de el dar în același timp se gîndi cu o strîngere de inimă și la soarta lui.

— Poate, cine știe, cumva... îngăimă el.

— Ba vezi să nu! Pe aici aștia ca noi îs mulți ca frunza uscată, toamna. Ia uită ce sodom de lume! Și toți vor să mănînce.

— Nu vrei să bem cîte un ceai împreună? îl îmbie Vaniuşka.

— Mulțam! Mulțam frumos... Am băut! Da'... poate, un ciocan de rachiu?

Și suspină din greu.

Vaniuşka pipăi banii din gură cu limba, stătu o clipă în

cumpănă, apoi chemîndu-l pe chelner cu degetul, îi comandă cu ifos:

— Ia fă-te-ncoa' c-o juma'te, pentru amîndoi!

Flăcăul ciupit de vărsat zîmbi bucuros, dar nu spuse nimic.

— Da' unde dormi? îl întrebă Vaniușka.

— Pe acilea, pe aproape, cu trei copeici pe noapte. Da' tu?

— Pai eu numa' ce am picat.

— Ei, păi atunci, hai și-om dormi la un loc!

— Hai!

— S-a făcut! Cum te cheamă?

— Ivan... Kuzin.

— Și pe mine – Salakin Eremei...

Tăcură, uitîndu-se unul la altul zîmbitori. Chelnerul aduse votca și Vaniușka îi turnă un ciocan lui Salakin, care se ridică puțin de pe scaun, luă paharul în mîna și-l întinse spre Kuzin:

— Să bem, zise el, în cinstea prieteniei care s-a legat între noi acu'!

Pe Vaniușka vorbele lui îl gîdilară la inimă. Dădu de dușcă ciocanul, plescăi din limbă și rosti fericit:

— E mai bine în doi!

— Păi, da!

— Acu' viu întîiași dată la oraș după lucru. Adică, am mai fost eu și înainte pe acilea cu cîte o treabă, da' de stat, acu' am venit să stau întîiași dată, îi povestea Vaniușka umplîndu-i iarăși paharul.

— Și eu tot așa. Pîn-acu' am lucrat pe cîte o moșie. Acu' în urmă, însă, mă luai în colți cu vechilul și mi-a dat papucii. Cîinele!

— Și mie mi s-a prăpădit taica mai săptămîinile trecute. Acu' eu îs talpa!...

La masa de alături ședeau doi căruțași, amîndoi cu hainele pline parcă de var, și discutau în gura mare; deodată, unul

dintre ei, mai bătrîn, o namilă de om, lovi cu pumnul în masă strigînd:

— Las' că bine i-a făcut!

— Da' de ce? întrebă celălalt, care avea barbă neagră și fruntea brăzdată de un semn.

— De aia, ca să se învețe minte! Pai, muncitor era el – sau ce? Muncitorii, cum s-ar zice, sîntără ca aluatul, pîinea lu' dumnezeu cum s-ar zice! Iar ailalți care, cum s-ar zice, nu sîntără de nicio scofală, aia ce poate să fie decît tîrîre, pleavă! Nutreț pentru dobitoace – asta-i menirea lor...

— Trebuie să-ți fie milă de toți, zise cel cu barbă neagră.

Salakin, care ciulise urechea la vorbele lor, se amestecă și el:

— Ba nu-i așa.

— Ce să nu fie?

— Ce ziceai de milă. Uite, eu de pildă, te întreb – Matvei Ivanîci, vechilul, e ori nu dușmanul meu? De ce mi-a dat papucii? Că doară doi ani de zile, în cap, am muncit cinstit, omenește! Și deodată i-a cășunat pe mine, cică m-aș fi încurcat cu Maria bucătăreasa... și alte mișmașuri... Și p-ormă daravera cu hățurile – cică tot eu aș fi... Parcă intraseră în pămînt! Caută și caută! Și, deodată, hodoronc-tronc, la mine – hai șterge-o! Cum așa? Că nu mai are nevoie de mine – o fi! – da vezi că am nevoie de mine, și încă cum! Trebuie să trăiesc! Și atunci, mai poate mie să-mi fie milă de el, de vechil?

Salakin tăcu o clipă, apoi spuse cît se poate de convins:

— Milă poate să-mi fie numai de mine și încolo de nimeni!

— Chiar așa! întări Vaniuşka.

După cel de al treilea păhăruț, amîndoi își puseră coatele pe masă, ochi în ochi, înfierbîntați de votcă și de lărmuiala din jur. Și Salakin începu să-i povestească pe îndelete și fără șir, lui Vaniuşka, viața sa.

— Sînt copil de lepădat! spunea el. Trebuie să îndur ponoasele, pentru că maică-mea a păcătuit...

Vaniuşka privea faţa ciupită de vărsat, frămîntată, a prietenului său şi dădea mereu din cap încuviinţînd, şi cu cît asculta cu atît i se bîîia mai tare capul.

— Vanea! Mai cere o juma'! Tot aia e! strigă Salakin, făcînd un gest descurajai.

— S-se poate... – bîlbîi Vaniuşka.

III

Trezindu-se din somn, Vaniuşka se pomeni culcat pe un pat de scînduri într-un subsol întunecos cu tavanul boltit şi ciuruit tot ca şi faţa lui Salakin. Îşi răsuci limba în gură: nici urme de băncuţe, nimic alt decît scuipatul fierbinte, amar. Vaniuşka oftă adînc şi privi în jur.

Subsolul era înţesat de paturi joase de lemn pe care zăceau, ca nişte muşuroaie de tină, oameni zdrenţăroşi, mohorîţi. Unii dintre ei se treziseră şi urnindu-se cu greutate coborau pe pardoseala de cărămidă, alţii mai dormeau încă. Murmurul molcom, dar gros, de glasuri, se împletea cu horăiturile celor ce dormeau; undeva se auzea un pleoscăit de apă. Chipurile buhoase ale oamenilor semănau în ceasul acela timpuriu al dimineţii, în penumbra sură ce domnea în subsol, cu nişte crîmpeie de nori, toamna.

— Te-ai sculat?

Vaniuşka îl zări lîngă el, în picioare, pe Salakin. Era roşu la faţă, pesemne tocmai se spălase cu apă rece. Ținea în mînă o cutioară de aramă cu o mulţime de roţiţe înăuntru şi cerceta nu ştiu cum, parcă cu un singur ochi, maşinăria, în timp ce ochiul celălalt stătea aţintit, surîzător, asupra lui Vaniuşka.

— Am făcut-o lată aseară, zise Kuzin, privindu-şi prietenul cu dojană.

— Barem ne-am încălzit bine rînza, răspunse acesta cu o voce mulțumită.

— S-au dus pe copcă bănișorii mei!

— Nu-i nimic. Ne descurcăm noi!

— Păi, da, ție ce-ți pasă...

— Lasă, nu duce grijă! Mai am încă șaptesprezece copeici, iar după aia îmi vînd cizmele. Ne descurcăm noi!

— Doar așa, zise Vaniuşka privindu-și prietenul drept în față. Apoi, văzînd că Salakin nu mai spune nimic, adăugă: Acu' trebuie să mă ajuți, că doară mi-am băut banii cu tine, așa că trebuie...

— Bine, bine! Mai încape vorbă! Și la bine și la rău, tot împreună. Nu sîntem bogați și n-o să punem orice la împărțală. Nu avem cine știe ce de împărțit!

Ochii, vocea lui, îl liniștiră pe Vaniuşka.

— Ce ai în mîină? întrebă el.

— Ghici!

Kuzin aruncă o privire în jur, apoi îl știrici cu jumătate de glas:

— N-o fi cumva pentru bani calpi?

— Știi că ești nostim! făcu Salakin rîzînd. Ce-ți trece prin cap! Da' de unde ai auzit tu de bani calpi?

— Am auzit. Era un mujic care se îndeletnicea cu treaba asta, undeva pe lîngă satul nostru, la vreo șapte verste...

— Ei și?

— L-au trimis în Siberia.

Salakin căzu pe gînduri, o vreme, fără să rostească un cuvînt, apoi învîrtînd în mîină cutiuța de aramă, zise cu un oftat:

— Da, asta-i pedeapsa, cu deportarea...

— Va să zică-i chiar așa ceva? întrebă în șoaptă Vaniuşka, arătînd cu capul spre cutioară.

— Nu-u! Da' de unde – astea-s măruntaiele unui ceas, atîta tot... Scoală-te, să mergem la ceai...

Vaniuşka se dădu jos din pat, îşi netezi părul cu mâinile, şi zise:

— Haidem.

Cutiuşta de tinichea însă îl făcuse curios, stîrnindu-i în acelaşi timp parcă un fel de teamă faţă de ea. Şi văzînd că Salakin o ascunde în sîn, îl iscodi:

— Da' de unde o ai?

— Am luat-o din piaţă, cînd mi-am vîndut cojocul. Am dat şapte griveni pe ea.

— Şi la ce-ţi trebuie? stăruie Vaniuşka.

— Vezi tu – îi şopti Salakin la ureche, cu un aer de taină – de cînd tot vreau să mă dumiresc cum poate ceasul să cunoască timpul? Dacă e amiază bate douăsprezece! Cum vine asta? Ia, colo, o bucată de aramă, să fie ca aşa fel meşterită ca să ştie ce oră este? Omul poate să-şi dea seama după soare, că doar e fiinţă grăitoare. Aici însă nu-s decît nişte rotiţe de aramă!

Pe Vaniuşka îl durea capul. Mergea alături de prietenul său, ascultîndu-l cum vorbea fără nicio noimă şi se căznea să ghicească ce-o sa facă Salakin după ce şi-o vinde cizmele. O să-i dea înapoi măcar jumătate din banii băuţi, ori ba? Şi uitîndu-se în ochii lui, îl întrebă:

— Da' cînd te duci să-ţi vinzi cizmele?

— Păi, să bem ceaiul şi mergem. De cînd stau şi mă tot gîndesc, măi, neică, la socoteala asta cu ceasul. Am întregat multă lume, tot oameni deştepti. Unii spun una, alţii alta. Nu înţeleg nimic!

— Da' ce nevoie ai să ştii asta? îl descusu curios Vaniuşka.

— Aşa, fiindcă mă interesează! Cum vine, adicăte, asta? Omul merge, e viu, pentru el e o treabă uşoară!

Și Salakin îi vorbi atîta despre taina ceasului și cu atîta foc, încît Vaniuşka fu molipsit și el, fără să vrea, de fierbințeala tovarășului său și începu să-și dea cu părerea de unde cunoaște ceasornicul vremea. Și luîndu-și ceaiul, prietenii discutară aprins, în fel și chip, despre ceas.

Se duseră apoi să vîndă cizmele pe care le măritară pe două ruble și patruzeci de copeici. Salakin era necăjit că luase atît de puțin pe ele. Și chiar acolo, pe loc, îl pofti pe Vaniuşka la birt, cheltuind de ciudă dintr-o dată o rublă întreagă. Noaptea tîrziu, în timp ce, clătinîndu-se și vorbind în gura mare, se îndreptau amîndoi spre azilul de noapte, în buzunarul lui Salakin zăngăneau doar patru pitaci de aramă. Vaniuşka îl ținea la braț, proptindu-se cu umărul în el, și spunea fericit:

— Mă, frate-miu! Zău, te iubesc ca pe un frate de sînge! Ai o inimă ca pîinea caldă... Fă ce vrei cu mine! Zău așa! Dacă vrei, urcă-te în cîrcă la mine... Și te duc...

— Mă, nărodule, mă, bolborosea Salakin. Nu-i nimic. Ne descurcăm noi! Mîine mergem să vindem și măruntaiele... toate grămadă... Dă-le naibii! Ai?

— S-a făcut! – strigă Vaniuşka, dînd din mîna și începu să cînte cu o voce subțire:

Of, săracă-s și urîță...

Salakin se opri locului și continuă:

Prost sînt îmbrăcată...

Și lipindu-se unul de altul, porniră să urle amîndoi deodată ca niște sălbatici:

*Pentru asta nu peștește
Nimenia o fata!*

— Las' ca-i arăt eu lui Matveika fir-ar el al dracului de roșcovan, se porni Salakin tam-nesam și începu a-și vîntura, amenințător, pumnul prin aer.

IV

Trecu aproape o săptămînă.

Într-o noapte, cei doi prieteni flămînzi și necăjiți stăteau întinși alături pe patul de scînduri, la azilul de noapte;

Vaniușka se răfuia în șoaptă cu Salakin:

— Numai tu ești de vină! De nu erai tu, mi-aș fi găsit pîn-acu' de lucru undeva...

— Du-te dracului, îl repezi Salakin.

— Nu cîrîi! E așa cum spun eu. Ce-o să facem acum? O să crăpăm de foame...

— Însoară-te și tu cu o precupeață și o să fii plin, la foale... Mutălăule!

— Ciupit de vărsat, ciur pentru păsat...

Nu era prima oară că se sfădeau așa.

Ziua, îmbrăcați ca vai de ei, vineți de frig, băteau străzile, dar foarte rar apucau să cîștige vreun ban. Se tocmeau să spargă lemne, ori să curețe curțile pline de gheață murdară și căpatau pentru treaba asta cîte doi griveni pe care-i dădeau îndată pe mîncare. Uneori, în piață, Vaniușka găsea cîte o cucoană care-l lua să-i care coșnița, plătindu-i un pitac, după ce timp de o oră îl purta după ea prin piață, cu papornița încărcată vîrf cu carne și zarzavaturi. Și de fiecare dată în împrejurările astea, Vaniușka, lihnit, cu măruntaiele săgetate

de junghiuri, simțea că o urăște pe cocoană, dar temîndu-se să nu-și dea cumva în vileag simțămintele, se arăta foarte smerit față de ea și se făcea că nici nu-i pasă de cumpărăturile din coșniță, care îi întăritau foamea.

Cîteodată, Vaniuşka se apuca de cerșit, clandestin, iar Salakin la rîndul său se pricepea să găbuiască fie o bucată de carne, fie un calup de unt, fie o căpățîna de varză, sau o greutate de cîntar. De cîte ori se întîmpla asta, Vaniuşka stătea pierit de frică și își ținea de rău prietenul:

— O să mă nenorocești! O să înfundăm pușcăria...

— Acolo, barem, o să avem ce mîncea și ce îmbrăca, îi întorcea vorba Salakin. — Ce-s cu de vină dacă-i mai lesne să furi decît să-ți găsești de lucru?

În ziua aceea, cu chiu cu vai, reușiseră să adune șase copeici pentru dormit; Salakin șterpeliase de undeva o franzelă și o legătură mică de morcovi și toată ziua nu pusese în gură altceva. Foamea îi ardea la fîcați, nelăsîndu-i să închidă ochii, asmuțîndu-i și mai tare pe unul împotriva celui alt.

— Da' eu cît am cheltuit cu tine? îl lua la rost Salakin pe Vaniuşka. Că tu n-ai avut altceva decît zăbunul din spinare și toporul...

— Dar ai șase griveni? Ce, ai uitat?

Mîrîiau unul la altul ca doi zăvozi, ba chiar într-un rînd Vaniuşka îi trase un ghiont, așa ca din întîmplare lui Salakin, cu cotul. De certat însă nu voia să se certe pe față cu prietenul său; între timp începuse să se deprindă cu el și apoi, își dădea seama că fără Salakin viața i-ar fi fost și mai grea.

E groaznic să trăiești singur cuc la oraș. Iar ca să se înapoieze acasă, așa trențáros, despuat, i-ar fi crăpat obrazul de rușine și față de maică-sa și față de fetele din sat, și față de toată lumea. Salakin îl lua și el peste picior de cîte ori Vaniuşka îi spunea c-ar vrea să se întoarcă la el în sat.

— Da, da, du-te, du-te! — îl îndemna el rînjind. Să vezi ce-o

să se mai bucure maică-ta cînd te-o vedea cu punga doldora de bănet și îmbrăcat ca un boier!

Mai era însă și altceva care nu-l lăsa pe Vaniuşka să se înapoieze acasă: o rază de speranță în norocul lui; cînd trăgea nădejde că s-o milostivi careva, un om bogat și l-o lua la el, slugă, cînd punea temei pe Salakin zicîndu-și că pînă la urmă o găsi el ceva să scape de foame și de viața asta amărită, temeiul pus pe iscusința prietenului era de altminteri întărit și de Salakin, care mereu îi spunea:

— Nu-i nimic! Ne descurcăm noi, ai puțină răbdare. O s-o scoatem noi la capăt!...

Vorbea cu atîta convingere și se uita la Vaniuşka nu ştiu cum, atît de ager, încît Vaniuşka avea impresia că prietenul său cunoştea pe deplin mijlocul de a o scoate la capăt.

Și totuși, în noaptea aceea, cum stătea așa, întins alături de el, se gîndea ce bine ar fi fost să cadă de sus din tavan o cărămidă drept în capul lui Salakin. Își aminti cum mai deunăzi în toiul nopții auzise un strigăt înfiorător, care-i înspăimîntase pe toți și parcă vedea și acum fața aceea omenească neagră de sînge, strivită de cărămida care căzuse din tavan.

— Ai rupt inima tîrgului cu ăi șase griveni ai tăi, bombănea Salakin, mai bine ai fi fost și tu...

— Ce să fi fost?

— Mai curajos...

— Ei, și?

— Ei, și nimic...

Vaniuşka se gîndi puțin și zise:

— Ceaba, nu poți face nimic, ești bun numai să dai cu clanța...

— Eu?

— Tu.

— Eh! Ți-aș spune eu...

— Ei, ce? Să zicem, că aş fi mai curajos... Şi pe urmă?

— Pe urmă?

— Da!

— Stai să-ţi spun!

— Zi...

— Îţi spun, numai...

— N-ai ce, rosti hotărît Vaniuşka.

Salaki începu să se tot vînzolească fără astîmpăr pe patul de scînduri. Iar Vaniuşka se întoarse cu spatele la el, oftînd deznădăjduit şi şopti cu tristeţe:

— O, Doamne, să fi avut barem o coajă de pîine...

Cîteva clipe rămaseră amîndoi tăcuţi. Apoi Salakin se ridică puţin şi aplecîndu-se asupra lui Vaniuşka, cu buzele aproape lipite de urechea lui, îi spuse abia desluşit:

— Ascultă, Ivan! Hai cu mine!

— Unde? întrebă Vaniuşka tot atît de încet.

— La Borisovo...

— Pentru ce?

— Ți-oi spune pe drum...

— Spune-mi acu'...

— Hai, mergi? Las' că-ţi spun... Ne ducem acolo şi... îl prădăm pe Matvei Ivanov – zău!

— Du-te naibii, zise Vaniuşka cu teamă şi cu ciudă în glas.

Salakin se lăsă cît era de greu peste el şi începu să-i sufle la ureche:

— Ascultă, să ştii că e uşor de tot! Ne ducem, ne facem treaba şi după aia ne întoarcem. Cine crezi c-o să ne bănuiască? Eu cunosc tot rostul acolo, toate intrările şi ieşirile, ştiu şi unde sînt banii, are şi argintărie, tacîmuri, păhăruţe în dulap, la geam...

Vaniuşka simţea respiraţia fierbinte a lui Salakin pe obraz şi încet, încet, frica i se topea. Totuşi spuse iarăşi în şoaptă:

— Du-te, du-te, satană, piei de aici, n-auzi?

— Nu, ascultă... Gîndește-te numai, cum ne-am așterne pe trai. O dată – și după aia sîntem și sătui, și încălțați, și îmbrăcați... ei?

Vaniușka stătea întins fără să spună nimic, în timp ce Salakin îi strecura în ureche și în creier cuvinte fierbinți, stăruitoare.

În sfîrșit, Vaniușka îl întrebă:

— Și zici că-i bănet din gros?

V

Doua zile mai tîrziu, dis-de-dimineată, mergeau amîndoi pe drumul mare, umăr la umăr, și Salakin îi spunea cu însuflețire prietenului său, cătîndu-i în ochi:

— Înțelegi, întîi și întîi punem foc magaziei! Și cînd s-o isca vîlvoarea, toată lumea o să dea fuga acolo, și firește că și Matvei. Și, cum s-o căra, noi, hop, în casă! Și-l curățăm, ca pe un ou.

— Da' dacă ne prinde? întrebă Vaniușka gînditor.

— Aș, nu se poate! zise Salakin. Cin' să ne prindă?

Apoi, răstit:

— Trebuie să stingă focul, nu le mai arde lor de prins hoți! Ai priceput?

Vaniușka dădu din cap în semn c-a priceput.

Era pe la începutul lui martie. Fulgi mari, pufoși, de zăpadă se cerneau alene, moi, din cerul învăluit, astupînd urmele lăsate de oameni pe drumul străjuit de o parte și alta de mesteceni bătrîni cu crengile rupte.

— Ei, dac-am reuși! zise Vaniușka, oftînd din greu.

— Ai să vezi c-o să reușim! îi făgădui Salakin convins.

— Să dea Dumnezeu! Măcar de-am reuși – Doamne.

Niciodată, zău, nu m-aș mai prinde la așa ceva...

Cei doi prieteni întinseră piciorul la drum, fiind ca vai de

ei îmbrăcați. Salakin în hăinuța lui femeiască, toată numai găuri, prin care ieșeau smocuri de vată murdară, niște tălpăloage de pîslari în picioare și cu o căciulă roasă de vreme îndesată peste urechi; Vaniușka își făcuse rost, în locul zăbunului, de un veston cafeniu din postav, a cărui mîneacă dreaptă, din cine știe ce motiv, era neagră. În opinci, cu o șapcă cu cozorocul rupt, încins cu frînghie, Vaniușka părea mai degrabă un lucrător care-și prăpădisese banii în chefuri, decît un țăran.

În ajun, cînd puseseră la cale daravera asta, Salakin făcuse ce făcuse și șterpelise de undeva o tigiaie de aramă și o mașină de călcat, pe care le vînduse cu opt griveni unui negustor de fiare vechi, și acum avea în buzunar cincizeci de copeici.

— De-am avea noroc să dăm în drum peste careva cu căruță, să ne ducă pîn-acolo, zise Salakin. Altminteri tare mi-e teamă c-o să ajungem taman la noapte, e cale de vreo patruzeci de verste și mai bine. Am putea să-i plătim chiar cîte un pitac de căciulă, numai să ne ducă...

Fulgi mari li se așezau pe cap, obraji, astupîndu-le ochii, pe umeri, ca niște epoleți de omăt, li se lipeau de picioare. În jurul lor, deasupra totul era un clocot alb, înpumat, și nu se vedea nimic nici la doi pași. Vaniușka mergea abătut, cu capul în piept, tăcut, ca un cal bătrîn și beteag, dus la tăiere, iar Salakin sprinten și guraliv, se uita tot timpul în jur și-i umbla gura ca o moară stricată.

— Cît am mers! Da' nu-i chip să vezi nimic înainte! Ce ninsoare... Ce-i drept, zăpada asta a picat taman la țanc. N-o să rămînă urme... Măcar de-ar ninge tot așa! Numai că o să ne cam stingherească atunci cînd o fi de pus focul! De, ce vrei, pesemne nu e lucru pe lume care să te mulțumească din toate privințele – și așa și altminteri – ei, ce bine ar fi...

Ningea mai mărunț acum, cu fulgi moi, mici, mai ghețoși, care nu mai coborau drept și molcom pe pămînt, ci

începuseră să se învîrtească sprintări prin văzduh, forfotind și îndesîndu-se cu fiecă clipă. În sfîrșit prin perdeaua lor se întrezări ca o ridicătură masivă, întunecată, o clădire lăsată într-o rînă și parcă strivită de nămeții grei de pe acoperiș.

— Ăsta-i hanul lui Foka, zise Salakin. Hai să intrăm în cîrciumă, să deșertăm pe gît un păhăruț...

— Chiar trebuie, întări Vaniușka, dîrdîind de frig.

În dreptul cîrciumii adăstau doi cai înhămați la o sanie țărănească. Mici, zbîrliți, priveau triști, cu ochii lor blînzi, clipind ca să scuture zăpada de pe gene. Cercurile nevopsite erau pline, parcă, de chinoros.

— Aha, cărbunarul! făcu Salakin. De-ar avea același drum cu noi...

Și într-adevăr, în cîrciumă, la o măsuță de lîngă fereastră, sedea un flăcău și bea bere. Lui Vaniușka îi sări îndată în ochi nasul lung ce răsărea caraghios din mijlocul feței osoase, mînjită de negreală. Cărbunarul se lăfăia pe scaun, cu un aer fudul, cu picioarele rășchirate și sorbea cînd și cînd din pahar: cînd să isprăvească de băut însă, se înecă și începu a tuși de se zguduia tot, pierzîndu-și dintr-o dată ifosele.

Vaniușka se apropie de teighea, dădu pe gît un pahar de votcă cu miros îmbietor și amară la gust și-i făcu lui Salakin cu ochiul, arătînd spre cărbunar.

— Mergi la oraș, voinicule? întrebă Salakin, îndreptîndu-se spre el.

Cărbunarul îl privi și-i răspunse cu voce înfundată:

— La oraș nu mergem fără încărcătură.

— Atunci vii dintr-acolo?

— Treaba mea. Ce-ți pasă?

— Mie? Păi uite, eu și cu prietenul meu ne ducem la Borisovo să ne băgăm la moara de ulei. Ia-ne și pe noi o bucată de drum, dacă tot mergi într-acolo!

Flăcăul îl măsură din ochi pe Salakin, apoi pe Vaniușka, își

turnă bere și pescuind cu degetul o bucățică de dop din pahar îi răspunse scurt:

— Ne vine peste mînă.

— Ia-ne, fii om de omenie! Că te-om răsplăti și noi cu un pitac de cap...

— Nu ne trebuie, bombăni flăcăul, fără să se uite la Salakin.

— Hai, pentru Dumnezeu, ia-ne! îl rugă Vaniuşka încet și sfios.

Flăcăul îi aruncă o privire, se încruntă și clătină din cap, în semn că nu vrea.

— Măi, ce om! se minună Salakin. Parcă ți-am cere cine știe ce! Avem încă atîta de mers și ne-a răzbit oboseala. Și pe urmă uite numai cum sîntem îmbrăcați...

— De ce nu v-ați îmbrăcat mai gros? zise cărbunarul zîmbind.

— Păi, dacă n-avem cu ce! rosti cu convingere Vaniuşka. Nu te uiți ce săraci sîntem...

— De ce sînteți săraci? îi întoarse vorba, nepăsător, cărbunarul și începu iarăși să soarbă cu încetul din paharul cu bere.

Vaniuşka schimbă o privire cu prietenul său și rămaseră amîndoi tăcuți, cu capetele descoperite, în fața cărbunarului.

Atunci se amestecă și bătrîna cîrciumăreasă:

— Ce te codești atîta, Nikolai, ia-i. Ce dracu'! Că tot îți ostenești calul degeaba. Si-apoi n-ai auzit că-ți dau cîte un pitac de cap? Hai, cere banii înainte și lasă-i să se urce.

Cărbunarul îi măsură iarăși din ochi, pe rînd. Apoi se învoi cu un oftat:

— Un griven de căciulă.

— Hai, fie! primi Salakin, făcînd un gest cu mîna. Na, uite colea și să-ți fie de bine!

— Ia vezi, încearc-o, îl sfătui bătrîna.

Cărbunarul aruncă pe masă moneda de doi griveni pe care i-o dăduse Salakin. O ascultă cum sună, apoi o mușcă cu dinții și apropiindu-se de teigheea o aruncă, din nou, zicînd bătrînei:

— Ține pentru bere.

— Al dracului cîine! îi șopti Salakin lui Vaniuşka.

— Tu urcă-te în sanie, îi porunci cărbunarul lui Vaniuşka, primind restul din mîna bătrînei, iar tu hai cu mine...

— S-a făcut! se supuse Salakin. Da' de ce nu la un loc?

— Da' ce zor aveți să stați la un loc? întrebă cărbunarul, bănuitor.

— Să ne încălzim...

— De, de – rînji cărbunarul. Ba să faci așa cum îți spun eu. Că, la o adică, de i-o cășuna ăluilalt să-mi înhațe calul, te miruiesc o dată cu ghiuleaua de te năucesc, te leg cobză și...

Începu a rîde, lăsîndu-și vorba neterminată, apoi îl podidi iar tusea și tuși o mulțime, cu opinteli...

VI

Cîrciuma rămăsese departe, la vreo cinci verste în urmă, cînd în sfîrșit cărbunarul prinse iarăși chef de vorbă cu călătorul său:

— Cine ești tu? întrebă el.

— Un om, spuse Salakin printre dinți.

Era un frig de te tăia din mers. Salakin dîrdîia, zguduit tot de un tremur mărunț. Viscolul se domolise aproape cu totul, dar sufla un vînt ce le pătrundea pînă la oase. În două rînduri Salakin sărise jos și începuse să alerge, pe lîngă sanie, ca să se mai dezmoștească. Nu era însă prea ușor să alergi așa prin zăpada adîncă, afinată; obosind îndată, își făcea vînt iarăși în sanie, ca după aceea să-l răzbească și mai strașnic frigul. Și de cîte ori cobora din sanie, cărbunarul îmbrăcat cu un cojoc gros scotea din mîneca sumanului un retevei gros cu un lanț la

un capăt de care era atârnată o ghiulea de un funt. Salakin ştia că unealta aceasta se numeşte ghioagă şi în clipa aceea o ură la fel de tăioasă ca şi gerul îi săgeta inima.

— Toţi sîntem oameni! i-o întoarse cărbunarul. Da' eu te întreb al cui eşti?

— Eu? Al nimănui. N-am neamuri, răspunse Salakin şi strigă în vînt: Vania, mai trăieşti?

— Mai trăiesc, răspunse Vania înăbuşit.

— N-ai îngheţat?

— Ba da...

— Mă uit la voi, bodogăni cărbunarul, ce pîrliţi sînteţi. Curg zdrenţele de pe voi... Pesemne aţi fi... niscăi puturoşi...

Salakin şedea zgribulit şi tăcea mîlc, ţinîndu-se să nu se audă cum îi clănţăneau dinţii.

Se uita înapoi şi prin perdeaua rărită a ninsorii vedea o nesfîrşită pustietate albăstrie. Îl izbea în faţă suflul rece şi tristeţea pustiei. Nu găseai nimic pe tot întinsul acela care să-ţi oprească privirea.

— Da' uitate la alde noi aştia. Semakinii, că sîntem, adicătele, trei fraţi... Ardem, carevasăzică, lemne şi după aia mergem cu cărbunii la oraş, la fabrica de spirt, aşa... Ne avem, cum s-ar zice, ca fraţii. Sîntem sătui, îmbrăcaţi, încălţaţi... şi toate alelalte, aşa cum se cuvine, slavă domnului! Ăl care munceşte nu se încurcă, nu tîndăleşte – ăla o duce bine... ăi mari sînt oameni însuraţi; şi eu am hotărît să mă însor după ce or trece sărbătorile... D-apoi cum! Cînd vrea omul să dea din mîini, atunci îi merg toate cele în plin...

Calul abia înainta, opintindu-se în hamuri. Sania se zdruncina de zor, Salakin era legănat ca o nucă în palmă.

Vorbele năroade, serbede, necioplite ale cărbunarului i se lăsau pe suflet ca nişte cărămizi reci, strivindu-l, glasul lui hîrîit îl umplea de obidă şi amar.

— Vaniuşka! strigă el.

— Ai?

— Mai mișcă-te nițel...

— La ce? Întrebă Kuzin cu o voce stinsă.

— Să nu îngheți!

— Nu-i nimic...

Cărbunarul oftă. Apoi rânji, își șterse nasul cu mîneca și se apucă iarăși să-l judece:

— Măi, ce lume, ce lume! De ce, zău, mai faceți umbră pămîntului? Vi-e frig, vă ghiorăie mațele de foame... neghiobie curată! Păi, așa se cade, oare, să-și țină omul zilele? Trebuie să trăiască bine, asta-i datul lui...

— Împarte banii cu mine și atunci o să trăiesc și eu bine, zise Salakin cu necaz.

— Cum?

— Împarte-i cu mine, zic...

— Ți-arăt eu ție împărțeală! Ai văzut asta?

Ghiuleaua se bălăbănea la capătul lanțului, sub ochii lui Salakin, iar mutra drăcească boită cu chinoros a cărbunarului se rînjea, batjocoritoare, la el. Și, deodată Salakin se simți încins ca de o vîlvătaie care-i țîșnise năprasnic din inimă sfîrtecîndu-i-o, și-i cotropise creierii așternîndu-i o perdea sîngerie peste ochi. Își avîntă din răspuțeri brațul drept și-l izbi cu cotul drept în față pe cărbunar, răsturnîndu-l pe spate. În aceeași clipă însă ghiuleaua căzu peste el între umeri, împlîntîndu-i în trup un junghi ascuțit, care-i curmă răsuflarea.

— Ajutor, mă omoară! – strigă întretăiat cărbunarul.

Salakin, însă, se lăsă cu toată greutatea peste el. Îi înfipse mîinile în gît și începu să strîngă vîrtos, strivindu-i în același timp pîntecul cu genunchii.

— Hai vorbește, strigă, cheamă...

Cărbunarul horcăia, cu dinții înfipti în umărul hainei lui Salakin, și se zvîrcolea sub el ca un pește sub cuțit, în timp ce

bîjbîia cu mîinile căutîndu-i grumazul. Ghiuleaua îi scăpă dintre degete, rămînînd spînzurată de cureaua ce-i cuprindea încheietura mîinii. La fiecă mișcare se lovea de Salakin, loviturile ei îl înfricoșau de fiecare dată, fără să-l mai doară.

— Vaniuşka! Ajută-ma! strigă Salakin ca un apucat.

Zgribulit de frig, Vaniuşka zăcea în sanie înfundat între sacii de cărbuni și cînd izbucni țipătul cărbunarului înlemni de spaimă. Ghicind instinctiv ce se întîmplase, își vîrî mai adînc capul în saci...

„O să spun că dormeam tun și n-am auzit”, își făcu el repede în gînd socoteala.

Auzind însă strigătul de ajutor al prietenului său tresări tot, și țîșni din sanie ca zăpada improșcată de copitele calului. O clipă îi fulgeră prin minte că dacă cumva cărbunarul o să-i vină de hac lui Salakin, o să-i facă și lui de petrecanie. Dar cînd se pomeni lîngă cele două trupuri omenеști încolăcite într-un nod uriaș, cînd văzu fața scaldată în sînge și totuși neagră a cărbunarului și ghioaga bălăbănindu-se agățată de mîna lui dreaptă ce bîjbîia, căutînd-o cu degetele-i murdare, zgîrcite. Vaniuşka îi apucă brațul și se căzni să-l îndoiaie, să-l frîngă, să-l răsucescă...

Căluțul mărunțel, lățos, cu ochii triști, își vedea mai departe de drum, moțîind din cap, cu pasul molcom, ducînd undeva spre zările pustii și înghețate, trei oameni, care se vînzoleau fără rost în sanie, horcăind și scrișnind din dinți în timp ce calul celălalt, temîndu-se ca nu cumva oamenii ăștia să-l lovească în bot, cu picioarele, rămase încetul cu încetul în urmă.

VII

Cînd în cele din urmă, obosit și scaldat în sudoare,

Vaniuşka îşi veni în fire, după luptă, îi spuse lui Salakin cu vocea frîntă şi cu un licăr de teamă în ochi:

— Ia vezi, unde-i calul? A plecat!

— Las' că n-o să ne pîrască, bodogăni Salakin ştergîndu-şi de sînge faţa bătucită.

Vocea liniştită a prietenului mai domoli puţin spaima lui Vaniuşka.

— E-ei, bună ispravă făcurăm! zise el trăgînd cu coada ochiului spre trupul cărbunarului.

— Mai bine că l-am răpus noi, decît să ne fi răpus el pe noi, rosti Salakin tot atît de liniştit, apoi adăugă îndată preocupat. Hai să-l dezbrăcăm acu'! Ia tu cojocul iar eu sumanul. Şi cît mai degrabă să nu ne întîlnim cu cineva pe drum, sau să nu ne ajungă din urmă...

Vaniuşka începu să-l sucească pe cărbunar în tăcere, ca să-i scoată hainele, şi în vremea asta se uita mereu la prietenul său.

„Se poate oare să nu-i fie cîtuşi de puţin frică?” se gîndi el.

Sîngele rece şi simţul practic de care dădea dovadă Salakin în privinţa mortului stîrneau uimirea lui Vaniuşka şi-l umpleau de sfială. Mai cu seamă îl uimea figura lui, faţa aceea ciupită de vărsat, şi brăzdată de zgîrieturi, care tresărea într-una şi se schimonosea a rînjit, ochii ce-i străluceau ca niciodată, de parcă ar fi băut vin după pofta inimii, sau ar fi avut cine ştie ce mare bucurie. Vaniuşka îşi pierduse în luptă şapca, Salakin luă căciula cărbunarului şi i-o dădu:

— Pune-o, îi spuse el, să nu îngheţi! Nici nu se cade... Om în toată firea – în capul gol? Cum vine asta?

Se apucă apoi să întoarcă pe dos buzunarele pantalonilor mortului cu o mîină atît de sprintenă şi dibace de parcă toată viaţa lui s-ar fi ţinut numai de jafuri şi omoruri...

— Trebuie să chibzuieşti totul, spunea el dezlegînd punga

cărbunarului. Nimeni nu umblă fără căciulă. Ia uite-un galben de cinci ruble – ba nu, de șapte și jumătate...

— Tu... începu sfios Vaniuşka, căruia porniseră a-i sticli ochii când văzuse moneda.

— Ce e? întrebă Salakin aruncându-i o privire fugară. Bănet ca ăsta, bombăni el cu dispreț, o să avem berechet. Hi-i... căluțule! Du-ne mai repede...

Și Salakin bătu calul pe spate.

— Nu de bani, zise Vaniuşka. Voiam să te întreb dacă...

— Ce?

— Tu... asta... pentru întâia oară? întrebă Vaniuşka și arătă din ochi spre leșul prădat al cărbunarului.

— Neghiobule! făcu Salakin zimbînd. Da' ce-s eu – tîlhar? Ori ce?

— De-aia, că prea repede l-ai despuiat...

— Despoi unul viu, darmite un mort! – mare scofală!

Deodată însă, Salakin, care stătea în genunchi, se clătină și se prăvăli buștean peste picioarele lui Vaniuşka; flăcăul tresări, de parcă s-ar fi scufundat în apă rece, scoase un țipăt și se căzni să-l împingă îndărăt, în vreme ce calul, speriat de țipătul său, o luă la goană.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, bolborosea Salakin, agățîndu-se de Vaniuşka. Se făcuse vînat la față, și se uita cu niște ochi stinși, năuci.

— M-a lovit între umeri. M-a apucat inima... o să-mi treacă...

— Eremei, rosti Vaniuşka, cu un tremur în glas. Hai să ne întoarcem, pentru Dumnezeu!

— Unde?

— La oraș! Mi-e frică...

— Nu se poate la oraș! Nu, mergem mai departe, vindem calul și pe urmă, acolo, la Matvei...

— Mi-e frică, zise Vaniuşka posomorît.

— De ce?

— O să ne frîngem gîtul, firtate! Ce ne așteaptă acu’?

Pentru asta am plecat noi?

— Ia mai du-te dracului! se zbîrli Salakin ai cărui ochi scăpărau de ciudă. „Ne frîngem gîtul!” Ce-i aia – ne frîngem gîtul? Ce, numai noi, ăștia doi, am omorît pe lume? Crezi că-i pentru întâia oară că se întîmplă așa ceva pe fața pămîntului?

— Nu te mînia, se rugă Vaniuşka cu o voce plîngăreată, văzînd că prietenul său se schimbasese iarăși la mutră, furios la culme și parcă nițel beat.

— Cum să nu te mîinii! izbucni Salakin indignat. Nu vezi ce-a ieșit?...

— Ia stai, ia stai, omule, spune ce ne facem acu’? stăruie Vaniuşka, tremurînd vargă și uitîndu-se cu inima pierită jur-împrejur. Unde-l cărăm? Acu’ te pomenești că vin de-alde Vişenki, și ce-o să vadă că ducem în sanie.

— Tpru, diavole! strigă Salakin la cal și sări din sanie sprinten și ușor ca o minge în mijlocul drumului.

— Așa-i, firtate! mormăie el. Apucîndu-l pe cărbunar de braț. Pune mîna, trage-l! Ia-l de picioare, hai! Trage-l!

Silindu-se să nu privească fața mortului, Vaniuşka îl ridică puțin de picioare și în clipa aceea dădu cu ochii de un fel de boț vînat, cumplit la vedere, ce trebuia să fie scăfîrlia cărbunarului.

— Sapă-i groapa! îi porunci Salakin, ȝopăind prin zăpada afinată măturînd-o de zor vîrtos cu picioarele. Avea un aer atît de ciudat că Vaniuşka, după ce lăasă trupul cărbunarului pe omătu moale, se opri aplecat asupra lui și rămase așa zgîindu-se la prietenul său fără să-i dea ajutor.

— Acoperă-l, acoperă-l, îl îndemna Salakin aruncînd mereu, cu mișcări iuți, zăpadă peste pieptul și căpăţîna mortului. Și în timp ce ei trebăluiau la doi pași de sanie,

sucindu-și gîtul, căluțul îi privea cu un ochi, fără să se clinească, de parcă ar fi încremenit de frig.

— Gata, mergem, hotărî Salakin.

— Nu-i de ajuns! spuse Vaniuşka.

— Ce nu-i de ajuns?

— Se vede movila...

— N-are a face!...

Se suiră în sanie și porniră mai departe, ghemuiți unul într-altul. Vaniuşka se uita îndărăt de-a lungul drumului și i se părea că merg încet ca melcul, fiindcă zăpada movilită deasupra mortului încă se mai vedea.

— Mîna mai repede, se rugă el de Salakin, apoi strînse tare pleoapele și stătu așa o bucată de vreme cu ochii închiși. Cînd îi deschise, însă, iarăși zări, departe de tot în stînga drumului, o modîlcă mică pe întinderea de zăpadă.

— O să ne frîngem gîtul, Erioma, zise Vaniuşka aproape în șoaptă.

— Nu-i nimic, răspuse cu un glas înfundat Salakin. Vindem calul, și pe urmă, îndărăt la oraș... Să ne caute! Uite și Vişenki...

Drumul cobora într-o vîlcea troienită, nu prea adîncă. Copacii despuiați și negri, ce străjuiau drumul, începură să freamete. O stăncuță cîrîi. Cei doi tresăriră deodată și se uitară unul la altul fără să spună nimic...

— Fii cu ochii în patru, îi șopti Vaniuşka lui Salakin.

VIII

Intrară în cîrciumă zgomotoși, nepăsători.

— Om bun, îi spuse Salakin cîrciumarului, dă-ne cîte un ciocan de rachiu!

— Vine-e, răspuse un mujic înalt, negru, pleșuv, ridicîndu-se de la tejghea. Și se uită atît de prietenos și

deschis la Vaniuşka, încît acesta se opri în mijlocul cîrciumei, zîmbind vinovat.

— Prin părţile noastre, aşa-i datina, grăi cîrciumarul, punînd în faţa lui Salakin rachiul, cînd intri într-o casă de om să spui: „bun găsit!” sau „să trăieşti!” De departe veniţi?

— Noi? Nu, noi... nu chiar aşa de departe... să tot fie vreo treizeci de verste, îl lămurii Salakin.

— Dincotro?

— Dintr-acolo... şi Salakin arată spre uşă.

— Aha, de la oraş, vasăzică? stăruii cîrciumarul.

— Chiar aşa... Hai, Vanea, vin' de bea!

— Sînteţi fraţi?

— Nu, se grăbi să răspundă Vaniuşka. Cum să fim fraţi!

La masa din colţ, de lîngă uşă, şedea un mujic mărunţel, cu un nas ascuţit ca de pasăre şi cu nişte ochi cenuşii, ageri.

Mujicul se sculă de la locul lui, se apropie agale de tejghea şi-i privi în faţă, fără nicio sfiala, pe cei doi prieteni.

— Ce vrei? – îl luă la zor cîrciumarul.

— Nimic, răspunse mujicul cu un glas dogit. Gîndeam c-o fi careva să-l cunosc...

— Ia, să stăm puţin, să ne mai desmormim, zise Salakin, şi plecă de lîngă tejghea trăgîndu-l pe Vaniuşka de mîneacă.

Şi se aşezară la o masă ceva mai la o parte; mujicul cu chip de pasăre rămase la tejghea şi-i spuse ceva încet cîrciumarului.

— Hai să plecăm, îi şopti Vaniuşka lui Salakin.

— Mai stai, răspunse tare Salakin.

Vaniuşka se uită dojenitor la prietenul său, clătinînd din cap. I se părea că nu e bine, nu se cade să vorbească aşa în gura mare faţă de alţi oameni, că e un lucru primejdios.

— Ia mai dă-ne cîte unul, ceru Salakin.

Uşa scîrţîi ascuţit, lăsînd să intre încă doi muşterii: unul bătrîn, cu o barbă mare, căruntă; altul, lat în spete, căpăţînos, cu un suman pînă la genunchi.

— Bun găsit, rosti batrînul.

— Bună să-ți fie inima, răspunse cîrciumarul și se uită spre Salakin.

— Al cui e calul? întrebă cel lat în spete, făcînd un semn cu capul spre ușă.

— Al oamenilor ăstora, rosti molcom mujicul cu nas ascuțit, arătînd cu degetul spre Salakin.

— E al nostru, da, întări Salakin.

Vaniușka îl asculta cu inima strînsă, cuprins de neliniște. I se părea că prin locurile astea oamenii vorbeau mai altfel, cu mai puține cuvinte, ca și cum ar fi știut totul și nu i-ar mai fi mirat nimic, ca și cum ar fi așteptat ceva.

— Hai să plecăm, își zori în șoaptă prietenul.

— Da' voi ce învîrțiți? îl întrebă spătosul pe Salakin zîmbind.

— Noi? Sîntem măcelari, răspunse Salakin prompt, zîmbind.

— Ce-ți veni? rosti nu prea tare Vaniușka, speriat.

Cei patru mujici îl auziră totuși și întorcînd încet capul se uitară la ei, curioși. Salakin înfruntă liniștit privirile lor, doar buzele strîns încleștate îi tremurau, iar Vaniușka puse capul în pămînt și, aplecat peste masă, aștepta, cu răsuflarea tăiată. Tăcerea apăsătoare, ca o pîclă, nu ținu mult...

— De-aia, mă uitam eu urmă, mujicul cel spătos. De ce-o fi sania plină de sînge în față...

— Cum? întrebă tare, cu îndrăzneală, Salakin.

— Eu, spuse batrînul, n-am văzut sînge – oare sînge să fie? M-am uitat la sanie – toată-i plină de negreață – ăștia, zic eu, trebuie să fie cărbunari! Ia toarnă-mi și mie, Ivan Petrovici...

Cîrciumarul îi umplu un pahar cu votcă, apoi agale, ca un motan sătul, se îndreptă spre ușă. Mujicul cu nasul ca un clonț de pasăre îl aștepta să se apropie și ieși cu el afară.

— Ei, zise Salakin ridicîndu-se de pe scaun. Vanea, s-o luăm și noi din loc! Da' un' s-a dus jupînul? Să-i plătim...

— Vine acuși, răspunse spătosul și începu să-și răsucescă o țigară fără să se mai uite la Salakin. Vaniuşka dădu să se ridice și el, dar se lăsă iarăși pe scaun, simțind că i se tăiaseră picioarele, i se muiaseră de tot, și nu mai erau în stare să-l poarte. Se uită cîteva clipe la prietenul său și văzînd că-i tremură buzele, scoase un scîncet ușor de jale și teamă.

Cîrciumarul se înapoie singur. Tot atît de tacticos, de liniștit, cum ieșise, se întoarse la locul lui și, punîndu-și coatele pe tejghea, îi spuse bătrînului:

— Se moaie gerul...

— Păi, da, era și vremea să se moaie...

— Ei, noi plecăm! rosti Salakin tare, apropiindu-se de tejghea. Ține.

— Mai stai puțin, răspunse cîrciumarul agale, zîmbind.

— N-avem timp, zise cu jumătate de gură Salakin, lăsînd ochii în pămînt.

— Mai stai, de! repetă cîrciumarul.

— De ce să stau?

— Păi am trimes după staroste...

Vaniuşka se ridică repede în picioare, apoi se așeză la loc.

— Ce zor am eu de el! spuse Salakin, ridicînd din umeri, și fără să-și dea seama ce face își puse căciula pe cap.

— Da' vezi că el are cu tine, i-o întoarse molcom cîrciumarul, depărtîndu-se de Salakin.

Bătrînul și mujicul spătos se apropiară de tejghea, curioși, neînțelegînd despre ce-i vorba.

— Vrea, adicăte, să te întrebe cum vine socoteala asta – faci negoț cu carne, și duci saci cu cărbuni?

— A-a-a? se minună bătrînul, uitîndu-se la Salakin.

— Asta era! făcu spătosul. Calu-i de furat?

— Nu! protestă cu o voce pițigăiată Vaniuşka.

Salakin dădu din mână și, întorcându-se spre el, rosti cu un zîmbet strîmb:

— Gata – mi s-a înfundat!

În aceeași clipă intrară repede pe ușă, bocănind, alți cinci mujici. Unul dintie ei, înalt, roșcovan, ținea în mână ditai bâta. Vaniuşka se uita la ei cu ochi mari deschiși și i se părea că se clatină toți pe picioare, beți, și o dată cu ei se clatină și cârciuma.

— Noroc, voinicilor! Începu mujicul cu bâta. Ia să ne spuneți voi, cine sînteți? Și de unde? Uite eu, vă spun, sînt starostele. Da' voi?

Salakin se uită la staroste și rîse scoțînd un sunet ce semăna mai degrabă a lătrat și se îngălbeni la față.

— Mai și rîzi? se burzului unul dintre mujici și începu să-și suflece mînecele.

— Așteaptă, Komei, îl opri starostele, fiece lucru la vremea lui. Și așa vasăzică... Ei, flăcăi, faceți bine și spuneți cîstit, pe șleau, adevărul – de unde ați furat calul? Așa!

Vaniuşka alunecă greoi, încet, de pe scaun, ca zăpada ce începe să se topească pe acoperiș, și în genunchi, pe podea, începu să bolborosească, cu limba împletică:

— Nu eu, creștinilor! El! N-am furat calul, nu, l-am omorît pe cărbunar... E aici aproape, l-am îngropat în zăpadă. N-am furat calul, zău, nu l-am furat, doar că am mers mai departe. Eu n-am făcut nimic, zău! Calul singur s-a răzlețit; o să vină el. Să vedeți! Noi n-am vrut să-l omorîm, el a tăbărit cu ghioaga. Ne duceam la Borisovo, să-l prădăm pe vechil, să dăm întîi foc la casă, nici nu ne-am atins de cai. Zău, nu! Numai el m-a... uite așa...

— Dă-i drumul! strigă Salakin și, smulgîndu-și căciula din cap, o aruncă la picioarele mujicilor care stăteau în fața lui ca un zid mut, nepătruns, mohorît.

— Hai, zi-i, Vanka, deșartă tot, dă-mi la cap!

Vaniușka tăcu, lăsînd capul în piept și mîinile îi căzură de-a lungul trupului.

Mujicii se uitară o bună bucată de vreme la ei, posomorîți, fără să spună nimic. În sfîrșit unul dintre ei, cel cu nasul ca un clonț de pasăre și cu glasul hîrîit, oftă și zise tare, înciudat:

— Halal tîlhari, vai de capul lor – ih!

*În românește de Ovid CONSTANTINESCU și Maria
BISTRIȚEANU*

DOAMNA DARGENT

GEORGES BERNANOS

Un poet cunoscut, înțeles, clasat, catalogat, care zace tipărit în rafturile acelei sterile biblioteci a Școlii normale – și care nu s-ar afla și în altă parte, care n-ar fi purtat în nicio inimă – este un poet mort.

PEGUY

— Ea nu-și dă seama, „n-are să se vadă murind”...

Astfel grăi ilustrul scriitor, maestrul meu, în pragul ușii. Pentru cei care-l cunosc, această frază scurtă – de o vulgaritate atât de hotărâtoare – exprimă de minune dezamăgirea unui suflet sensibil în fața unui deznodământ lipsit de măreție. După ce cercetase și întorsese pe toate fețele atâtea morți frumoase pentru a le înfățișa pe cele mai emoționante curiozității noastre pătimăse, vestitul romancier nu-și mai putea face nicio iluzie: propria sa soție nu se va „vedea” murind, probabil pentru că nu simțise niciodată că trăiește și dăduse întotdeauna lumii exemplul celei mai tăcute virtuți. Trădări notorii, săvârșite cu un spirit elegant, nenumărate scandaluri, în sfârșit mii de răni nu vătămaseră un sistem nervos atât de compact – după cum nu-l vătămaseră

nici investigațiile, încă mai savante și mai adânci, ale agoniei. Pe scurt, murea prostește. Oritît i-ar fi de vie curiozitatea, cercetătorul obosește tot întorcînd cu piciorul un semicadavru care piere fără a suferi.

Eminentul maestru închise ușa după mine, fără îndoială trimițîndu-mă la toți dracii. Tocmai își scosese ceasul din buzunar, cînd orologiul de la biserica Saint-Thomas bătu miezul nopții. Atunci făcu un pas spre camera sa de culcare și doi pași spre camera muribundeii... Acești din urmă doi pași l-au dus dintr-o dată mai departe decît a visat vreodată să ajungă. Astfel, o mică abatere din drum poate hotărî un întreg viitor. Doamne! Oricine poate, de pe acum, să înfrumusețeze după plac istoria asta conform cu activitatea demonului său interior, căci nu-i vorba de o istorie dintre acelea care pot fi povestite cu o întristătoare precizie! Iată: patul doamnei Dargent a fost adus în biroul maestrului – care-i mai vast și ale cărui ferestre dau spre o grădină liniștită. Călugărița-infirmieră a adormit în fotoliul ei de piele, așezat lîngă bibliotecă, în pîlpîitul focului din cămin. În jur, numai liniște – în afara unei inimioare strînse care veghează și nu vrea să moară.

Ilustrul musafir și-a pregătit complimentul de seară, dar se oprește brusc, țintuit de doi ochi nemișcați care, din mijlocul pernei imense, îl străpung cu o privire prea vie. În clipa asta își simte brațul drept apucat de o mînuță sperioasă, în vreme ce cealaltă, prinzîndu-l în fugă de reverul hainei, îl atrage aproape, tot mai aproape, pînă la gura întredeschisă. Aburul febrei, în care mai dăinuie ciudat parfumul cîndva familiar, îl izbește în față în vreme ce aude această frază surprinzătoare, mai mult silabisită decît vorbită:

— Charles! Nu „pot” să mor!

— I-am făcut injecția – șoptește infirmiera, care stă în

picioare îndărătul lui – și dacă vorbește, va obosi. Dumnezeu știe... Să n-o obosiți.

Spunînd acestea dispăre, pășind pe vîrfurile picioarelor, suspinînd, cu mîinile împreunate a rugăciune, ireproșabilă și plină de milostenie. Ușa se închise în urma acestui ultim martor – și cel mai chipeș tenor al literaturii contemporane se simți cu adevărat singur, pentru prima oară în viață.

— Nu pot muri, reluă muribunda pe același ton... O, Charles, e mult mai îngrozitor decît credeam! Tragi nădejde că se va sfîrși... parcă un val din străfunduri te scoate dintr-ale tale... bietele mele oase parcă-s goale pe dinăuntru și ușoare ca niște pene – înlăuntru și în afară numai vid – da, totu-i vid și plutitor în afara acestui groaznic cap ca de plumb. Caut să mă amăgesc singură, să visez că adorm, că uit, că alunec... la ce bun! Niciodată gîndirea nu mi-a fost atît de lucidă, memoria atît de limpede, miraculos de activă, într-o lumină vie, orbitoare, necruțătoare... O, Charles! Agonia mea nu se va sfîrși niciodată!

Aceste stranii cuvinte le-a ascultat cu o mirare crescîndă – dar ultima plîngere, atît de naivă, trezește în dînsul ceva mai puternic decît mila. Un anumit accent al slăbiciunii, un strigăt de chemare către o conștiință virilă sfișie pe orice bărbat.

Femeia și-a întors fața de la perete – și acum îndrăznește s-o privească printre lacrimi adevărate. Cît e încă de tînără – la patruzeci de ani – și cît de blondă! Doamne, a iubit-o un an, poate doi, au trăit alături, o, e de mirare, căci abia acum observă că n-a fost în casa lui, decît o străină, o misterioasă străină. De unde s-a întors acum, vagabonda? Ce urzeală necunoscută a țesut pînă la capăt această mînuță de ceară care freamătă pe așternut, inofensivă, o dată menirea ei încheiată?...

— Rămîi, zise bolnava, rămîi aici toată noaptea. Nu te mai vad. De altfel, e o apă atît de vastă, continuă ea cu multă

gravitate, cred că e un lac. Astăzi nu-i chip să merg mai departe. Stai puțin... Stai să mă aplec... ține-mă bine!... O! O! O!

În adevăr, se apleacă, apoi cade pe spate, cu un geamăt reținut, profund, mai îngrozitor decît țipătul.

— Doamne! Doamne! Hélène... biiguie naiv eminentul maestru... Haide, haide, liniștește-te!

Bolnava îi aruncă o privire indescifrabilă, straniu de atentă și de limpidă, în care se perindă marile umbre ale catastrofei interioare.

— M-am văzut în apă, spuse.

Apoi tace, se liniștește, își pune mînuța umedă și ușoară în cea a soțului. El o cercetează pe furiș. Trec îndelungi minute. Literalmente, soțul ațipește de neliniște, de milă, de un plictis greu și imposibil de definit.

Acum, aerul de afară se strecoară încet în atmosfera compactă și fadă a odăii. Bătrîna grădină împresoară fereastra întredeschisă și plutește în jurul ei... Pînă și mireasma garoafelor, mai suplă, își sfîrșește traiectoria-i invizibilă murind lîngă pat.

Pendula bate ora unu din noapte.

Încet, încet, își îndreaptă umerii. Încet, își desprinde pe jumătate mîinile. Iată-l în picioare, reținîndu-și respirația, cu privirea îndreptată spre ușă... Prea curînd! Simte că degetele muribundeii le prind pe ale sale, vede aceeași privire vie, serioasă, netulburată.

— Mai rămîi, spune ea... Nu pleca... Credeai că am murit? Nu, gîndeam numai... Dar asta se poate numi gîndire? Simt în cap un vid îngrozitor: toată viața mea se reîncheagă aici, rînd cu rînd, murmură ea lovindu-se pe frunte. În fiecă secundă, altă amintire, cea mai tainică, cea mai veche, cea mai cufundată în trecut se ridică din străfunduri ca o bulă de aer și se sparge la suprafață... Poate că am murit? Numai că, pe

măsură ce pier, o altă ființă se reface mai sus, și chiar adineauri i-am văzut adevăratu-i chip, și cred că va trebui să-l văd în veci!

— Ai temperatură, draga mea, spuse el, e temperatura de la miezul nopții. Mîine dimineată...

— A, nu, strigă ea. Mîine dimineată! Nu voi mai vedea, nu vreau să văd o altă dimineată. Evenimentul va avea loc în noaptea asta... Totuși, ai putea să-mi acorzi o oră din timpul tău, continuă ea cu o furie crescîndă, doar n-o să mă lași aici, în clipa hotărîitoare... O, știu, du-te! Nu m-ai iubit niciodată. Dar barem m-ai privit? Dacă există lumea de apoi, mă vei recunoaște totuși pentru că eu sînt tu însuși, auzi, tu însuși!

Apoi rostește cu gravitate vorba asta profundă, a cărei desăvîrșită exactitate și diabolică simplitate aveau, curînd să-i fie dezvăluite nefericitului:

— Ceea ce tu ai visat, eu am trăit.

— Ceea ce am visat, repetă el. Ce-am visat?

— O, nu te face că nu știi, strigă bolnava într-un sinistru hohot de rîs. Știi doar! Te-am iubit atît de mult! Parcă pe nesimțite m-ai gonit din mine însămi, încetișor, fără violență... Dar nu mă mai iubeai! La început am tăcut, apoi am simțit că voi tăcea întotdeauna. Nu mai puteam: cea mai stranie umilire nu mi-ar fi smuls un strigăt sincer... Fie, e un obicei ca toate obiceiurile... Eram îngropată de vie într-un beton inexorabil... Dar mai am a-ți spune ceva... Dă-mi puțină apă!...

Bea dintr-o dată, paharul se rostogolește pe așternut, cade și se sparge.

— Îți amintești voiajul nostru la Toledo și alea de iasomii din spatele cimitirului Novio? Într-o seară – era o seară ca asta, aproape prea frumoasă, de o frumusețe la fel de sfișietoare, cînd îți reții respirația ca să auzi răsunetul unei ore

desăvîrșite, ireparabile... Citeam una dintre cărțile tale: o frază a doamnei De Rouget mi-a atras atenția:

„Disprețuită, tăcută, nevăzută voi trece prin viața ta, dar ce-mi pasă! M-ai iubit o singură clipă pe care însă nu vei putea s-o înlături din viața mea. De minciuna ta nu vei scăpa: răul pe care mi l-ai făcut e copilul tău, copilul nostru, rodul îngrozitor al trădării, un mic monstru viu, îngrășat cu sîngele inimii mele. Iată ceea ce va crește în preajma ta. Iată ce hrănesc eu pentru tine. Altele vor trece prin viața ta; eu însă voi rămîne. Poți coborî la vale pînă la capăt, nu-mi vei scăpa, căci am otrăvit izvoarele...”

O, Charles, un singur cuvînt destăinuie multe dacă pătrunde adînc... Atunci... atunci am înțeles în ce direcție puteam întinde mîna, din străfundurile josniciei și ale tăcerii. Nu există dragoste nefericită! Nu există decît dragostea care renunță – și eu nu renunț!

Mînuța cea mîndra se ridică și cade iar, schițînd în aer semnul poruncii. Apoi își apleacă fruntea spre el, cu un gest lugubru de rebel. Din așternutul care se dă la o parte se simte suflul mormîntului.

— Ei, dac-aș putea să-ți spun... O, nu sînt o femeie de rînd... De cîte ori n-am înlăturat piedicile... singură.

Repetă de mai multe ori „singură”, coborînd glasul pînă la tăcere. Apoi reia, cu glasul schimbat, cu debitul egal și rapid, uniform, extrem de blînd, de vis...

— Lasă-mă să iau lucrurile de la capăt; ce greu e soarele. De la Nisa pînă la coasta Africii ai putea să te rostogolești din val în val, pe o spumă de argint. Privește-mă bine. Vor spune că sînt nebună, dar tu n-o să crezi... Nu vei cuteza! Hai, răspunde-mi! Știi cine sînt? Toate pe care le-ai visat, toate care-ți sînt mai scumpe decît cele vii, doamna Guebla, Monique, domnișoara De Sergy, nepoata bătrînului Gambier, eroinele pieselor și romanelor tale, iată soarta mea, iată ce am fost! Ți-am citit

cărțile, da! Le-am urmărit în cărțile tale – și cu ce curiozitate mistuitoare! Cu tot talentul tău, nu le dăduseși decît o existență îndoielnică, o înfățișare impalpabilă și ușoară – eu însă am fost mai darnică: le-am dat un trup, mușchi adevărați, voință, brațe! Cum aș fi putut să-ți dovedesc mai multă dragoste? Aș fi putut oare să mă strecor mai adînc în tine, prin vreun subterfugiu mai abil? M-am dăruit eroinelor tale așa cum odinioară doamna De Brinvilliers s-a dăruit Satanei... Sergine De Preville îmi împrumuta seringile și morfina, iar domnișoara De Noles... A, să nu uit! Într-o seară, am împrumutat curajul calm și feroce al dansatoarei tale indiene, dar nu mai mi-aduc aminte dacă Louise De Trailles sau eu însămi turnam otrava atunci cînd... Dar... dar am fost blîndă și răbdătoare ca Louise Geslin, castă ca Henriette De Lastigues, chiar bigotă ca La Nueva. O, eram între mîinile lor ca între degetele unui modelator. Ce amețală! Ce beție amară! Nimeni nu mă lua în seamă. Toți spuneau compătimator: buna doamnă Dargent! Eu tăceam, îmi vedeam de drum... A, dacă s-ar fi știut! Lumea nu cunoștea decît o copie a operei tale, pe care în mine însă ar fi putut s-o vadă strălucind și consumîndu-se.

Cade pe pernă, rîzînd sfîșietor. Nici vorbă că spovedaniile astea, scrise negru pe alb pentru cititori nu pot părea decît niște elucubrații ale unei maniace în agonie... Dar eminentul maestru, el, cunoaște anumite fapte încă misterioase, unele coincidențe tulburătoare și, pentru prima oară, face o legătură între ele. Liniile mari ale unei lugubre sinteze apar dintr-o dată ca o primă schiță a unei substanțe chimice încă informe, care se apropie încet de starea de echilibru. În cugetul său apare evidența.

— Strălucind și consumîndu-se... repetă ea, cu ochii închiși. Dacă ar exista o viață viitoare, aș voi s-o trăiesc cu ele, cu ficele tale tragice, fără alt dumnezeu decît seva viguroasă

din vinele lor, cu aceste fapte nesătule, aspre, îndrăznețe, libere ca fiarele din păduri! Cu câtă îndrăzneală le-ai înzestrat! Cu câte vicii! La câte crime ingenioase nu v-ai gândit împreună! Și ce credincioase mi-au fost! Căci e dureros să mergi singură pe calea asta aridă și blestemată! Numai că la fiecă obstacol, una dintre ele se ridică în tăcere, dreaptă, poruncitoare și mă pironia cu o privire animalică... Nimic în lume nu mai putea să mă oprească... Îndrăzneala lor și îndrăzneala mea creșteau o dată cu primejdia... Uneori oboseam, tremuram în mâinile lor atît de neșovăitoare... Atunci ele parcă intrau în mine, luptau pentru mine... O, o, de n-ar fi fost Louise De Trailles crezi că l-aș fi putut vedea fără remușcări pe omulețul acela blond, copilașul acela atît de liniștit, de meditativ cum moare bînd ceva îngrozitor din castronașul său de faianță, și care-mi zîmbea ștergîndu-și gura cu pumnișorul închis?...

De data asta, a nimerit drept în țintă: la șocul acestei imagini oribile, bărbatul reacționează cu toate puterile instinctului. Creierul său îi mai poate oferi bune motive să nu creadă – sau, cel puțin, de îndoială – dar el nu le mai cunoaște. Nu se gîndește că stă de vorbă cu o nebună care nu poate nici să discute, nici să răspundă și care-și va duce cu sine, în mormînt, secretul... Nu! În adîncul ființei lui a simțit că ea spusese adevărul.

— Ce tot spui? strigă. Care copil?

— Al tău, răspunde bolnava.

— Ești nebună!

Asta-i tot ce găsește de spus. Gura îi tremură și pe dinaintea ochilor i se năzare o mare flacără verticală, orbitoare, între degete strînge, cît poate de tare, ceva inert și călduț... brațul doamnei Dargent.

— O, mă omori, spune ea cu blîndețe... Mă omori așa cum

domnul De Plemour își ucide soția în *Nora*. Lovește puternic! Sînt eu de vină? Doar era copilul tău, nu al meu!

Bărbatul are senzația că se prăbușește de pe creasta valului în mijlocul unei rumori imense. Adaugă:

— Nu se poate! Minți!

— Nu se poate! Mint! strigă ea – și exaltarea îi crește treptat, pînă la un delir furios... A, crezi că sînt proastă! A, voi fi batjocorită fără milă și pînă la capăt! Credeai cumva că aveam de gînd să-l cresc de bunăvoie pe fiul amantei tale? Crezi că ai reușit vreodată să mă păcălești cu povestea aia cu adopțiunea? Tot Parisul rîdea de mine, dar nu-mi păsa! Eram atît de credulă, atît de inofensivă!... Copilul natural al unui prieten problematic, mort la Tunis... ce putea fi mai simplu? Mai verosimil? O poveste numai bună pentru mine! Și pe deasupra trebuia să te mai și admir pentru distinsa ta amabilitate și fapta ta bună... Haida de, omule... Am știut totul, din primul minut.

— N-o să-mi spui acum că ai așteptat trei ani ca să... să... să...

— N-am îndrăznit... Și-apoi, îmi amintesc și de mama copilului...

— Mama! strigă el. Mama! N-ai cunoscut-o niciodată!

— Zice că n-o cunosc, răspunde femeia, izbucnind într-un rîs îngrozitor. Frumoasa Musidora, asasinată în locuința ei din strada Lille de un spărgător necunoscut... Și colierul de perle pe care-l purta la gît, perle de un milion!... A, nu știu!

...Adevărat, nu fusese o seară ca asta, nu! Pe stradă – zăpadă pînă la glezne. Pe podul Royal e frig, nu glumă, sufla crivățul! Parcă văd cheiul pustiu și copacii înalți, albi de pe malul celălalt... Strada Saints-Pères... autobuzul prietenos, luminat ca un maneaj de călușei, scîrțîie și fumegă într-un fel de prăfărie înghețată... Fii atent. Faci colțul la dreapta. Iată casa: discretă, cu o poartă înaltă pe care o deschizi, locuința

luminoasă, cu masa așternută, sub lampă... Apoi nisipul care scîrîie. Intrarea, parfumul cald al cuibului... Ea mă așteaptă... Am întâlnire... E ora zece. Privește-o bine. Oho! Pe jos! Pe spate! Privește-o bine acum: tocurile înalte joacă tontoroiul pe covor, ochii ei frumoși și întunecați privesc țintă ceva deasupra ușii și, de cîte ori încearcă să ridice brațul, din pieptul sleit ies aer și sînge! Vai, vai, vai! Vezi, acum s-a sfîrșit! Ca în actul al treilea din *Enigma*... Dar eu sînt mai tare decît doamna Giraldi. Eu nu tremur.

Bărbatul o ascultă – fără un gest, în tăcere; în ochii lui, pe lîngă oroare, se citește o curiozitate imposibil de definit. Apoi rostește cu un glas sfidător:

— Îți pierzi vremea. Nu sînt prost! În tot ce spui un singur lucru e adevărat – un lucru fără importanță: gîndul tău perfid și ascuns. Vanitatea ta, invidia ta, ura ta – da! o ură care dăinuie de douăzeci de ani – ies acum la iveală ca un abces care se deschide... Am făcut și eu greșeli, nu tăgăduiesc, adaugă el cu ingenuitate. Da, era fiul meu, recunosc. A murit, asta aparține trecutului. Cred însă că, părăsindu-mă, nu te gîndești să-mi lași toate fantomele tale, visele tale rele, coșmarul tău! Eu sînt un om cu judecată! Un om sănătos! Ce oroare! Nu mă așteptam. De ce vrei să-ți otrăvești ultimul ceas și să te înjosești?

Apoi adaugă, cu glas scăzut, aproape tandru:

— Hai, odihnește-te. Uită astea. Poate că ți-am vorbit prea aspru. Dar uitasem de boala ta, de suferințele tale, uitasem totul... Ce prostie... Nici nu știi cît rău mi-ai făcut!

— N-am mințit, spuse ea, bănuitoare. Văd că nu înțelegi...

— Nu mai începe iar cu nebuniile astea!

— Nebunii! Nu vrea să mă creadă! Nu mă va mai crede!

Acum e prea tîrziu... O, lașule! Barem lasă-mă să mor! strigă ea cu o voce tunătoare. Ajută-mă să-mi port povara. Secretul, „secretul” ăsta mă ține în viață! Trebuie să vorbesc, să

mărturisesc, să țip, să mă golesc, să mă descotorosesc de asta! N-am mințit, mai spuse ea după o pauză.

A doua oară, acest accent de sinceritate desăvârșită, hotărâtoare, glasul calm, ferm, necruțător, după o furtună de țipete, îl pătrunde pînă-n rărunchi.

— Minți! îi aruncă în față, scos din fire.

O, minune! Nici n-a apucat să vadă valul de așternuturi și lenjuri care s-a ridicat în aer grămădindu-se apoi într-o clipă la picioarele patului – că iat-o înainte-i, față în față, înspăimîntătoare. Trupul slab parcă plutește în cămașă și prin pînza de batist apar – între piept și șolduri – respingătoarele mușcături ale ventuzelor. Timp de un minut, își cufundă privirea în ochii lui, o privire nesigură, ca a unei fiare crude care a scăpat, liberă. Apoi face trei pași sacadați pînă la un secretar, așezat în colțul de la fereastră... Viră mîna într-un sertar... L-a luat între degete și apoi l-a aruncat sau, poate, a scăpat singur, a făcut singur un salt prin aer, pînă la picioarele eminentului maestru, acel straniu obiect, strălucitor ca o flacăra și care, căzînd, face un zgomot curios, repede înăbușit?...

Bărbatul privește la picioarele lui; privește din tot sufletul. Misteriosul colier, cele treizeci și două de perle ale ducelui De Roskovici, vestitele perle pe care de atîtea ori le-a văzut la gîtul prietenei sale, iată-le aici, într-un abur de sînge. Dar aburul e în ochii lui, într-ai lui. Prin aburul ăsta o vede pe nebună, nepăsătoare, stînd așezată, cu picioarele goale atîrnînd de pe pat... Este ea, chiar ea, duhul rău, diabolica Ursită, destinul lui, destinul lui tragic! O clipă nu se mai îndoiește: ea i-a ucis, și pe mamă și pe fiu, liniștită, necruțătoare, ascunsă și sigură de sine... Mînia, o mînie de copil sau de semizeu, o explozie a instinctului... Dintr-o dată, camera crimei și a agoniei îi pare imensă, necuprinsă, pustie

ca o stepă de coșmar. Un fum înțepător îl înăbușă, aruncă brațele înainte.

Nebuna dă să fugă, se prinde cu ghearele de pologul patului. La ce bun? O strivește cu tot trupul și avîntul lui. Nu mai vede, dar degetele lui văd pentru dînsul. Abia și-aduce aminte de un cap dat pe spate, de un gît care se frînge și de un geamăt jalnic... Gestul fatal, mai iute decît gîndul, a ucis dintr-o singură lovitură – și atît de repede, încît pe chipul acum rigid gura amară încă mai tremură...

...Mai tîrziu, s-a aflat că doamna Dargent a murit în urma urmei crize de delir furios, în brațele soțului ei. După aceea, eminentul maestru a reînceput goana după onoruri și glorie, cu un viguros optimism. În adevăr, de ce se temea el? Un scriitor nu are de două ori în viață prilejul să întâlnească o făptură în carne și oase, care să semene ca o soră cu acele visuri ce amuză, avîndu-l pe cititor drept complice, elegantă perversitate... Totuși, cine știe? Multe scene asasine, pe care scriitorul le așterne pe hîrtie, după zece secole continuă să emoționeze într-o carte.

În românește de C. MARCUSON

SECRETUL LUI LOVEDAY

L. J. BEESTON

Nervozitatea lui Loveday, care fusese destul de vizibilă în timpul cinei, apărură limpede după ce-și conduse cei trei prieteni într-o cameră mai îndepărtată de sufragerie.

— Domnilor, vorbi el, rugându-vă să veniți aici astă-seară am urmărit un scop precis; aş putea spune un scop cu totul neobişnuit. De multă vreme mă frământă ceva. O să vă spun despre ce-i vorba, şi o să vă daţi părerea într-o problemă dintre cele mai complicate.

— În regulă, Loveday, spuse Forbes pe un ton degajat. Vasăzică, o problemă extrem de încâlcită. Sînt omul dumitale. Cel mai bine e să-i dai drumul.

— Şi crezi că excelenta cină pe care ne-ai oferit-o reprezintă cea mai bună introducere în materie? întrebă Trant.

Al treilea oaspete, Denvil, îşi întinse confortabil lungile-i picioare, şi-l încurajă:

— Spune-ne despre ce-i vorba, Loveday.

Denvil se așezase în fotoliul din stînga căminului, Trant în dreapta, iar Forbes se rezemase de cămin şi fuma o țigară cu ajutorul celui mai lung țigaret din Londra.

— Mă bucur că sînteți atît de calmi, începu Loveday.

Nervozitatea îi dispăruse, dar în locul ei apăruse un aer de îngrijorare. Trase un fotoliu aproape de prietenii săi, se așează și se aplecă înainte, cu mâinile împreunate și cu ochii pironiți pe covor. Era un om mai în vîrstă, burlac, cu părul bătînd în roșu, destul de rar și periat cu grijă; avea genele palide, o voce de fetiță, și părea să fi fost înzestrat cu o faimă darnică; n-avusese niciodată dușmani – și nici n-o să aibă vreodată.

— Necazurile mele au început cam cu un an în urmă, urmă el cu glas surd. Trebuie să vă spun că povestea asta m-a făcut să mă simt teribil de nenorocit. Nu știu dacă ați remarcat, voi sau ceilalți prieteni, că m-am schimbat, dar în ceea ce mă privește, mă simt un altul. Printr-o întîmplare cu totul neprevăzută, am aflat un secret pe care socotesc că nu sînt cîtuși de puțin îndrituit să-l păstrez doar pentru mine. E o adevărată povară, pe care am hotărît s-o împart și cu alții. Poate că greșesc, dar n-am încotro. Am mulți prieteni – nu știu pe altul să aibă mai mulți ca mine – dar v-am ales pe voi, pe de o parte pentru că aveți mai multă experiență și veți ști să-mi dați un sfat plin de bun simț. Iar pe de altă parte pentru un motiv pe care vi-l voi împărtăși peste cîteva clipe.

Cei trei invitați se simțiră măguliți, dar în același timp își dădură seama că e vorba de ceva serios. Denvil își fixă mai bine monoclul, Trant își înălță sprînceană, iar Forbes își potrivea țigaretul.

— În timpul unui week-end pe care-l petreceam în casa unui prieten, mi s-a întîmplat un lucru straniu, urmă Loveday. Numele acestui prieten nu pot, pentru nimic în lume, să vi-l dezvălui, ceea ce lasă problemei o sferă foarte largă, căci, după cum bine știți, sînt invitat într-una la foarte mulți prieteni.

Era o seară minunată, cu lună, și nu mai știu cine a propus o plimbare după cină. Dar cum mă încerca o criză de reumatism, eu am rămas în casă. Tocmai mă îndreptam spre camera mea să iau o carte pe care o adusesem cu mine cînd,

trecînd prin dreptul unei alte încăperi, am auzit un zgomot puternic, înfundat, care m-a făcut să tresar. Gîndindu-mă să nu fie cumva vreun hoț, am deschis ușa încăperii și am aprins lumina. Imediat mi-am dat seama de unde venise zgomotul. Un tablou se desprinsese din perete și căzuse jos.

Ce bine-ar fi fost dacă l-aș fi lăsat acolo unde căzuse! Dar eu, l-am ridicat și am văzut că datorită izbiturii, o tăblie de lemn se desprinsese din spatele tabloului. Și prin deschizătură se vedea o foaie de hîriie. Curios, am luat-o și am cercetat-o. Era un certificat de căsătorie.

După ce am văzut ce scrie în el, teama, această crudă povară pe care o port de atunci, a pus stăpînire pe mine. Chibzuind puțin ce să fac, am copiat în linii mari documentul; am pus apoi originalul la loc, am potrivit tăblia de lemn și am agățat tabloul pe perete, după ce-am legat la loc șnurul.

Povestitorul tăcu; vorbise cu patimă, și avea răsuflarea tăiată. Nici măcar nu se uită la prietenii săi, care așteptau în tăcere.

— O să ajung acum chiar în miezul problemei, urmă Loveday cînd își mai reveni puțin. În document era vorba despre o căsătorie care fusese celebrată într-o altă țară. Or, prietenul al cărui oaspete eram moștenise averea de la o rudă; știți, sînt silit să evit cît mai mult amănuntele; totuși, pe unul trebuie să-l amintesc: această rudă murise fără să lase testament.

Cred că începeți să vă dați seama acum cît de gravă era situația. Se pare că descoperisem existența unei căsătorii secrete, care avusese loc demult. Femeia poate mai trăia încă, și poate se născuseră și copii din acea căsătorie; pe dată m-a cuprins teama că amicul al cărui oaspete eram stăpînea, poate, bunuri la care n-ar fi avut drept în mod legal.

— Era un lucru care nu te privea cîtuși de puțin, îl întrerupse Denvil.

— Ai perfectă dreptate, dar lasă-l acum să vorbească, spuse Trant.

— O, dar e senzațional, exclamă Forbes cu un mic cîrîit de satisfacție.

— Nu, după cît se pare, lucrul nu mă privea, recunosc Loveday. Dar m-a deprimat pe tot timpul cît am mai stat acolo. Nu mă simțeam în stare să-l privesc în față pe stăpînul casei. Se putea oare ca, printr-un simplu cuvînt al meu, să-i zdrobesc viața?

Povestitorul își sprijini fruntea în palmă.

— Și cînd te gîndești că eram ultimul om din lume făcut să poarte povara unei asemenea taine. Nu sînt înarmat pentru așa ceva, nici prin firea, nici prin starea sănătății mele. Mi-am spus de sute de ori că toată treaba asta nu mă privește. Am încercat în fel și chip s-o uit, dar a fost în zadar; și de la o vreme mi-am zis chiar că eforturile pe care le făceam nici nu erau cinstite. Îmi închipui că toată chestiunea asta m-a preocupat prea mult. Oricum, m-am gîndit și m-am tot gîndit, pînă am ajuns să-mi pun în mod direct întrebarea – datoria mea era să tac sau să vorbesc?

Am ales soluția de mijloc – să fac cîteva cercetări. La urma urmei, poate că-mi făceam degeaba griji. Și, cu această nădejde, am plecat în străinătate, pe continent, ca să fac o mică anchetă personală. Copia de pe certificatul de căsătorie mi-a fost o bună călăuză. Am găsit regiunea, satul, biserica; și am răsfoit registrul. Într-adevăr, căsătoria era înscrisă. Dar nu m-am mulțumit cu atît. Continuîndu-mi ancheta, am descoperit mai întîi mormîntul femeii care fusese eroina căsătoriei secrete, și apoi existența a doi copii născuți din acea căsătorie – un băiat și o fată cu un an mai mică, amîndoi

țărani și amîndoi săraci. M-am întors în Anglia cu aceeași povară a tainei și cu neliniștea de două ori mai puternică.

Domnilor, este în afară de orice îndoială că cei doi copii ai omului de la care prietenul meu moștenise averea sînt, în fața legii, adevărații stăpîni ai frumoasei proprietăți pe care acesta o deține. Pe noi nu ne privește de ce căsătoria a rămas secretă, și ne interesează prea puțin ciudățenia soțului care a păstrat și a ascuns certificatul de căsătorie acolo unde a crezut de cuviință. Problema care ne preocupă este mult mai gravă.

Urmă un moment de tăcere. Tăcerea se prelungi, devenind apăsătoare. Loveday, care părea să aștepte vreo observație, ridică ochii. Privirile oaspeților săi erau ațintite toate asupra lui, dar ei rămîneau nemișcați ca niște statui.

Stingherit să fie ținta atîtor priviri, Loveday se ridică și spuse cu sfială:

— O să mă întrebați, poate, de ce nu i-am vorbit prietenului meu, de ce nu i-am mărturisit ceea ce aflasem, ca să scap de povara răspunderii, punînd-o pe umerii unuia mai indicat s-o poarte? Mi se părea că dacă aș fi procedat astfel, nu i-aș fi lăsat nicio posibilitate de alegere. Nu pot să știu la ce soluție s-ar fi oprit dacă ar fi fost singurul care cunoștea secretul; dar știindu-mă la curent, sentimentul onoarei – al decenței – l-ar fi împiedicat să rupă certificatul de căsătorie și să spună: „Iată chestiunea definitiv reglată. Banii sînt ai mei și înțeleg să-i păstrez!”

Am tot reflectat la această problemă, timp de săptămîni lungi, nesfîrșite. Presupun că pare o prostie din partea mea să pun atîta la inimă toată chestiunea, dar ăsta-i adevărul – am pus-o la inimă. Pînă la urmă mi-am tulburat prea tare liniștea sufletească, și toate ocupațiile, așa că m-am hotărît s-o împărtășesc și altora. Voi nu cunoașteți numele care nu-mi părăsește o clipă gîndurile; dar aș vrea să vă puneți o clipă în

locul meu. Și să mă sfătuiți ce să fac. Trebuie să vorbesc, sau să păstrez tăcerea? Dacă sînteți cu toții de aceeași părere, o voi accepta și eu.

Loveday se așază din nou și scoase un suspin de ușurare. Oaspeții săi tot nu spuseră nimic; continuau să-l observe într-o liniște încordată. Sub privirile lor ațintite asupra-i, Loveday începu să se frămînte: se mișcă în scaun, privind pe rînd, cu sfială, spre fiecare din ei.

— Ia spune, Loveday, vorbi deodată Forbes cu vocea tărăgănată, e vorba cumva de unul dintre noi?

Nici nu fusese bine pusă întrebarea, ca Denvil sări în picioare, cu monoclul atîrnîndu-i la capătul șnurului.

— Nu, nu! Nu poți să pui această întrebare! strigă el.

— Da, dacă nu cumva visez, întrebarea a și fost pusă, vorbi Trant pe un ton acru și batjocoritor.

— Atunci, îți interzic să răspunzi la ea, Loveday, exclamă cu violență Denvil. Te rog, prietene, niciun cuvînt, nicio aluzie.

— Foarte bine, Denvil, răspunse Loveday abătut.

— Chestiunea a căzut deci complet, vorbi Forbes cu aceeași voce tărăgănată.

— Dar e prea tîrziu, acum e prea tîrziu, gemu Trant. Cu întrebarea dumitale, tinere, ai turnat gaz peste foc. Dacă n-ar fi fost vorba de unul dintre noi, Loveday ne-ar fi liniștit imediat – tăgăduind. Or, n-a tăgăduit. Așa că răul a fost făcut: posesorul unei averi deținute pe nedrept e cineva dintre noi trei. O să spui nu, Loveday?

Cel întebat își șterse fruntea acoperită de broboane de sudoare.

— Mi s-a interzis să răspund, bolborosi el.

— Ne-ai lămurit, zise Forbes. Înseamnă că e unul dintre noi.

— Ai făcut o adevărată tîmpenie, Loveday, vorbi Denvil

pe un ton dezagreabil. Ai fi putut să te gîndești că e o întrebare pe care o să ne-o punem neapărat.

— Întrebarea următoare, vorbi Forbes cu glasul său tăragănat, este să știm care dintre noi...

— Nu, nu, Loveday, niciun cuvînt, tună Denvil potrivindu-și iarăși monoculul și privindu-și prietenul cu un aer amenințător. Ar fi fost altceva dacă i-ai fi vorbit unuia dintre noi în particular. Taina dumitale nu trebuie să fie cunoscută de noi toți. Înțeleți? Niciun cuvîntel.

— Foarte bine, Denvil, repetă Loveday, de-a dreptul zăpăcit.

Trant ridică atunci mîna.

— Ați avea ceva împotrivă să iau eu conducerea operațiunilor? întrebă el calm. De acum înainte, va trebui să procedăm cu multă grijă. Ne aflăm pe o pojghiță de gheață foarte subțire. Părerea noastră a tuturor este, Loveday, că ai vorbit prea mult – mult prea mult; așa că pe viitor va trebui să-ți ții gura.

În timp ce vorbea, Trant se ridicase în picioare, iar Forbes profitase de ocazie ca să se afunde alene în fotoliul astfel eliberat. Tot vorbind, Trant nu înceta să străbată încăperea de la un capăt la celălalt.

— Hai să privim lucrurile din acest punct de vedere, zise el. Prin tăcerea sa, Loveday ne-a lăsat să înțelegem că ar fi vorba de unul dintre noi. Este în afară de orice îndoială că Loveday a fost oaspete al fiecăruia. Printre cunoștințele sale se află persoane la care n-a petrecut niciodată week-end-ul, și ar fi fost mult mai bine să-și fi ales dintre aceștia confidenții. Pe de altă parte, putem înțelege de ce n-a făcut-o; omul și-a zis, fără îndoială, că cei care-l invitaseră, vor avea față de împlinire simțăminte mai veridice, și că-i vor da, deci sfaturi mai chibzuite. Greșeala lui e că a inclus în grupul nostru și persoana în cauză. Era o prostie, deși poate că totul ar fi ieșit

bine dacă Forbes n-ar fi pus întrebarea aceea atît de inoportună, aruncînd astfel gaz peste foc.

— Pare rău, spuse laconic Forbes.

— Toți trei am moștenit cea mai mare parte din avere, urmă Trant. După toate probabilitățile, și pentru acest motiv ne-a convocat Loveday – dorind, cum vedeți, un sfat bine gîndit.

— Ca să fiu sincer, acesta e al doilea motiv de care vă spuneam, îi tăie vorba Loveday.

— Ține-ți gura, i-o retează din nou, destul de sec, Trant. Fiecare dintre noi datorește moștenirea absenței unui testament favorizînd o terță persoană. Loveday n-are deci posibilitatea de a alege, căci oricît de lungă ar fi lista prietenilor săi, nu poate totuși cunoaște prea mulți care să fi moștenit averea în felul acesta. Pînă aici, totul e bine – sau mai curînd rău. Din fericire, nu ne-a furnizat niciun amănunt de familie, care ne-ar fi făcut să ne spunem: „de mine e vorba”. După cum singur a remarcat, el a prezentat problema pe plan general. Nici măcar n-a precizat despre ce anume tablou sau încăpere e vorba, și sînt încredințat că niciunul dintre noi n-o să se apuce să scotocească pe sub tăbliile tuturor tablourilor! S-ar putea să fie vorba de dumneata, Forbes, ori de Denvil, ori de mine. Și-acum, iată ce sfat îi dau atît lui Loveday, cît și vouă și chiar mie însumi: să uităm toată chestiunea ca și cum nici n-ar exista! Să nici nu ne mai gîndim la ea! Căci niciunul dintre noi nu știe că e vorba de el; putem, în mod cinstit, să păstrăm tăcerea tot restul vieții. Ei, ce spui, Denvil?

— Sînt întru totul de acord, răspunse imediat Denvil.

— Forbes?

— Mă înclin în fața hotărîrii domniilor-voastre, prea înțelepți și cucernici seniori.

— Perfect! Deci, Loveday, ai acum sfatul pe care-l cereai –

dat în unanimitate. Începînd din seara asta, trebuie să nu te mai gîndești de loc la nimic din povestea asta.

— Puteți avea toată încrederea, vorbi Loveday pe un ton supus.

— Ceea ce face, spuse Forbes ridicîndu-se, ca întrunirea noastră să nu se termine în confuzie.

— Cîtuși de puțin, i-o întoarce Trant. Aș putea spune că, dimpotrivă, se încheie într-un acord perfect. Loveday, fii acum atît de drăguț și scoate la lumină niște whisky.

*

Cînd, cu șase luni mai tîrziu, Trant primi de la Denvil o invitație stăruitoare pentru o anume seară la ora 9, se grăbi să-i dea urmare și se duse la locul indicat – un apartament din Regent Street, deasupra magazinului unui armurier. Acolo îi găsi și pe Forbes și pe Loveday, care sosiseră cu zece minute mai înainte.

Trant își reaminti pe dată obiectul ultimei lor întîlniri – presupunînd că-l uitase vreo clipă; își zise cu strîngere de inimă că problema se punea din nou, și curînd își dădu seama că nu se înșelase.

— Ia loc, Trant, îl pofti Denvil pe un ton sumbru. Forbes și cu Loveday au venit și ei, puțin mai înainte. Ne-am întrunit ca să vedem ce-i de făcut. Ca să pun punctul pe i, Loveday, totul a pornit de la ceea ce aș numi blestemata dumitale curiozitate, care m-a dat complet peste cap.

— Se vede. Am impresia că nu te simți prea bine.

— Iar Forbes, deși încearcă să pară vesel, trăiește în aceeași stare de încordare. Dumneata cum te simți, Trant? Ești fericit, cu teama asta furișată în suflet, cu gîndul că dormi într-un pat care poate nu-ți aparține și din care poți fi oricînd

azvîrlit, dacă, cine știe cum, s-ar afla adevărul? E o senzație care-ți place?

— Ar fi ciudat să-i placă, zise Forbes rîzînd.

— Sînt nevoit să recunosc că e cumplit de deprimant, mărturisi Trant. Dar...

— Denvil are o idee care își răspîndește lumina peste întregul Regent Street, îl întrerupse Forbes.

— Oare? vorbi Trant pe un ton neîncrezător. Mă întreb ce idee ar putea să ne scoată din încîlceala asta de sîrmă ghimpată în care ne zbatem.

— O să vezi, răspunse Denvil. Ia o țigară și ascultă-mă cu atenție. Mai întîi de toate, condițiile speciale ale acestei întîmplări interzic oricăruia dintre noi să ia vreo măsură fără a-i preveni și pe ceilalți. Și iată la ce concluzie am ajuns: întrucît doi dintre noi sînt îndreptățiți – în cazul cînd informațiile lui Loveday sînt exacte – să se bucure din plin de averea lor, mi se pare cu totul nedrept ca aceștia doi să-și petreacă restul zilelor cu groaznica amenințare care le atîrnă ca un fel de sabie deasupra capului.

— Ceea ce portăreasa mea ar numi sabia lui Damocles, zise Forbes.

— Sînt întru totul de părerea dumitale, Denvil, îl aprobă pe dată Trant. De ce să ne chinuim toți? Pe de altă parte, ar fi foarte neplăcut ca trei dintre noi – incluzîndu-l și pe Loveday – să cunoască numele celui de-al patrulea – al ghinionistului. Loveday n-are dreptul să ne împărtășească astfel secretul său. Să presupunem – și e un lucru care s-ar putea întîmpla foarte bine – că al patrulea, cel nenorocos, se hotărăște să facă pe prostul, păstrînd averea și distrugînd certificatul de căsătorie. Firește, n-o să-i poruncim să dezvăluie adevărul. N-o să-i spunem: „Telefonează-i avocatului dumitale și renunță la toată moștenirea”. Ceea ce nu-l va împiedica de fel să aibă impresia că-l disprețuim; va păstra veșnic ideea chinuitoare

că-l socotim un impostor – fără a mai vorbi de veșnica teamă că unul dintre noi ar putea lăsa, fără voie, să-i scape adevărul. Și această impresie i-ar înrîuri probabil judecata, i-ar forța, cum se spune, mîna, făcîndu-l să renunțe la avere – adică la o viață îndestulată. Ar fi nedrept; e o idee care nu-mi place.

— Vă rog să nu vă închipuți că mie îmi place, făcu Loveday cu amărăciune.

— Trant, vorbi Denvil cît se poate de energic, ai atins chiar miezul problemei care s-a creat prin lipsa de tact a lui Loveday și prin întrebarea nelalocul ei pusă de Forbes. Adevărul trebuie mărturisit; dar fără a fi cunoscut și de ceilalți. Și-atunci, ce-i de făcut? E limpede că e nevoie de un tact deosebit.

— Avem nevoie de... o formulă, rîse înfundat Forbes.

Căutîndu-și cuvintele cu foarte multă grijă, Denvil urmă:

— Am putea să-l rugăm pe Loveday să se ducă singur și să se adreseze astfel părții interesate: „Întîmplarea aceea blestemată s-a petrecut la dumneata”. Dar nu s-ar rezolva nimic. Ceilalți doi ar ști despre cine-i vorba, căci Loveday nu va veni și la ei. Există însă o modalitate elegantă de a ieși din impas. Am discutat-o, și iată despre ce-i vorba.

În biroul de colo, din colț, se află hîrtie de scris și plicuri. Pe două bucăți de hîrtie, Loveday va scrie: *nu e vorba de dumneata*, iar pe a treia bucată de hîrtie: *e vorba de dumneata*. Apoi ne va înmîna fiecăruia cîte o foaie vîrîtă în plic, avînd grijă să dea plicul fatal celui în cauză. Și o să vedeți că dacă vom păstra toți trei o atitudine neutră și discretă, și dacă făgăduim că din clipa asta nu vom face niciodată vreo aluzie la această problemă, doi dintre noi vor pleca de aici ușurați de o cumplită povară, și aceștia doi *nu vor ști niciodată despre cine e vorba*.

— Ei bine, exclamă Forbes, asta zic și eu bombă!

Denvil continuă să-și expună cu aceeași claritate ideea:

— Acela dintre noi care va primi mesajul nenorocit nu va avea decît să-și țină gura, și iată secretul păstrat. Va avea astfel avantajul serios de a-și alege linia de conduită fără a fi influențat.

— În tot cazul, va trebui să ne luăm angajamentul de a nu mai discuta niciodată problema asta, începînd din clipa cînd Loveday ne va înmîna plicurile, zise Trant pe un ton îngîndurat.

— Sîntem oameni de onoare, vorbi Denvil cu simplitate.

— Firește, firește, adăugă Trant domol. Doi dintre noi vor pleca de aici cu inima ușoară, și niciunul dintre ei nu va ști pe cine a căzut nenorocirea.

— Chiar așa, spuse Denvil. Iar cel de al treilea își va putea fixa linia de conduită fără a fi influențat de priviri critice – un cîștig destul de mare într-o chestiune atît de gingașă.

— Loveday însă va ști.

— Ei da, cu Loveday lucrurile stau altfel. Dar o să-și vadă de treburile lui. Ne-a rugat să-i dăm un sfat, și sfatul nostru – acesta e. Știm că ești un om cumsecade Loveday, și nu ne e teamă de dumneata.

Loveday suspină.

— V-am rugat să mă sfătuiți, și sfatul pe care mi l-ați dat – sînt gata să-l primesc, zise el. Dar vă rog să mai chibzuiți o dată înainte de a nu fi prea tîrziu. Planul vostru, dacă-l vom adopta, va nenoroci pe unul dintre noi, iar vina va fi a mea. Data trecută crezusem că hotărîrea voastră e definitivă. Și iată că v-ați răzgîndit.

— Ne-am răzgîndit cu toții, răspunse Denvil foarte sincer. Toți sîntem gata să riscăm. Și-acum, Loveday, vrei să fii atît de bun și să te așezi la biroul de colo, cu spatele la noi și să scrii biletele?

Abătut, Loveday încuviință, apoi se ridică și se duse să se așeze în fața biroului.

— Pentru numele lui Dumnezeu, exclama Trant pe un ton stăruitor, numai să nu faci vreo greșeală!

— N-o să fac nicio greșeală, zise Loveday, cu fruntea brăzdată de o cută.

— Sînt încredințat, vorbi Denvil. Și acum, veniți cu toții încoace. Ce-ar fi să ne uităm pe fereastră pînă termină de scris Loveday?

Se apropiară toți trei de fereastră, contemplînd de acolo luminile de pe Regent Street. Auziră mai întîi fișuit de hîrtie, apoi scîrțîitul ușor al peniței. Era un moment emoționant; la capătul lui, unul dintre ei va primi o lovitură cumplită, și va trebui s-o îndure fără să clipească.

— E, o senzație asemănătoare cu aceea pe care am avut-o cînd am pariat pentru prima dată pe un cal, murmură Forbes. Și am pierdut!

— Sînt gata, domnilor, vorbi Loveday copleșit.

Imediat se întoarseră cu toții spre el. Cu mîna tremurîndă, Loveday întinse cîte un plic fiecăruia. Le deschiseră și scoaseră foile care se aflau înăuntru.

— Perfect, zise Forbes nepăsător, vîrînd hîrtia și plicul în buzunarul pantalonilor.

— Foarte bine, spuse Trant cu un calm desăvîrșit.

— Și cu asta am încheiat delinitiv discuția, vorbi Denvil pe un ton egal.

Singurul care părea tulburat era Loveday însuși. Stătea palid ca un mort. Cei trei îi respectară emoția, datorată, după cum niciunul din ei nu ignora, faptului că provocase mari necazuri unuia dintre ei.

Urmă un scurt moment de tăcere și stinghereală.

— Propun să punem capăt întrunirii, spuse liniștit Trant. Îngăduie-mi, Denvil, să-ți spun la revedere.

— Salutare, Denvil, zise Forbes urmîndu-l pe Trant.

Loveday se mulțumi să facă un gest de rămas bun.

— Vino-ți în fire, bătrîne, zise Denvil pe un ton stăruitor, bătîndu-l prietenește pe umăr. Niciunul dintre noi n-o să-ți poarte pică. Ți-ai făcut doar datoria, așa că nu trebuie să te frămînti. Noapte bună.

Rămas singur, Denvil ascultă zgomotul tot mai îndepărtat al pașilor ce coborau scara. Pe urmă deschise pumnul și desfăcu bucata de hîrtie mototolită, citind pentru a doua oară cuvintele: „*Nu e vorba de dumneata*”.

Denvil suspină adînc, din fundul sufletului.

— Trant sau Forbes? murmură el. Care-o fi?

Ajunși în stradă, Loveday, Trant și Forbes o porniră fiecare în altă direcție. Cînd se vor înlîlni data viitoare, vor fi chiar în stare să flecărească, la fel ca de obicei; acum însă, un fel de constrîngere apăsa asupra-le.

Loveday luă un taxi și se duse acasă. Trant intră într-un restaurant, unde comandă o cină ușoară. Forbes se urcă pe imperiala unui autobuz.

Și în timp ce autobuzul îl ducea legănîndu-l în zgomotul roților spre Picadilly Circus, Forbes scoase bucata de hîrtie din buzunarul pantalonilor. O netezi în palmă și citi cele ce urmează: „*Nu e vorba de dumneata*”.

Aceste cîteva cuvinte, Forbes le privi vreme îndelungată, stăruitor. Părea neobișnuit de gînditor. Pînă la urmă rupse hîrtia în bucățele mărunte și le presără peste pălăriile trecătorilor din Picadilly Circus, care nu bănuiau nimic.

— Denvil sau Trant? murmură el. Care-o fi?

După ce-i sosi cina ușoară pe care o comandase, Trant o privi cu gîndul aiurea. O orchestră executa un vals vioi dintr-un spectacol de revistă, dar dispoziția lui rămînea solemnă. După ce mai chibzui puțin, luă foaia de hîrtie pe care o citise la Denvil. Dar în loc s-o scoată din plic, o împinse cu plic cu tot sub farfurie, și se apucă să mănînce distrat, cu privirea visătoare.

*

Ajuns acasă, Loveday își aruncă pălăria și pardesiul pe un fotoliu, se trînti în altul și-și acoperi cu mâinile chipul palid. Rămase multă vreme astfel, căutînd să-și liniștească nervii încordați – sau poate să și-i chinuiască mai rău. Sfirși prin a se ridica, obosit de moarte.

— Acum șase luni le-am cerut sfatul, se pomeni el vorbind singur pe un ton iritat. Și mi l-au dat. Era sfatul pe care-l doream din tot sufletul. Oh, de ce și-au schimbat gîndul? Era ultima mea scăpare; conștiința mi se liniștise și aproape ca dădusem totul uitării. Le cerusem lor sfatul, pentru că îi știam oameni cu experiență; hotărîsem că răspunsul pe care mi-l vor da va fi irevocabil, și așa l-am socotit. Dar iată că au dat totul peste cap, iar eu mă trezesc exact unde eram la început, la fel de nenorocit ca și atunci.

Își strînse tîmplele în mâini și urmă:

— La ce-au mai trebuit oare să zgîndăre vechea rană? Dar poate că n-ar trebui să spun asta – e limpede că șase luni de chibzuință le-au arătat cît de greșit fusese sfatul inițial. Din păcate, și-au închipuit de la început că era vorba de unul dintre ei. Nu era ceea ce dorisem. În tot cazul, nu le-am spus așa ceva. Totul s-a datorat întrebării nepotrivite puse de Forbes. Aș fi putut răspunde de la început nu; dar mi-era teamă că or să bănuiască adevărul, că or să spună: „Atunci, e vorba de dumneata, Loveday? E un subterfugiu pe după care se ascunde chiar persoana dumitale?” Mă simțeam teribil de vinovat. Numai la gîndul să mărturisesc că e vorba de mine, simțeam că-mi ard obraji. Și-apoi, am avut impresia că dacă-și vor închipui că e vorba de unul dintre ei, sfatul pe care mi-l vor da va fi mai... reconfortant. În fine, orice-ar fi fost, au apucat pe un drum greșit, și nu i-am oprit.

O clipă mai târziu, am simțit că e prea târziu. Cum aș fi putut să le spun: „Incidentul s-a petrecut în propria-mi casă – am născocit un prieten imaginar într-o casă cu totul imaginară, pentru că îmi era frică de adevăr.” Ar fi trebuit să le spun, de cum și-au închipuit, greșind, că-i vorba de ei, dar n-am putut... n-am putut. Totuși, acesta ar fi fost adevărul. Casa era chiar casa asta, a mea, tabloul era tabloul meu. Doream un sfat cu totul și cu totul dezinteresat, care să nu poarte pecetea nici a milei și nici a prieteniei, și doream să-l am fără să mă trădez. Și-acum, totul e un adevărat talmeș-balmeș, și mă aflu exact unde eram când am descoperit certificatul ăsta blestemat care m-a nenorocit.

E chiar aici – în spatele tabloului din colț. Ce trebuie să fac? Să-l duc avocatului? Ce ușor e de spus! Dar unde e omul în stare, avînd o avere destul de frumoasă, să se grăbească s-o cedeze unui necunoscut? Și totuși, dacă n-o voi face, cred că n-o să mai știu niciodată ce-i liniștea. Dacă rup în bucăți testamentul și-mi țin gura, cine o să afle vreodată? Nici Denvil, nici Trant și nici Forbes, căci au jurat să tacă. Dar dacă într-o zi se vor apuca să discute între ei... Nu, sînt oameni de onoare, și am cuvîntul lor. O să renunț oare la tot?

Loveday se lăsă să cadă iarăși în fotoliu. Simțea că întrebarea o să-l chinuiască într-una, ani și ani de zile.

Și chiar în clipa asta, Trant trase de sub farfurie plicul, scoase foaia de hîrtie și citi cuvintele: „*Nu e vorba de dumneata*”.

— Forbes sau Denvil? murmură el. Mă întreb *cine-o fi?*

În românește de Maria VONGHIZAS

DESHOULIÈRES

JEAN RICHEPIN

„Neprevăzutul nu e exclus: e o carte mereu prezentă în joc.”
Contele de ELLVÈZE

Se numea Deshoulières, și regreta. Dar n-avea de ce, deși, fără îndoială prin pasiunea sa neobișnuită pentru originalitate, Deshoulières plătea tribut nu numai acestui nume ci și banalităților pe care le sugera. Dar, ca original, era desăvârșit și unic.

După ce a gustat câte puțin din toate, din arte, cărți și plăceri, a ajuns să-și facă și un ideal, care consta în a căuta, în orice, *neprevăzutul*. La prima vedere, faptul nu părea cîtuși de puțin bizar, teoria sa trădînd cel mult un spirit curios, refractar banalităților, însetat după noutăți, caracteristic adevăraților creatori. Dar bizareria își avea sursa tocmai în faptul că Deshoulières făcuse din teoria lui o adevărată regulă de conduită zilnică, pe care o practica în relațiile sale cu lumea, unde o extinsese pînă la ultimele limite ale excentricului.

Ajunsese un Dandy al *neprevăzutului*.

Astfel, găsind că originalitatea nu se poate realiza decît prin intermediul unor schimbări, formulase axioma că niciodată nu trebuie să semeni cu tine însuși, și mai ales ca aspect fizic. Iată cum se explică extraordinara variație a costumației, a comportărilor, a vocii și chiar a fizionomiei sale. Grație unor artificii și a machiajului, izbutea să-și compună în fiecare zi o alta față, și să trăiască aidoma unui Proteu^[1].

Spiritul său era tot atît de mobil ca un caleidoscop, și vehicula, ca pe niște sticle colorate, cele mai neverosimile paradoxuri, amestecate cu cele mai monstruoase locuri comune, ceea ce dădea naștere de fapt la un talmeș-balmeș de cuvinte, idei, imagini și raționamente în stare să-i orbească pe cei ce ar fi încercat să înțeleagă această inteligență fantasmagorică.

Altminteri, era o ființă admirabil înzestrată.

Robust, bine legat, întrecea cam de două capete pe jalnicul său omonim și sub înfățișările lui de împrumut se putea ghici o frumusețe modernă. Excelentele sale calități îl ajutară să-și însușească fără eforturi toate virtuțile ca și toate viciile, toate științele ca și toate artele. Se făcuse cunoscut prin cîteva acte de eroism și de lașitate, prin demonstrații de curaj și prin retrageri rușinoase, prin incomparabile fragmente de poezie și de proză, prin frînturi de cîntece inedite, prin mici mostre care trădau pe viitorul maestru. Stăpînea, în germene, întreg geniul uman. Dar nu pătrundea niciodată în esență, sub pretext că esența e banală. Se mulțumea să declare că ar putea fi foarte bine un om mare, un mare poet, mare muzician, mare artist, dar că renunțase din dezgust la aceste onoruri prea vulgare pentru el.

— Toate acestea, zicea el, sînt tocite ca străzile. Nu găsesc nimic nou în a fi un dumnezeu al secolului meu, din moment

ce le cunosc. Ah! da, dacă aş fi o brută, m-ar amuza să fiu un astfel de dumnezeu! Repet: sînt lucruri fumate!

Trecea, în general, drept un trăsnet. Cîtiva îl considerau însă un fel de Anticrist.

Dar acest Anticrist era prea subtil de excentric pentru a crede în el însuşi.

— Dacă ar exista Dumnezeu, declară el într-o zi, şi dacă acesta aş fi eu, n-aş putea fi atît de dobitoc încît să nu-mi pot demonstra că nu exist.

Evident, cu astfel de teorii, Deshoulières nu putea trăi decît în Parisul zilelor noastre: şi fără îndoială ar fi trăit în linişte mulţi ani, îngrijorîndu-i numai pe cîtiva prieteni, distrînd mulţimea, nici mai mult, nici mai puţin ca un simplu fenomen, dacă n-ar fi fost într-adevăr omul de geniu care era.

Un original de rînd n-ar fi avut, prin urmare, ideea de a săvîrşi acea supremă faptă excentrică care i-a retezat viaţa.

Îşi puse în gînd să-şi ucidă iubita, s-o îmbălsămeze şi să continue a fi amantul ei.

Săvîrşi crima atît de discret, cu precauţii atît de *originale*, încît nimeni nu află de ea.

Secretul acestei monstruozităţi sadice fu exact ceea ce lui Deshoulières i se părea a fi banal. Găsea că nu e deosebit de original să fii monstru şi să scapi de justiţie. Se denunţă, aşadar, el însuşi, fără nicio părere de rău, fapt prin excelenţă *neprevăzut*.

Un strigăt de groază străbătu întreg Parisul, şi toţi ochii se fixară îndată pe Deshoulières.

Era momentul hotărîtor pentru a nu fi banal, şi se zbătu îndată să găsească ceva *neprevăzut* în mijlocul vulgarităţilor închisorii, a Curţii cu juri, a ghilotinei. Deshoulières nu dădu greş în ceea ce îşi propusese.

La Mazas^[2] nu se îngriji nici de apărarea și nici de popularitatea sa neliniștitoare, ci doar de reducerea la un obiect de doctrină a tainelor magnetismului animal, transformînd acest tratat de filosofie prapăstioasă în sonete monosilabice. La sfîrșitul celui de al treilea sonet, renunță, după ce se convinsese că operația era *posibilă*.

În fața tribunalului fu uluitor.

Apărătorul său, unul dintre cei mai iluștri avocați, atras în joc datorită dificultății cauzei și indiferenței clientului, se dovedi un apărător fără pereche, care cuceri inimile juriului și răsturnă argumentele procurorului. Prezintă atît de convingător probele, avu un asemenea talent de a cîștiga compasiunea, o elocință atît de formidabilă, încît nevinovația lui Deshoulières fu demonstrată în fața tuturor și achitarea lui asigurată.

Cînd îl întrebă pe acuzat dacă mai are de adus vreun argument în sprijinul apărării sale, președintele avea lacrimi în ochi.

— Domnilor, rosti Deshoulières, aș dori înainte de toate să-i adresez cele mai sincere complimente apărătorului meu, care a binevoit să desfășoare o adevărată capodoperă de elocință judiciară franceză. Nu am a-i reproșa decît un singur pasaj din admirabilul său discurs. Și, după ce reaminti pe scurt argumentele aduse de avocat, scoțînd în evidentă alte și alte calități strălucitoare, Deshoulières sfîrși prin a cuceri simpatia auditoriului. Din păcate, însă, continuă el, n-am cum să aduc elogii și domnului procuror al Republicii, care mi s-a părut depășit de sarcina extraordinară pe care i-a încredințat-o societatea.

Tribunalul avu un freamăt de surpriză, procurorul o tresărire de indignare, iar juriul începu să nu mai înțeleagă nimic.

Dar situația se schimbă radical cînd Deshoulières, după ce expuse toate raționamentele șubrede ale procurorului, se apucă să refacă de la cap la coadă tot rechizitoriul. Și cu cîtă patimă! Cu ce vervă! Cu cîtă pricepere! Reconstitui în adevărata lumină toată hidoșenia crimei sale, distruse piesă cu piesă tot eșafodajul apărării, și sfîrși prin a-și demonstra vinovăția atît de magistral, încît nu mai lăsă niciun dubiu asupra ei. Azvîrli certitudinile ca pe niște mănuși vechi, și obținu ceea ce dorea: rezultatul neprevăzut de a se condamna el însuși la moarte.

Ultimele clipe ale vieții și le petrecu inventînd un nou pas de dans și un sos pentru stridii.

Cînd veni preotul pentru a-l spovedi înainte de clipa solemnă, Deshoulières pretinse ca mai întîi să i se spovedească preotul; și, pretenția o dată îndeplinită, nu se mai spovedi de loc, în schimb se simți dator să-i spună duhovnicului:

— În obișnuita dumitale cuvîntare, ai citat o frază din Sfîntul Augustin. De fapt, fraza îi aparține lui Tertulian, paragraful nouă din al său *De cultu Foeminarum*. Pleacă cu Dumnezeu, fiule, și nu mai umbla cu citate!

În ciuda apucăturilor sale trăsnite și a tăriei de caracter, cînd văzu ghilotina, Deshoulières fu neliniștit. Nu pentru că i-ar fi fost teamă! Ci pentru că îl îngrozea acest sfîrșit banal, după o viață atît de excentrică. Gîndul că va fi decapitat ca un anonim, ca un oarecare, îl scîrbea profund. Căută prin urmare să afle cum ar putea fi ghilotinat într-un chip *neprevăzut*.

Și fără îndoială descoperi, pentru că fața sa, în timp ce urca treptele eșafodului, era luminată de un surîs fericit.

Astfel se lăsă el dus, fără a se opune, pe sinistrul eșafod.

Dar în momentul cînd ghilotina începu să se balanseze, făcu un efort teribil, rupse funiile cu forța sa herculeană și se

aruncă înapoi așa fel încît capul nu-i mai fu îmbucată pînă la gît în furca mașinii.

Resortul era declanșat, cuțitul nu mai putea fi oprit și craniul lui Deshoulières fu despicaț în două, ca un ou în coaja lui.

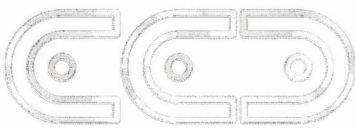
Găsise *neprevăzutul* ghilotinei.

Și-a retezat capul în chipul cel mai rafinat.

În românește de Constantin OLARIU

[1] PERSONAJ MITOLOGIC, PROTEU AVEA ÎNSUȘIREA DE A-ȘI schimba des înfățișarea.

[2] Vestită închisoare din Paris.

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și
CAT Graur

Antwerpen

2024

